

PAKS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

I. kötet:

Megalapozó vizsgálat

Projekt azonosító: DDOP-6.2.1/K-13-2014-0002

„Dél-Dunántúli Operatív Program - Fenntartható településfejlesztés
a kis- és középvárosokban – Integrált Településfejlesztési Stratégiák
kidolgozása”

Készítette:
Terra Stúdió Kft.
1034 Budapest, Szomolnok u. 14.

SZÉCHENYI 2020

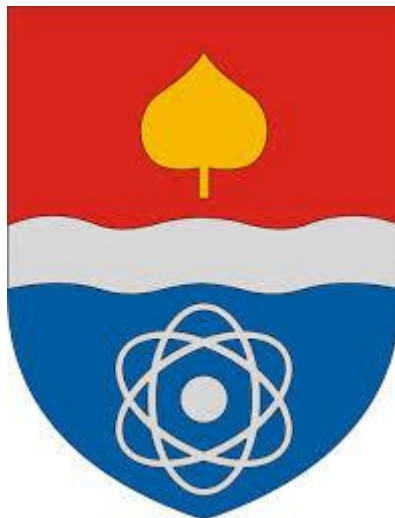

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Megalapozó vizsgálat Paks Integrált Településfejlesztési Stratégiájának teljes körű felülvizsgálatához és átdolgozásához kapcsolódóan

Készítették: Terra Stúdió Kft., Pro Urbe Kft. KÉSZ Közmű Kft.

Dulicz László, régiós koordinátor

Imecs Anikó, megyei koordinátor, vezető tervező

dr. Kukely György, projektvezető, vezető tervező, gazdaságfejlesztési szakértő

Varga Zsolt, vezető tervező, közlekedés szakági tervező

Bíró Attila, közmű szakági tervező

Hanczár Emőke, közmű szakági tervező

Szűts Orsolya, zöldfelületi és tájrendezési szakági tervező

Sifter Livia, zöldfelületi és tájrendezési szakági tervező, antiszegregációs szakértő

Rácz Andrea, társadalompolitikai szakértő

Csizmady Adrienn, társadalompolitikai szakértő

Nemesánszky Ildikó, településtervező

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	14
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	17
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ	23
1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK	24
1.1.1 <i>A település szerepe az országos településhálózatban</i>	25
1.1.2 <i>A település szerepe a regionális, a megyei és a járási településhálózatban</i>	26
1.1.3 <i>A település vonzáskörzete</i>	27
1.2 A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	32
1.2.1 <i>EU 2020 stratégia</i>	32
1.2.2 <i>Európai Unió Duna Régió Stratégiája</i>	32
1.2.3 <i>Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)</i>	33
1.2.4 <i>Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója</i>	34
1.2.5 <i>Tolna megye Területfejlesztési Programja</i>	35
1.2.6 <i>Szekszárd MJV és Pécs MJV Integrált Településfejlesztési Stratégiája</i>	36
1.2.7 <i>A paksi kistérség fejlesztési programja</i>	36
1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	38
1.3.1 <i>Országos tervhierarchia és összefüggései</i>	38
1.3.2 <i>Paks az Országos Területrendezési Tervben</i>	39
1.3.3 <i>Paks a megyei területrendezési tervben</i>	39
1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK - AZ ADOTT TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ - VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI	45
1.4.1 <i>Madocsa</i>	45
1.4.2 <i>Bölcske</i>	45
1.4.3 <i>Németkér</i>	45
1.4.4 <i>Bikács</i>	45
1.4.5 <i>Györköny</i>	45
1.4.6 <i>Pusztahencse</i>	45
1.4.7 <i>Tengelic</i>	46
1.4.8 <i>Dunaszentgyörgy</i>	46
1.4.9 <i>Gerjen</i>	46
1.4.10 <i>Foktő</i>	46
1.4.11 <i>Uzód</i>	46
1.4.12 <i>Dunaszentbenedek</i>	46
1.4.13 <i>Ordas</i>	46
1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA	47
1.5.1 <i>A hatályos fejlesztési koncepció vonatkozó megállapításai</i>	47
1.5.2 <i>Az Integrált Városfejlesztési Stratégia vonatkozó megállapításai</i>	48
1.5.3 <i>Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések</i>	49
1.6 A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA	50
1.6.1 <i>A hatályban lévő településrendezési eszközök</i>	50
1.6.2 <i>A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek</i>	50

1.6.2.1	A hatályos településszerkezeti terv megállapításai.....	50
1.6.2.2	A hatályos településszerkezeti terv megvalósult elemei	52
1.7	A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	54
1.7.1	<i>Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség</i>	54
1.7.1.1	Demográfia, népeség.....	54
1.7.1.2	Háztartás, család.....	57
1.7.1.3	Nemzetiségek	58
1.7.1.4	Iskolai végzettség.....	59
1.7.1.5	Foglalkoztatottság	60
1.7.1.6	Jövedelmi viszonyok	62
1.7.1.7	Életminőség	65
1.7.2	<i>Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok</i>	66
1.7.3	<i>Települési identitást erősítő tényezők</i>	67
1.8	A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	69
1.8.1	<i>Humán közszolgáltatások</i>	69
1.8.1.1	Oktatás	69
1.8.1.2	Egészségügy.....	75
1.8.1.3	Szociális ellátás	76
1.8.1.4	Kultúra	79
1.8.1.5	Sport	82
1.8.2	<i>Esélyegyenlőség biztosítása</i>	82
1.9	A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA	85
1.9.1	<i>A település gazdasági súlya, szerepköre</i>	85
1.9.2	<i>A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői</i>	86
1.9.2.1	Mezőgazdaság	86
1.9.2.2	Ipar.....	87
1.9.2.3	Turizmus, vendéglátás.....	89
1.9.2.4	Egyéb szolgáltatások.....	91
1.9.3	<i>A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelései</i>	91
1.9.4	<i>A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők</i>	95
1.9.5	<i>Ingyatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)</i>	95
1.10	AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	97
1.10.1	<i>Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program</i>	97
1.10.1.1	Költségvetés	97
1.10.1.2	Bevételek	98
1.10.1.3	Kiadások.....	99
1.10.1.4	Gazdasági program	99
1.10.2	<i>Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere</i>	99
1.10.3	<i>Gazdaságfejlesztési tevékenység</i>	101
1.10.4	<i>Foglalkoztatáspolitikai</i>	102
1.10.5	<i>Lakás- és helyiséggazdálkodás</i>	103
1.10.6	<i>Intézményfenntartás</i>	105
1.10.7	<i>Energiagazdálkodás</i>	106

1.11	TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK.....	108
1.12	A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA	109
1.12.1	<i>Természeti adottságok</i>	109
1.12.1.1	Geológia és domborzat, talaj.....	109
1.12.1.2	Vízrajz	109
1.12.1.3	Klimatikus viszonyok.....	110
1.12.1.4	Élővilág.....	110
1.12.2	<i>Tájhasználat, tájszerkezet</i>	110
1.12.2.1	Tájtörténeti vizsgálat	110
1.12.2.2	Tájhasználat értékelése	111
1.12.3	<i>Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek</i>	112
1.12.3.1	Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek	112
1.12.3.2	Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék	113
1.12.3.3	Ökológiai hálózat	115
1.12.4	<i>Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése</i>	115
1.13	ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	117
1.13.1	<i>A települési zöldfelületi rendszer elemei</i>	117
1.13.1.1	Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek.....	118
1.13.1.2	Zöldfelületi ellátottság értékelése.....	119
1.13.2	<i>A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái</i>	120
1.14	AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	121
1.14.1	<i>Területfelhasználás vizsgálata</i>	121
1.14.1.1	<i>A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata</i>	121
1.14.1.2	Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek	121
1.14.1.3	Funkció vizsgálat.....	122
1.14.1.4	Alulhasznosított barnamezős területek	124
1.14.1.5	Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület	124
1.14.2	<i>Az épített környezet értékei</i>	124
1.14.3	<i>Az épített környezet konfliktusai, problémái</i>	125
1.15	KÖZLEKEDÉS.....	126
1.15.1	<i>Hálózatok és hálózati kapcsolatok</i>	126
1.15.2	<i>Közúti közlekedés</i>	127
1.15.3	<i>Közösségi közlekedés</i>	132
1.15.3.1	Közúti.....	132
1.15.3.2	Kötőtpályás	134
1.15.4	<i>Kerékpáros és gyalogos közlekedés</i>	135
1.15.5	<i>Parkolás</i>	135
1.15.6	<i>Vízi közlekedés</i>	136
1.16	KÖZMŰVESÍTÉS ÉS ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS	137
1.16.1	<i>Víziközművek</i>	137
1.16.1.1	Vízgazdálkodás és vízellátás	137
1.16.1.2	Szennyvízelvezetés	139
1.16.1.3	Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés	140

1.16.2	<i>Energiaközművek</i>	141
1.16.2.1	<i>Energiagazdálkodás és energiaellátás</i>	141
1.16.2.2	<i>Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei</i>	145
1.16.2.3	<i>Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése</i>	149
1.16.3	<i>Elektronikus hírközlés</i>	150
1.16.3.1	<i>Vezetékes hírközlés</i>	150
1.16.3.2	<i>Vezeték nélküli hírközlés</i>	151
1.17	KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)	152
1.17.1	<i>Talaj</i>	152
1.17.2	<i>Felszíni és a felszín alatti vizek</i>	153
1.17.3	<i>Levegőtisztaság és védelme</i>	154
1.17.4	<i>Zaj- és rezgésterhelés</i>	155
1.17.5	<i>Sugárzás védelem</i>	155
1.17.6	<i>Hulladékkezelés</i>	156
1.17.7	<i>Vizuális környezetterhelés</i>	157
1.17.8	<i>Árvízvédelem</i>	157
1.17.9	<i>Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák</i>	159
1.18	KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)	160
1.18.1	<i>Építésföldtani korlátok</i>	160
1.18.2	<i>Vízrajzi veszélyeztetettség</i>	161
1.18.2.1	<i>Árvízveszélyes területek</i>	161
1.18.2.2	<i>Belvízveszélyes területek</i>	161
1.18.2.3	<i>Árvíz- és belvízvédelem</i>	161
1.18.3	<i>Egyéb</i>	162
1.19	ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY	163
1.20	VÁROSI KLÍMA	164
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	165
2.1	A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE	166
2.1.1	<i>Településhálózat</i>	166
2.1.2	<i>Társadalom</i>	167
2.1.3	<i>Gazdaság</i>	168
2.1.4	<i>Táji és természeti adottságok</i>	169
2.1.5	<i>Zöldfelületek</i>	169
2.1.6	<i>Épített környezet</i>	170
2.1.7	<i>Közlekedés</i>	170
2.1.8	<i>Közművek</i>	171
2.1.9	<i>Környezet- és katasztrófavédelem</i>	172
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	173
3.1	A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS	174
3.1.1	<i>A folyamatok értékelése</i>	174

3.1.2	<i>A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése</i>	174
3.1.2.1	A településhálózat SWOT-analízise	175
3.1.2.2	A társadalom SWOT-analízise.....	175
3.1.2.3	A gazdaság SWOT-analízise	176
3.1.2.4	A táji-, természeti adottságok és zöldfelületek SWOT-analízise	176
3.1.2.5	Az épített környezet SWOT-analízise	177
3.1.2.6	A közlekedés SWOT-analízise	177
3.1.2.7	A közművek SWOT-analízise.....	178
3.1.2.8	A környezet- és katasztrófavédelem SWOT-analízise	179
3.1.2.9	Kockázatok felsorolása	179
3.1.3	<i>A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata</i>	181
3.2	PROBLÉMATERKÉP/ÉRTÉKTÉRKÉP	182
3.3	ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRESZEK	184
3.3.1	<i>Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása</i>	184
3.3.2	<i>Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek).....</i>	196
3.3.3	<i>Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek).....</i>	199
4	MELLÉKLETEK.....	200
4.1	A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA	201
4.2	A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	202
4.3	A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA	205
4.4	AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	214
4.5	A TELEPÜLÉSI VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK ÉS KÖRNYEZETÜK	218
4.6	A LEHATÁROLT TELEPÜLÉSRESZEK RÖVID BEMUTATÁSA	219

ÁBRAJEGYZÉK

1.1-1. ábra: A város lakosságának megoszlása városrészenként	20
1.1-2. ábra: Paks problématerképe	22
1.1-1. ábra: A városi ranggal rendelkező települések és az aprófalvak elhelyezkedése a Dél-dunántúli régióban.....	24
1.1-2. ábra: Funkcionális térségek Magyarországon.....	25
1.1-3. ábra: Városhálózati struktúra Magyarországon.....	26
1.1-4. ábra: Paks elérhetősége közösségi közlekedéssel a környező településekről.....	27
1.1-5. ábra: Paks igazgatási vonzáskörzete (attól függően, hogy hány igazgatási funkció tekintetében vonzza az adott települést)	28
1.1-6. ábra: Paks ingázási vonzása a környező településeken	29
1.1-7. ábra: Paks közmű-agglomerációi (attól függően, hogy hány közmű esetében történik együttműködés)	30
1.3-1. ábra: Paks OTRT-ben.....	39
1.3-2. ábra: Paks térségi területfelhasználási egységei.....	40
1.7-1. ábra: A népsűrűség alakulása Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, fő/km ²	54
1.7-2. ábra: Cigány nemzetiségűek aránya a népességből Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %.....	58
1.7-3. ábra: Német nemzetiségűek aránya a népességből Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %.....	58
1.7-4. ábra: A 17 éven felüliek között a legalább érettségivel rendelkezők aránya a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2001, %	59
1.7-5. ábra: A foglalkoztatottak aránya a teljes népességből a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %.....	60
1.7-6. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a 15-64 éves korúakon belül a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2014. 12. 20-án, %.....	61
1.7-7. ábra: A nyilvántartott álláskeresők arányának változása 2009-2014 között, 2009.12.20.=100%	61
1.7-8. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem, 2007-2012, Ft.....	62
1.7-9. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem a Paksi járásban, 2012, Ft	63
1.7-10. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma, 2007-2012, fő	63
1.7-11. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma a Paksi járásban, 2012, fő.....	64
1.7-12. ábra: Egy állandó lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2013, Ft.....	64
1.7-13. ábra: Lakásállomány változása, 2001=100%.....	65
1.7-14. ábra: A komfortos és összkomfortos lakások együttes aránya a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %.....	66
1.8-1. ábra: A nemzetiségi oktatásban tanulók létszámának arányának alakulása az általános iskolákban, 2003-2013, %.....	72
1.8-2. ábra: Más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban, 2013, %	73
1.8-3. ábra: Paks Kistérségi Szociális Központ (Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás)	76
1.8-4. ábra: A múzeumi látogatók számának alakulása Pakson, fő.....	80
1.9-1. ábra: A működő vállalkozások megoszlása főbb nemzetgazdasági áganként, 2012, %	85

1.9-2. ábra: Naponta ingázó foglalkoztatottak egyenlege Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %.....	86
1.9-3. ábra: A ipari park vállalkozásainak főbb adatai és azok változása, 2004-2013.....	88
1.9-4. ábra: A Dél-Dunántúl turisztikai magterületei	89
1.9-5. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása a Paksi járásban, 2013, %.....	90
1.9-6. ábra: A magánszálláshelyek férőhelyeinek megoszlása, 2013, %.....	91
1.9-7. ábra: Az egyéni és társas vállalkozások aránya a működő vállalkozások esetében, 2012, %.....	92
1.9-8. ábra: A működő vállalkozások létszámkategória szerinti megoszlása (1-9 főt foglalkoztató vállalkozások nélkül), 2012, %.....	92
1.9-9. ábra: A 2007-2013 között lezárult projektek operatív programonkénti megoszlása a Paksi járásban	94
1.9-10. ábra: A folyamatban lévő projektek operatív programonkénti megoszlása a Paksi járásban..	94
1.9-11. ábra: A négyzetméterenkénti átlagos ingatlanárak alakulása Pakson és térségében, 2013. ...	96
1.9-12. ábra: A lakások szobaszám szerinti megoszlása, 2011.....	96
1.14-1. ábra: Paks funcióellátottságának vizsgálata.....	123
1.15-1. ábra: Paksi járás közlekedési hálózata	126
1.15-2. ábra: Személyi sérüléssel járó közúti balesetek száma 1000 főre vetítve	130
1.15-3. ábra: A régió és a járás motorizációs mutatói (személygépkocsi/1000 fő)	131
1.15-4. ábra: Évente forgalomba helyezett gépjárművek száma.....	131
1.15-5. ábra: A település helyi autóbusz-hálózata	133
1.15-6. ábra: Helyi autóbusz viszonylatok járatszámai óránkénti bontásban.....	134
1.16-1. ábra: Az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2014 között, db	137
1.16-2. ábra: A közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db.....	139
1.16-3. ábra: Paks Tolna Megye Területrendezési Tervében.....	141
1.16-4. ábra: A háztartási villamosenergia-fogyasztók számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db.....	142
1.16-5. ábra: A háztartási gázfogyasztók számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db	143
1.16-6. ábra: A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db.....	144
1.16-7. ábra: A távfűtésbe bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db...	144
1.16-8. ábra: A szél energiája Magyarországon	145
1.16-9. ábra: Az évi átlagos szélesebességek [m/s] Magyarországon (2000-2009).....	146
1.16-10. ábra: A globálsugárzás (MJ/m ²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009).....	147
1.16-11. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszakalapján	147
1.16-12. ábra: Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921	148
1.16-13. ábra: Magyarország 50 C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területe	149
1.16-14. ábra: A távbeszélő fővonalak számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db	150
1.16-15. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2013, db.....	151
2.1-1. ábra: A Paksi járás településhálózati részei	166
3.1-1. ábra: A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata	181
3.2-1. ábra: Paks problématerképe	182

3.2-2. ábra: Paks értéktérképe	183
3.3-1. ábra: Az 1. városrész elhelyezkedése, funkciói	185
3.3-2. ábra: A 2. városrész elhelyezkedése, funkciói.....	187
3.3-3. ábra: A 3. városrész elhelyezkedése, funkciói.....	189
3.3-4. ábra: A 4. városrész elhelyezkedése, funkciói.....	191
3.3-5. ábra: Az 5. városrész elhelyezkedése, funkciói	193
3.3-6. ábra: A 6. városrész elhelyezkedése, funkciói.....	195
3.3-7. ábra: Szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek áttekintő kartogramjai 2011-es népszámlálás alapján.....	197
3.3-8. ábra: Szegregátumok kartogramjai a 2001. évi népszámlálás alapján	198
4.1-1. ábra: A település hatályos településszerkezeti tervének egy részlete	201

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1.1-1. táblázat: Az egyes városrészek legfontosabb társadalmi kulcsindikátorai	21
1.5-1. táblázat: Az IVS-ben meghatározott városi célok megvalósulásának vizsgálata	49
1.8-1. táblázat: Az óvodai ellátásban résztvevők számának alakulása.....	70
1.8-2. táblázat: Paks általános iskolai intézményei és főbb statisztikai adataik a 2013/2014-es tanévre	71
1.8-3. táblázat: A középfokú intézmények főbb jellemzői Pakson a 2013/2014-es tanévben	73
1.8-4. táblázat: A szociális feladatellátás főbb jellemzői Pakson	78
1.8-5. táblázat: Az ellátottak számának változása Pakson 2013 és 2014 között.....	78
1.8-6. táblázat: Sportlétesítmények és kihasználtsága Pakson	82
1.8-7. táblázat: Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémák és megoldási elképzelések Pakson....	83
1.9-1. táblázat: A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban működő fontosabb vállalkozások Pakson.....	86
1.9-2. táblázat: A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban működő fontosabb vállalkozások a Paksi járás többi településén	87
1.9-3. táblázat: A legjelentősebb foglalkoztatók Pakson, 2014	93
1.9-4. táblázat: A 10 millió forint feletti iparüzési adót fizető vállalkozások Pakson, 2014.....	93
1.10-1. táblázat: Önkormányzat adósságállományának konszolidálása	98
1.10-2. táblázat: Energiahatékonysági fejlesztések a közintézményekben	107
1.15-1. táblázat: Különböző szintű térségi központok elérhetősége	127
1.15-2. táblázat: Paksi járási központ közúti elérhetősége	127
1.15-3. táblázat: Paks elérhetősége a járás településeiről helyközi autóbusz járással	132
1.15-4. táblázat: A település egyéb belterületeinek elérhetősége autóbusz járással	133
1.15-5. táblázat: Kerékpáros hálózat meglévő és tervezett elemei	135
3.1-1. táblázat: A településhálózat SWOT-analízise	175
3.1-2. táblázat: A társadalom SWOT-analízise	175
3.1-3. táblázat: A gazdaság SWOT-analízise	176
3.1-4. táblázat: A táji-, természeti adottságok és zöldfelületek SWOT-analízise	176
3.1-5. táblázat: Az épített környezet SWOT-analízise	177
3.1-6. táblázat: A közlekedés SWOT-analízise	177
3.1-7. táblázat: A közművek SWOT-analízise	178
3.1-8. táblázat: A környezet és katasztrófavédelem SWOT-analízise	179
3.1-9. táblázat: Egyes kockázatok kezelése és stratégiák.....	180
3.3-1. táblázat: Az 1. városrész SWOT elemzése	186
3.3-2. táblázat: A 2. városrész SWOT elemzése	188
3.3-3. táblázat: A 3. városrész SWOT elemzése	190
3.3-4. táblázat: A 4. városrész SWOT elemzése	192
3.3-5. táblázat: Az 5. városrész SWOT elemzése	194
3.3-6. táblázat: A 6. városrész SWOT elemzése	196
3.3-7. táblázat: Anti-szegregációs tervben kialakított célok és intézkedések 2008-ban, s ezek megvalósulása	199
4.2-1. táblázat: Az ezer főre jutó élveszületések számának alakulása Pakson és térségében, fő.....	202
4.2-2. táblázat: A népesség iskolai végzettségének alakulása Pakson és térségében, %.....	203

4.2-3. táblázat: A nyilvántartott álláskereső a munkavállalási korú népességhez viszonyítva, 2014. december 20.....	203
4.2-4. táblázat: Egy lakosra jutó befizetett SZJA (Ft) és annak változása (%).....	204
4.3-1. táblázat: A működő mezőgazdasági és ipari vállalkozások megoszlása, 2012.....	205
4.3-2. táblázat: Az ipari park vállalkozásainak fontosabb adatai	206
4.3-3. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek száma, db	207
4.3-4. táblázat: A kereskedelmi szállásférőhelyek száma, db	207
4.3-5. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasznáaltsága	208
4.3-6. táblázat: A szolgáltató szektorban működő vállalkozások legjellemzőbb tevékenységi köreinek megoszlása Pakson és térségében, 2012, %.....	209
4.3-7. táblázat: A Pakson megvalósult és folyamatban lévő nagyobb fejlesztések főbb adatai 2007-2013 között.....	211
4.3-8. táblázat: A Paksi járásban megvalósult és folyamatban lévő nagyobb fejlesztések főbb adatai 2007-2013 között	213
4.4-1. táblázat: Paks Város Önkormányzatának projektjei, 2007-2013	216
4.4-2. táblázat: Az önkormányzati bérlakásállomány főbb jellemzői, 2012. október 17.....	217
4.5-1. táblázat: A települési védett műemléki értékek és környezetük adatai.....	218
4.6-1. táblázat: A településrészek társadalmi mutatói (* - tartalmazza a lakcím nélküli hajléktalanok adatait)	219

TÉRKÉPJEGYZÉK

1.1-1. térkép: Paks komplex vonzáskörzete	31
1.15-1. térkép: Paks belterület közúti hálózata	129

A 2007-2013-as programozási időszakban a magyarországi városok nagyjából kétharmada készítette el a 2007-ben megjelenő, majd 2009-ben felülvizsgált, a várospolitikáért felelős minisztérium által kiadott Városfejlesztési Kézikönyv útmutatásai alapján az Integrált Városfejlesztési Stratégiáját (IVS).

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiák felülvizsgálata, az azóta eltelt nagyjából 5-7 év után több szempontból is aktuálissá vált, illetve különösen fontos a stratégia elkészítése ott, ahol ilyen dokumentum még nem áll rendelkezésre.

A fentiek figyelembe vételével a Belügyminisztérium 2014 júniusában közbeszerzési eljárást írt ki a járasszékhely városok IVS-nek felülvizsgálatára, valamint bizonyos esetekben a Városfejlesztési Koncepció elkészítésére. A Dél-dunántúli régióban az eljárást a Terra Stúdió Kft. nyerte meg. A nyertes ajánlattevő szakemberek bevonásával a 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet tartalmi követelményeinek megfelelően 2014 decemberében megkezdte a munkát.

A megalapozó vizsgálat követte a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet (továbbiakban: Kormányrendelet) mellékletében foglaltakat, így helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészt tartalmaz.

A részletesebb és bővebb helyzetfeltáró munkarész fogja át Paks város térségi kapcsolatait, a különféle tervekben, koncepciókban való megjelenését, a területrendezési tervekkel kapcsolatos megállapításokat, a szomszédos települések terveinek a vizsgált településre vonatkozó észrevételeit és a hatályos fejlesztési dokumentumokat. Részletes elemzések készültek a település társadalmáról, a gazdaságra vonatkozó fejezetben pedig kitértünk a gazdasági szerkezet jellemzőire és annak változására. Az önkormányzati gazdálkodás és a településüzemeltetési szolgáltatások vizsgálatánál törekedtünk azokra a tényezőkre felhívni a figyelmet, amelyek az önkormányzati kompetenciában és tevékenységben a településfejlesztésre, hangsúlyozottan a gazdaságfejlesztésre vonatkoznak. A táji, települési adottságokban és a zöldfelület kezelésében történt változásokat lényegre törően mutattuk be.

Alapos elemzésnek vetettük alá az épített környezet jellemzőit, támaszkodva a rendelkezésre álló dokumentumokra. Főleg a változásokra és az elmozdulásokra fókuszáltunk, kijelölve azokat a főbb megállapításokat, amelyek a település fejlesztésében a 2008-ban készült IVS-hez viszonyítva a napjainkig lezajlottak.

Részletes elemzéseket és áttekintést végeztünk a város közlekedési hálózatával kapcsolatban. A leggyakrabban jelentkező problémákat és azok összefüggéseit vizsgálatuk, kitérve Paks Város által elért eredményekre.

A környezeti, természeti, katasztrófavédelmi összefüggéseket külön ismertettük. A városi tér a környezeti, természeti elemek és rendszerek vonatkozásában jelentős értékekkel bír, így ezt hangsúlyosan mutattuk be.

A helyzetelemző és -értékelő munkarészben kiemelten kezeltük az összefoglalást jelentő SWOT elemzést, amelyet kiegészítettünk egy rövid kockázatelemzéssel, így a fejlesztés kereteihez olyan információkat kínálhatunk, amelyek a további fejlesztési tevékenység kereteiként is számba vehetők. A településrészeket egyenként értékeltük, itt a társadalmi, demográfiai paraméterek mellett a

településszerkezeti elemeket is röviden jellemeztük kijelölve a főbb problémákat, és felhívtuk a figyelmet a szükséges vagy kívánatos beavatkozásokra.

A város tervellátottsága hazai lértékben kedvező, folyamatosan folyik tervezési tevékenység és készülnek elemzések, fejlesztési dokumentumok a különféle funkciókra. Ezeket a szakmai anyagokat a felméréshez felhasználtuk, megismertük.

Elemzési és értékelési szempontunk volt, hogy a város térségére is kitekintettünk, bemutatva azokat a településeket, amelyek szoros kapcsolatban vannak a várossal, annak szolgáltatásait, funkcióit használják.

Hasonlóan elemzési szempont és szemléletmód volt, hogy az Európai Unió 2014-2020 tervezési időszak célrendszerét, valamint az Országos Fejlesztési- és Területfejlesztési Kon koncepció 2014-2020, illetve a Tolna megye Területfejlesztési Kon koncepciója 2014-2020 dokumentumok iránymutatásait is kövessük azért, hogy Paks város fejlesztései – éppen a helyzetfeltárás segítségével – ezekhez jól illeszkedjenek.

2014-ben megkezdődött az Európai Unió új tervezési időszaka, melyet alapvetően az EU2020 stratégia intelligens, fenntartható és inkluzív növekedési célkitűzései határoznak meg. Magyarország a Partnerségi Megállapodásban a 2014-2020 időszakra vonatkozóan azonosította a legfontosabb kihívásokat és kitűzte a fő fejlesztési prioritásokat, melyek alapvetően meghatározzák az Európai Strukturális és Beruházási Alapok eredményes és hatékony felhasználásának feltételeit. Az EU öt nagyszabású célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és a klíma/energiapolitika területén, amelyeket 2020-ig kíván megvalósítani.

Az Országos Fejlesztési- és Területfejlesztési Konceptióban (OFTK) meghatározásra kerültek a 2014-2020 közötti időszak legfontosabb célkitűzései, kimondva, hogy a városok és térségeik az ország gazdasági növekedésében és területi fejlődésében meghatározó szerepet játszanak. **Az OFTK-hoz illeszkedve elkészültek a megyék területfejlesztési koncepciói és programjai, melyek keretet adnak a településfejlesztési elképzeléseknek.** Ezekhez illeszkedve, 2014-2015-ben minden megyei jogú város és járásszékhely elkészíti az ezekhez illeszkedő **Integrált Településfejlesztési Stratégiáját (ITS), mely meghatározza a 2014-2020-as időszak fejlesztési céljait és beavatkozásait.** Jelen vizsgálat ezen célok megalapozását, illetve megfelelő kijelölését, valamint a célok és beavatkozások közötti prioritizálást segíti elő az elmúlt időszak tendenciáinak, a település helyzetének és jellemzőinek feltárásával a különböző szakterületek vonatkozásában.

A Belügyminisztérium megbízásából a Terra Stúdió Kft. közreműködésével készül el a város ITS-e.

A megalapozó vizsgálat a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló **314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet mellékletében meghatározott tartalom szerint készült, így helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészt tartalmaz.** A vizsgálat a város térségére is kitékint.

Az ITS-t a településfejlesztési koncepcióhoz illeszkedve kell elkészíteni, s a településszerkezeti terv alapvetően meghatározza a stratégia mozgásterét. Paks Város hatályos településfejlesztési koncepcióját az 55/2010. (V. 26.) képviselő-testületi határozattal hagyták jóvá.

Az ITS a korábbi Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) felülvizsgálata, az abban megfogalmazott célok és beavatkozások értékelését is magába foglalja. Paks Város Integrált Városfejlesztési Stratégiáját az 55/2010 (V. 26.) számú képviselő-testületi határozata hagyta jóvá.

A hatályos településszerkezeti terv 2003-ban készült, 3/2003. (II. 12.) sz. önkormányzati határozattal fogadták el. Az eltelt 12 évben többször módosították, utoljára 2013-ban.

Az ITS készítése szempontjából ugyancsak meghatározó a város gazdasági programja a 2015-2019 közötti időszakra.

A megalapozó vizsgálat legfontosabb megállapításai

A helyzetfeltárás, a helyzetelemzés és helyzetértékelés eredményeként a stratégia alkotási fázisban kulcsfontosságú területek legfontosabb tendenciái kerültek bemutatásra, szakterületenként áttekintve a város és térsége esetében a jelenlegi helyzetképet, kiemelve az erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket, a fejlesztési szükségleteket és a konfliktusterületeket.

Településhálózati szempontból megállapítható, hogy Paks kedvező helyzetben van, mert Tolna megye fejlett, funkciókban gazdag keleti sávjába tartozik a térségben. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió szerint jó mezőgazdasági adottságú, gazdasági-technológiai magterület, mely az országos településhálózatban a belső (ipari-logisztikai) és a külső (nagyvárosi) gyűrű között félúton helyezkedik el. A szorosan vett vonzókörzetébe őt, a másodlagos övezetbe további öt település tartozik.

Paks Tolna megye legkedvezőbb korösszetételű járásközpontja és második legnépesebb városa, annak ellenére, hogy 2001 óta romlik az öregedési index és csökken a lakosság száma. Képzettségi, végzettségi és foglalkoztatási mutatói alapján kiemelkedően jó helyzetű, ennek köszönhetően jövedelmi viszonyok kedvezőek, a lakásállomány jó állapotú. Ez azonban térségi konfliktushelyzetet is generál, mivel a térségbeli kisebb települések nagy részén nem ilyen kedvező a helyzet. Probléma még, hogy nem elégséges a munkahelykínálat a nők (végzettségtől függetlenül), a nem műszaki végzettségű férfiak és az alacsony képzettségűek számára.

A város gazdaságát alapvetően meghatározza a MVM Paksi Atomerőmű Zrt. (továbbiakban atomerőmű), mely megyei és országos foglalkoztatási, gazdasági súlypontot jelent, de egypólusúvá, ezáltal kiszolgáltatottá teheti a települést. A város jelentős gazdasági egysége még a Paksi Ipari Park Kft. (továbbiakban ipar park), mely jelentős potenciállal rendelkezik az egypólusosság oldásában is. A mezőgazdasági tevékenység inkább a járás kisebb településeire jellemző. A turizmus jelenleg sem Paksra, sem a térségben nem képvisel jelentős gazdasági erőt.

A helyi táji, természeti, valamint klimatikus adottságok alkalmassá teszik a területet a sokoldalú mezőgazdasági használatra. A területek nagy része nagyüzemi módszerekkel művelt és tulajdonosi szerkezetük is koncentrált. A Duna, amely meghatározó táji és természeti elem, csak kondicionáló szerepet tölt be, nem szerves része a város életének. A város jelentős számú közterülettel és közparkkal rendelkezik, de ezek nem alkotnak valós rendszert.

Paksot a sugárirányú településszerkezet jellemzi, ahol a gyűrűs kapcsolatok nem tudtak teljesen kiépülni. A történelmi városközpont a Dózsa György utca környéke, az erőmű építése során kiépült decentrum pedig a Kishegy-Újváros. A jelentősebb gazdasági súllyal bíró termelő cégek a város déli részén, az atomerőmű és az ipari park környékén tevékenykednek. Két speciális területe van Paksnak, az egyik a Táncsics utca környéki Duna-parti rekreációs terület, a másik a település és az erőmű között található tartalékterület. Jelenleg országos területi védettség nincs, egy világörökségi védettségre esélyes elemmel és számos védendő épített értékkel rendelkezik a város.

Paks térségének közúti közlekedési hálózata észak-déli irányban kiváló, míg kelet-nyugat irányban rendkívül gyenge kapcsolati rendszerrel bír. A településen belüli közúti hálózat állapota általánosságban megfelelő. A helyi közösségi hálózat tekintetében vannak ellátatlan vagy alig ellátott területek, s kiemelendő, hogy az elmúlt években drasztikusan csökkent az utasok száma. Számottevő forgalmat bonyolítanak le viszont az atomerőmű autóbusszjáratai. A település kerékpárút-hálózata bár jelentős hosszban kiépült, még mindig hiányos. A Duna, mint vízi közlekedési útvonal alacsony szinten kihasználta. A vasútvonal kihasználhatósága jelenleg igen hiányos, nincs személyforgalom, gyenge az áruforgalom, s a pálya állapota leromlott.

A villamosenergia-ellátás, az egészséges vezetékes ivóvízellátás és a közcsatornás szennyvízelvezetés területén közel településszintű ellátottsággal rendelkezik a település. A kedvező közműellátottságát

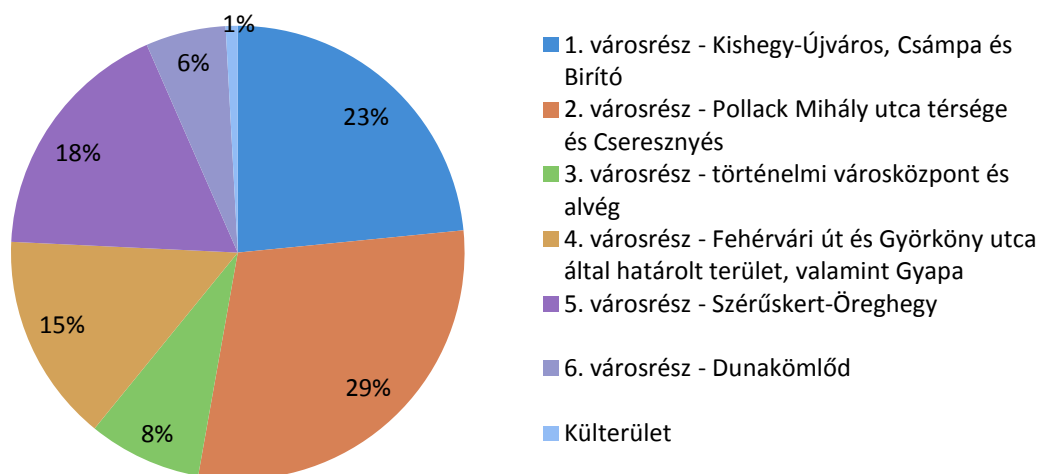
tovább stabilizálja, hogy vízellátásában jelentős kapacitású saját vízbázisára, valamint saját szennyvíztisztító telepére támaszkodhat. Az ország villamosenergia-ellátásának egyik legfontosabb bázisa, az atomerőmű a település területén üzemel és termeli az ország villamosenergia igényének jelentős részét.

A környezetvédelmi állapotokat tekintve a településen a környezeti elemek, az élővilág, a táj, a települési-, és az épített környezet tekintetében jelenleg extrém környezeti terhelés nem áll fenn. A település környezeti állapota jónak mondható, de környezetvédelmi szempontból a szélerezózió, nitrátérzékenység, és a sérülékeny vízbázisok nagy odafigyelést igényelnek. Az árvízi veszélyeztetettség elhárítása a dunai védművek kiépítettsége folytán azok karbantartásával és fejlesztésével folyamatos. Katasztrófavédelem szempontjából egyedi sajátossága Paksnak, az atomerőmű jelenléte.

Paks jövőjét alapvetően határozza meg az atomerőmű bővítése, mely nem csak a város, de az ország szempontjából is kiemelt nagyprojekt. Hasonló méretű és jellegű beruházások esetén a nemzetközi tapasztalatok alapján előfordulhatnak problémák (pénzügyi, időbeni, politikai akarat megváltozásából fakadó, stb.). Ilyen esetleges problémák, kockázatok és kérdések figyelembe vétele mindenképpen szükséges. További kockázat, hogy egyelőre nem tudható, hogy a beruházás során megnövekvő lakosság kapcsán szükséges közvetett intézkedések finanszírozása milyen forrásból fog megtörténni, az önkormányzatnak milyen szerepe lesz benne (irányító / végrehajtó / finanszírozó / véleményező). A felmerült problémakörök kezelésére kidolgozásra került egy stratégiarendszer, melyek közül az ütemezett és az átpozícionáló stratégia együttes alkalmazása tűnik a legjobb megoldásnak.

Városrészek vizsgálata

Paks szerkezetileg, városképi arculatában, karakterében és területhasználati jellemzői alapján hat városrészből áll. E városrészek részletes elemzése a megalapozó vizsgálatok során megtörtént a 2011-es népszámlálás városrészi adatai alapján, rámutatva az adott városrészben meglévő legfontosabb demográfiai, társadalmi jellemzőkre, tendenciákra, a funkcióellátottságra, gazdasági jellemzőkre, bemutatva azon területeket, ahol a városrész városon belüli pozíciója, helyzete, ellátottsága erősséget vagy gyengeséget jelez, s megjelölve azon fejlesztési lehetőségeket, amelyek elmozdulást jelenhetnek ezen állapotból.

1.1-1. ábra: A város lakosságának megoszlása városrészenként
Adatok forrása: KSH, 2011-es népszámlálás

Az egyes városrészek legfontosabb társadalmi kulcsindikátorait és a közöttük lévő különbségeket az alábbi táblázat mutatja be.

Városrészek neve	Lakónépesség száma	Öregedési index	Felsőfokú végzettségűek aránya (a 25 év feletti korosztályból)	Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (15-59 év közötti korosztályból)	Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya
1. városrész - Kishegy-Újváros, Csámpa és Birító	4535	1,26	23,1	33,1	2,1
2. városrész - Pollack Mihály utca térsége és Cseresznyés	5683	1,51	21,4	28,9	1,5
3. városrész - történelmi városközpont és alvég	1564	2,09	21,2	29,5	3,4
4. városrész - Fehérvári út és Györköny utca által határolt terület, valamint Gyapa	2880	1,39	20,1	29,7	3,9
5. városrész - Szérűskert-Öreghegy	3420	1,42	24,4	32,7	5,3
6. városrész - Dunakömlőd	1106	2,10	6,9	36,3	11,5
Külterület	166	1,10	5,2	46,5	24,2

1.1-1. táblázat: Az egyes városrészek legfontosabb társadalmi kulcsindikátorai

Forrás: KSH, 2011-es népszámlálás

Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletnek megfelelően a Központi Statisztikai Hivatal lehatárolta a szegregátumokat, illetve a szegregációval veszélyeztetett területeket. A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges. Azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, illetve meghaladja az adott településtípusokra vonatkozó határértéket. Szegregált terület, amelynél a szegregációs mutató értéke nagyobb egyenlő, mint 35%, szegregációval veszélyeztetett terület, amelynél a szegregációs mutató értéke nagyobb egyenlő, mint 30%, de kisebb, mint 35%, s lakónépességük eléri az 50 főt.

A 2011. évi népszámlálási adatai alapján **a városban két szegregátum, valamint két szegregációval veszélyeztetett terület található.** Az ITS készítése során ezen területekre **antiszegregációs terv készítése szükséges.**

Problématérkép

A település problématerképét a következő oldalon lévő ábra mutatja be szakterületenkénti bontásban.

**ZÖLD INFRASTRUKTÚRA, KÖRNYEZET,
TÁJHASZNÁLAT:**

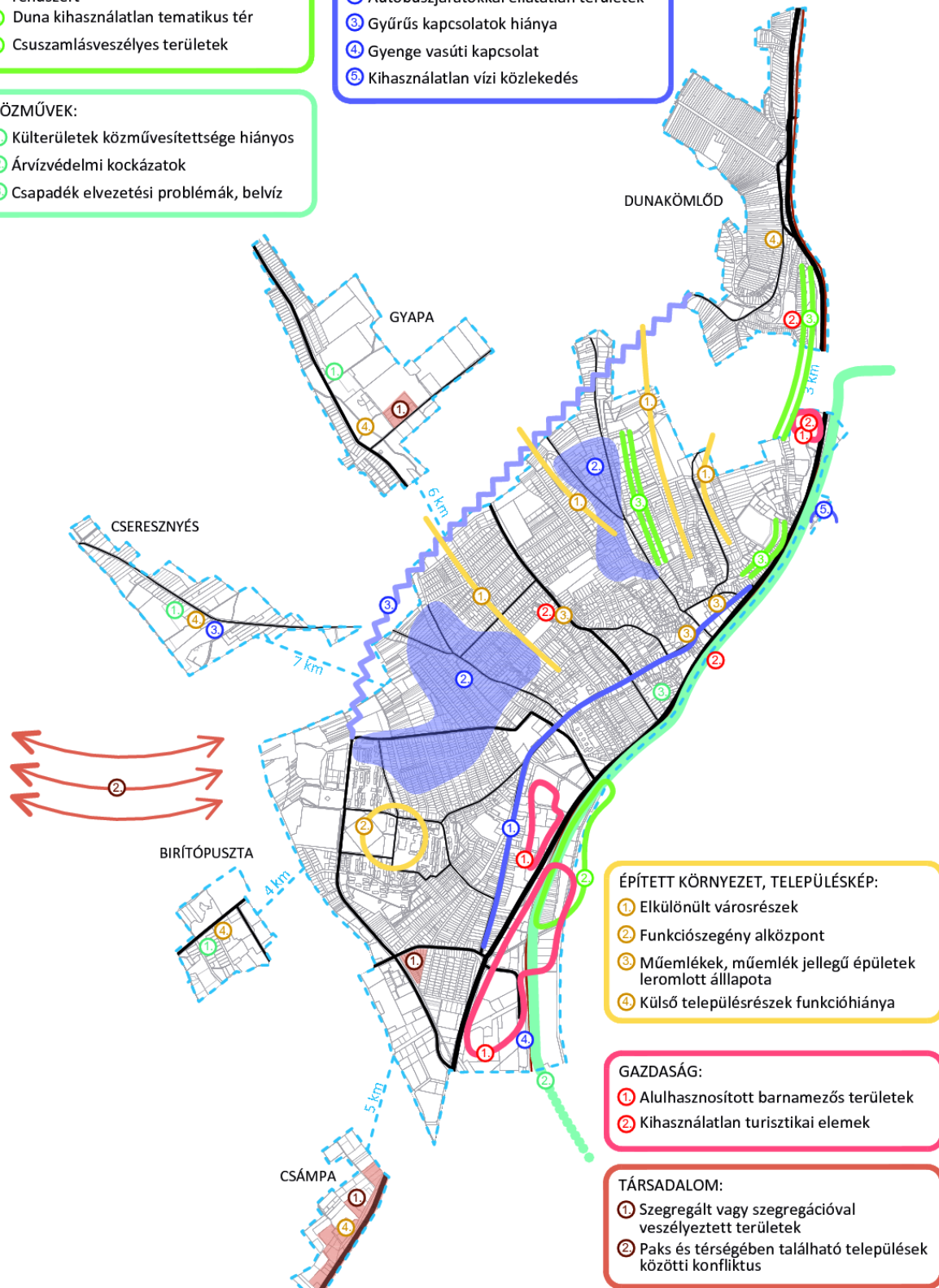
- ① Zöldfelületek nem alkotnak valós rendszert
- ② Duna kihasználatlan tematikus tér
- ③ Csuszamlásveszélyes területek

KÖZMŰVEK:

- ① Külsőterületek közművesítettsége hiányos
- ② Árvízvédelmi kockázatok
- ③ Csapadék elvezetési problémák, belvív

KÖZLEKEDÉS:

- ① Dózsa Gy. u. forgalom által terhelt
- ② Autóbuszjáratokkal ellátatlan területek
- ③ Gyűrűs kapcsolatok hiánya
- ④ Gyenge vasúti kapcsolat
- ⑤ Kihasználatlan vízi közlekedés

1.1-2. ábra: Paks problématérképe

1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

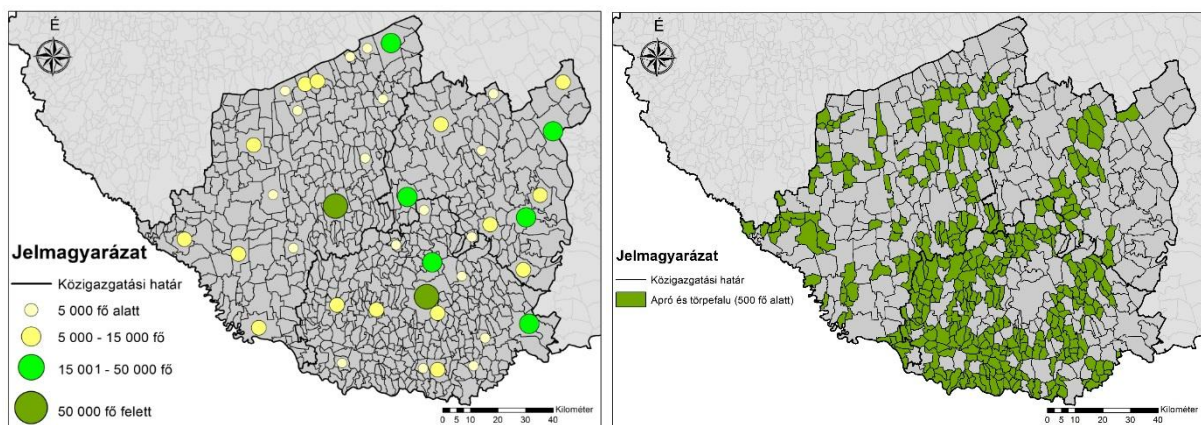
Paks a Dél-dunántúli régióban, Tolna megyében fekszik. A régió településszerkezete kedvezőtlen, egyrészt a városhálózat fejletlensége, másrészt az aprófalvak- és kistelepülések nagy aránya jellemző.

A Dél-dunántúli régiót 656 település alkotja, amelyből 41 városi jogállású (6,25%) A városi népesség az ország összes régióját tekintve Észak-Magyarország után ebben a régióban a legalacsonyabb, a lakosság mindössze 58,3%-a él városokban. A régió társadalmi-gazdasági életében, a lakossági szolgáltatások biztosításában meghatározó jelentősége van a megyékben központi szerepet betöltő közép- és nagyvárosoknak (Pécs, Szekszárd, Kaposvár).

A régió városhálózatának gerincét tizenegy 10-30 ezer fő közötti lakosságú város adja (1.1-1. ábra). Paks is e körbe tartozik (lakónépessége 2013 végén 19387 fő volt), jelentős megyén belüli, s a megyehatáron is túlnyúló vonzáskörzettel. A régióban a tízezer főnél kisebb népességű városok (27 db) ellátó intézményrendszere nem teljes, a nem mindennapos szolgáltatások egy részét az ott élők kénytelenek másutt igénybe venni. E városok saját települési infrastruktúrájának kiépítettsége is elmarad a nagyobb városok színvonalától. Mindezek mellett a térség több területén rendkívül kevés a városok száma, ilyenek Tolna megye középső részének vidékei, a Zselicség, az Ormánság vagy a Somogyi dombvidék.

A városiányos területek nagyrészt megegyeznek az aprófalvas területekkel. A régió településhálózatának körülbelül 55%-át aprófalvak alkotják, ezekben él a lakosság 10%-a. Az falvak közül 361 számít aprófalunak, vagyis itt az 500 főt sem éri el a lakosság száma. Az aprófalvas településszerkezet hazánkban és a régióban is rendszerint együtt jár a kedvezőtlen gazdasági helyzettel. A kimondottan aprófalvas Baranyában a községek közel 70%-a 500 lakos alatti falu (Tolnában ez az érték mintegy 30%).

A Duna menti területeken ugyanakkor jóval népesebb települések helyezkednek el, 500 fő alatti település nincs is, az átlagos népességszám pedig 2,5-szerese a belső területekének.

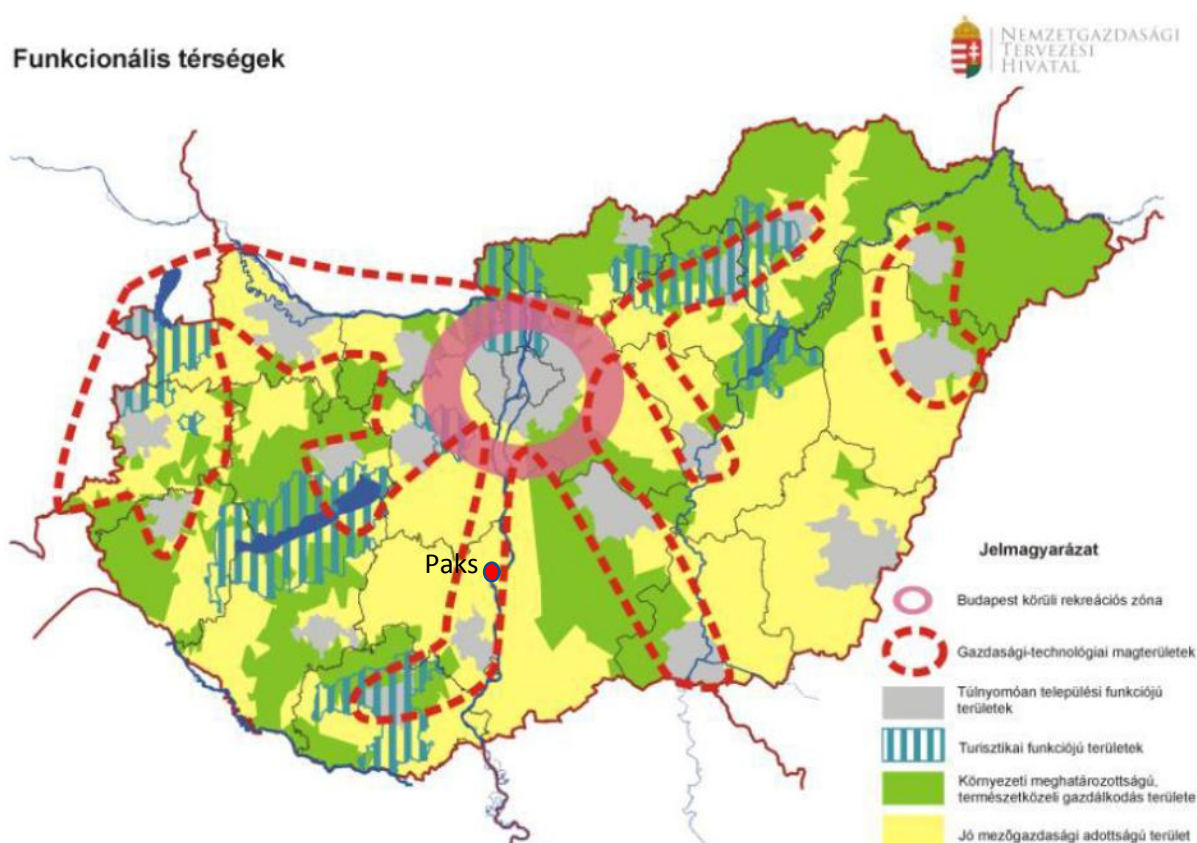

1.1-1. ábra: A városi ranggal rendelkező települések és az aprófalvak elhelyezkedése a Dél-dunántúli régióban

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2013.

1.1.1 A település szerepe az országos településhálózatban

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK; elfogadva az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával) értelmében a városstratégiák célja a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózatok kialakulása, valamint a kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése. Mindezek szem előtt tartásával az OFTK olyan funkcionális térségeket határoz meg (1.1-2. ábra), amelyek a jövőben egy-egy, nemzeti szinten is jelentős gazdasági, társadalmi vagy környezeti feladatot fognak ellátni, integrálódva a nemzeti szintű társadalmi és területi munkamegosztásba.

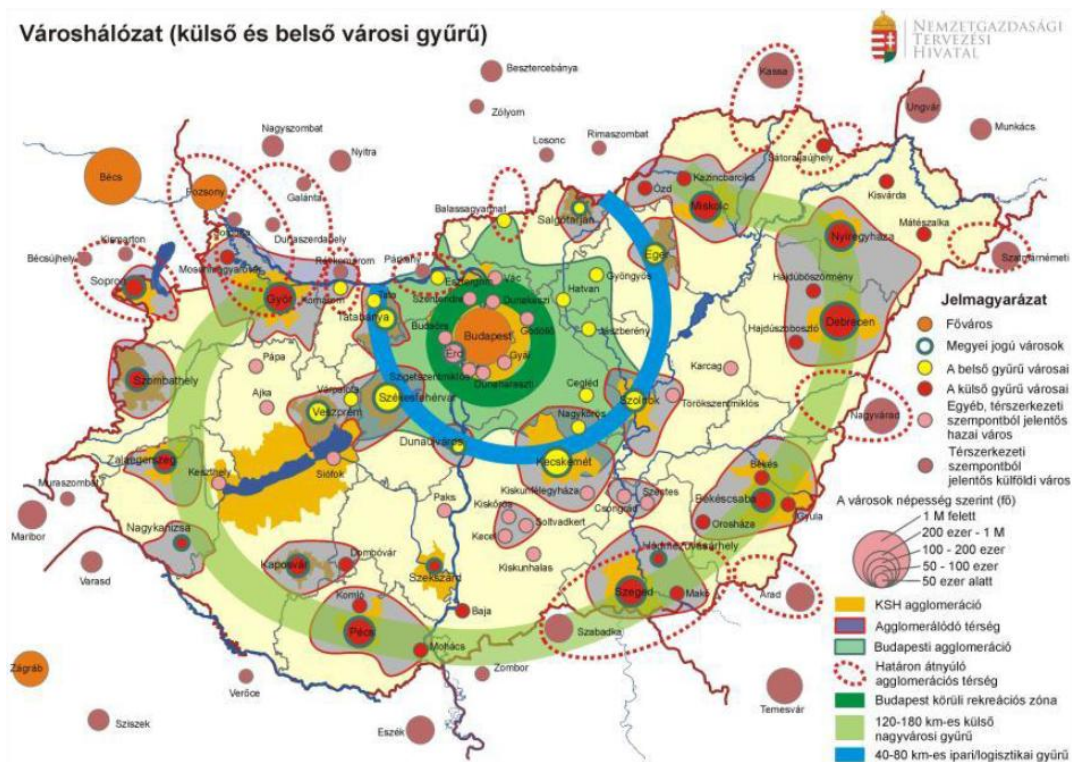
1.1-2. ábra: Funkcionális térségek Magyarországon

Forrás: OFTK, pp. 114.

A városok és térségeik az ország gazdasági növekedésében és területi fejlődésében is jelentős szerepet játszanak. A térségi szemlélet érdekében az OFTK kijelölte a növekedés elsődleges színtereit és hálózatait. Ezeket olyan városok alkotják, amelyek kiemelkedő telephelyi lehetőségeik, jelenlévő és potenciális befektetőik, vállalataik, térségi beágyazódottságuk révén a növekedés dinamikus térségeiként jelennek meg a hazai településszerkezetben (1.1-3. ábra).

Paks és szűkebb térsége egyrészt jó mezőgazdasági adottságú terület, ami a környező települések gazdasági életében a mai napig jelentős szerepet játszik; másrészt pedig gazdasági-technológiai magterületként is funkcionál. Paks a belső (ipari-logisztikai) és a külső (nagyvárosi) gyűrű között félúton helyezkedik el, ennek köszönhetően kedvező helyzetben van, mint a két gyűrű közötti összeköttetést biztosító város. Országos jelentőségét az atomerőmű adja, ahol a Magyarországon előállított villamos energia közel 40-50%-át termelik meg.

1.1-3. ábra: Városhálózati struktúra Magyarországon

Forrás: OFTK, pp. 142.

1.1.2 A település szerepe a regionális, a megyei és a járási településhálózatban

A Dél-dunántúli régió Magyarország délnyugati részén, a Zalai-dombságtól a Dunáig húzódik. Északi határa a Balaton és a Mezőföld, déli részén a Dráva folyik. A régió Baranya, Tolna, valamint Somogy megyéket foglalja magában.

Tolna megye Magyarország déli, a Dunántúl dél-keleti részén terül el. Területe 3703 km², ezzel a nagysággal az ország tizenkilenc megyéje közül a tizenötödik helyet foglalja el. Népességszáma 2014. január 1-jén 228 ezer fő volt, ezzel a második legkevesbé népes megye. Népsűrűsége emiatt alacsony, 62 fő/km². A településhálózat szerkezete viszonylag kedvező, nem olyan elaprózott, mint a régió másik két megyéjében.

A megyeszékhely hatása a Duna-völgyében lévő településeken érzékelhető a leginkább, a megye középső és nyugati felében hatása jóval kisebb, a kis- és aprófalvak koncentrációja inkább a belső dombvidéki térséget jellemzi.

A Paksi járást a korábban a szekszárdi kistérségbe tartozó Tengeliccel együtt 15 település alkotja. A járás és a korábbi kistérség székhelye, valamint legnépesebb települése (közel 20 ezer fővel) is Paks, ennek megfelelően az összes járási hatókörű igazgatási, oktatási, egészségügyi stb. szervezet is itt található. Ezen felül Dunaföldvár nyújt még városi jellegű szolgáltatást a járásban, valamint Nagydorognak van még kiegészítő térségi szerepköre. A Paksi járás két városához tehát egy dominánsan „kisközép-falvas” (1000-2000 lakos) térség kapcsolódik, itt mindössze három kis- és aprófalva található.

Mindennek megfelelően foglalkoztatási központként is szolgál a város, a 12,5 ezer helyben foglalkoztatott több mint egyharmada más településről jár be Paksra dolgozni. Regionális, illetve

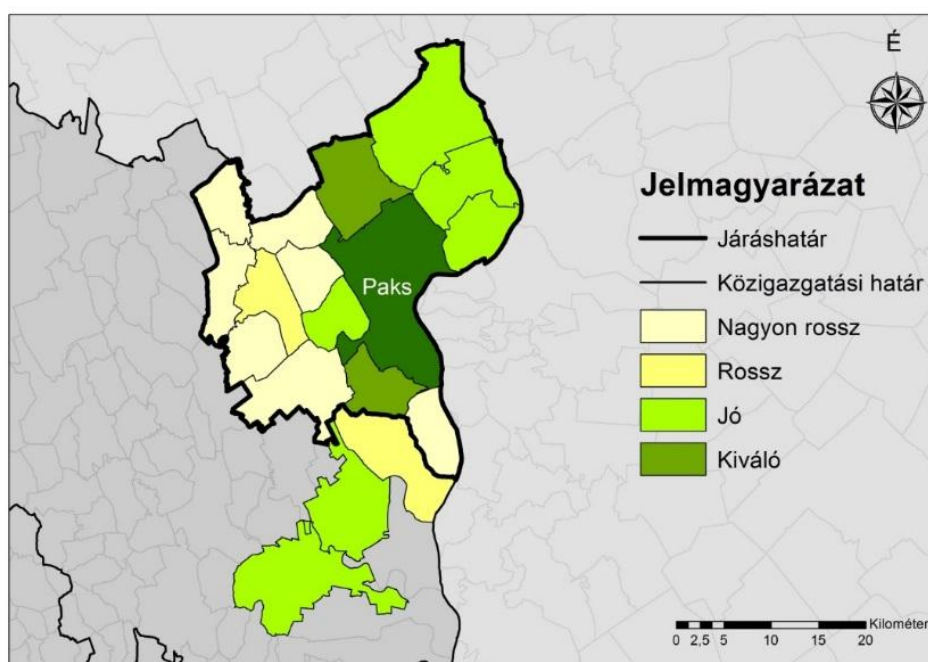
megyei szerepköre nincsen a városnak, az ilyen szintű szolgáltatásokat leginkább Pécs és Szekszárdon lehet igénybe venni.

1.1.3 A település vonzáskörzete

Paks vonzáskörzete nem esik egybe a közigazgatási határokkal, noha a város közvetlen vonzáskörzetét elsősorban a járás települései adják. Különböző szempontok szerint vizsgálva a város vonzáskörzete eltérő területi képet mutat, s az egyes településekre a város vonzása különböző erősségű.

Közlekedés

Paks és térségének közlekedése erősen kötődik a Duna vonalához: a 6. sz. főút jó eljutási lehetőséget nyújt észak-déli irányba. A kelet-nyugati kapcsolatok azonban jóval gyengébbek: a város magasságában csak komppal lehet átmenni a Dunán, a legközelebbi híd északra 25, délre 40 km-es távolságra található Dunaföldvár, illetve Szekszárdon. A közúthálózat sugaras elrendezésű: Paksról négy irányba (Madocsa-Bölcske, Cece, Nagydorog, Kölesd) indulnak összekötő utak, amelyek azonban nem bonyolítanak le nagyobb forgalmat (1100-2200 egységjármű/nap átlagos forgalom).

1.1-4. ábra: Paks elérhetősége közösségi közlekedéssel a környező településekről
Adatok forrása: MÁV és Volán menetrendek, 2015.

A közösségi közlekedésben a vasút nem játszik szerepet, mivel a Mezőfalva-Paks vasútvonalon 2009 vége óta nem közlekednek személyszállító vonatok. A Rétszilas-Szekszárd-Bátaszék vasútvonal ugyan érinti a járást, de annak nyugati szélén fut végig (öt megállóhely is található a járásban), így a Paksra való eljutást nem segíti, ezért elsősorban az autóbuszjáratok biztosítják az eljutást a környéken. Kiváló ellátottsággal (napi legalább 30 járatpár) rendelkeznek azok a települések, amelyek a 6. sz. főút mentén helyezkednek el (Dunaföldvár és Dunaszentgyörgy). Jó helyzetben (napi 10-20 járatpár, 20-30 perces menetidő) vannak a sugárirányú utak menti települések, azonban azon települések, amelyek már nem érhetők el közvetlenül sugárirányú utakkal, jelentősen rosszabb helyzettel néznek szembe (napi 1-6 járatpár, 30-50 perces menetidő). A 63. sz. főúttól nyugatra fekvő két település paksi

kötődése a leggyengébb: Kajdacsot átszállás nélkül nem, Pálfára is csak egy órán túli utazással lehet eljutni napi 2 alkalommal.

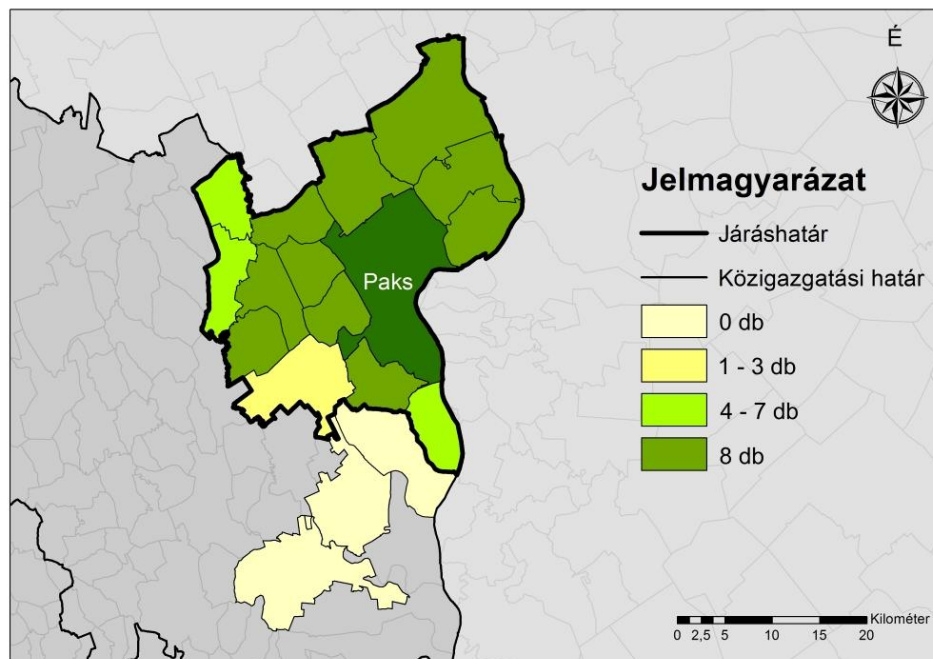
A helyi autóbuszjáratok a város közigazgatási területén belül maradnak, így a vonzáskörzeti kapcsolatok kiszolgáltatásában nem vesznek részt.

Igazgatás

A főbb igazgatási funkciók közül nyolc olyat választottunk ki, amelyek fontos szerepet töltenek be a lakosság mindennapi életében:

- járási építésügyi hivatal,
- járási földhivatal,
- munkaügyi kirendeltség,
- járási gyámhivatal,
- járásbíróóság,
- járási népegészségügyi intézet,
- rendőrkapitányság,
- tankerület.

A járás 15 települése a többi nyolc funkciót Pakson találja meg, egyedül Tengelic olyan, amelyik három ügyet Szekszárdon intéz (lásd 1.1-5. ábra).

1.1-5. ábra: Paks igazgatási vonzáskörzete (attól függően, hogy hány igazgatási funkció tekintetében vonzza az adott települést)

Adatok forrása: TEiR

Foglalkoztatás

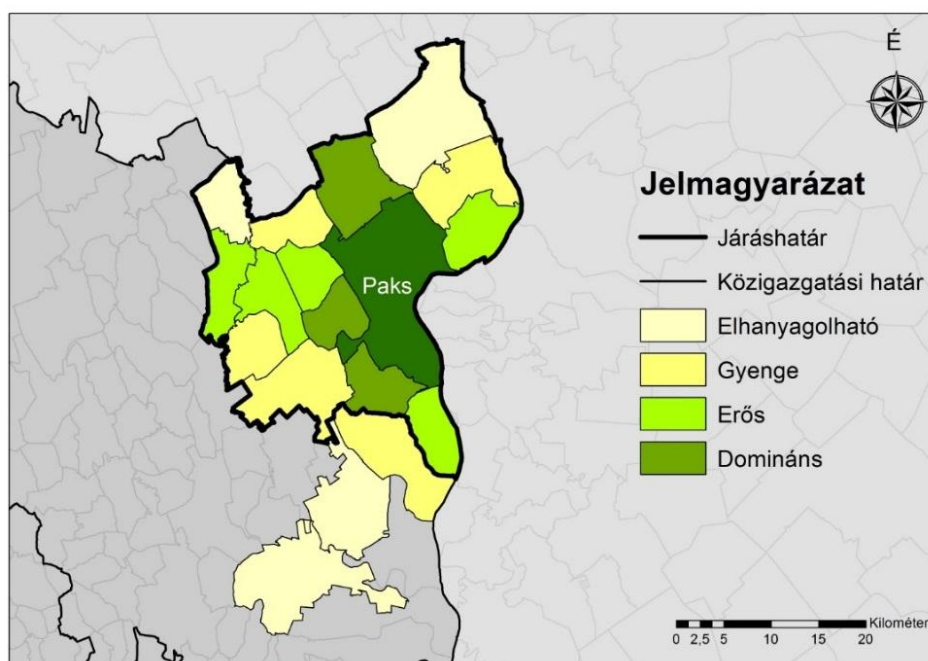
Paks gazdasági szerepénél fogva jelentős foglalkoztatási központként is funkcionál, a 2011-es népszámlálási adatok alapján a 12,5 ezer helyben foglalkoztatottból mintegy 4300-an naponta bejárók. Ők főként a járás településeiről érkeznek, ezen kívül a 6. sz. főút mentén nyúlik mintegy 30-

35 kilométerre a város vonzaskörzete: északon Dunaújvárosig, délen Szekszárdig ér a legalább 50 bejárót biztosító települések köre.

A közlekedési kapcsolatok erős északi-déli irányultságát mutatja az is, hogy a Pakstól nyugatra eső települések vonzódása már kevésbé erős, a Duna túloldalán pedig egyáltalán nem érvényesül.

A környék települései természetesen nem azonos erősséggel kapcsolódnak a központhoz. Azon települések köre, ahonnan a foglalkoztatottak elsődlegesen Paksra járnak dolgozni, meglehetősen szűk: hét település tartozik ebbe a körbe. A többi település foglalkoztatásában már kisebb szerepet játszik a város: négy település esetében más városokkal (Szekszárd, Tolna, Dunaújváros) nagyjából azonos erősségű vonzással rendelkezik, további négy település esetében pedig már csak másodrendű központként van jelen (lásd az 1.1-6. ábra).

1.1-6. ábra: Paks ingázási vonzása a környező településeken
Adatok forrása: TEiR

Kereskedelem

Paks nagyjából 400 kiskereskedelmi üzlete széleskörű kínálatot biztosít a helyi és környékbeli lakosságnak, az alapszintű ellátáson felül is sok kiskereskedelmi funkció megtalálható: heti kétszeri piac, bankfiókok, több szakáruház.

Igaz, a járásban Dunaföldvár, a kedvező közlekedési adottságainak köszönhetően még jobb ellátottsággal büszkélkedhet: több mint 500 üzlet található, vagyis minden 16. lakosra jut egy (Pakson ez az arány 50 főnként egy üzlet). Dunaföldvár abból a szempontból is konkurenciát jelent Paksnak, hogy a nagyobb kiskereskedelmi láncok közül majdnem mindegyik tart fenn egységet mindkét városban.

Oktatás, közművelődés

Paks tankerületi központhoz tartozik tíz környező település összes állami fenntartású iskolája. Pakson két gimnázium (ebből az egyik egyházi fenntartású), két szakképző iskola, valamint négy általános

iskola található, utóbbiak tagiskolájaként működik a képzés Németkéren és Pusztahencsén. A járás többi településéből nincs iskola Bikácson, másik tankerülethez tartozik Gerjen, Pálfa, Sárszentlőrinc és Tengelic.

Óvoda minden településen van, így a városközponti szerepköre ezen a téren nem érvényesül erőteljesen. Az általános iskolások 11,5%-a (190 fő), a középiskolai tanulók 43%-a (610 fő) jár be másik településről, azaz jól megfigyelhető, hogy a hierarchiában felfelé lépve egyre fontosabb a város szerepe. A beingázókról a KLIK szolgáltatott adatokat.

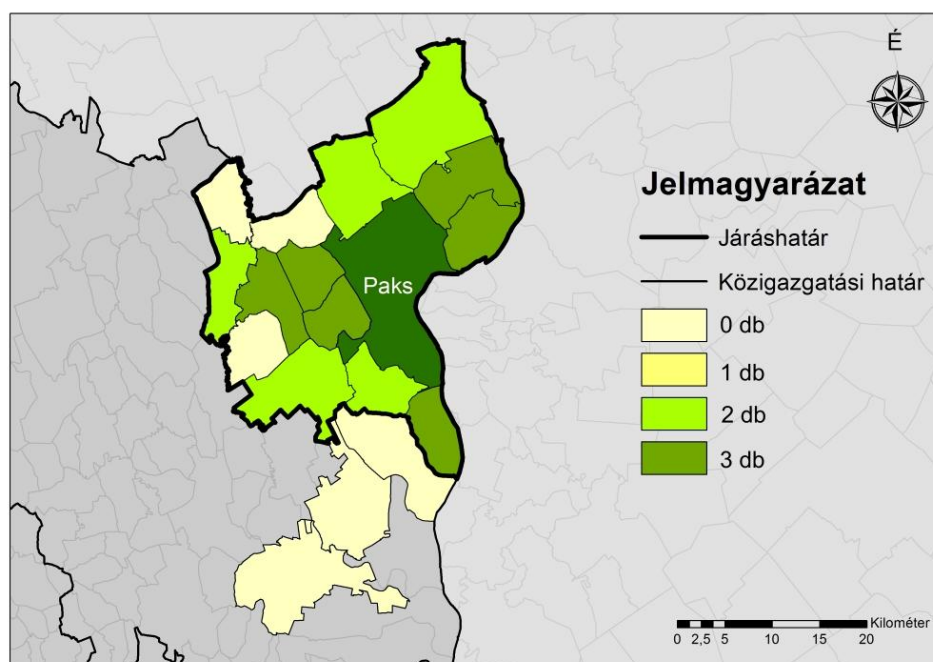
A térségben a közművelődésben is Paks (kisebb mértékben Dunaföldvár) tekinthető a központnak, hiszen a Kulturális Központban sokrétű programok várják a környékbeliakat (komoly- és népzene, mozi), de van városi múzeum és képtár is.

Egészségügy

Az alapfokú egészségügyi ellátásban majdnem minden környékbeli település rendelkezik háziorvossal és gyógyszerházzal. Paks kórházzal nem, de járóbeteg-szakrendelővel rendelkezik, ahol húsz szakterületen látják el a betegeket, és van mentőállomás is, azaz a középfokú ellátás széleskörűnek mondható.

Közműellátás

Paks városa közműellátási szempontból is központi szerepet játszik, a vízellátást, szennyvízelvezetést és -tisztítást valamint hulladékszállítást is több környező településnek biztosítja. A vízellátást illetve a szennyvízelvezetést az önkormányzat tulajdonában lévő Mezőföldvíz Kft. látja el 47 dunántúli településen, ezen belül járás teljes területén Kajdacs, Pálfa és Bikács kivételével. A hulladékszállítás kapcsán Pakshoz kötődik Bölcse, Gerjen, Györköny, Madocsa, Nagydorog, Pusztahencse (lásd 1.1-7. ábra).

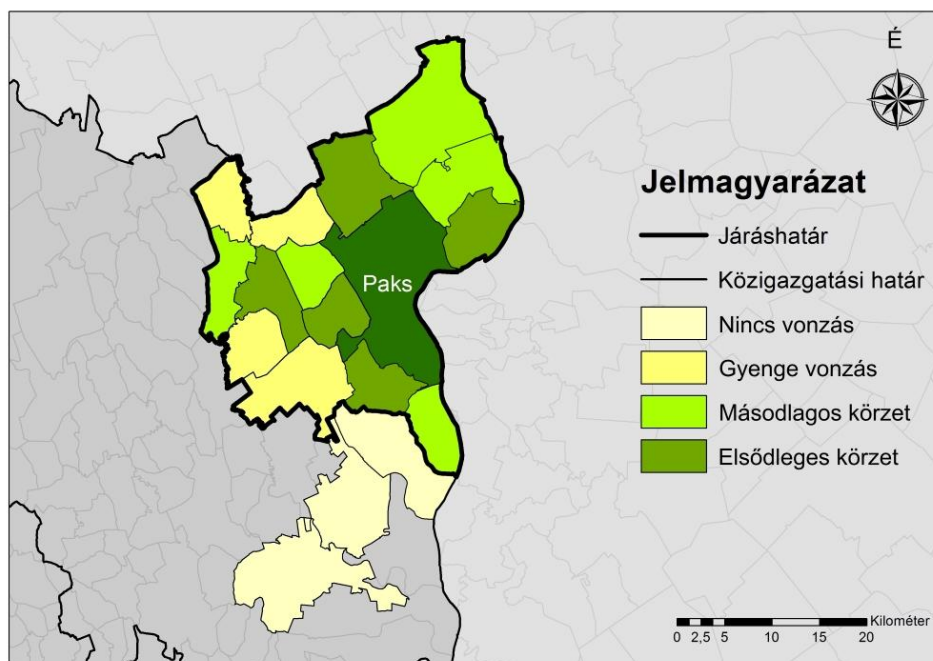

1.1-7. ábra: Paks közmű-agglomerációi (attól függően, hogy hány közmű esetében történik együttműködés)

Adatok forrása: önkormányzati adatszolgáltatás

Funkcionális vonzáskörzet

A Paks környékén található települések különböző mértékben kapcsolódnak a városhoz. A szorosan vett, elsődleges vonzáskörzetbe öt település (Dunaszentgyörgy, Madocsa, Nagydorog, Németkér, Pusztahencse) tartozik, amelyek majd minden szempontból Pakshoz integrálódnak. Ezen kívül a járás öt távolabbi települése alkot egy gyengébben vonzott, másodlagos övet, ezek a községek már több szempontból más városok felé kapcsolódnak. Bikács, Kajdacs, Pálfa és Tengelic kapcsolata Pakssal már nem éri el azt a szintet, hogy a város vonzáskörzetébe tartozónak lehessen őket tekinteni.

1.1-1. térkép: Paks komplex vonzáskörzete

1.2 A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítésének kereteit számos fejlesztéspolitikai dokumentum meghatározza, melyekhez igazodni, illeszkedni szükséges.

1.2.1 EU 2020 stratégia

Az „Európa 2020” az Európai Unió 2010-ben útnak indított, 10 évre szóló növekedési és foglalkoztatási stratégiája. Célja, hogy az EU gazdasága intelligens, fenntartható és inkluzív legyen. E három, egymást kölcsönösen erősítő prioritás azt hivatott elősegíteni, hogy az Unióban és a tagállamokban magas legyen a foglalkoztatottság és a termelékenység, és erősödjön a társadalmi kohézió. Az EU öt nagyszabású célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és az éghajlat/energiapolitika területén, melyeket 2020-ig kíván megvalósítani. Mindegyik tagállam saját nemzeti célokat fogadott el az említett területeken.

Magyarország számára a legfontosabb fejlesztéspolitikai célkitűzés az ország gazdasági teljesítményének (GDP), valamint a foglalkoztatás szintjének, minőségének növelése, amelyek révén az életminőség és az életkörülmények érdemi javulása érhető el. Mindehhez kapcsolódva a Nemzeti Reform Program vállalásai a következők:

- a 20–64 évesek foglalkoztatási rátájának a jelenlegi 60%-ról legalább 75%-ra növelését;
- a kutatás-fejlesztési ráfordítások bruttó hazai termékhez viszonyított szintjének 1,8%-ra növelését;
- az üvegházhatású gázok kibocsátásának legfeljebb 10%-os növekedését a 2005. évi szinthez képest; a teljes energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának 14,6%-ra történő növelését; a 10%-os energia megtakarítás elérését;
- a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának 30,3%-ra növelését a 30-34 éves népességen belül; az oktatásban, képzésben nem részesülő, legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkezők arányának 10%-ra csökkentését a 18-24 éves népességen belül;
- a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő népesség számának 450 000 fővel való csökkentését, amely 5 százalékpontos csökkentést jelent.

1.2.2 Európai Unió Duna Régió Stratégiája

A Duna térség magában foglalja a Duna teljes hazai szakaszát, a Duna hazai vízgyűjtő területére eső térségeket, a Duna menti tájakat. A térség fejlesztésének főképp turisztikai, vízgazdálkodási, természetvédelmi, illetve közlekedési relevanciája egyértelmű.

A térség fejlesztése európai jelentőségű, átfogó gazdaságfejlesztési hatással járhat, például a Duna hajózhatóságának kérdésében. A Duna térség fejlesztésének kapcsolódása a kilenc EU tagállam és az öt nem EU tagállam által jegyzett Duna Régió Stratégiához vitathatatlan, tehát a makroregionális, határon átnyúló vonatkozása is jelentős.

A legfontosabb fejlesztéspolitikai feladatok:

- A magyarországi Duna-térség fenntartható fejlesztése, természeti területeinek, tájainak és kulturális értékeinek védelme, megőrzése.

- Az itt élők életminőségének javítása, infrastrukturális feltételeik javítása, boldogulásuk elősegítése.
- A régió gazdaságának és versenyképességének, illetve az ott élők jólétének fenntartható módon történő növelése, valamint egy virágzó, fejlődő és vonzó térség létrehozása.
- Az Európai Unió Duna Makro-regionális Stratégiájának megvalósítása, kiemelten a magyarországi „Duna minősítéssel” (EUDRS minősítési rendszer) rendelkező projekteken keresztül.

1.2.3 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

Az OFTK – felszámolva az ágazati (Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció) és a területi (Országos Területfejlesztési Koncepció) fejlesztés dualitását - a kormányzati fejlesztéspolitika 2030, illetve 2014-2020 között megvalósítandó stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki. A koncepcióban foglaltak szerint Magyarország 2030-ban **Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz**, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

Ennek érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13, az átfogó céloknál egyenként jóval szűkebb tárgykörű ágazati és területi specifikus célt fogalmaz meg.

Az OFTK az alábbi, Paks készülő stratégiájában is meghatározó, főbb területpolitikai irányokat és teendőket határozza meg:

- hálózati szemlélettel működő, valamint települési adottságokat és lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő területi tervezési folyamat kialakítása, amely decentralizált térszerkezet kialakulását és hálózatos térszerkezetet eredményez;
- városhálózati megközelítés, a térszerkezet funkcionális fejlesztése (részletesebben ld 1.1.1 fejezet);
- a város-vidék együttműködése, a kölcsönös előnyökön nyugvó, együttműködésekben alapuló kapcsolatrendszer kialakítása;
- hatékonyan és fenntarthatóan működő gazdasági térszerkezet megvalósítása az adott térség valós potenciáljainak, igényeinek és kitörési lehetőségeinek felismerésével;
- periférikus térségek felzárkóztatása a helyi adottságaik figyelembe vételével;
- hátrányos helyzetű – különös tekintettel a leromlott városrészekben koncentráció – társadalmi csoportok szociális, oktatási és lakhatási helyzetének javítása, fejlesztése.

Paksot az OFTK Szekszárd várostérségébe pozícionálja. Az OFTK megyei szinten a következő fejlesztési irányokat határozza meg Tolna megyére:

- innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése működő tudásbázisokkal, az atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása;
- piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing tevékenység fejlesztése;
- közúti és vasúti közlekedés infrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út), a táji, környezeti szempontok figyelembevételével;

- a termálvízkinccs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása;
- a turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása;
- Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése és a megye városainak képessé tétele az innováció befogadására.

Ezen túlmenően a város Fejér megye esetében is említésre kerül, mint a Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét gazdasági tengely egyik meghatározó eleme.

1.2.4 Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója

A koncepció célja, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyekre a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt érdemes fektetni.

A megye jövőképe („Itthon Tolnában”) 2030-ra célként fogalmazza meg, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek; aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt; és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna megyét. A koncepció három terület fejlesztését kiemelt fontosságú átfogó célként jelöli meg, ezek: a gazdaságfejlesztés, a humán erőforrás-fejlesztés és a vidékfejlesztés. Az átfogó célokhoz fejlesztési területenként 2-4 stratégiai cél kapcsolódik, amelyek kifejtése főként általános irányokat fogalmaz meg, ám néhány nevesíti Paksot is:

Gazdaságfejlesztés:

- új K+F+I és logisztikai központok kialakítása iparáganként és termékpályánként;
- energetikai K+F bázis kialakítása Paks és Tamási központokkal: Paks-on a mérnöki szaktudás hasznosítása egyéb energetikai célú beruházások megvalósítására;
- logisztikai központ kialakítása céljából Paks, mint közúti csomópont és kikötő szolgáltatásainak javítása;
- piacképes, hagyományosan jelen lévő ipari ágazatok, valamint a kiemelten magas kézimunka igényű könnyűipari tevékenységek fejlesztése;
- a Tolna megyei építőipar fellendítése az atomerőmű új blokkjának/blokkjainak létesítéséhez kapcsolódóan;
- a megye természeti erőforrásainak, táji, természeti és épített környezeti értékeinek megismertetése, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása;
- Duna menti rekreációs térség kialakítása: az Atomenergetikai Múzeum és Látogatóközpont, a pincefalva, a világörökség várományos római kori Lussonium, a képtár turisztikai fejlesztése, térségi turisztikai csomag létrehozása;
- a termál- és gyógyturizmus új megyei központjainak kialakítása: gyógyfürdő építése Paks-on;
- a Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése: a paksi pincefalva infrastrukturális fejlesztése, rendezvények szervezése;
- vállalkozások versenyképességének erősítése.

Humán erőforrás-fejlesztés:

- oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása;
- felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása: az atomerőmű bővítéséhez kapcsolódóan a piaci igényekhez igazodó műszaki képzés kialakítása;

- a kedvezőtlen demográfiai folyamatok negatív hatásainak mérséklése;
- települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése.

Vidékfejlesztés:

- nagy hozzáadott értékű mezőgazdasági termékek előállítása, feldolgozása, piaci értékesítés és agrármarketing
- vidéki életminőség javítása és a rurális térségek népességmegtartó képességének elősegítése

Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre is fejlesztési célrendszert határoz meg. Paks a „Duna menti rekreációs térség” területegységhez sorolható. A rekreációs térség kettős osztatú. A településektől távolabb eső területeken a természeti értékek feltárása, a vízi sportok és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások dominálnak. A Duna menti települések közül a római kori Limes létesítményei, építményei révén több is várományosa világörökségi címnek, ezek közül Lussonium (Paks-Dunakömlőd) lesz az egyik magyarországi látogatóközpont. A térség jelenleg magas színvonalon csupán közúton érhető el, további lehetőségeket rejt a vízi személyszállítás újjáélesztése turisztikai jelleggel.

A koncepció a területfelhasználás alapelveit is rögzíti, bemutatva, hogy a megye térszerkezete nem kiegyensúlyozott. Paks tekintetében fontos, hogy a Paksi és a Szekszárdi kistérség volt eddig is Tolna megye két legfejlettebb, gazdaságilag legerősebb kistérsége, s az utóbbi évek országos és nemzetközi kapcsolatokat is erősítő fejlesztései is épp itt valósultak meg. Az M6 gyorsforgalmi út tovább erősíti az itt lévő települések fejlesztési szándékait. A mellékúthálózat kismértékű módosításával a két kistérségben újabb fejlesztési területek létesülnek majd.

A koncepció összegzésként négy prioritást határoz meg. Az 1. prioritás (Megyei komplex térségfejlesztési programok) a területi részegységekre meghatározott célokat tömöríti, míg a 2-4. prioritás (2. Gazdaság; 3. Környezet, energetika, közlekedés; 4. Társadalom) a koncepció három átfogó céljához kapcsolódik.

1.2.5 Tolna megye Területfejlesztési Programja

Tolna megye átfogó célja: **„a megye népességmegtartó képessége a társadalom minden szegmensében javul”**. Az átfogó cél az alábbi specifikus célok mentén valósulnak meg:

1. **Gazdaság** – Növekvő jövedelem, foglalkoztatás (vállalkozások versenyképességének erősödése, a megyei gazdasági lehetőségek jobb kiaknázása az érintettek által és a helyi termék- és munkaerőpiac megerősödése);
2. **Fenntarthatóság** – Élhető környezet (társadalmi viszonyok stabilizálása, a helyi közösségek megtartó erejének és kulturális életének megerősítése, a természeti környezet állapotának megóvása és az energiahatékonyság javítása);
3. **Köztevékenységek** – Javuló közviszonyok (közösségi infrastruktúrák állapotának és a közszolgáltatások minőségének javítása);
4. **Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása** (megyei hősök, történetek megtalálása és támogatása, megyei fejlesztési központok kialakulásának stimulálása).

Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a Fejlesztési program a specifikus célokkal összhangban öt prioritást jelöl ki, melyekhez az operatív programban csupán általános irányelveket megfogalmazó intézkedéseket rendel.

A Területfejlesztési Program kiemelt jelentőségű projekteket is meghatároz, amelyek között említi az atomerőmű bővítésére, mint az ország legnagyobb beruházására való felkészülést.

A mellékletben informál a megyei fejlesztések járási dimenzióiról. A járás jövőjét egyértelműen a nagy K+F+I kapacitásokkal rendelkező atomerőműben, az ipari parkban, a változatos közlekedési infrastruktúrában (dunai kikötő, vasút, autópálya, dunaföldvári híd) látja, valamint kiemeli, hogy a járás turisztikai, sport és kulturális potenciállal is rendelkezik. A járás fejlesztési elképzelései között a turizmusfejlesztést, az ipari parkok fejlesztését és barnamezős rehabilitációt, a közlekedésfejlesztést, a megújuló energetikai fejlesztéseket és a közösségi humán szolgáltatások fejlesztését sorolja fel.

1.2.6 Szekszárd MJV és Pécs MJV Integrált Településfejlesztési Stratégiája

Szekszárd Integrált Településfejlesztési Stratégiájában központi szerepet tölt be a kedvező gazdasági környezet kialakítása, ezen belül is az extenzív iparfejlesztés, amely kapcsolódási pontként jelenik meg az atomerőmű bővítésre való felkészülés esetében is.

Pécs Integrált Településfejlesztési Stratégiájában 3. stratégiai célként a város gazdasági alapjainak újjáépítése fogalmazódik meg. Ehhez, mint operatív cél, szükséges a hasznosítható gazdasági erőforrások feltárása, fejlesztése és gazdasági hasznosítása, amelyben a Pécsi Tudományegyetem kiemelkedő jelentőséggel bír. Az Egyetem, a város, a megye és a Kamara közös javaslatára a pécsi ITS-ben megjelenik a **PAKS II programban való részvétel a fejlesztésben és az üzemeltetésben** egyaránt. Bár a jelenlegi kapcsolat az egyetem és az atomerőmű között gyenge, de hosszú távú együttműködés és K+F+I tevékenység kialakulása minkét fél számára kedvező lehet.

1.2.7 A paksi kistérség fejlesztési programja¹

A paksi kistérség fejlesztési elképzelései alapján az alábbi fő prioritások és beavatkozási területek azonosíthatóak:

- befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása (A2);
- alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken (A3);
- a társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése (A4);
- megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás ösztönzés prioritások között (A6).

¹ A Paksi Kistérség Fejlesztési Programja (2. sz. munkaváltozat), 2014-2020. Készítette a Tolna Megyei Önkormányzat megbízásából a HOZAM 2001 Vidékfejlesztő és Gazdasági Szolgáltató Kft., 2013. november

Projektcsomagok:

- az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával (rekreációs fejlesztések, kulturális létesítmények, zöldterületek);
- a települési környezet integrált és környezettudatos megújítása (középületek rehabilitációja, közvilágítás energiatakarékos korszerűsítése, köztérfejlesztések, közlekedési fejlesztések, közbiztonság javítása);
- belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja (barnamezős területek komplex rehabilitációja, vállalatok betelepülésének bátorítása);
- kis léptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések (csapadékvíz- elvezetés, szennyvízkezelés, hulladékgazdálkodás, levegőtisztaság védelem, talaj- és földvédelem);
- települési energiahatékonyság növelése (alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés, alternatív energiatermelés: szélérőmű, napelem park);
- környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése (összekötő utak kialakítása);
- egészségügyi alapellátás és önkormányzati járó beteg ellátás infrastrukturális fejlesztése;
- a szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése;
- térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés;
- szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációja;
- a foglalkoztatási szint javítása megyei, térségi és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával;
- a munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése;
- helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése;
- megyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok;
- a helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település / térség közigazgatásai, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése;
- helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések).

1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.3.1 Országos tervhierarchia és összefüggései

A tervhierarchia legmagasabb szintjén az Országos Területrendezési Terv (OTrT) áll, amelyet az országgyűlés a 2003. évi XXVI. törvénnyel hagyott jóvá és 2008-ban, valamint 2013-ban módosított (a módosító jogszabályok a 2008. évi L. tv. és a 2013. évi CCXXIX. törvény). Az OTrT határozza meg az ország egyes térségeinek térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, ill. erőforrások védelmére. Az OTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában.

A térségi, illetve megyei területrendezési tervek hivatottak a térségi területfelhasználási kategóriák és övezetek kijelölésére, az országos területfelhasználási kategóriák, övezetek figyelembe vételével, azok pontosításával.

Paks város Tolna megyében található, amely megyére vonatkozó területrendezési tervet Tolna Megye Közgyűlése a 1/2005. (II. 21.) számú rendelettel fogadott el és a 2/2012 (II. 17.) számú rendelettel módosított. A területrendezési intézkedéseket és ajánlásokat – amelyek többek között a településrendezés számára iránymutatást tartalmaznak a megyei területrendezési terv elhatározásainak érvényre juttatása érdekében – határozattal fogadta el a Közgyűlés.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet szerint a településrendezési tervekben igazolni kell a tervezett fejlesztések területi terveknek való megfeleléseit.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. tv. 6. § (3) bekezdése szerint „az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülniük”. Fenti előírás következtében településrendezési terv készítés esetén az összhangot a területfelhasználási kategóriák és a megyei övezetek tekintetében a vonatkozó megyei területrendezési tervvel, az országos övezetek tekintetében az OTrT-vel is kell biztosítani.

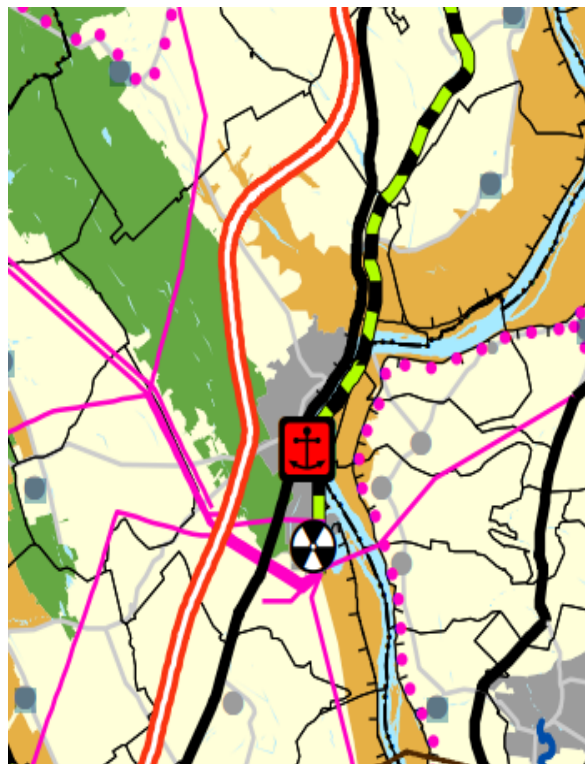
A 2003. évi XXVI. tv. szerint a településrendezési tervek készítése során:

- 9. § (6)b: az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatoknak a település közigazgatási területére vetített hossza legfeljebb $\pm 5\%$ -kal térhet el a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek szerkezeti tervében megállapított nyomvonalváltozattól, kivéve, ha a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt.
- 9. § (5)b: az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatoknak a tervezési területre vetített hossza legfeljebb $\pm 10\%$ -kal térhet el az ország szerkezeti tervében megállapított nyomvonalváltozattól, kivéve, ha a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt.

- 12/A. § (4): településrendezési eszközök készítésénél a hatályos kiemelt térségi és megyei területrendezési terv térségi övezeteinek lehatárolásához képest a térségi övezetek területének a település közigazgatási területére eső része legfeljebb $\pm 5\%$ -kal változhat.

1.3.2 Paks az Országos Területrendezési Tervben

Paks alapvetően az atomerőmű, illetve az ahhoz kapcsolódó létesítményekkel jelenik meg az Országos Területrendezési Tervben (továbbiakban OTrT). Így említésre kerül, mint olyan város, amely rendelkezik országos jelentőségű kikötővel, egyéb országos törzshálózati vasúti pálya és a villamosenergia-átviteli hálózat távvezetékkelemei közül 10 db 400 kV-os távvezeték végpontja. Megjelennek továbbá a települést érintő főbb országos közutak (M6 autópálya, 6. sz. főút). Paksot közvetlenül nem, csak a járást érinti két nyomvonal mentén országos kerékpárút törzshálózati elem.

1.3-1. ábra: Paks OTrT-ben

Forrás: OTrT

Az atomerőműre érdemi előírást az OTrT nem tartalmaz. Az atomerőműre és biztonsági övezetére az 1996. évi CXVI. törvény, az ún. „atomtörvény”, valamint a nukleáris létesítmény és radioaktív hulladék tároló biztonsági övezetéről szóló 213/1997 (XII. 1.)

Kormányrendelet alapján kell eljárni és a létesítési engedélyben szereplő biztonsági övezet kiterjedését és az arra vonatkozó korlátozásokat a településrendezési tervben kell megjeleníteni. A vonatkozó rendelet szerint az atomerőmű esetében a biztonsági övezet maximális méretei felszínen a létesítmény körül 500 méter.

Paks Város közigazgatási területén az Országos Területrendezési Terv szerint kiemelt fontosságú honvédelmi terület és honvédelmi terület hatálya alá tartozó ingatlan nem, de egyéb honvédelmi rendeltetésű ingatlanok viszont megtalálhatóak.²

1.3.3 Paks a megyei területrendezési tervben

A Tolna megyei Területrendezési Tervben³ (továbbiakban TmTrT) Paks elsősorban a közlekedési és közműhálózatok tekintetében jelenik meg. Szemben az OTrT-vel, már az összes országos közutat tartalmazza, azok tervezett elemeivel egyetemben. Ilyen például az elkerülőút I. és II. üteme, M6 és atomerőmű északi bejárata közötti út, Gerjen és az atomerőmű közötti út.

A térségi kerékpárút hálózat tervezett útvonalai több irányból átszelik Paksot a TmTrT-ben. Tervezett kapcsolatok egyike Dunaföldvár 61. sz. országos kerékpárúttól indulna az 5111. sz. összekötőút, majd

² A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2011. évi CXIII. törvény 42. § (1) bekezdés alapján

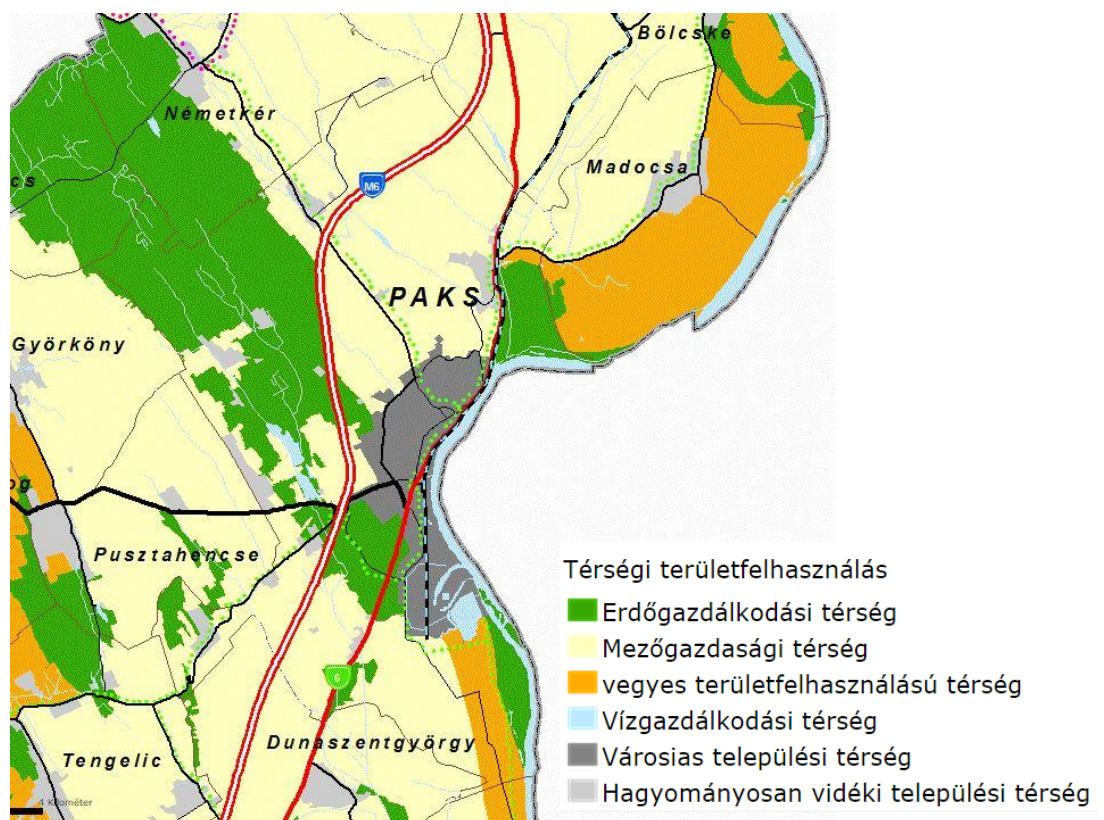
³ Tolna Megye Közgyűlése az 1/2005. (II. 21.) számú rendelettel fogadta el és a 2/2012 (II. 17.) számú rendelettel módosította.

a 6. sz. főút mentén érné el Paksot, amely a települést követően a Duna partján folytatódna Dunaszekcsőig. Egy másik tervezett elem a 6231 sz. összekötő út mellett vezetve kapcsolódna be ugyancsak a 61. sz. kerékpárútba Németkér területén. A harmadik térségi kerékpárút első szakasza már elkészült, a 6. sz. főúttól indul a Biztonsági út mellett halad és eléri a Kölesdi utat, ahonnan a tervezett kerékpárút a 6232. sz. összekötőút mentén halad a 62. sz. országos kerékpárútig.

A vízi közlekedés tekintetében a városban egy kompátkelőhely található, valamint tervezett elemként négy térségi közforgalmú kikötő. A TmTrT Paks déli részén a 6. sz. főút nyugati oldalán térségi jelentőségű logisztikai központot jelöl.

A közművek tekintetében a legmeghatározóbb elem a TmTrT-ben az atomerőmű, valamint a villamos energia átviteli hálózat távvezeték elemei (több 400 kV-os villamos energia-átviteli, valamint térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózati elem). Ezen felül jelül még egy észak-dél irányú térségi szénhidrogén szállítóvezeték, továbbá egy tervezett szélenergiaparkot a 6231 sz. összekötő út mentén és egy térségi hulladéklerakó hely a 6. sz. főút mentén.

A megyei TrT Térségi Szerkezeti Terve hatféle térségi területfelhasználási egységet különböztet meg, ezek közül Paks területén mind a hatféle megjelenik (1.3-2. ábra).

1.3-2. ábra: Paks térségi területfelhasználási egységei

Forrás: Tolna MTrT Térségi Szerkezeti Terv, 2012.

Mezőgazdasági térség

A város közigazgatási területén két nagyobb, egybefüggő területen található mezőgazdasági térségek: a város belterületétől északra (nagyreszt az M6 és 6. sz. főút között) és délre.

A terv leszögezi, hogy a megyében a termőhelyi adottságok a mezőgazdasági áruterelés szempontjából az országos átlagnál kedvezőbbek, és ahhoz, hogy a tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe legyen, a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell. Azt a következő eszközökkel kívánják elérni:

- A termőföldek felaprózódásának megakadályozása és a jó minőségű termőföldek művelésből való kivonásának megakadályozása.
- A mezőgazdasági birtokközpontok, majorok mezőgazdaságtól eltérő célú hasznosításának megakadályozása érdekében biztosítani kell a hagyományos funkciójuknak megfelelő fejlesztési lehetőségét, új birtokközpontok kialakításának településrendezési feltételeit.
- A szántóföldi növénytermesztésre kevésbé alkalmas területeken a gyümölcsstermesztés, gyepegzálkodás és ezzel összefüggő állattenyésztés elősegítése.
- A természetvédelmi oltalom alatt álló, az ökológiai hálózat részét képező, egyben a Natura 2000 területeken lévő mezőgazdasági területeket a településrendezés eszközeiben korlátozott használatú mezőgazdasági területfelhasználási egységbe célszerű besorolni. Itt a gazdálkodást össze kell hangolni a természetvédelmi, ökológiai érdekekkel: biztosítani kell a védett természeti értékek megőrzését, a biológiai sokféleséget, a védett növénytársulások megőrzését. Olyan építmények kialakítása javasolt, amelyek a védett területek fenntartását szolgálják, a védelmi célokkal összhangban vannak. A gyepterületek, fás legelők fenntartását extenzív legeltetési állattartással indokolt fenntartani.
- A környezetkímélő biogazdálkodás ösztönzése érdekében támogatni kell az integrált, kímélő jellegű talajművelési, tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi eljárások alkalmazását.
- Meg kell akadályozni a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációját, a vízerózió, defláció okozta károkat. Ennek érdekében a meglévő külterületi fasorokat, mezsgyét meg kell őrizni, és a tájkép változatosságát is növelő, a talaj védelmét biztosító és vízháztartási viszonyait javító mezővédő erdősávokból, fasorokból álló zöldfolyosó hálózat kialakítását ösztönözni kell.
- A mezőgazdasági területek megközelíthetősége érdekében a külterületi dűlőutak rendszeres karbantartásáról, legalább az egyes határrészek megközelítését szolgáló fő feltáró utak stabilizálásáról, a vízelvezető árkok tisztán tartásáról gondoskodni kell.

Erdőgazdálkodási térség

Pakson négy nagyobb területen koncentrálódnak erdőgazdálkodási térségek: Dunakömlődől keletre (Imsósi erdő), a várostól délre (Uzódai erdő) a Duna-parton, az atomerőműtől nyugatra és az M6 autópályától nyugatra.

Mivel az erdők környezetvédelmi jelentősége meghatározó (erózió érzékeny területek talajvédelme, a levegő minőségének és a települési környezetének védelme), ezért a TrT szerint ösztönözni kell a települések – kiemelten a városok – közvetlen környezetében az erdőterületek növelését. Ennek keretében a következő intézkedéseket javasolja a TrT:

- Ösztönözni kell a honos erdőállományok megőrzését, a tájidegen erdőállományok fokozatos cseréjét honos erdőállományokra, és az állandó erdőborítást biztosító természetközeli erdőgazdálkodást.

- A megye területén az erdős térségek a „bakancsos” turizmus célterületei. Ezért az erdők közjóléti funkcióját is hangsúlyozni kell. A megye városainak, kirándulóközpontjainak, üdülőhelyeinek térségében az erdők turisztikai célú feltárását ösztönözni kell.
- A természetvédelmi oltalom alatt nem álló erdők fenntartása és erdőtelepítés a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek figyelembe vételével javasolt. Támogatni kell ezen erdőállományok esetében a természetes, illetve természetszerű erdők kialakítását.
- Tolna megyében fontos az erdőterületek vadgazdálkodási, vadász turisztikai jelentőségének hangsúlyozása is. Az erdők mozaikosságának összefüggő erdőrendszerré fejlesztése a vadeltartó képességet növelheti.

Vegyes területfelhasználású térség

Pakson két kisebb, egykori ártéri területen jelenik meg vegyes területfelhasználású térség: a nagyobb a halastótól délre fekvő sávban, a kisebb Dunakömlődől nyugatra.

Ezekon a területeken a mezőgazdasági célú hasznosítás mellett az erdőgazdálkodásnak is jelentős szerepe van, vagy ilyen szerepet kellene betöltenie. Ennek megfelelően itt az erdőterületek arányának növelése az ökológiai hálózat fejlesztése, a vízminőségvédelem, a tájkép változatosabbá tétele, a hullámterek természetkímélő hasznosítása szempontjából egyaránt fontos; az építmények kialakítása során pedig fokozott hangsúlyt kell helyezni a tájba illesztésre.

Vízgazdálkodási térség

Paks külterületén több terület is a vízgazdálkodási térség besorolás alá esik: a Duna medre, az atomerőmű üzemvíz-csatornája, a mellette fekvő halastavak, illetve a kisebb vízfolyások medre és parti sávja (a legjelentősebb a Csámpai-patak).

A TrT szerint a Duna árterületén a többcélú vízgazdálkodás megteremtésével ösztönözni javasolt az ártéri tájgazdálkodás kialakítását. A folyók és állóvizek mentén javasolt elősegíteni a vízi turizmus fejlesztését, az ezekkel összefüggő létesítmények (pl. kikötők) elhelyezhetőségéhez szükséges jogszabályi háttér biztosításával.

Kiseb természetes vízfolyások, patakok esetén kerülni javasolt a mesterséges medrek kialakítását, és célszerű törekedni a meglévő mesterséges medrek és közvetlen környezetük természetközeli átalakítására (településen belül is). A meglévő kisvízfolyások vonalának revitalizációja lehetőséget ad az élővilág terjeszkedésére, újabb, kisebb léptékű (helyi jelentőségű) ökológiai folyosók kialakulására, a települési környezet javítására.

A folyóvizek és a part menti területek területfelhasználásánál és hasznosításánál két prioritást javasolt párhuzamosan érvényesíteni: az árvizek biztonságos levezetése, valamint a vízmegtartás (többek között az ökológiai és turisztikai vízigény biztosítása, árvízcsúcs-csökkentő szerep).

A TrT javasolja, hogy a településrendezési tervek készítésekor:

- a települések csapadékvíz-elvezetési tervét is készítsék el;
- határozzák meg a vízgyűjtők várható távlati terhelését;
- építsék be a területet érintő vízgyűjtőgazdálkodási tervek településrendezéssel összefüggő javaslatait és intézkedéseit.

Települési térség

Pakson mind városias, mind hagyományosan vidéki települési térségek megtalálhatók. Előbbi a város központi belterülete, utóbbiba tartoznak az külső településrészek (Csámpa, Cseresznyés, Gyapa, Birító) és a beépítésre szánt területek.

Az OTrT rendelkezései alapján a települési térségek szabályozása során az alábbi irányelvek érvényesítése irányadó a megyei TrT szerint:

- A folyóval párhuzamos további települési területnövekedés megakadályozása, a Duna-völgy és a megye többi része közötti, beépítéstől mentes („zöld-folyosó” jellegű) kapcsolatok fenntartása.
- Az M6 autópálya menti logisztikai-gazdasági expanzió maximum négy csomópontba (közte Paks) történő koncentrálása: minden egyéb kapcsolatot a Tolnai-hegyhát és a megye nyugati részén lévő településeik integráló fejlesztésének indokolt alárendelni.
- Az M9 autópályától északra – a Kaposvár-Dombóvár tengely dinamizálásától eltekintve – a megye szignifikánsan vidékies jellegének megőrzésére épülő vidékfejlesztés területrendezési feltételrendszerének megteremtése a települési térségek szabályozásának célja.

Építmények által igénybe vett térség

A *műszaki infrastruktúra*, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó *egyedi építmények* területe és szükséges védőterületük tartoznak ebbe a kategóriába.

Pakstot érintően a tervezett *műszaki infrastruktúra* része a térségi mellékúthálózat elkerülő szakaszai (Dunakömlőd, a 6231. sz. és a 6232. sz. út között), illetve új útkapcsolat Gerjen felé. A kerékpárút-hálózat fejlesztésénél a TrT szerint mérlegelni kell az egyes mellékutak forgalomnagyságának ismeretében az önálló, közúti forgalomtól elválasztott kerékpárút létesítésének szükségességét. A térségi kerékpárút-hálózat kialakításának ütemezésénél elsődleges cél, hogy a már meglévő települési, helyi-helyközi nyomvonalszakaszokat felhasználva regionális hálózatok alakuljanak ki.

Az *egyedi építmények* közül a kikötőnek a turisztikai célú utaztatásban is van szerepe, de a kereskedelmi és gazdasági célú áruszállítás is fontos funkció. A kikötők szabályozásánál a turisztikai, gazdasági célokat, igényeket szolgáló területhasználat kijelölését, előírások megfogalmazását, valamint az érintett háttértelepüléseken már kiépült, kapcsolódó szolgáltatásokat egyaránt javasolt figyelembe venni. Az átkelés jellegének (pl. várakozás) megfelelő szolgáltatást nyújtó építmények elhelyezése, valamint a terület-felhasználás biztosítása javasolt.

Országos és térségi övezetek általi érintettség

Pakson a legtöbb típusú érintettség fennáll, amelyekre a megyei területrendezési terv részletes ajánlásokat is megfogalmaz.

- Országos ökológiai hálózat magterülete és ökológiai folyosó;
- Kiváló termőhelyi adottságú szántó- és erdőterület;
- Erdőtelepítésre alkalmas terület a Mezőföld déli részén, Németkér határában;
- Országos jelentőségű tájképvédelmi terület;

- Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület, mint világörökség és világörökség-várományos terület;
- Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi terület;
- Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület;
- Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület;
- Nagyvízi meder;
- Földtani veszélyforrás területe;
- Vízeroszióknak és széleroszióknak kitett terület;
- Rendszeresen belvívjárta terület.

Paks a megyei TrT szerint a turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai közé tartozik, amely a természeti adottságok és a turisztikai szolgáltatások kínálata szempontjából és az ebből származó lehetséges jövedelemtermelés alapján legalább regionális jelentőséggel bír, vagy ilyenre fejlesztendő. Ezeken a területeken:

- A szálláskínálatot kialakítani, illetve bővíteni elsősorban a meglévő kultúrtörténeti értéket képviselő épületekben, azok korszerűsítésével, meglévő szálláshelyek minőségi fejlesztésével, illetve meglévő belterületi településrészekben, azok értékeinek megőrzésével, érvényre juttatásával indokolt növelni.
- Új üdülőházas üdülőterületek kialakítása elsősorban termál- illetve gyógyfürdők, és tavak-víztározók térségében javasolt, és csak akkor indokolt, ha a kereslet a kínálatot tartósan meghaladta. A területek kijelölésénél a természet- és tájvédelem, illetve a településkép (sziluett) védelem szempontjait kiemelten javasolt figyelembe venni az új beépítésre szánt területek kijelölésénél. Új hétvégi házas üdülőterületek kijelölése nem indokolt.
- A táj- és természetvédelmi területek térségébe tartozó települések számára a térség természeti-táji értékeihez kötődő, azok megőrzését előmozdító komplex tájgazdálkodás és biogazdálkodás fejlesztése ajánlott, amely egyúttal az ökoturizmus és a szelíd turizmus számára is megfelelő környezetet biztosít.
- A turizmusfejlesztés magterületein belül a települések között javasolt egységes (összehangolt) kerékpárosút-arculat (burkolat, tájékoztatótáblák, növénykiültetés stb.), egységes bakancsos túra pihenőhelyek és tájékoztató rendszer kialakítása. Javasolt továbbá a vízi- és kerékpáros turizmus helyi bázisainak közös építészeti arculati tervezése, a kínálat összehangolása.
- Az épített örökség valamint a népi hagyományőrzés térségi jelentőségű központjaiban kiemelten támogatandó a településközpontok rehabilitációja és javasolt helyi értékvédelmi rendelet megalkotása (ahol még nincs ilyen), hozzákapcsolódó értékvédelmi alap létrehozása. Kiemelten támogatandó továbbá a rendezvényekkel érintett helyszínek környezeti minőségének, felszereltségének, turisztikai vonzerejének fejlesztése, megközelíthetőségi feltételeinek, az elérés komfortjának javítása (parkolás, kerékpáros, közösségi közlekedési-gyalogos elérhetőség).

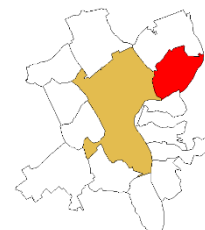

1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK - AZ ADOTT TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ - VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

Paks települést kilenc Tolna megyei és négy Bács-Kiskun megyei település határolja.

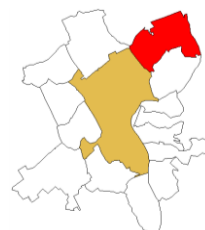
1.4.1 Madocsa

A településrendezési terv 2006-ban készült, amelyet a község képviselőtestülete 3/2006. (VII.2.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

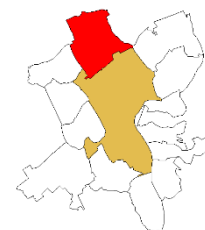
1.4.2 Bölcske

A település módosított településrendezési tervét 2013-ban készítette a Hübner Tervező Kft.. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

1.4.3 Németkér

A településrendezési terv 2010-ban készült, amelyet a község képviselőtestülete 7/2010. (X.1.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

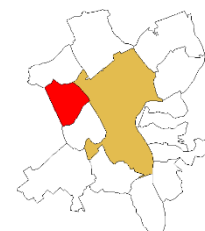
1.4.4 Bikács

Bikács településrendezési tervét 2006-ban készítette a Meridián Mérnöki Iroda Kft., melyet a község képviselőtestülete 5/2006. (IV.27.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

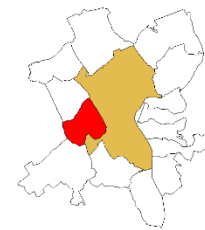
1.4.5 Györköny

A település módosított településrendezési tervét 2008-ban készítette a Meridián Mérnöki Iroda Kft.. A rendezési terv tartalmazza a szennyvízelvezetés kiépítését, de annak megvalósulásáig a folyékony kommunális hulladékot a paksi szennyvíztisztító telepen kezelik.

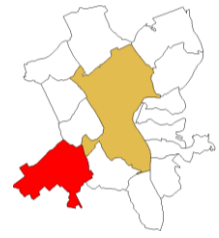
1.4.6 Pusztahencse

n.a.

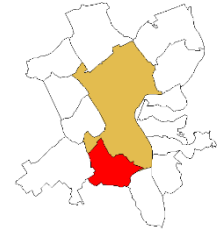
1.4.7 Tengelic

Tengelic településrendezési tervet 2006-ban készült el, amely többször került módosításra, legutóbb 2011-ben, amelyet a Pécsépterv Stúdió Kft. készített, és a község képviselőtestülete 78/2011. (X. 18.) számú határozattal fogadta el. A terv tartalmazza a tervezett térségi kerékpárút hálózati elemet, amely a Törökkoppány – Tamási – Kölesd – Duna-part útvonalon halad majd.

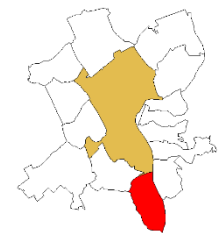
1.4.8 Dunaszentgyörgy

A településrendezési terv 2005-ben készült, amelyet a község képviselőtestülete 3/2005. (II.17.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

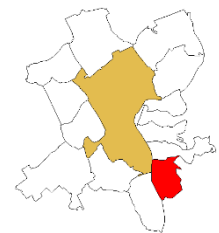
1.4.9 Gerjen

Gerjen településrendezési terve 2003-ban készült, amelyet a község képviselőtestülete 14/2003. (VI.15.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

1.4.10 Foktő

A településrendezési terv 2009-ben készült, amelyet a község képviselőtestülete 5/2009. (IX.10.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

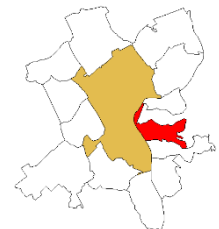
1.4.11 Uszód

A településrendezési terv 2006-ban készült, amelyet a község képviselőtestülete 12/2006. (VI.29.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

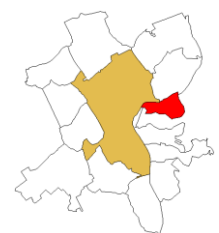
1.4.12 Dunaszentbenedek

Dunaszentbenedek módosított településrendezési terve 2008-ban készült. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

1.4.13 Ordas

A településrendezési terv 2004-ben készült, amelyet a község képviselőtestülete 19/2004. (XI.30.) számú rendelettel fogadott el. A terv nem tartalmaz Paks települést befolyásoló megállapításokat.

1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció vonatkozó megállapításai

Paks Város hatályos településfejlesztési koncepcióját az 55/2010. (V. 26.) számú képviselőtestületi határozattal hagyták jóvá.

Paks városának hosszú távú városfejlesztési alapcélja: „Stabil gazdasági bázisra épülő, igényes épített és természeti környezettel rendelkező, a lakosság megfelelő életminőségét garantáló funkciógazdag középváros.” A város erre épülő jövőképét négy tényező határozza meg: a megváltozó makrokörnyezet és az atomenergetika felértékelődése; a magas minőségű közösségi szolgáltatásokat nyújtó középvárosi funkciók megerősítésének; a komplex ipartelepítési előnyök kihasználásának; valamint az integrált fejlesztések révén az élhető és vonzó városi környezet, a kreatív atmoszféra megteremtésének lehetősége.

A hosszú távú cél elérést három átfogó (stratégiai) cél szolgálja:

1. Fejlett közösségi szolgáltatásokra épülő térségközponti és középvárosi funkciók fejlesztése
2. Kiegyensúlyozott ágazati célokra épülő helyi gazdaságfejlesztés
3. Magas életminőségű társadalom megteremtésére vonzó városi környezetben

A Koncepció – jellegéből adódóan – nem csupán a 2007-2013 közötti európai uniós forrásfelhasználásra koncentrálna, hanem közép- és hosszútávú célokat is meghatároz.

A dokumentum értelmében a város további dinamikus fejlődésének az atomerőmű és az autópálya megépítése a záloga: „Paks városi szerepének hosszabb távon is biztonságot ad az atomerőmű üzemidejének meghosszabbítása, illetőleg a további blokkok tényleges beruházások egy újabb növekedési szakasz beindulását is jelentik, aminek multiplikátor hatásai inkább indirekt módon lesznek erősek. Emellett az autópálya fejlesztés is a pozitív változások közé sorolandó, még ha csodavárásra nem is ad alkalmat.”

További célként jelenik meg a középvárosi funkciók megerősítése, valamint a hatékony településüzemeltetés: „az atomerőmű által fizetett iparűzési adó, illetve annak esetleges megszűnése esetén az állami kompenzáció bázisán már középtávon is reális cél a magas minőségű közösségi szolgáltatásokat nyújtó középvárosi funkciók megerősítése. A közösségi szolgáltatások fejlesztésének kiemelt beavatkozási pontja a hatékonyan működtetett településüzemeltetési rendszer.”

A város gazdasága számára jó lehetőség és indokolt az egyedi ipartelepítési előnyök helyett azok komplex kínálatát hangsúlyozni, célzottan megkeresni a potenciális befektetőket, mivel rövid- és középtávon nem várható a hagyományos tényezőkináltra építő tömeges működőtöke-beáramlás. E tekintetben az ipari park integrációs szerepköre és az atomerőmű, illetve a körülötte kialakult műszaki háttér lehetnek a kulcstényezők, de a tömeges foglalkoztatásban inkább a szolgáltató szektor és a közsféra játszhat szerepet. Az aktív gazdaságfejlesztés lehetőségét a diverzifikáció jelenti.

A város integrált fejlesztése során az élhető és vonzó városi környezet és a kreatív atmoszféra megteremtését kell szem előtt tartani. Ezt kell a városfejlesztési törekvések rendező elvének tekinteni, ami nemcsak a fenntartható, élhető és vonzó városi környezet, a magas szintű életminőség biztosítását eredményezi, de a város imázsának javítását is. A városi vonzerő szempontjából a

hagyományos infrastrukturális feltételek (közlekedés, bevásárló központok, szórakozóhelyek) mennyiségi fejlesztése semlegesnek tekinthető, illetve a városi környezet szempontjából a fizikai (természeti és épített) környezet mellett a (fizikai környezet által is befolyásolt) városi atmoszféra megteremtése egyaránt fontos. Egyre jelentősebb a kreatitásnak, a szellemi és kulturális értékeknek a város atmoszférájában való megjelenése, illetve a humán közszolgáltatásoknak a városi életminőség javítása és a kultúra fejlesztésének szolgálatába állítása. A városnak ezekre a „puha” tényezőkre összpontosítva a „kreatív” társadalmi réteg számára vonzó épített és természeti környezetet, rekreációs lehetőségeket és egészség-megőrzési lehetőségeket kell teremtenie.

1.5.2 Az Integrált Városfejlesztési Stratégia vonatkozó megállapításai

Jövőkép: Paks erős kistérségi központ és megyei társközpont, mely speciális adottságait jól kihasználva, azok mellett azonban más, új területeket is megfelelően erősítve szolgálja a közösség és az egyén céljait, biztosítva azt az élet- és munkakörnyezetet, amely modern, városias, esztétikus.

A jövőképen alapulva a város átfogó célját az alábbiak szerint fogalmazza meg: Paks fejlesztésének általános célja egy olyan település kialakítása, amely biztosítja a város és vonzáskörzetének megfelelő kiszolgálását, s paksi kistérségen belüli vezető szerepének erősítését. Ennek fő eszközei a város integrált fejlesztése, valamint a gazdasági modernizáció és a térség versenyképességének növelése tudatos gazdaságfejlesztés révén. Cél továbbá a felhalmozott erőforrások (humán, infrastrukturális) tudatos kihasználása. Az átfogó, hosszútávra érvényes célok alapján az elkövetkező 7-8 éves időtávra vonatkozóan az alábbi középtávú tematikus célokat rögzíti:

I. Ágazati célok:

- Gazdaságfejlesztés
- Turizmus fejlesztése
- Társadalmi potenciál fejlesztése

II. Területi célok

- Csengey Dénes Kulturális Központ/lakótelep központi park környékének oktatási, közművelődési, szolgáltatási célú rehabilitációja
- Konzervgyár és környezetének szolgáltató célú rehabilitációja
- Polgármesteri Hivatal és környezetének intézményi célú rehabilitációja
- Régi belváros (Erzsébet szálló, Deák-ház) oktatási, kulturális, szolgáltatási célú rehabilitációja

A város egészére vonatkozó hosszútávú átfogó és középtávú tematikus célokat városrészenként is rögzíti. Hat városrészt határoz meg, melyek kijelölése földrajzi elhelyezkedés alapján történt, ezért az egyes városrészek igen eltérő karakterű területeket tartalmaznak.

A 2007-2013 során fejlesztendő akcióterületek kijelölésénél két nagy problémakörre koncentrált:

- különböző funkciók (lakó- városi, közművelődési, közösségi, szolgáltatási, igazgatási, gazdasági, idegenforgalmi, szabadidős) erősítése és bővítése eltérő akcióterületi hangsúllyal;
- szegregátum kezelése (Kishegy-Újváros akcióterület).

A meghatározott fejlesztési célok megvalósulásának vizsgálatát a következő oldalon található 1.5-1. táblázat, míg a megvalósult beavatkozások listáját a 4.4-1. táblázat tartalmazza. A humán közszolgáltatások elérhetősége, minőségének javítása, valamint a városi környezet minőségének javítása, közterület-rehabilitáció fejlesztési célok szinte teljes mértékben teljesültek, a többi témakörök esetén is valósultak meg projektek, de a cél elérése nem tekinthető teljes értékűnek.

Témakörök	Adott témakörbe tartozó cél	Cél elérése
Elérhetőség, közlekedési kapcsolatrendszer javítása	6. városrész: Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	célt részben érték el
A vállalkozások működéséhez közvetlenül kapcsolódó („üzleti”) infrastruktúra fejlesztése	Ipari Park infrastruktúra fejlesztése, szervezet és szolgáltatás fejlesztése	cél elérésre került
Vállalkozások közvetlen fejlesztése, vállalkozások versenyképességének javítása, munkahelyek létrehozásának ösztönzése a versenyszférában	- Hálózati rendszerbe illeszkedő kis- és középvállalati fejlődés, klaszter szerveződés - Integrált mezőgazdasági fejlődés - Megfelelő szolgáltatási (tercier) háttér kiépítése - Üzleti szolgáltatások fejlesztése 1. városrész: Gazdasági funkciók erősítése	célt részben érték el
Humán közszolgáltatások elérhetősége, minőségének javítása	- Oktatási színvonal emelése - Közművelődés lehetőségeinek fejlesztése - Egészségügy fejlesztése 1. városrész: Közművelődési, közösségi funkciók erősítése 1. városrész: Szegregátum kezelése 3. városrész: Humán szolgáltatási funkciók bővítése 6. városrész: Szegregátum kialakulásának megelőzése, kezelése	cél elérésre került
Városi környezet minőségének javítása, közterület-rehabilitáció	- Lakókörnyezet fejlesztése, társadalmi elégedettség növelése 1. városrész: Lakó-, városi funkció erősítése 2. városrész: Lakó funkció erősítése 3. városrész: Városközponti funkció erősítése 3. városrész: Barnamező rehabilitáció gazdasági célokra 4. városrész: Lakófunkció erősítése 5. városrész: Lakó-, városi funkciók erősítése 6. városrész: Lakó funkció erősítése	cél elérésre került
Természeti és kulturális örökség turisztikai hasznosítása	- Innovációs-technikai park fejlesztése-tematikus park Pakson - Vízi turizmus fejlesztése - Kulturális turizmus fejlesztése - Borturizmus fejlesztése 3. városrész: Idegenforgalmi funkció erősítése 4. városrész: Idegenforgalmi funkció erősítése	célt részben érték el
Intézményfejlesztés, kapacitásépítés	- Közigazgatás modernizálása 3. városrész: Közigazgatási funkciók erősítése	célt részben érték el

1.5-1. táblázat: Az IVS-ben meghatározott városi célok megvalósulásának vizsgálata

1.5.3 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Az atomerőmű bővítése kapcsán felmerülő fejlesztési kérdések rögzítése végett kerül majd kidolgozásra az MVM Paks II. Zrt. és Paks Város Önkormányzata között.

1.6 A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

1.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök

- Paks város Településszerkezeti Tervét a Képviselőtestület a 3/2003. (II. 12) számú kt. határozattal fogadta el, majd 10/2008. (II. 13), 85/2008. (IX. 16.), 121/2009. (XII. 16.), 79/2011. (XI. 23.), 165/2013. (XII. 21.) sz. kt. határozatokkal módosította.
- Paks Város Helyi Építési Szabályzatát a Képviselőtestület a 24/2003. (XII. 31.) rendeletével hagyta jóvá, majd 25/2004. (X. 18.), 17/2006. (VIII. 14.), 1/2008 (II. 18.), 20/2008. (IX. 16.), 12/2010. (IV. 23.), 31/2013. (XI. 1.), 39/2013. (XII. 21.), 11/2014. (V. 24.) sz. kt. határozatokkal módosította.
- Paks Város Külterületi Szabályozási Tervét és Belterületi Szabályozási Tervét a Képviselőtestület 24/2003. (XII. 31.) rendeletével hagyta jóvá, majd 23/2011. (XI. 25.), 39/2013. (XII. 21.) sz. kt. határozatokkal módosította.

A szabályozási tervek és a vonatkozó (beépített) módosítások megtalálhatóak a város honlapján (http://www.paks.hu/onkormanyzat/szabalyozasi_tervek.php). A módosítások folyamatosan átvezetésre kerülnek a város térinformatikai rendszerében.

Mivel Paks településrendezési eszközei a városfejlesztési koncepciójával és integrált városfejlesztési stratégiájával teljes összhangban készültek, ezért megfelelő alapot biztosítanak a városfejlesztési akciók megvalósításához. A szerkezeti terv nagy gondot fektet a város egyedi adottságainak, értékeinek (mind a táji, mind az épített környezeti értékek) gondos kezelésére, megóvására az egyedi területfelhasználási kategóriák és előírások alkalmazásával.

1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

A Mellékletek fejezetben a 4.1-1. ábra mutatja a település hatályos településszerkezeti tervének egy részletét.

1.6.2.1 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai

A településszerkezeti terv – összhangban az országos és a térségi, kistérségi szintű tervekkel – hosszú távra meghatározza Paks fejlődésének térbeli irányait, lehetőségeit, korlátait, kialakítja a településszerkezet fejlesztésének újabb elemeit.

Lakóterületek alakításának alapelvei

A *nagyvárosias* lakóterület sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, jellemzően 12,5 m-es építménymagasságot meghaladó lakóépületek elhelyezésére szolgál. (telepszerű, többszintes lakótelepek)

A *kisvárosias* lakóterület sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, jellemzően 12,5 m-es építménymagasságot meg nem haladó lakóépületek elhelyezésére szolgál. (történelmi városközpont; Alvég; a történelmi város pereme; többszintes, többlakásos társasházak övezete)

A *kertvárosias* lakóterületek elsősorban laza beépítésű, összefüggő nagy kertes, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, 7,5 m-es építménymagasságot meg nem haladó lakóépületek elhelyezésére szolgál.

A *falusias* lakóterület legfeljebb 7,5 m-es építménymagasságú lakóépületek, a mező- és erdőgazdasági építmények, továbbá a helyi lakosság ellátását szolgáló, nem zavaró hatású kereskedelmi-, szolgáltató- és kézműipari építmények elhelyezésére szolgál.

Központrendszer, az intézményellátás fejlesztésének alapelvei (vegyes terület):

A *településközpont vegyes terület* több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, lakó és olyan helyi települési szintű igazgatási-, kereskedelmi-, szolgáltató-, vendéglátó-, szálláshely szolgáltató-, egyházi-, oktatási-, egészségügyi-, szociális- épületek, valamint sportlétesítmények elhelyezésére szolgál, amelyek alapvetően nincsenek zavaró hatással a lakófunkcióra.

A *központi vegyes terület* több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, elsősorban központi igazgatási, kereskedelmi, szolgáltató gazdasági épületek elhelyezésére szolgál.

Üdülőterület alakításának alapelvei:

Az üdülőterület elsősorban üdülőépületek elhelyezésére szolgál.

A gazdasági területek alakításának alapelvei:

A *kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület* elsősorban nem jelentős zavaró hatású gazdasági tevékenységi célú épületek elhelyezésére szolgál. Az *ipari gazdasági terület* olyan gazdasági célú ipari létesítmények elhelyezésére szolgál, amelyek más beépítésre nem szánt területen nem helyezhetők el.

Különleges területek (turizmus, sport, rekreációs stb.) alakításának alapelvei

A *különleges terület*be azok a területek tartoznak, amelyek a rajtuk elhelyezendő építmények különlegessége miatt (helyhez kötöttek, jelentős hatást gyakorolnak a környezetükre, vagy a környezetük megengedett külső hatásaitól is védelmet igényelnek) és más beépítésre szánt terület-felhasználás területektől eltérnek (pincés területek, hulladékkezelő és -lerakó területek, bányaterületek, zöldfelület jellegű különleges területek, közlekedési- és közműépítmények területei, mezőgazdasági üzemi területek, kistermelői állattartásra szolgáló területek, állatmenhely területe).

Közlekedési terület alapelvei

A *közlekedési és közműelhelyezésre szolgáló terület* az országos és helyi közutak, a kerékpárutak, a gépjármű várakozóhelyek (parkolók), a járdák és a gyalogutak, mindezek csomópontjai, vízelvezetési rendszere és környezetvédelmi létesítményei, a közforgalmú vasutak, vízi és légi közlekedés, továbbá a közművek és a hírközlés építményeinek elhelyezésére szolgál.

Zöldterület-fejlesztés alapelvei, követelményei:

A *zöldterület*ként lehatárolt területek funkcionális és zöldterületi fejlesztésére, illetve rekonstrukciójára, valamint új ipari parkok, kertek létesítésére csak kertépítészeti tervek alapján van lehetőség.

Erdőterület kialakításának alapelvei

Az *erdőterületeken* az erdő rendeltetésének (védelmi, gazdasági, egészségügyi-szociális, turisztikai) megfelelő építmények helyezhetők el az OTÉK 28. § (3)-(4) bekezdésében foglalt korlátozások szerint.

Mezőgazdasági terület

A *mezőgazdasági területen* a növénytermesztés, az állattenyésztés és a halászat, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és –tárolás, valamint turisztikai hasznosítás építményei helyezhetők el.

Vízgazdálkodási terület

A területfelhasználási egységbe az OTÉK szerinti *vízgazdálkodási* területek tartoznak. A területen építményeket elhelyezni csak a *vízgazdálkodási* szempontok figyelembevételével – külön jogszabályban foglaltak szerint – lehet.

Természetközeli terület

A *természetközeli* területek a város mocsár és nádas művelési ágban nyilvántartott területei. A természetközeli területeken épületet elhelyezni nem lehet.

1.6.2.2 A hatályos településszerkezeti terv megvalósult elemei

Paks Város településszerkezeti terve 2013-ban készült, ezért tervezett elemei korlátozott mértékben valósultak meg.

Tervezett területi elemek:

- Kisvárosias lakóterület: Tervezett I. ütemű elkerülőút mentén került kijelölésre a Pollack M. u. mellett.
- Kertvárosias lakóterület: Öreghegy területén II. ütemű elkerülőútig, valamint az I. ütemű elkerülőút keleti oldalán került kijelölésre valamint a Biztonsági út nyugati oldalán és Dunakömlőd déli részén lévő lakóterület kiszélesítésével.
- Falusias lakóterület: Gyapa és Biritó területén lett kijelölve mezőgazdasági terület és gazdasági erdőterület kárára.
- Központi vegyes terület: Új központi vegyes terület került kijelölésre a tervezett I. ütemű elkerülőút mellett, mint intézményi terület, valamint Biritó területén, mint oktatási, nevelési létesítmény.
- Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület: Biritó terület, Pakson a Kölesdi út mentén és Gyapa területén került kijelölésre mezőgazdasági terület és gazdasági erdőterület kárára.
- Ipari gazdasági terület: Paks déli részén az ipari park mellett és a vasút mentén lettek kijelölve új gazdasági területek.
- Zöldterület jellegű különleges terület: Biritó területén jelöl ki a szerkezeti terv ilyen területet.
- Temetőterület: Tervezett I. ütemű elkerülőút északi oldalán és Dunakömlőd déli részén került kijelölésre.

Közlekedéshálózati fejlesztési elemek:

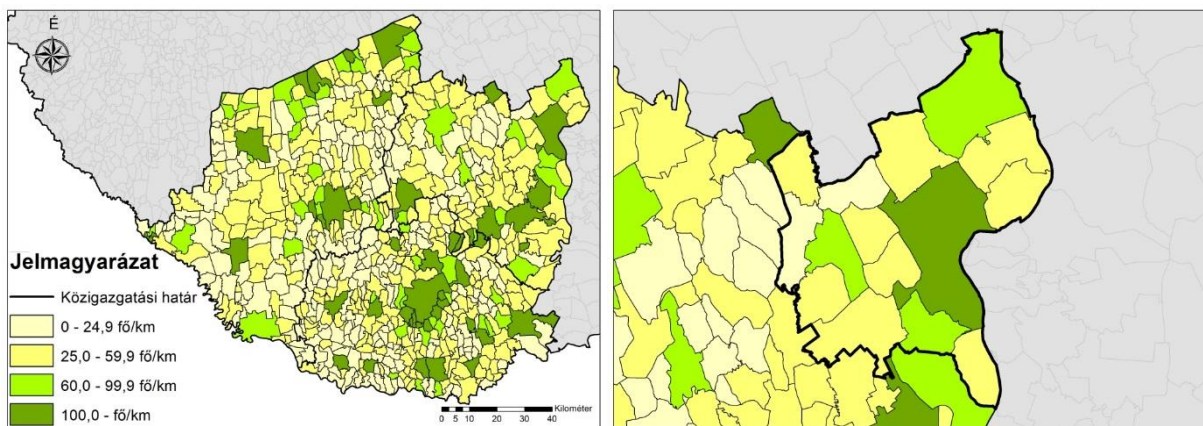
- Dunakömlőd déli részén területfejlesztéssel kapcsolatos kiszolgálóút fejlesztések
- Ipari park bővítésével kapcsolatos közlekedési fejlesztések
- Kerékpárút fejlesztések:
  - 6. sz. főút mentén (Dunakömlőd és Paks Táncsics M. u. között)
  - Dózsa Gy. u. mentén (Kereszt u. – Táncsics u. között) - meglévő
  - Tolnai út mentén - meglévő
  - Cseresznyési út – Gesztenyés u. – Biztonsági út mentén – részben meglévő
  - Duna-part mentén (Táncsics M. u. – Vasút u. között)
  - Kölesdi út mentén
  - 6. sz. főút mentén (Tolnai út – Csámpa között) – meglévő
  - Cseresznyés - Gyapa közötti kerékpárút
- Elkerülőút I. üteme és a hozzá kapcsolódó útfejlesztések
- Elkerülőút II. üteme és a hozzá kapcsolódó útfejlesztések
- M6 autópálya - Kölesdi út csomópontból új bekötőút az erőmű északi bejáró útjához

1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1 Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

1.7.1.1 Demográfia, népesesség

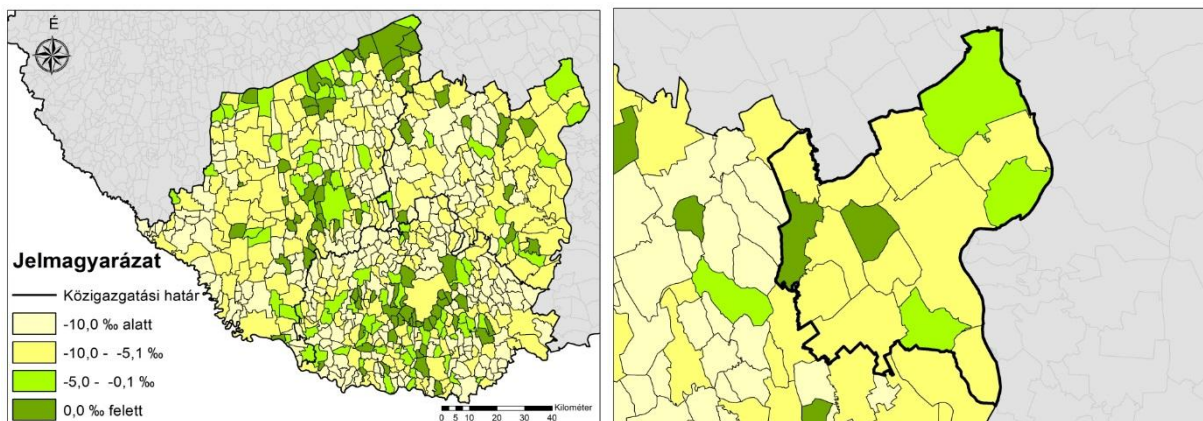
Paks Tolna megye második legnépesebb városa. 2013. január 1-jén 19481 fő élt a településen, amely Tolna megye lakosságának 8,5%-át teszi ki. **Népsűrűségét** tekintve (126,43 fő/km²) azonban a ritkábban lakott járásközpontok közé tartozik. Ennek oka a nagy kiterjedése (154,08 km²), nem pedig az alacsony lakosságszáma. Az alábbi ábráról ugyanakkor az is leolvasható, hogy a Paks – Szekszárd – Pécs tengely mentén fekvő települések magas népsűrűséggel rendelkeznek és viszonylag egyenletes sűrűsödés jellemzi őket.

1.7-1. ábra: A népsűrűség alakulása Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, fő/km²

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Az ország demográfiai trendje, vagyis a **lakosságszám** csökkenése összességében mind Paksra, mind a térségére jellemző. A Paksi járás néhány településén az utóbbi években népeséggyarapodás figyelhető meg, de mindezek ellenére 2012-t leszámítva a járás lakosságszáma folyamatos csökkenést mutat. Paks a lakónépeség változásának tekintetében kedvezőbb mutatókat produkált, mint a megye többi járásközpont települése (Szekszárdot leszámítva), de a lakosságszám így is folyamatosan csökkenő.

1.7-1. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos népességnövekedés a 2000. év végi lakónépeség arányában a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2000 és 2013 év vége, %

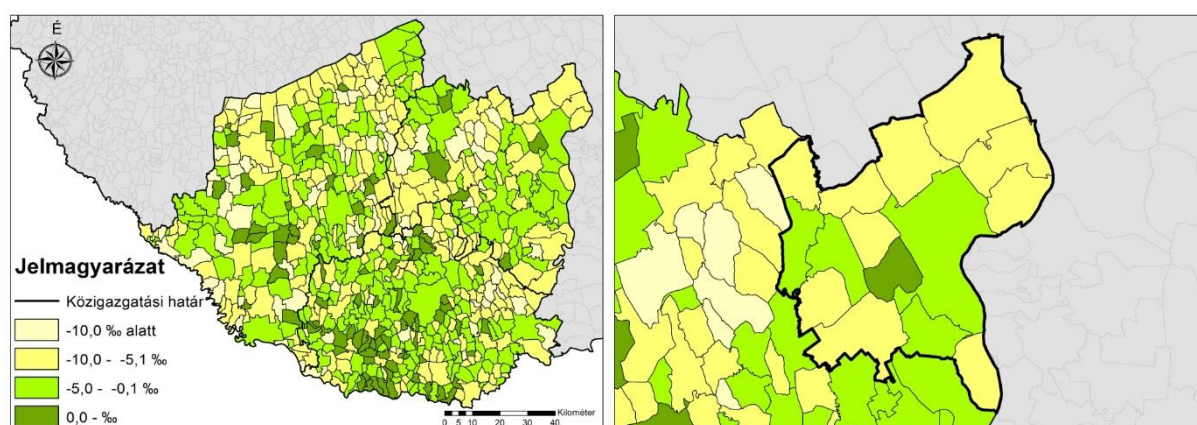
Adatok forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A lakosságszám változását két tényező befolyásolja: egyrészt a természetes szaporodás vagy fogyás, másrészt pedig a vándorlási egyenleg.

A természetes szaporodás/fogyás az **éveszületések** és a halálozások számának különbségét mutatja. A születések számának tekintetében Paks 2008-2011 között folyamatosan romló mutatókkal rendelkezett, 2012-ben azonban kiugróan magas értéket produkált. Ez a tendencia megegyezik az országos és a megyei szintű adatokkal. Ha a mutatót járás szintjén is megvizsgáljuk, látható, hogy a településeken igen szélsőséges értékeket eredményezett a vizsgált időszak alatt. Bikácson például 2012-ben 1000 lakosra 15 éveszületés jutott, míg Pálfán ugyan ez a szám csupán 4 főt tesz ki.

Az ezer főre jutó **halálozások** száma a városban 2008 óta folyamatosan növekszik és tartósan 10 fő fölött alakul, amely megközelíti a 2005. év magas halálozási arányát. Mindezek ellenére Paks az egyik legkedvezőbb mutatóval rendelkezik a térségében és mind az országos, mind a regionális és megyei adatoknál alacsonyabb halálozási adatok jellemzik.

Az éveszületések és a halálozások számának alakulását **összevetve** megállapítható, hogy Pakson 2002 óta a halálozások száma az országos átlagnál kisebb mértékben, de meghaladja az éveszületések számát, amelynek eredményeképpen a városra a természetes fogyás a jellemző. A fogyás azonban jóval kisebb mértékű, mint a megye többi járásközpont városainak vagy teljes Tolna megyének az átlaga.

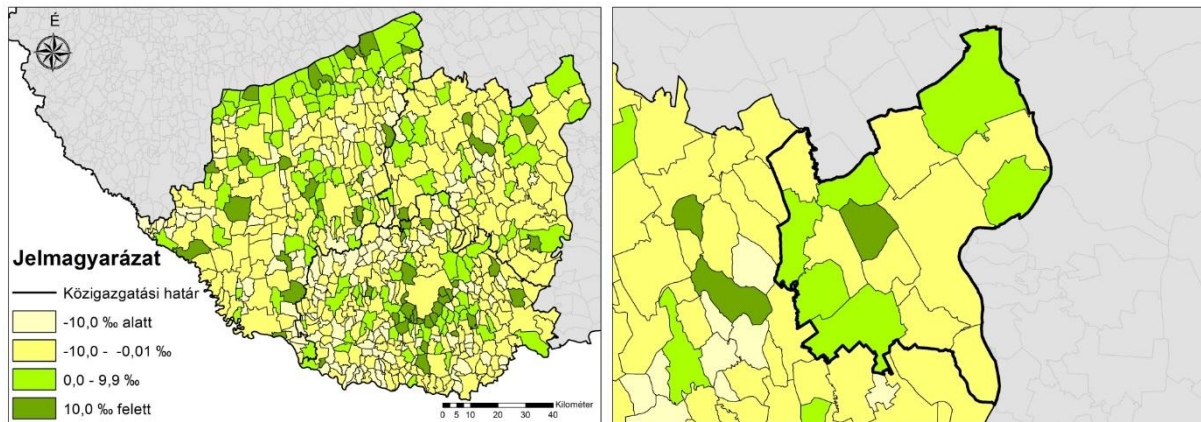
1.7-2. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos természetes szaporodási ráta a 2000. év végi lakónépesség arányában a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, %, 2000 és 2013 év vége

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A vándorlási egyenleg a településre beköltözők és a kiköltözők különbségét jelenti. Az **odavándorlás** tekintetében Paks erős ingadozást mutat a vizsgált időszakban. Míg 2007 és 2010 között csökkent a település vonzása, 2011-től ismételen növekszik a városba beköltözők száma. Mindezek ellenére 2012-ben Paks a beköltözések tekintetében még mindig elmarad a járás egészéhez vagy Tolna megye többi járásközpont városához viszonyítva.

A városból történő **elvándorlás** vizsgálatánál szintén ingadozás tapasztalható. 2004-2007 között nőtt a településről elköltözők száma, majd 2008-tól kezdődően ez a folyamat mérséklődött. Kedvezőtlen azonban, hogy 2011-től újra felerősödött az évtized közepén tapasztalható tendencia, bár mindezek ellenére Paks még mindig kedvezőbb értékeket produkál a kiköltözők tekintetében, mint a régió más városi térségei.

Ha az odavándorlást és az elvándorlást összevetjük, akkor megállapítható, hogy Pakson a **vándorlási egyenleg** alakulása 2002 óta folyamatosan negatív. Az elvándorlások száma 2006-ban haladta meg a legjelentősebben az odavándorlások számát, azóta az elvándorlások száma jelentősen mérséklődött.

1.7-3. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos vándorlási egyenleg a 2000. év végi lakónépesség arányában a Dél-Dunántúlon, ill. Paks és térségében, 2000 és 2013 év vége, ‰

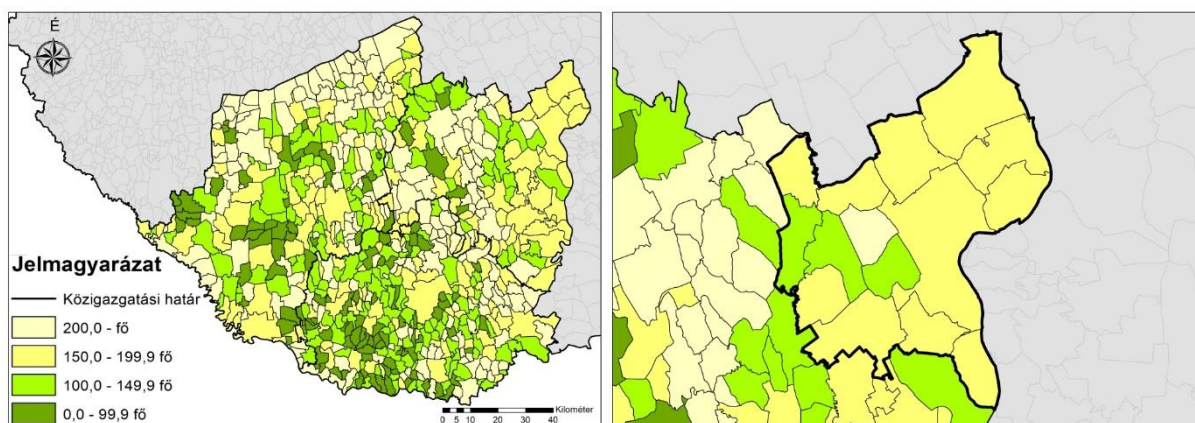
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A vizsgált időszak alatt a város lakosságának **nemi arányát** a stabilitás jellemezte. A nők a város lakosságának 52%-át, a férfiak pedig a 48%-át teszik ki.

A népesség **korösszetételét** tekintve általánosságban megállapítható, hogy az országos és megyei trendekhez hasonlóan Paks városának és térségének a lakosságát is az elöregedés jellemezte. A városban 2001 és 2013 között 4,6 százalékponttal csökkent a 0-14 év közötti és 6,2 százalékponttal nőtt a 60 év feletti népesség aránya. Ennek eredményeképpen 2013. január 1-jén az állandó népesség 13%-át alkották a 14 év alatti fiatalok és 21%-át a 60 évnél idősebbek. Mindkét változás jelentősen meghaladja az országos, a megyei és a járási átlagot. Egyedül Szekszárd produkált kedvezőtlenebb arányokat a vizsgált időszak alatt az idős népesség tekintetében. Paks esetében előnyként jelenik meg, hogy a 15-59 éves korosztály a népesség 66%-át teszi ki, amely Pálfa után a legkedvezőbb arányt jelenti.

Az idős népesség számarányának növekedése és a fiatalok arányának csökkenése ellenére **öregedési index** tekintetében Paks városa rendelkezik a legjobb mutatókkal mind az országos, mind a járástérségi összehasonlításban. Ugyanakkor az alábbi ábráról az is leolvasható, hogy Paks 2001-ben még 84-es öregedési index volt jellemző, szemben az országos 121-es mutatóval, 2013-ra a különbség már jelentősen lecsökkent (Paks: 160; Magyarország: 163), amely Paks számára igen kedvezőtlen tendenciára utal.

1.7-4. ábra: 100 gyermekkorúra jutó idősorú az állandó népességből a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2013, fő

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Összességében megállapítható, hogy Paks Tolna megye második legnépesebb városa, ahol az országos tendenciáknak megfelelően évről évre csökken a lakosság létszáma. Ez a csökkenés mind a természetes fogyásra, mind a negatív vándorlási egyenlegre visszavezethető. Korszerkezetére az öregedés jellemző, amely a fiatal lakosság arányának csökkenésével, valamint az idős népesség számának növekedésével magyarázható. Az öregedési index értéke a vizsgált időszakban egyre kedvezőtlenebbül alakult, és mára megközelítette az országos átlagot. Mindezek ellenére Paks még ezek mellett is Tolna megye legkedvezőbb korösszetételű járásközponti városának számít.

1.7.1.2 Háztartás, család

Pakson összesen 8102 háztartást regisztráltak a 2011-es népszámlálás során. A háztartások 68%-a (5542) családháztartást alkot, azaz egy vagy több családot foglal magába. A családháztartások túlnyomó többsége egy családból álló háztartás (5452), kisebb része, 90 háztartás pedig legalább két családból álló háztartásként működik.

Az egy családos háztartások 84%-át házaspárok, illetve élettársi kapcsolatban élők alkotják, a fennmaradó 16% (868 háztartás) egyszülős háztartás, vagyis gyerekeket egyedül nevelő szülőkből áll. A paksi háztartások 32%-a nem alkot családháztartást. A nem családháztartás túlnyomó részét az egyszemélyes, egyedül élő személyek alkotják (93%)

A vizsgált területi egységekben közel hasonlóak a háztartási jellemzők. A legszembetűnőbb különbség az egyszülős háztartások esetében figyelhető meg: míg országos átlagban az egy családos háztartásokon belül 20% a gyermeküket egyedül nevelő szülők aránya (ugyan ez Tolna megyében 18,5%, a többi járásközpont városban 18%, a Paksi járásban pedig 17%), addig Pakson mindössze 16% tartozik ebbe a csoportba.

A száz háztartásra jutó foglalkoztatottak tekintetében Paks a térség legkedvezőbb adatával rendelkezik, amely meghaladja mind a többi járásközpont város, mind pedig a megye és az ország adatait.

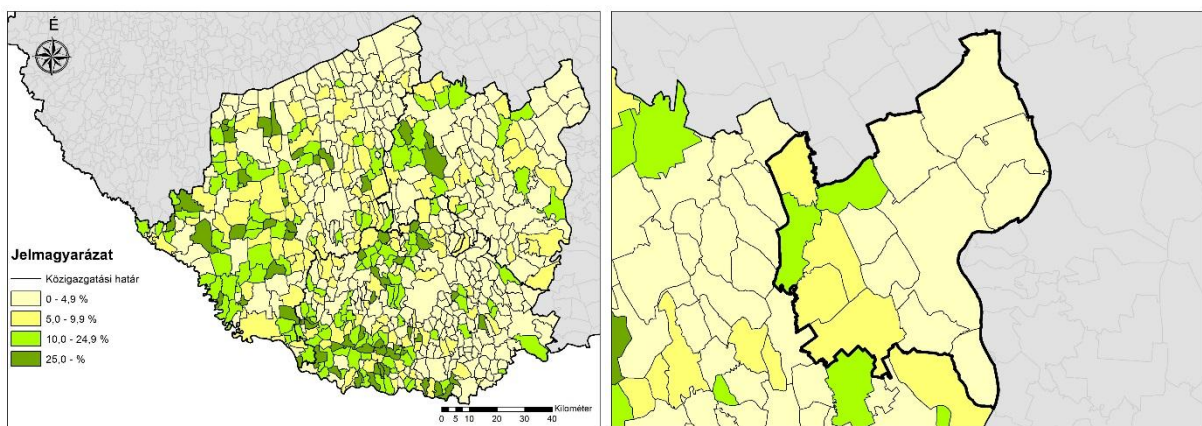
A háztartások vizsgálata során megállapítható, hogy Pakson a házaspárok, illetve élettársi kapcsolatban élő háztartások aránya jóval magasabb, ebből következően pedig az egyszülős háztartások aránya jelentősen alacsonyabb, mint a vizsgált területeken, amely kedvező tendenciát

jelent. Szintén pozitívum a város esetében a háztartásokra jutó magas foglalkoztatottsági arány, amely jelentősen meghaladja mind az országos, mind a megyei átlagot.

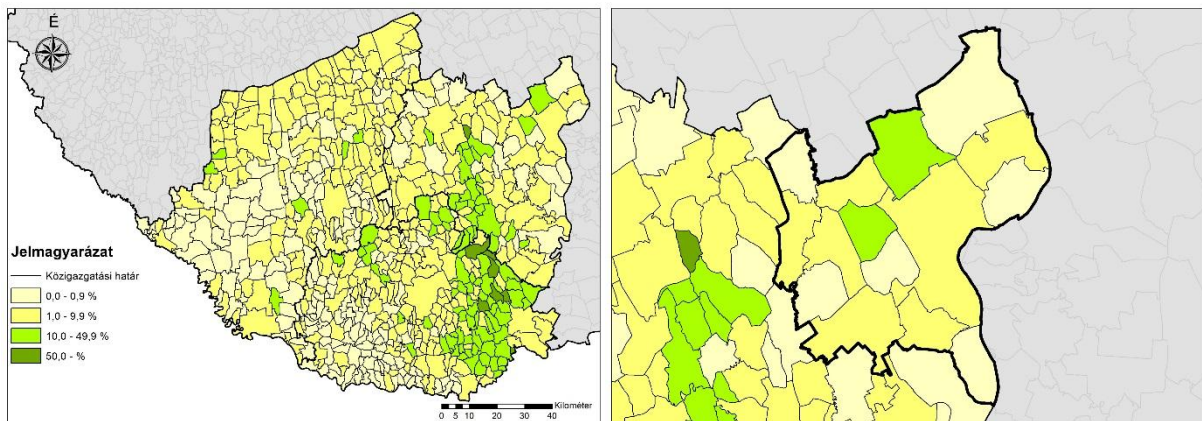
1.7.1.3 Nemzetiségek

Pakson a 2011-es népszámlálás során a népesség 4,6%-a (881 fő) vallotta magát valamely hazai nemzetiséghez tartozónak, amely arányában elmarad a járási (6,7%) és a megyei (9,7%) átlagtól. A nemzetiséghez tartozók 58%-a német, 33%-a roma.

Hasonlóak az arányok, ha a nemzetiségeket a település teljes lakosságához viszonyítjuk. Ebben az esetben Pakson a lakosság 2,6%-a a német, 1,5%-a a roma nemzetiséghez tartozik. Ennek a két nemzetiségnek a jelenléte kimagaslik a járás többi településeinél is, bár arányuk néhol jelentős eltérést mutat.

1.7-2. ábra: Cigány nemzetiségűek aránya a népességből Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %
Adatok forrása: KSH, Népszámlálás, 2011.

1.7-3. ábra: Német nemzetiségűek aránya a népességből Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %
Adatok forrása: KSH, Népszámlálás, 2011.

A fent említett két nemzetiség mellett román, horvát, szerb, szlovák és ukrán nemzetiségűek élnek a területen, de arányuk a teljes népességhez viszonyítva minimális.

A 2001-es népszámlálás óta eltelt időszak alatt a Pakson jelen lévő roma népesség száma jelentősen megnőtt (177 főről 289 főre), ugyanakkor a német nemzetiségűek létszáma lecsökkent (589-ről 508 főre).

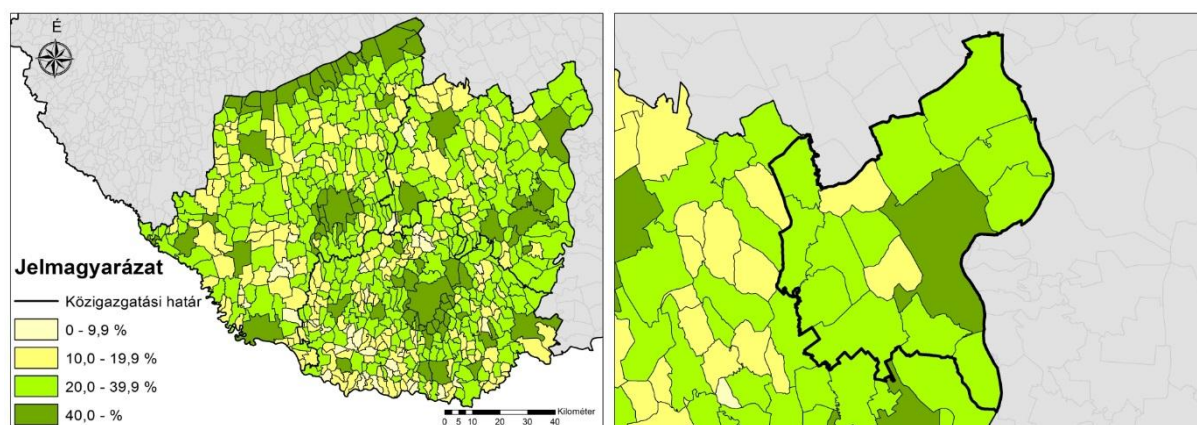
Pakson a magyar mellett két jelentősebb nemzetiség, a német és a roma van jelen nagyobb arányban. Amíg azonban a magukat német nemzetiségűnek vallók száma 2001-hez képest visszaesett, a romák létszáma 60%-kal megnövekedett.

1.7.1.4 Iskolai végzettség

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján Paks lakosságának képzettségi, végzettségi mutatói minden tekintetben kedvezőbbek a járási és a megyei adatoknál, sőt, az országos értéket is meghaladják (Mellékletek 4.2-2).

A járás egészét tekintve azonban már nem ilyen kedvező a helyzet. A települések közül Pálfán kiugróan magas azok aránya, akik az általános iskola első nyolc osztályát sem végezték el (7,4%), de Sárszentlőrinc (1,6%) és Nagydorog (1%) is jóval elmarad az országos átlagtól. A járást alkotó települések leszakadása az érettségivel és felsőfokú oklevéllel rendelkezők esetében még inkább szembetűnő.

Régiós kitekintés esetében látványosan kirajzolódnak azok a gazdasági gócpontok, amely körül a magasabb végzettségűek nagyobb számban koncentrálnak. Paks ebből a szempontból „szigetet” képez a térségében.

1.7-4. ábra: A 17 éven felüliek között a legalább érettségivel rendelkezők aránya a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2001, %

Adatok forrása: KSH, Népszámlálás, 2001.

Ha a végzettséget a nemek közötti megoszlás alapján is megvizsgáljuk, akkor látszik, hogy a járás esetében közel azonos azoknak a férfiaknak és nőknek az aránya, akik az általános iskola első nyolc osztályát sem végezték el (0,6%, illetve 0,8%). Paks esetében ez az arány mindkét esetben alacsonyabb értéket mutat (0,2, illetve 0,4%), de néhány település esetében kiugró adatokkal találkozhatunk. Ilyen például Nagydorog vagy Dunaföldvár, ahol a nők erősen felülreprezentáltak a nyolc osztálynál alacsonyabb iskolai végzettségűen körében. A két nem közötti legnagyobb különbség Pálfán tapasztalható, ahol a nők 6,1%-a, a férfiak 8,7%-a nem végezte el az általános iskolát.

Az érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében a nők mind a járási átlagban, mind Paks esetében kedvezőbb mutatókkal rendelkeznek és a különbség a két nem között viszonylag kiegyensúlyozott.

Paks iskolai végzettségi mutatói kedvezőbbek a járási és a megyei adatoknál, sőt, még az országos értéket is meghaladják. A nemek közötti megosztottság tekintetében leginkább a magasabban

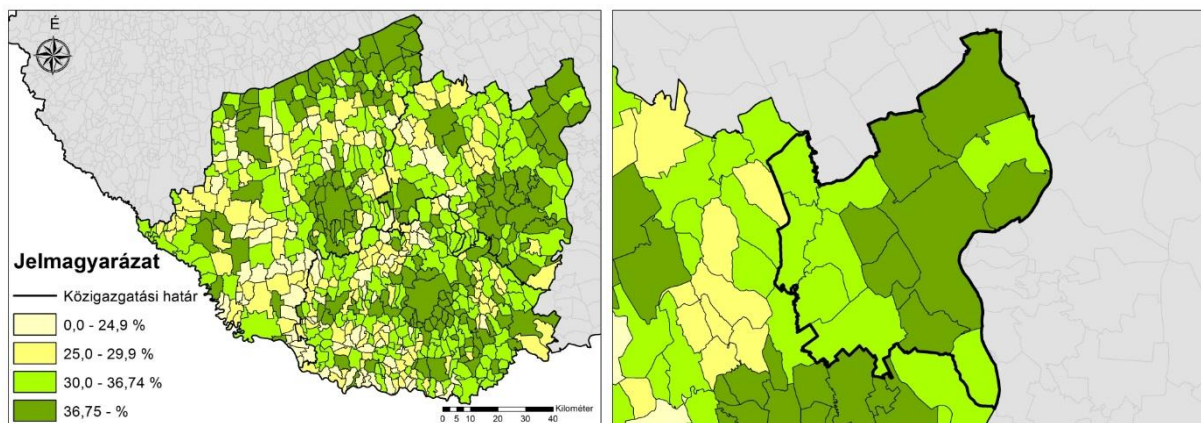
képzettek, vagyis legalább érettségivel rendelkezők esetében találhatunk városi szinten nagyobb eltéréseket a nők javára. A járás többi települése összességében igen kedvezőtlen képet mutat mind a képzettség, mind a nemek közötti eloszlás tekintetében.

1.7.1.5 Foglalkoztatottság

Az ország népessége gazdaságilag aktív (foglalkoztatott és munkanélküli), valamint gazdaságilag nem aktív (inaktív kereső, eltartott) népességből tevődik össze. A gazdaságilag aktív népesség aránya a 2011-es népszámlálási adatok alapján országos szinten 10 százalékponttal nőtt 2001 hasonló adataihoz képest, míg a gazdaságilag nem aktív népesség ugyan ezen időszak alatt közel 11 százalékponttal csökkent a teljes népességhez viszonyítva. Ez a tendencia érvényes mind a Dél-dunántúli régióra, mind pedig Tolna megyére. Pakson a foglalkoztatottak és munkanélküliek teljes lakosságon belüli hányada 2011-ben megegyezett a 10 évvel korábbi nagysággal.

Ha a **foglalkoztatottak** számának változását vizsgáljuk, megállapítható, hogy Pakson közel annyi foglalkoztatottat regisztráltak a 2011-es népszámláláskor, mint a tíz évvel korábban. Ennél kedvezőtlenebb a tendencia Tolna megyében, valamint Tolna kivételével az összes járásszékhely településen, ugyanakkor a dél-dunántúli (102%) és az országos adatok (107%) kedvezőbb foglalkoztatottsági trendekre utalnak a vizsgált időszak alatt. A változások azt eredményezték, hogy 2011-ben Pakson 8913 fő volt foglalkoztatott, amely a teljes népesség 46%-át teszi ki. Ez a mutató messze a legkedvezőbb mind országos összehasonlításban, mind a térség esetében.

A gazdasági gócpontok – akár csak a képzettség esetében – itt is tisztán kirajzolódnak. Paks esetében ez inkább a keleti járástérséget öleli fel.

1.7-5. ábra: A foglalkoztatottak aránya a teljes népességből a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %

Adatok forrása: KSH, Népszámlálás, 2011.

Ha a foglalkoztatottak nemek közötti megoszlását is megvizsgáljuk, akkor látható, hogy nagyobb hányadukat a férfiak teszik ki (53,8%). Ez a tendencia lelhető fel országos és régiós távlatban is, ugyanakkor járási szinten jelentős egyenlőtlenséget tapasztalhatunk a nők hátrányára (43,8% szemben a férfiak 56,2%-val).

A **munkanélküliségi** adatok 2001 és 2011 között jelentősen emelkedtek mind országos mind térségi szinten. Kivételt képez Paks és a járástérség több települése, ahol 2001-hez képest számottevően csökkent a munkanélküliek lakosságon belüli aránya. Ennek eredményeképpen a 2011-es népszámláláskor a városban 642 főt tartottak nyilván munkanélküliként, amely a lakosság 3,3%-át

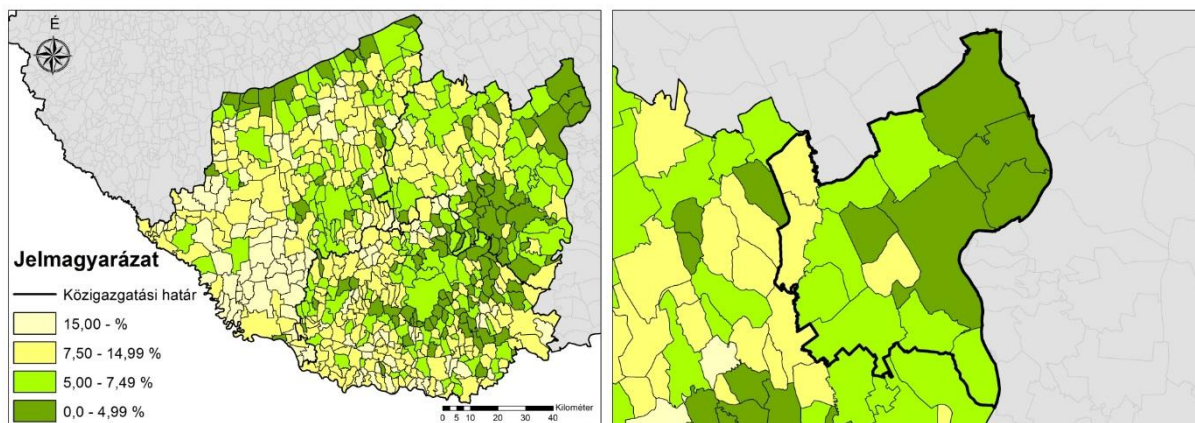

tette ki. Járási szinten hasonlóan kedvező Dunaszentgyörgy, Györköny és Madocsa munkanélküliségi mutatója. A nemek közötti megoszlás azonban korántsem kedvező, mert a munkanélküliek 60%-át a nők teszik ki. Ilyen mértékű aránytalanság nem jellemző sem országos átlagban, sem a megyei vagy a járási szinten.

Az **intaktív keresők** aránya Pakson 2001 és 2011 között stagnált. Pakson 2011-ben a lakosság 28%-át (5 349 fő) az inaktív keresők tették ki. A mutató tekintetében a nők abszolút felülreprezentáltak (62,4%).

Az **eltartottak** aránya 10 év alatt 25,2 százalékponttal csökkent, amely jelentős visszaesés mind az országos, mind pedig a megyei vagy a járási adatokhoz képest. Ennek hatására 2011-ben Pakson 4 465 eltartott személyt tartottak nyilván (a teljes lakosság 23%-át).

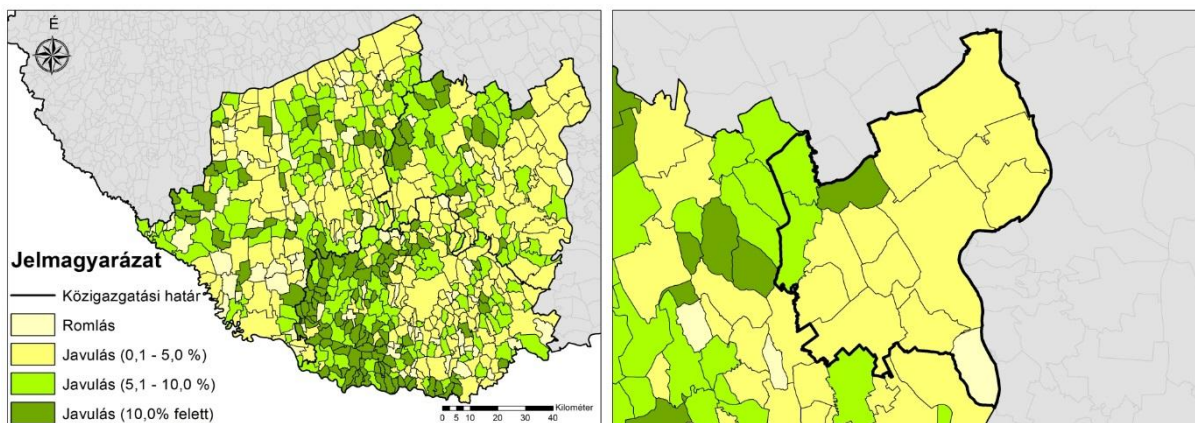
A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint 2014. év végén Pakson 509 **nyilvántartott álláskereső** volt, amely a munkavállalási korú népesség 3,58%-át tette ki (Mellékletek 4.2-3).

1.7-6. ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a 15-64 éves korúakon belül a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2014. 12. 20-án, %

Adatok forrása: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

Ez a létszám 17,5 százalékponttal haladja meg a munkanélküliek öt évvel korábbi állományát, úgy, hogy közben közel négy százalékkal csökkent a munkavállalási korú népesség létszáma. Mindezek ellenére a város még mindig a kedvező foglalkoztatottságú települések közé tartozik a vizsgált térségben.

1.7-7. ábra: A nyilvántartott álláskeresők arányának változása 2009-2014 között, 2009.12.20.=100%

Adatok forrása: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

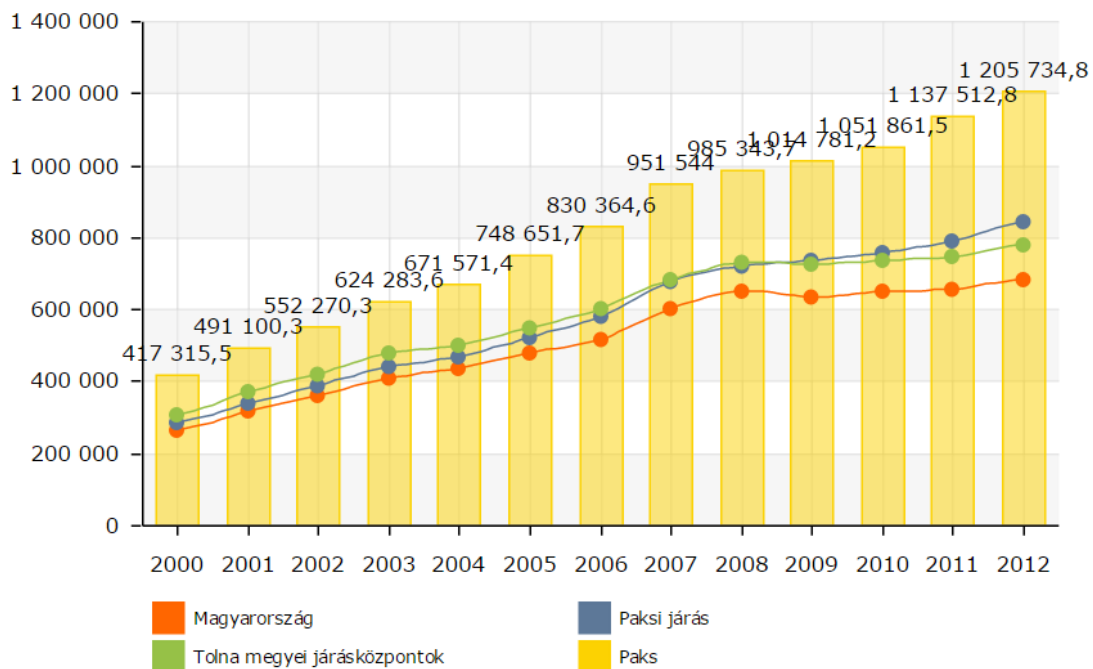
Pakson szinte minden negyedik nyilvántartott álláskereső **tartós munkanélkülinek** számít, vagyis több mint 365 napja nem rendelkezik állással. Ez az arány jóval kedvezőbb, mint a járásközpont városok hasonló adata és messze kedvezőbb a megyei átlagnál is.

Paks a foglalkoztatottság tekintetében kedvezőbb helyzetben van, mint a térség többi települése. A 2011-es népszámlálási adatok alapján a teljes népesség 46%-a foglalkoztatott és a munkanélküliek aránya is csupán 3,3%. Ez utóbbi mutató esetében csökkenés állt be 2001-hez viszonyítva, ugyanakkor az állással nem rendelkezők közel 60%-át a nők alkotják, amely jelentős egyenlőtlenségre utal. 2006 és 2013 között az ÁFSZ adatai alapján – a világban bekövetkezett pénzügyi-gazdasági hatások eredményeképpen – a munkanélküliek aránya megnőtt. Mindezek ellenére a város még mindig a kedvező foglalkoztatottságú települések közé tartozik.

1.7.1.6 Jövedelmi viszonyok

A GfK Hungária Piackutató Kft. által közzétett tanulmány⁴ alapján Paks az ország második leggazdagabb települése a lakosság vásárlóereje szempontjából.

Pakson 2007-2012 között több mint 60%-kal emelkedett az egy lakosra jutó nettó jövedelem, amelynek eredményeképpen 2012-ben a város lakossága személyenként nettó 1 205 735 forint jövedelmet realizálhatott. Ez a jövedelemszint a teljes vizsgált időszak alatt jelentősen magasabb volt mind az országos, mind a megyei és járási átlagnál.

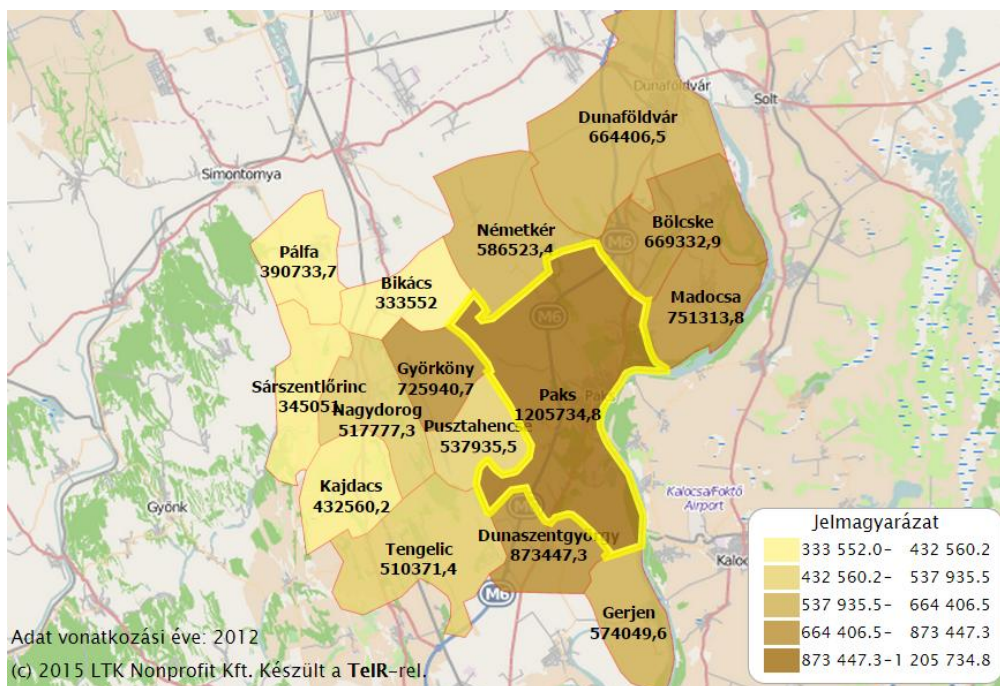

1.7-8. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem, 2007-2012, Ft

Forrás: Lechner Nonprofit Kft.

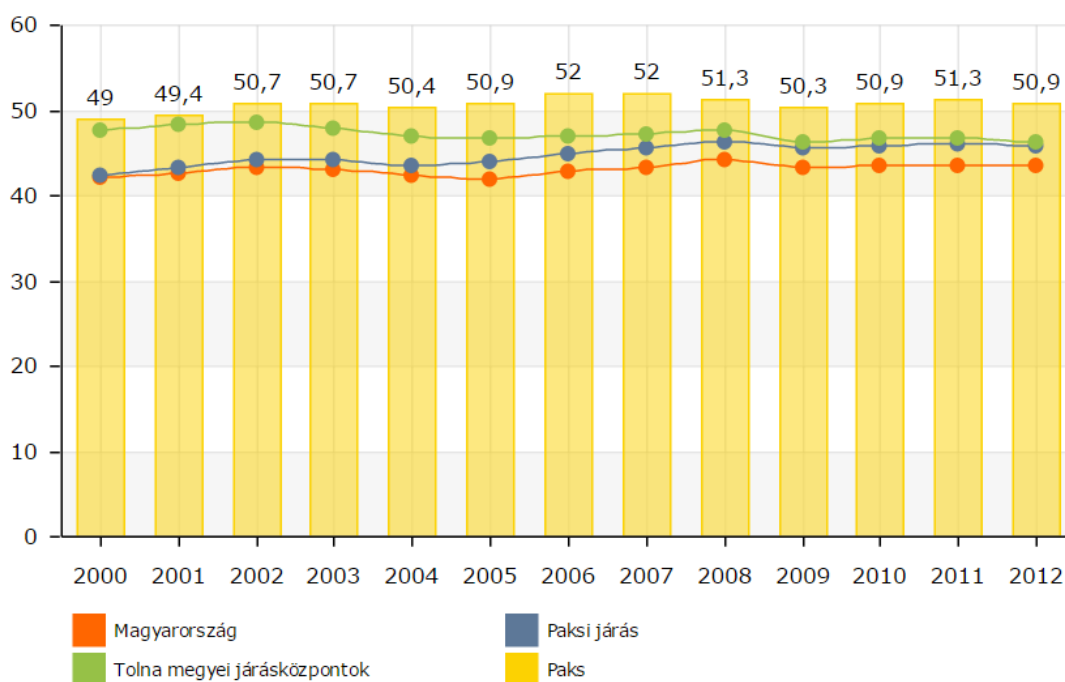
Jövedelem nagyság tekintetében a járás települései nem alkotnak homogén egységet. Paks mellett még néhány szomszédos település (Györköny, Dunaszentgyörgy, Madocsa és Bölcske) emelkedik ki a térségből, míg a járás nyugati településének lakosai kifejezetten alacsony jövedelmi szintet realizálhattak 2012-ben.

⁴ Forrás GfK Hungária Piackutató Kft. - Vásárlóerő tanulmány (2014. november 5.)

1.7-9. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem a Paksi járásban, 2012, Ft
 Forrás: Lechner Nonprofit Kft.

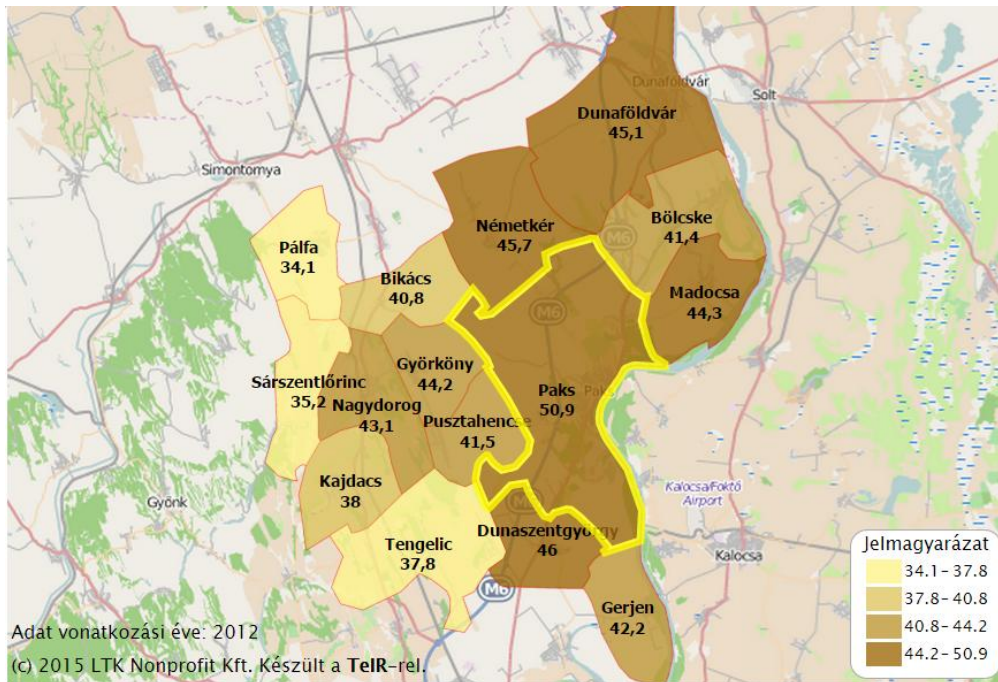
A száz lakosra jutó adófizetők száma 2007-2012 között csökkent, de még mindig a lakosok több mint fele fizet adót, amely az országos és a megyei átlagnál jóval kedvezőbb.

1.7-10. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma, 2007-2012, fő
 Forrás: Lechner Nonprofit Kft.

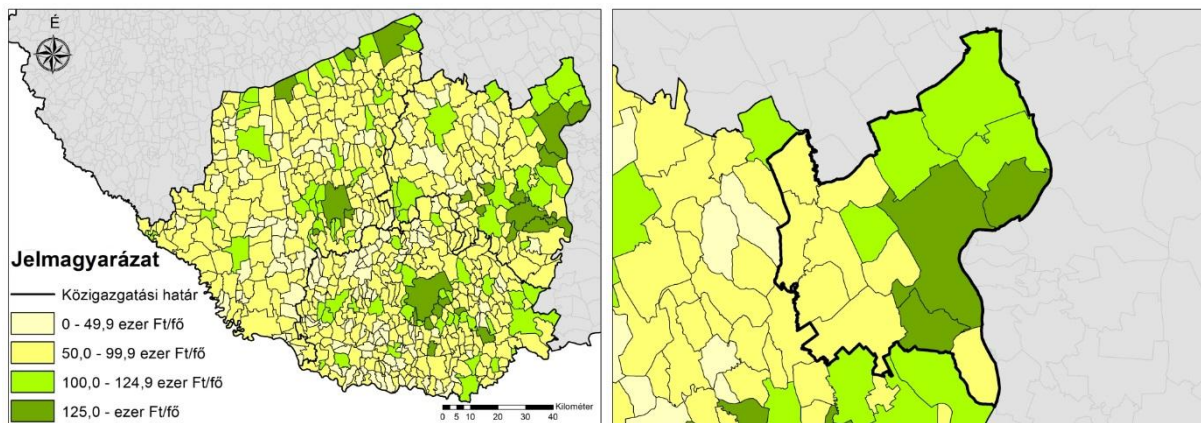
A mutatót járási szinten megvizsgálva a kelet-nyugati megosztottság e tekintetben is kirajzolódik. Tengelicen, Sárszentlőrincen és Pálfán 100 lakosból alig több mint egyharmaduk fizet adót.

1.7-11. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma a Paksi járásban, 2012, fő
Forrás: Lechner Nonprofit Kft.

Az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó (SZJA) Pakson 2012-ben 254 681 forint volt, ez közel 20%-kal alacsonyabb, mint 2007-ben, de ez részben a megváltozott adózási szabályokkal (pl. adókulcsok csökkenése) magyarázható. (Mellékletek 4.2-4. táblázat). A városi lakosok által befizetett SZJA azonban még így is közel a duplája az országos átlagnak. A járáson belül a kelet-nyugati lejtő ismét kirajzolódik.

1.7-12. ábra: Egy állandó lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2013, Ft

Adatok forrása: TeIR T-STAR

A jövedelmi viszonyok vizsgálatakor nem elégséges kizárólag a piacon szerzett jövedelmek alakulásának, valamint a jövedelemadónak a vizsgálata. A társadalom jelentős résznek számottevő bevételei származnak a különféle szociális ellátásokból.

Az önkormányzattól kapott adatok alapján megállapítható, hogy a rendszeres szociális segélyben részesülők száma 2012-ről 2013-ra 5%-kal nőtt. Paks Esélyegyenlőségi programja alapján 2012-ben az álláskeresői segélyben részesülők száma 216 fő volt, ami a nyilvántartott álláskeresői számának

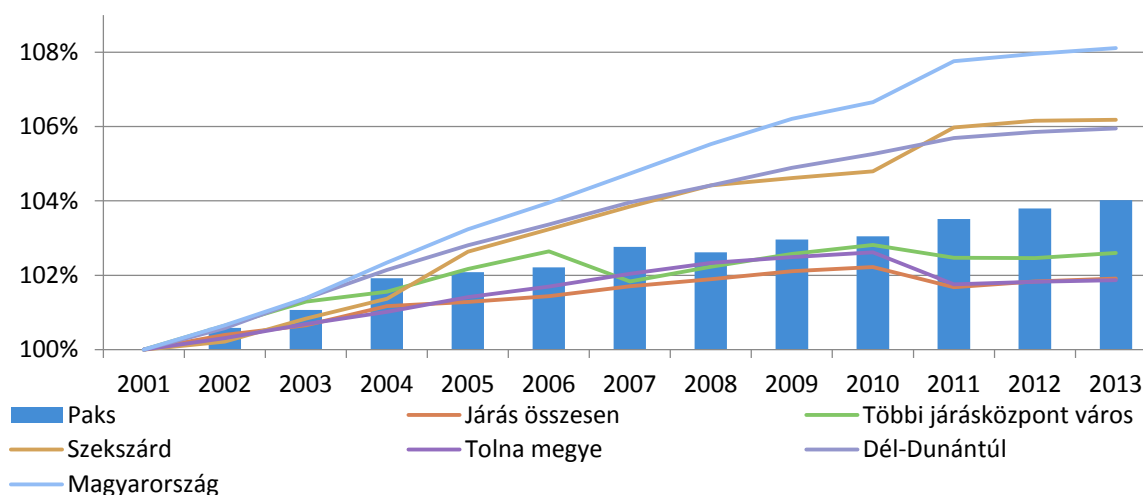
30%-a, azaz a rendszeres jövedelem nélkül élők mindössze 30%-a jutott anyagi támogatáshoz. Álláskeresési járadékra 15,6% volt jogosult, amely érték - a munkanélküliek számának növekedése mellett - csökkent, azaz a rendszeres jövedelem nélkül élők egyre kisebb rétege képes hozzájutni a támogatásokhoz.

Össességében elmondható, hogy Paks, mint a Szekszárd-Paks tengely egyik gazdasági központjában és az ország második leggazdagabb városában, kiemelt jövedelmet realizálnak a munkavállalók. Ez a pozitív tendencia a járás keleti településeire is pozitív hatást gyakorol.

1.7.1.7 Életminőség

Pakson 2001 óta 4%-kal nőtt a **lakásállomány**, 2013-ban 8 354 db lakóingatlant tartottak nyilván a városban. Ez a növekedés azonban elmarad a szekszárdi ütemtől és az országos átlagtól is.

A lakásállomány alakulását a lakásépítések és –megszűnések egyenlege határozza meg. Az „építkezési boom” a járásban az évezred első éveiben volt, az évtized közepére alábbhagyott a **lakásépítési** kedv a térségben, amelyet a gazdasági válság tovább mérsékelte. A **lakásmegszűnések** a városban az évezred elejére és 2008-ra voltak jellemzőek.

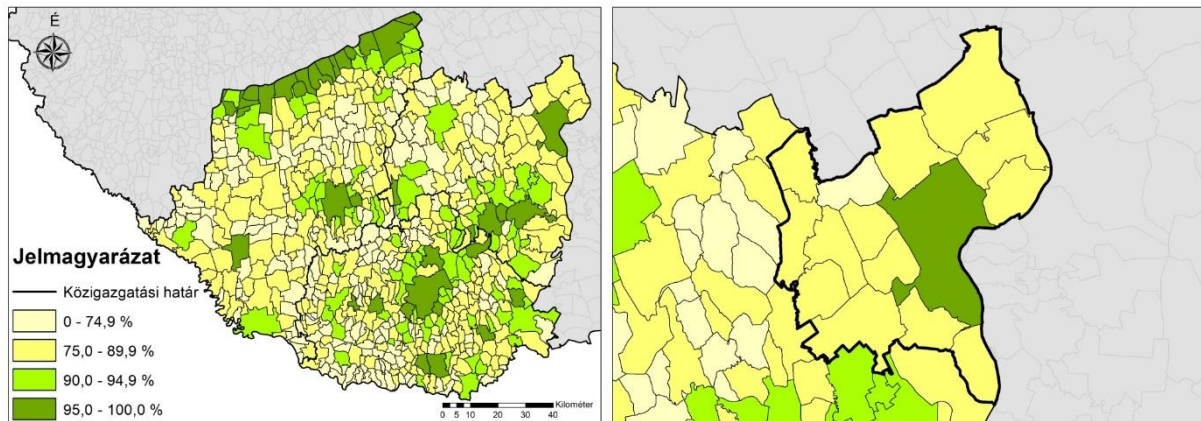
1.7-13. ábra: Lakásállomány változása, 2001=100%

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Pakson a lakásállomány 5,88%-a, mintegy 490 lakás **nem lakott**, amely igen kedvező értéknek számít bármilyen térségi szinten. A járás több településére is jellemző, hogy minden 5.-10. lakóegység üresen áll.

Mindezen folyamatok eredményeképpen a 100 lakott lakásra jutó lakók száma Pakson 2011-ben 244 fő volt, amellyel a közepes **laksűrűségű** települések közé tartozik a régióban. A Paksi járás településeinek a lakóegységek kihasználtsága optimális, nem jellemző a zsúfoltság.

Az utóbbi tíz évben Pakson nem épült számottevő mennyiségű lakás. A lakások **komfortfokozata** messze meghaladja az országos és a megyei átlagot is. A lakások 96,5%-a komfortos és összkomfortos. A járás többi településén azonban nem ilyen kedvező a helyzet, hiszen sehol nem érik el a komfortos és összkomfortos lakások a lakásállomány 90%-át.

1.7-14. ábra: A komfortos és összkomfortos lakások együttes aránya a Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %

Adatok forrása: KSH, Népszámlálás, 2011.

A **négy vagy több szobás** lakások aránya a városban majdnem 28%, amely magasan az országos átlag fölött van (20%) és a lakások átlagos nagysága igen nagyoknak mondható. A lakások 96%-a magánszemélyek birtokában van. Az önkormányzati tulajdonban álló lakások aránya ugyanakkor magasabb Tolna megye átlagánál.

Pakson a lakások **közműellátottsága** igen jó. Hálózati vízvezetékekkel szinte az összes lakás (99%) rendelkezik, míg közcsatornával is a lakások legnagyobb része el van látva (több, mint 94%). Ezek az adatok messze meghaladják mind a megyei, mind az országos átlagot.

Paks lakásállományának nagy része az erőmű létesítéséhez kapcsolódóan a hetvenes években épült fel. A város lakásállománya azóta igen kiegyensúlyozottan alakult, leginkább a kétezres évek első felére volt jellemző a lakásépítések kiugróan magas száma. A lakóegységek közül sok a négy vagy több szobás ingatlan és a lakások felszereltsége, komfortfokozata is igen kedvező.

1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A település térbeli és társadalmi rétegződéseit alapvetően határozzák meg az atomerőművel kapcsolatos múlt- és jövőbeli társadalmi változások. Az atomerőmű létesítésével párhuzamosan kiépült lakótelepek egy új települési decentrumot hoztak létre. Így létrejött a meglévő történeti belvárostól viszonylag távolabb egy komplex kishegy-újvárosi városmag, amely konfliktusforrásként jelentkezett a város életében. A két városrészen élők eltérő demográfiai jellemzőkkel rendelkeztek, a kishegy-újvárosi részen alacsonyabb az átlagéletkor és a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya, de magasabb a felsőfokú végzettségűek aránya. Mára ez a konfliktus szinte eltűnt, köszönhetően a városon belüli lebonyolódó társadalmi folyamatoknak. Az atomerőmű várható bővítése során újonnan betelepülők és a jelenlegi lakosok között szintén kialakulhat egy újabb konfliktus, amely megfelelő eszközök használatával mérsékelhető.

A magas paksi ingatlanárak miatt egyre nő a település környéki belterületekre (Gyapa, Pusztahencse, stb.) kiköltözötték száma, de a már régebb óta ott élőkől eltérő anyagi és szociális helyzetben vannak. További konfliktusforrás a településen belüli szegregált területek illeszkedése a szomszédos lakóterületekhez, mely Paks kedvező szociális viszonyai miatt nem jelentős probléma.

Térségi konfliktushelyzetet generál, hogy jelentősek a foglalkoztatási, jövedelmi és szociális különbségek Paks város javára, amelyet a tervezett erőműbővítés csak tovább fog fokozni. Ez a

jelenség nem csupán a járási települések esetében figyelhető meg, hanem nagyobb, városi szinten is jellemző. Csak néhány város (pl. Pécs) ismerte fel, hogy az együttműködés hosszú távon kifizetődőbb, mint az erőforrásokért folytatott versengés.

Paks a foglalkoztatottság tekintetében is érezhető feszültség. A munkaerőpiacon hátrányt szenvednek a nők (végzettségtől függetlenül), a nem műszaki végzettségű férfiak és az alacsony képzettségűek. Mindebből következően magasabb a női munkanélküliség és a két nem közötti „olló” tovább nyílik. A magas női munkanélküliség Paks esetében nem a munkahelyek hiányából fakad, hanem – mivel az egy háztartásban élők keresete az országos átlagnál jóval magasabb – egy háztartáson belüli 2. keresőként nincs feltétlenül rákényszerülve a végzettségéhez és megszokott életviszonyához képest alacsony presztízsűnek számított állások betöltésére.

További probléma a települési és térségi szinten is jelentkező bérfeszültség, amelyet az atomerőmű bővítése tovább mélyíthet.

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

Paks Városfejlesztési Konceptiójában a III. átfogó célon belül (Magas életminőségű társadalom megteremtése vonzó városi környezetben) a 2. fejlesztési cél (A humán közszolgáltatások fejlesztése az életminőség javítása és a kultúra szolgálatában) 3. fejlesztési rész céljaként is megjelenik a városi identitás megteremtése, illetve megerősítése.

Paks Városfejlesztési Konceptiója is megfogalmazza, hogy a „paksi identitás” erősítése kulcsfontosságú, s a településnek eddigi „atomváros” imázsához képest új üzenetet is közvetítenie kell. Az új városkép kialakításába a civil szféra és a közvélemény is eredményesen bevonható. A városimázzsal való azonosulást segíti, ha abban megjelennek olyan elemek, melyek a civil szervezetek tevékenységének tárgyát képezik, vagyis a kultúra, a sport, a természetvédelem, a Duna, valamint a fiatalos gondolkodásmód, a gyorsaság, az újítások, a blues és a rock.

Paks – a települési honlap információi szerint (<http://www.paks.hu/civil.php>) – 51 civil szervezet működik, amelyek tevékenysége jelentősen hozzájárul többek között a városbeli kulturális és sportprogramok szervezéséhez is, számos nagy hagyománnyal bíró városi rendezvénynek és szabadidős programnak civilek a szervezői. Egyes paksi civil szervezetek régóta öregbítik a város hírnevét, így például a város egyik büszkeségének számító Tűzvirág Táncegyesület, vagy a több olimpikont is kinevelő Atomerőmű Sportegyesület. Ugyanakkor a Városfejlesztési konceptió felhívja a figyelmet a civil szervezetek hiányzó döntéshozatali részvételére is. Célszerű lenne továbbá egy ún. civil közösségek háza megnyitása (akár meglévő intézményen belül), ahol a civilek találkozhatnak, tevékenységüket szervezhetnék.

A településen élők identitásának erősítésében jelentős szerepet kaphat Paks nagyközségi múltjának felelevenítése. A város imázsába érdemes beépíteni a településen élő, jelenleg is önkormányzattal rendelkező német nemzeti közösséget, s annak hagyományait.

A város identitásképző építészeti örökségei közül kiemelendő az 1999-ben helyi védelem alá vont Sárgödör téri kis pincefal. Az egyedülálló hangulatú teret 66 présház veszi körül, melyek pincéit építők a löszös talajba vájták. A présházak turisztikai szempontból is potenciált jelentenek, pincelátogatásokra, borkóstolásra adnak lehetőséget, valamint városi, egyesületi rendezvények

helyszínéül szolgálnak. Szintén emblematikus, ám modern kori építészeti öröksége a városnak, a Hősök terén álló, Makovecz Imre által tervezett római katolikus templom.

Paks városára az atomerőmű megépítése óta nagyobb figyelem hárul. A hatalmas ipari beruházás alapjaiban változtatta meg az egykori nagyközség életét. Paks lakóinak száma pár év alatt 13 ezerről 21 ezerre nőtt. Az építkezés csúcsidejében több mint tízezer ember dolgozott Pakson, amely a helyiek és a munkások között konfliktusokat gerjesztett. A konfliktusok napjainkban már nem érzékelhetők, Pakson szinte lehetetlen olyan családot találni, amelyik valamilyen szállal ne kapcsolódna az atomerőműhöz, így kijelenthető, hogy az „atomváros” képe is szervesen beépült a helyiek identitásába.

A város életében kitüntetett szereppel bír a Duna, amely nemcsak szabadidős és sport tevékenységekhez nyújt kitűnő terepet, de gasztronómiai szempontból is jelentős, hiszen nincs városi rendezvény halászlé nélkül. Paks a település méretéhez viszonyítva sok rendezvénynek ad otthont, így például a Gastroblues Fesztiválnak, a Paksi Harmonika Fesztiválnak, a Német Nemzetiségi Napok – Pünkösdi fesztiválnak, a Duna-parti Családi Napoknak, vagy a Szüreti felvonulásnak és mulatságnak. Ezek a rendezvények szintén jelentős helyi identitásképző potenciállal bírnak.

Paks város honlapja naprakész információt nyújt a város lakosainak, valamint informatívan mutatja be a várost az érdeklődőknek. A honlapon szerepel Paks 2011-es és 2013-as imázsfilmje is. A település széles körben kommunikált városi szlogenel nem rendelkezik, így a városmarketing terén további beavatkozások szükségesek.

1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1 Humán közszolgáltatások

A lakónépesség életminőségét jelentős mértékben meghatározza az elérhető humán közszolgáltatások (oktatás, szociális ellátás, egészségügy, kultúra, sport, stb.) elérhetősége és azok minősége.

Paks országos gazdasági jelentősége mellett tágabb vonzáskörzetében jelentős funkcionális centrum is egyben. A Paksi járás központjaként térszervező, a humán közszolgáltatások tekintetében fontos feladatokat betöltő település. Oktatási, egészségügyi és szociális intézményei, a kulturális és sportlehetőségek a járásban fekvő 14 települést, a közel 50 ezer itt élő lakosságot egyaránt kiszolgálják.

1.8.1.1 Oktatás

A város funkciójához és a városhierarchiában betöltött szerepéhez illeszkedően az oktatási intézmények területén is teljes értékű funkciókkal bír. Intézményhálózatában megtalálható az óvodától az általános iskolákon át, középfokú oktatásig a közoktatás és köznevelés minden eleme.

Az oktatás területén jelentős átalakulás történt az elmúlt években, az intézmények fenntartási és átszervezési tevékenységei kapcsán. Az átalakulás az alap- és középfokú oktatást és szakmai intézményeket érintett, hatóköre nem terjedt ki az óvodai intézményekre és a nem közsféra fenntartásában lévő (egyházi és alapítványi) oktatási nevelési, szakképzési intézményekre.

Bölcsőde

A három év alatti gyermekek számára egy önkormányzati fenntartású intézmény nyújt ellátást. Működő férőhelyeinek száma 2010 óta változatlan, 104 kiskorú gyermek napközbeni ellátását biztosítja. Az itt élőknek emellett lehetőségük nyílik a családi napközik, egyéb alternatív lehetőségek igénybevitelére is a kisgyermek napközbeni elhelyezésére. Utóbbiak 10-12 gyermek befogadó kapacitással rendelkeznek.

A Paksi Bóbita Bölcsőde fenntartója és működtetője Paks Város Önkormányzata. Az épület a város lakótelepén található zöld környezetben. A városnak bölcsődei ellátás tekintetében nincs feladatellátási szerződése más településsel, ugyanakkor egyéni igények és elbírálás alapján a szabad – paksi gyerekek által be nem töltött – férőhelyek terhére felvesznek térségi gyermekeket is. A térségben csak Dunaföldváron elérhető még bölcsődei ellátás.

A bölcsődében a gyermekek nyolc csoportban vannak elhelyezve. A szolgáltatást naponta igénybevevő gyermekek száma (éves átlagban) évek óta csökken: 2009-ben 85 gyermek volt az átlag, majd a rákövetkező években 83, 81, 74, míg 2013-ban csak 69, vagyis a kihasználtság 66%-os. Az intézmény alkalmazottainak száma 32 fő, ebből 18 fő a nevelőnő a többi a vezető (1 fő) és a technikai személyzet. Egy-egy csoportszobában 12-14 gyermek kerül elhelyezésre. Egy-egy csoportban 2 fő kisgyermeknevelő látja el a gyermekek nevelését, gondozását.

Óvodai feladatellátás

A Paksi járás településein működő intézményfenntartó társulások tevékenysége általában kiterjedt az óvodákra is. Az intézményfenntartó társulások megszűnésével az óvodák visszakerültek az önkormányzatok fenntartásába.

Pakson két óvodában, valamint tagóvodáikban biztosított az ellátás a kiskorú gyermekek számára. Ezek a következők: Paksi Benedek Elek Óvoda és tagóvodái: Hétszínvirág tagóvoda, Kishegyi úti tagóvoda, Mesevár tagóvoda), valamint a Paksi Napsugár Óvoda és tagóvodái: Dunakömlődi tagóvoda, Eötvös utcai tagóvoda, Munkácsy utcai tagóvoda, Vörösmarty utcai tagóvoda. Az óvodás korú gyermekek ellátásában további három családi napközi vállal feladatot, de a feladatellátásban ezek szerepe nem jelentős, mivel befogadóképességük egyenként nem haladja meg a 10-12 főt.

Az elmúlt közel 15 év tendenciái azt mutatják, hogy a férőhelyek számának változásában ingadozások történtek, a jelenlegi férőhelyek száma a kétezres évek eleji értékhez közelít. Viszont markáns csökkenés tapasztalható az óvodai ellátásban résztvevő gyermekek számának alakulásában, amely összefüggésben áll az országos demográfiai tendenciákkal, a népesség számának csökkenésével, az alacsony születésszámmal. Ez természetesen a gyermekcsoportok számának alakulásában is megmutatkozik: míg 2001-ben 37 csoport működött az óvodákban, addig 2013-ban 29. Az önkormányzat az alacsony létszámot és kihasználtságot az egyik óvoda bezárásával próbálta ellensúlyozni, ami azonban csak néhány évre oldotta meg a problémát. A legutolsó adatok szerint Pakson 638 gyermek vett részt az óvodai ellátásban, akiknek 18%-a hátrányos helyzetű.

	Óvodai férőhelyek száma (fő)	Óvodába beírt gyermekek száma (fő)	Óvodai gyermekcsoportok száma (db)	Hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma (fő)	Óvodai kapacitás kihasználtsága (%)
2007	725	643	29	n.a.	88,7
2008	725	635	29	n.a.	87,6
2009	725	612	29	n.a.	84,4
2010	700	611	28	n.a.	87,3
2011	806	647	28	n.a.	80,3
2012	840	679	29	131	80,8
2013	850	638	29	116	75,1

1.8-1. táblázat: Az óvodai ellátásban résztvevők számának alakulása

Forrás: KSH, TeIR

Paks esetén az intézmények kihasználtsága viszonylag alacsony, 2007 óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat ez az arány. Míg 2007-ben közel 90%-os kapacitással működtek az óvodák, addig jelenleg 75%-os a kihasználtságuk, amely az országos (87%), a regionális (84%) és a megyei (82%) értékeknél is jóval alacsonyabb.

Járási szinten vizsgálva a város viszonylag kedvezőbb helyzetben van. Ez annak köszönhető, hogy a környező kistépeléseken nagyobb a népességfogyás mértéke, amely a gyermekkorúak számának csökkenésében is megmutatkozik.

Ha a paksi intézményeket vizsgáljuk, a Paksi Napsugár Óvoda intézményi szintű átlag kihasználtsága 72%-os, de ez tagóvodánként markánsan eltér. A Dunakömlődi tagóvoda a leginkább kihasznált (90%) míg a Munkácsy utcai tagóvoda bír a legkedvezőtlenebb kihasználtsági értékkel (53%), itt egy üres csoportszoba is van már. Ennek oka az óvodák városon belüli elhelyezkedésében és az egyes

városrészek közötti demográfiai különbségekben keresendő. A Paksi Napsugár Óvoda hagyományos beépítésű, előregedő városrészben található, ahol kisgyermekek száma rendkívüli módon lecsökkent az évek alatt. A Paksi Benedek Elek Óvoda befogadó képessége és kihasználtsága (82%) is kedvezőbb, mint a Paksi Napsugár Óvodáé. Az átlagos csoportlétszámok 22-24 fő. Az óvodai intézmény 87 főnyi szabad kapacitással rendelkezik jelenleg. A tagóvodák kihasználtsága nem mutat szélsőségeket, a Kishegyi úti tagóvoda a legkevésbé kihasznált (78%).

Általános iskolai feladatellátás

A tanulói létszám Pakson az általános iskolákban 2001 és 2013 között 30%-kal esett vissza, amely szintén a kedvezőtlen demográfiai folyamatokkal, a gyermekek számának csökkenésével van összefüggésben. Ez a csökkenés az általános iskolák kihasználtságában is megmutatkozik.

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) fenntartásában, a Paksi Tankerület illetékességi területéhez 15 település, 10 intézmény és 7 tagintézmény tartozik, 17 intézményegységben fenntartói, 9 esetben működtetői feladatokat is ellát a tankerület.

A Paksi Bezerédj Általános Iskola, a Paksi Deák Ferenc Általános Iskola, valamint a Paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola működik. A Katolikus Egyház a Balogh Antal Katolikus Általános Iskola és Gimnázium fenntartója. A KLIK fenntartásában működik a Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, ahol a sajátos nevelési igényű gyermekek nappali rendszerű, általános iskolai oktatása-nevelése folyik.

Intézmény	Tanulói létsz.	Felvehető maximális gyermek létszám	Kapacitás-kihasználtság	Pedagógusi álláshelyek száma
Paksi Bezerédj Általános Iskola	417	572	73%	40
Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Gazdag Erzsébet Általános Iskolája és Kollégiuma	65	144	45%	15
Paksi Deák Ferenc Általános Iskola	247	536	46%	25
Paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola (Pusztahencse, Németkér alsó tagozat nélkül)	545	948	58%	52
Pakson működő alapfokú közoktatási intézmények összesen (KLIK fenntartásában)	1274	2200	58%	132
Balogh Antal Katolikus Általános Iskola és Kollégium	188	250	75%	n.a.

1.8-2. táblázat: Paks általános iskolai intézményei és főbb statisztikai adataik a 2013/2014-es tanévre
Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, 2015.

Paksi Bezerédj Általános Iskola: Az oktatás hat épületben zajlik, köztük az iskola kiemelt épületében az Anna utcai Daróczy-kúriában. A kollégiuma felújított jó állapotban lévő diákokotthon.

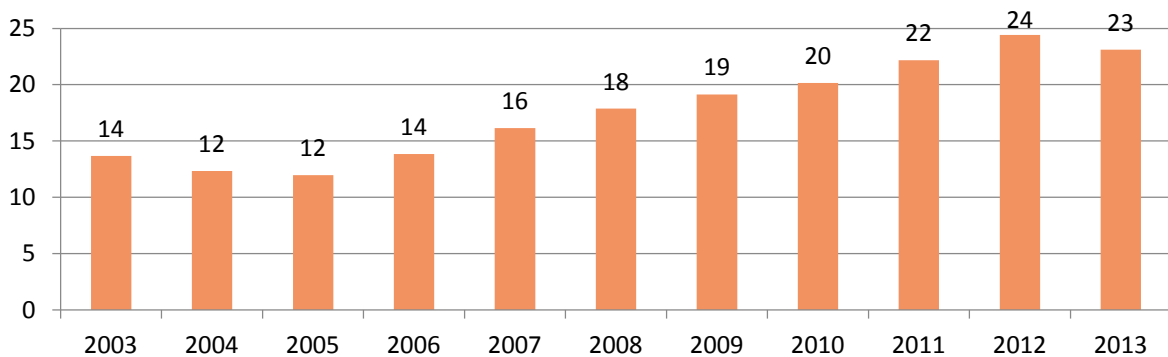
Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Gazdag Erzsébet Általános Iskolája és Kollégiuma: 2009-ben a Paksi Bezerédj Általános Iskola része volt, de 2014. évi jogszabályváltozások óta a megyei intézmény része. Itt zajlik a sajátos nevelési igényű gyermekek nappali rendszerű, általános iskolai oktatása-nevelése. A Pakson élő gyermekek kivételével egyéb települések diákjait is fogadják.

Paksi Deák Ferenc Általános Iskola: A város legkevésbé kihasznált iskolája (46%): elmúlt években jellemzően egy évfolyamon egy osztály tanul és összesen tíz osztály (csoport) működik jelenleg.

Paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola: Paks legnagyobb befogadóképességű iskolája. Az intézményhez tartozik Németkér és Pusztahencse iskolája a társulási keretek között, ahol csak alsó tagozat működik. A felső tagozatos gyerekek a paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolába járnak.

Roma Közösségi Ház – Cigány Tanoda: Nem iskolarendszerű oktatási forma, a város által önkéntesen vállalt feladat. A Roma Közösségi Házat Paks Város Önkormányzata hozta létre. A Tanodában a diákok alapfokú oktatáshoz köthető felzárkóztatása és tehetséggondozása történik.

Már az általános iskolákban is van lehetőség a német nemzetiségi osztályokban történő tanulásra. Az elmúlt bő tíz év adatait vizsgálva kiderül, hogy dinamikusan emelkedik az alapfokú nemzetiségi oktatásban résztvevők aránya, amely a nyelvi képzések felértékelődésének köszönhető.

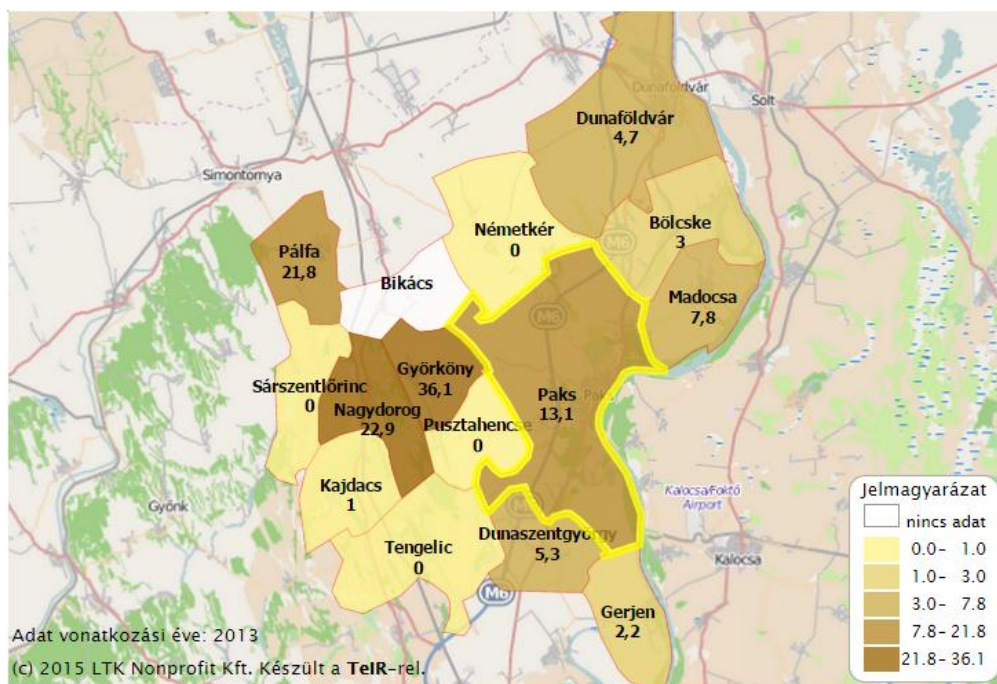

1.8-1. ábra: A nemzetiségi oktatásban tanulók létszámának arányának alakulása az általános iskolákban, 2003-2013, %

Adatok forrása: Teir

Paks térség szervező, így központi oktatási funkciója az általános iskolások ingázási adataival is jól igazolható, hiszen már az alapfokú képzés során is lehetőség nyílik a nem lakóhely szerinti iskola megválasztására. Az eredmények azt tükrözik, hogy ez az arány megegyezik az országos értékkel (13%), azonban jóval alacsonyabb a többi, Tolna megyei járás központjainak adataihoz képest.

Ha az elmúlt évek tendenciáit vizsgáljuk, az is kiderül, hogy növekszik az ingázó diákok aránya, amely összefüggésben áll az intézményellátottsággal, a városi oktatási lehetőségek bővülésével, (pl. nemzetiségi oktatás), a szülők ingázásával, valamint a kistelepüléseken folyó intézmény-összevonásokkal, bezárásokkal.

1.8-2. ábra: Más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban, 2013, %
 Forrás: KSH, TeIR

Középfokú oktatás

A törvényi intézmény-átalakítás a középfokú oktatást is érintette. A városi középiskolák közül a Paksi Vak Bottyán Gimnázium a KLIK fenntartásába, a Balogh Antal Katolikus Általános Iskola és Gimnázium a Katolikus Egyház fenntartásába tartozik, az Energetikai Szakközépiskola és Kollégium 2001-től alapítványi formában működik. A KLIK tartja fenn a Biritón működő Paksi I. István Szakképző Iskolát is. Paks mellett Dunaföldváron is működik gimnázium a járason belül. Pakson ugyanakkor két szakközépiskola és egy szakiskolai és speciális szakiskolai feladatellátási intézmény működik, ugyanakkor Dunaföldvár is rendelkezik két szakiskolai intézménnyel.

A tanulói létszámot vizsgálva kiderül, hogy a gimnáziumokban stagnál, a szakiskolákban növekszik a tanulók száma, amely összefügg a csökkenő gyermeklétszámmal kapcsolatban jelentkező élesedő, intézmények közötti versenyhelyezettel és az abban való szerepléssel.

Intézmény	Szervezeti egység	Tanulók száma	Tanuló-csoportok száma	Pedagógus álláshelyek száma	Összes álláshely	Nem paksi tanulók száma	SNI	Kapacitás -kihaszn.
Paksi Vak Bottyán Gimnázium	Középiskolai oktatás	412	15	40,5	42	102	3	61%
	Felnőttoktatás	88	4			41	0	
Energetikai Szakközépiskola és Kollégium	Középiskolai oktatás	673	25	69 +10 óraadó	69	405	0	szki: 92%; koll: 98%
	Felnőttoktatás	29	2			18	0	
Paksi I. István Szakképző Iskola	Középiskolai oktatás	320	32	34 pedagógus	42	185	-	41%
	Felnőttoktatás	44					-	
Balogh Antal Katolikus Általános iskola és Gimnázium	Középiskolai oktatás	201	8	43	50	38	1	80%

1.8-3. táblázat: A középfokú intézmények főbb jellemzői Pakson a 2013/2014-es tanévben
 Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, 2015.

A fenti négy intézményből a legjobb kapacitáskihasználtsággal az Energetikai Szakközépiskola bír. Vonzáskörzete messze kiterjed a városon és a térségen túlra. Hasonlóan jó kihasználtságú a Balogh Antal (Katolikus) Általános Iskola és Gimnázium gimnáziumi tagozata, amelynek utánpótlása az általános iskolából folyamatosan biztosított. A Paksi Vak Bottyán Gimnáziumban a felvehető gyermeklétszám 61%-a tanul a 2013/14-es tanévben. A kihasználtsági mutatók a legkedvezőtlenebbek a Paksi I. István Szakképző Iskolában, ahol az érték csupán 41%-os.

Paksi Vak Bottyán Gimnázium: Gimnáziumi képzés 1945 óta van Pakson. A gimnázium jelenleg négy-, illetve hat évfolyamos rendszerben működik. Ezen felül nyelvi előkészítő osztályok is indulnak, ötévesse téve így a négy évfolyamos képzést. Az iskolában felnőttképzés is folyik esti tagozaton, heti 18 órás felkészítéssel.

Balogh Antal Általános iskola és Gimnázium: Tolna megye egyetlen katolikus iskolája, amelyet a Pécsi Egyházmegye tart fent. Az intézmény általános iskolaként 1993 óta, gimnáziummal kiegészülve 1994 óta működik. Évente két általános iskolai és egy gimnáziumi osztályt indít. A gimnázium nyolc évfolyamos, így az általános iskola felső tagozatán már csak egy általános iskolai osztály van. Az iskolának nincs kollégiuma, a távolabbról járóknak vállalniuk kell az ingázást.

Energetikai Szakközépiskola és Kollégium: Az Energetikai Szakközépiskola 1986-ban kezdte meg működését. 2001-ig az iskola valójában a Paksi Atomerőmű Zrt. egy osztályaként működött, annak szervezeti egysége volt. A közoktatási törvény megváltozásával szükségessé vált az iskola szervezeti leválasztása, így a cég alapítványt hozott létre (ESZI Intézményfenntartó és Működtető Alapítvány) az iskola céges működtetésére. A középiskola kollégiumot is fenntart, amely 200 fő kapacitással bír és közel teljes kihasználtsággal üzemel. A kollégiumban nemcsak az ESZI diákjai kapnak helyet, hanem a városi egyéb oktatási intézmények tanulói is (jelenleg a kapacitás kb. 20%-ig). Az intézmény beiskolázási körzete folyamatosan bővül, a csökkenő gyerekszám elkerülésén kívül a színvonal megtartása is lényeges, és a bővülő vonzáskörzettel még mindig van merítési lehetőség. A 2013/14 – es tanévben a 120 férőhelyre 314 tanuló jelentkezett, ami 262%-os túljelentkezést jelent. A továbbtanulási arány a középiskolából körülbelül 60-70%-os, de vannak olyan szakok, ahol ez a 90%-ot is eléri.

Paksi I. István Szakképző Iskola: Az iskolában a képzés 1990-ben indult négy szakmával. A szakiskola kezdettől Paks város önkormányzatának fenntartásában működött. 2013. március 1-jén a fenntartása átkerült a megyeközponti tankerülethez. Jelenleg a fenntartó KLIK jogosult az indítandó szakmák engedélyezésére. Az iskola képzési struktúrája nem szorul alapvető változtatásra, továbbra is főként az építőipari és fémipari szakmákat oktatnak, amelyek hiányszakmák. A csökkenő gyermeklétszám nagyon negatívan érinti a szakiskolákat általában, így a I. István Szakképző Iskolát is.

Művészeti oktatás: A KLIK fenntartásában működik a Pro Artis Alapfokú Művészeti Iskola, amelynek tanulói létszáma eléri a 650 főt.

A középiskolai fejlesztés-nevelés egyik meghatározó eleme a Pedagógiai Szakszolgálat, amely a Paksi járásban lakó gyermekek és családjaik, valamint a térség pedagógiai intézményeinek ellátására fenntartott, ingyenesen igénybe vehető szakszolgálati intézmény. Fenntartását 2013. január 1-jétől a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ vette át. 2013. szeptember 1-jétől tagintézményeivel együtt megalakult a Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálat intézménye. Az intézményben gyógypedagógus, logopédus, pszichológus, gyermekpszichiáter szakorvos, pszichopedagógus,

szurdopedagógus, konduktor, fejlesztő pedagógus, tanító, nyelv- és beszédfejlesztő pedagógus, óvodapedagógus, (gyógy)pedagógiai asszisztens képzettségű munkatársak dolgoznak együtt.

Az ingázó középiskolások arányát tekintve elmondhatjuk, hogy jelentősen növekedett a más településről érkező diákok aránya az elmúlt 15 évben, közel minden második diák más településről jár be (43%). Ez összefüggésben áll a képzési struktúrák átalakításával, az itt levő iskolák népszerűségével, könnyebb elérhetőségével is.

Összességében elmondható, hogy a térség középiskolai kínálatából a szakközépiskolai képzés a legnépszerűbb, amelynek bázisát a kedvező képzési struktúra, valamint az atomerőmű adta lehetőségek adják. Paks esetén is a szakiskolák éltek meg komoly presztízs veszteséget és tanulói létszámcsökkenést az utóbbi időben. Ennek oka, hogy a demográfiai hullámvölgy, amely miatt a meritési lehetőség szűkül, a szakiskolák a folyamat veszteségeinek tekinthetőek.

1.8.1.2 Egészségügy

Paks és a vonzáskörzetében elhelyezkedő 13 település egészségügyi alapellátása települési szinten megoldott, de a szakellátás Paksi Gyógyászati Központba tartozik. Az alapellátásban kilenc háziorvosi körzet van a településen, ezek közül három háziorvos alkalmazotti státusban áll, míg a továbbiaknak szerződése van, és vállalkozóként működnek. A házi gyermekorvosi ellátást jelenleg öt orvos végzi. A városban további nyolc fogorvos működik, és mind szerződéses viszonyban van az önkormányzattal. A védőnői ellátás a város két pontján történik. Hat területi védőnő és három iskolavédőnő dolgozik a városban. Az atomerőműben négy üzemorvos dolgozik, akik természetesen nem az önkormányzat finanszírozásában működnek. Az ügyelet járási ellátási körű, melyet az Emergency Service Kft. végez a volt szakrendelő épületében (Rákóczi u. 1.) valamint két személygépkocsi használatával.

A járóbeteg-ellátás színvonala jelentősen emelkedett a 2003-ban átadott, 1,054 milliárd bekerülési értékű Paksi Gyógyászati Központnak köszönhetően. 2014 tavaszán az intézmény négy (a központi ügyelettel együtt öt) telephelyen végezte tevékenységét. 2014-ben átadásra került a Gyógyászati Központtal egybeépített Gyógyfürdő épülete, amelynek épületébe 2014 márciusában költöztek át az egyes szakrendelések különféle telephelyekről.

Paksi Gyógyászati Központjában tizenkilenc féle szakrendelés működik, ahol korszerű körülmények között, az új orvosi műszerekkel magas szakmai színvonalon folyik a betegellátás. A központban lehetőség van nem OEP finanszírozásban is igénybe venni bizonyos gyógyászati ellátásokat.

A Paksi Gyógyászati Központ gyógyfürdő részlegét 2014 áprilisában adták át. A gyógyfürdőben két nagyobb gyógyvizes medence, az emeleten a súlyfürdőhöz és a gyógytornához használható kisebb medencék, ezen felül kezelőhelyiségek kaptak helyet. Az épület emeleti részének jelentős részét a reumatológiai részleg foglalja el. Az OEP által finanszírozott férőhelyek száma maximálisan kihasználta.

A Gyógyászati Központ kórházi háttérét és az által nem működtetett szakrendeléseket, és így a járás lakóinak kórházi ellátását a Tolna Megyei Önkormányzat Balassa János Kórháza biztosítja Szekszárdon, mely egyben a megye súlypontjában a kórháza is.

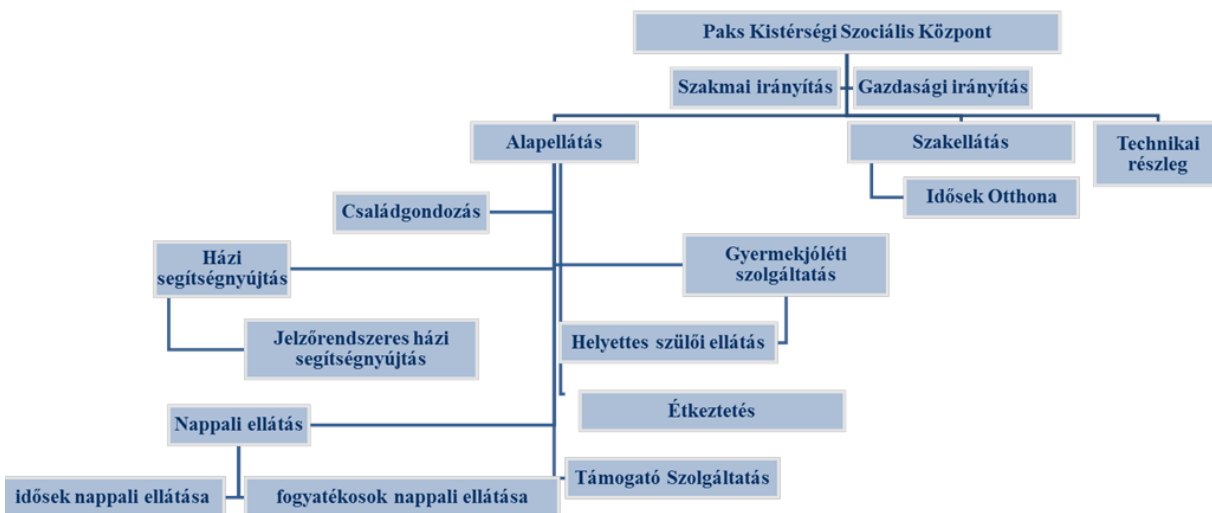
Az Országos Mentőszolgálathoz tartozó paksi mentőállomás területi ellátási kötelezettség alapján végez mentést. A mentőállomás jelenleg felújítás alatt áll, ebben az épületben a betegek fektetése nem megoldott.

A városban több gyógyszertár is van (Alma Gyógyszertár, Arany Kígyó Gyógyszertár, BENU Gyógyszertár, Borostyán Gyógyszertár, Kristály Gyógyszertár, Szívélyes Gyógyszertár). A fiatalok kábítószer-fogyasztásának megelőzését a Paksi Rendőrkapitányság drogreprevenációs programja is segíti.

1.8.1.3 Szociális ellátás

Paks Város Önkormányzata a szociális és gyermekjóléti gondoskodás keretében az alábbi alap és szakellátást nyújtó intézményeket működteti:

- Alapellátás keretében:
  - A Bóbita Bölcsődében történik a bölcsődei elhelyezés.
  - A Paksi Többcélú Kistérségi Társulás által fenntartott intézmény keretein belül – feladat ellátási szerződéssel - biztosított az étkeztetés, a házi segítségnyújtás és az idősek valamint fogyatékosok nappali ellátása, a támogató szolgáltatás, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, valamint a családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás és a helyettes szülői hálózat működtetése.
  - A gyermekek napközbeni ellátása óvodában és iskolai étkeztetés keretében is működik.
- Szakosított ellátás keretében:
  - a Paksi Többcélú Kistérségi Társulás által fenntartott intézmény keretein belül – feladat ellátási szerződéssel – biztosított az idősek részére ápolást, gondozást nyújtó tartós bentlakásos ellátás.

1.8-3. ábra: Paks Kistérségi Szociális Központ (Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás)

Forrás: Önkormányzat

A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások közül térítési díjat kell fizetni a házi segítségnyújtás, az étkeztetés, az idősek és fogyatékosok nappali ellátásának, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, a támogató szolgáltatás és az idősek bentlakásos ellátásának igénybe vételekor. Az ellátásokért fizetendő intézményi térítési díjat és a személyi térítési díj megállapításának szabályait az

intézmény szolgáltatásait igénybevevő települések egységes szolgáltatási rendeletben határozzák meg a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelően. Az intézményi térítési díj megállapításához szükséges adatokat az intézmény megfelelő időben rendelkezésre bocsátja. Térítésmentesen kell biztosítani a családsegítést, a gyermekjóléti szolgáltatást és a helyettes szülői ellátást.

A Szociális Központ a **gyermekjóléti szolgáltatás** keretében gondoskodik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről. A **helyettes szülő** a családban élő gyermek átmeneti gondozását - a működtető által készített egyéni gondozási-nevelési terv alapján - saját háztartásában biztosítja. Az intézmény **családsegítés** körében közreműködik az igénylő családi gondjainak rendezésében, életét hátrányosan befolyásoló okok feltárásában és szociális és mentális problémáinak megoldásában. A **házi segítségnyújtás** keretén belül gondoskodik az ellátott lakókörnyezetén azokról a személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek és róluk nem gondoskodnak, továbbá azokról a személyekről, akik önmaguk ellátására csak részben képesek és szociális, mentális támogatásra szorulnak. Az **étkeztetés** legalább napi egyszeri meleg ételt biztosít azoknak a személyeknek a számára, akik azt önmaguknak illetve önmaguk és ellátottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani. A szociális rászorultságok a vonatkozó jogszabályok alapján kell vizsgálni.

Az **Idősek Klubja** a szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes időskorúak napközbeni gondozására szolgál. Az igénybe vehető szolgáltatásokat az Idősek Klubja házirendje rögzíti. A **fogyatékosok nappali ellátása** a harmadik életévüket betöltött, önkiszolgálásra részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint megszervezi az ellátottak napközbeni étkeztetését. A **támogató szolgáltatás** a városban fogyatékkal élő emberek, segítségére létrehozott ellátás. Az ellátás keretében tanácsadást, információnyújtást, személyi szállító szolgálatot és személyi segítő szolgálatot biztosít az intézmény a rászorulóknak részére. A **jelzőrendszeres házi segítségnyújtást** azok a beteg, idős személyek vehetik igénybe, akik egészségi állapotuk figyelembe vételével arra rászorulnak. A gondozott lakásán elhelyezett URH adó-vevő és a nyakában hordott nyomógomb segítségével napi 24 órában bármikor segítséget kérhet, amikor erre szüksége van. Az intézmény készenléti szolgálatot működtet, amely lehetővé teszi, hogy a gondozónő 20 perc alatt a gondozott lakásán legyen, és ott az aktuális feladatokat el tudja látni. Az ellátás diszpécser központja az Időskorúak Otthonában került elhelyezésre. **Idősek bentlakásos ellátása** esetében az önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek napi legalább háromszori étkeztetéséről, szükség szerint ruházattal, illetve textíliával való ellátásáról, mentális gondozásáról, a külön jogszabályban meghatározott egészségügyi ellátásáról, valamint lakhatásáról az ápolást, gondozást nyújtó intézményben kell gondoskodni, feltéve, hogy ellátásuk más módon nem oldható meg.

A szociális ellátás 2007-2013 közötti főbb jellemzőit az alábbi táblázat foglalja össze.

Év	Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	Szociális alapszolgálat és nappali ellátásban foglalk. száma (fő)	A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)
2007	99	97	126	45	62	122
2008	99	102	158	48	49	165
2009	114	112	127	36	49	48
2010	114	105	179	39	39	110
2011	118	113	266	32	57	151
2012	114	112	234	26	56	202
2013	114	110	238	36	83	301

1.8-4. táblázat: A szociális feladatellátás főbb jellemzői Pakson

Forrás: KSH TeIR

2013-ban az ellátottak legnagyobb arányát a lakásfenntartási támogatásban, a rendszeres gyermekvédelmi segélyben valamint a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők tették ki (lásd 1.8-5. táblázat).

Megnevezés	Támogatásra jogosultak száma	2014-ben		Támogatásra jogosultak száma	Változás
	2013.12.31	megállapított	megszűnt	2014.12.31	
Egészségkárosodott	9	11	2	18	200%
A rá irányadó nyugdíjkorhatárt öt éven belül betölti (Szt. 37. § (1) b) pontja)	20	9	10	19	95%
Helyi rendelet alapján jogosult személy (Szt. 37. § (1) d) pontja)	22	13	13	22	100%
Rendszeres szociális segély összesen	51	33	25	59	116%
Ebből hajléktalan	1	3	1	3	300%
Foglalkoztatást helyettesítő támogatás	288	307	347	248	86%
Ebből hajléktalan	2	4	2	4	200%
Az Szt. 36.§ (2) bekezdés e) pontja szerinti a 30 napos együttműködési kötelezettség nem teljesítése miatt			21		-
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (Gyvt. 19.§ (1) bekezdés, 20.§ (2) bekezdés)	624	510	642	492	79%
Ebből: rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez kapcsolódó pénzbeli ellátásban is részesül	4	5	7	2	50%
Ápolási díj, méltányossági alapon (Szt. 43/B. §)	35	7	19	23	66%
Lakásfenntartási támogatás	642	1220	1280	582	91%
Ebből: előrefizetős fogyasztásmérő készülék	0	15	2	13	-
Adósságcsökkentési támogatás	12	26	25	13	108%

1.8-5. táblázat: Az ellátottak számának változása Pakson 2013 és 2014 között

Forrás: Önkormányzat

Paks Város Önkormányzata Képviselő-testületének 3/2015. (II. 13.) önkormányzati rendelete szabályozza az önkormányzat által biztosított egyes szociális és gyermekjóléti ellátások formáit, szervezetét, a jogosultság feltételeit, valamint érvényesítésének garanciáit. A rendelet értelmében az önkormányzat szociális rászorultság esetén a jogosult számára települési lakásfenntartási támogatást, települési ápolási díjat, rendkívüli települési támogatást, települési gyógyszer-támogatást, rendszeres nevelési segílyt, aktív korúak megélhetési támogatását állapíthat meg. Kiegyenlítheti a kábeltévé minimum díjcsomag előfizetői díját, valamint megfizetheti a személyszállítási díjat. Az alap- és középfokú oktatásban részesülő cigány tanulók részére ösztöndíjat folyósíthat, a helyben tanuló diákok részére a helyi járatra bérletet biztosít a külön jogszabályokban, valamint a rendeletben meghatározott feltételek szerint. Természetbeni támogatás lehet a közüzemi díjak vagy a szolgáltatás közvetlen kifizetése, személyi térítési díj vagy hátralék kiegyenlítése, vásárlási utalvány biztosítása.

1.8.1.4 Kultúra

Pakson a kulturális vonatkozású programok szervezését a kapcsolódó intézmények működtetését és a civil szervezetek életének koordinálását a Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. (Gagarin u. 2.) végzi.

A Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. az önkormányzattal kötött feladatellátási szerződés alapján működik, mely a térség legnagyobb kulturális szervezete 2001-ben kezdte meg működését, a Városi Művelődési Központ átszervezésével. A szervezet működését az önkormányzat finanszírozza (fenntartás, feladatfinanszírozás), tevékenysége elsősorban a közművelődési alapfeladatok ellátása. Ez az önkormányzat részéről önkéntesen vállalt feladat. Az alkalmazottak száma 22 fő, ebből 7 fő művelődésszervező szakértő. A nyári táborokban szezonálisan 1-1 fő dolgozik. A programok havi kiadású programfüzetből ismerhetők meg.

A jól működő intézmény, minden korosztály igényét kielégíti, tevékenysége nem csak a városra, hanem annak vonzaskörzetére is kiterjed. Ennek keretében a szervezet feladata kulturális, művészeti, szabadidős programok szervezése Pakson, de nem feladata a hivatalos városi programok (jelen napok, és nemzeti ünnepek) megszervezése. Ezzel a polgármesteri hivatal munkatársai foglalkoznak.

Több kulturális intézmény is hozzá tartozik:

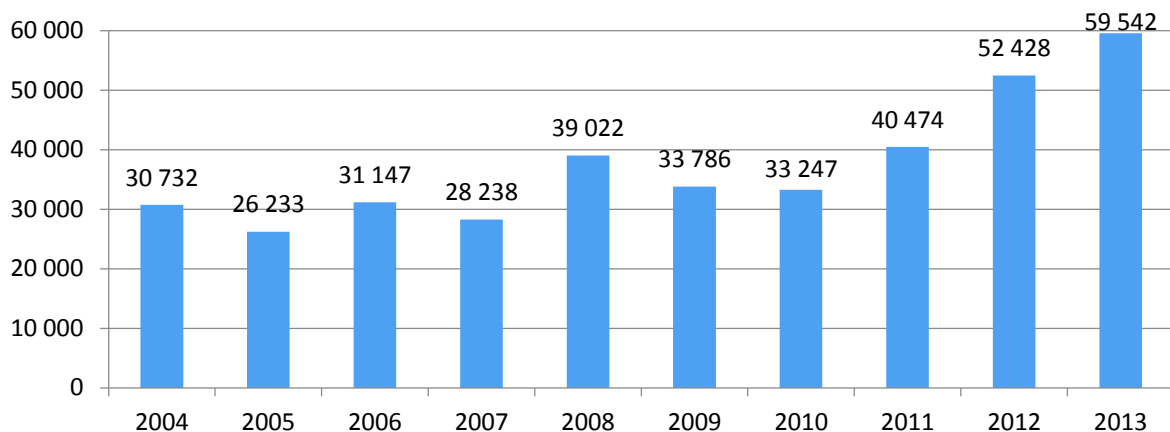
- Csegey Dénes Kulturális Központ: a város kulturális életének és a szervezet működésének központi épülete. Az épületben rendszeresen (napi gyakorisággal) próbál a Tűzvirág Táncegyesület. A helyi civilek jelenléte hangsúlyos az intézményben - 36 csoport jelenik meg, ami a vezető szerint indokolná egy Civil Ház/Közösségi Ház létrehozását;
- Városi Mozi: 1992 óta működik, de évről évre csökken a vetítések száma;
- Paksi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda: kiemelt figyelmet fordít a fiatalok közéleti aktivitását segítő programok megvalósítására, a különböző élethelyzetekben jelentkező problémák megoldását segítő tanácsadásra (mentálhigiénés, pályaválasztási). Különböző szolgáltatások is rendelkezésre állnak költségtérítés ellenében;
- Dunakömlődi Faluház: elsősorban kulturális szabadidő eltöltést segítő intézmény, amely a közösség civil szervezetei számára biztosít helyet. Jelenleg a Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. működteti;
- Cseresznyéskert Erdei Iskola: 2013-ban jött létre, nyári táborok és munkahelyi tréningek lebonyolítására alkalmas;

- Siófok-Sóstói Nyári Tábor.

Paksi Pákolitz István Városi Könyvtár fő épülete a volt Zsinagógában található, a gyermekkönyvtár az épület mellett jött létre városi költségvetési forrás használatával 2012-ben. A két épület között nincs átjárás, ami a használatot némileg korlátozza;

Paksi Városi Múzeum az óváros szívében álló Cseh-Vigyázó illetve a Mádi Kovács néven ismert műemlék jellegű kúriában található. Az intézmény immár jelentős régészeti-helytörténeti-néprajzi gyűjteménnyel rendelkezik, melynek bemutatására az időszak kiállítások során kerül sor. A múzeum jelentős fejlesztésen esik át jelenleg, a Metszet Örökségcentrum/Klímacentrum és látványtár projekt kapcsán.

Népszerűek a városban a múzeumpedagógiai foglalkozások, amelyeket az óvodától az középiskoláig látogatnak. A múzeumban helytörténeti kiállítás mellett más állandó és időszak kiállítások is helyet kapnak. A létrehozásban pályázati forrásokat is felhasználtak, jelenleg 17 fő az alkalmazottak száma és szakfeladata a Paksi Képtár fenntartása is. A Képtár 2007-ben az egykori Konzervgyár üzemcsarnokába költözött, és az ipari létesítményből kulturális funkciót ellátó karakteres intézmény. A Képtár 2010-óta tematikus/országos gyűjtőkörű szakmúzeum besorolású. A konkrét, minimál, koncept és a médiaművészetre fókuszál.

1.8-4. ábra: A múzeumi látogatók számának alakulása Pakson, fő

Adatok forrása: Teir

Jelentős kulturális programokat bonyolít a Német Kisebbségi Önkormányzat, valamint fontos megemlíteni az atomerőmű látogatóközpontját is.

A Cigány Közösségi Ház 2011-ben nyílt meg, a valamikori nevelési tanácsadó épületében kapott helyet. A létesítmény a Cigány Kisebbségi Önkormányzat és a város együttműködésével valósult meg önkormányzati források igénybevételével. 2012 novemberétől itt működik a felzárkóztató tanoda is, amely elsősorban alsó tagozatos gyerekek felzárkóztatásában nyújt péntek délutánonként segítséget.

A kulturális nagyrendezvények Paks város közösségi életének szerves részei, valamint idegenforgalmi szerepének növekedéséhez is hozzájárulnak. A legjelentősebb rendezvények:

- Duna- parti Halászléfőző Verseny- Német Nemzetiségi Nap
- Országos Sillerfesztivál
- Nemzetközi Gastroblues Fesztivál

- Szent István ünnepe, Duna-átúszás
- Atomfutás/Kenyér-, hal-és borünnep

A látogatottság ingadozó tendenciát mutatott az elmúlt években, amely szintén a gazdasági recesszió következménye. Az elmúlt években közel 80-90 ezer fő vett részt a rendezvényeken összesen, tehát átlendült a 2009. évi mélypontra. A rendezvények száma viszonylagos stabilitást mutat.

Pakson jelentős a civil szervezetek tevékenysége. Ugyanakkor a szervezetek feladatellátási szerződésre alapozott közfeladat-ellátásban korlátozottan jelennek meg. A városban kiemelkedően nagyszámú (50 feletti) és széles tevékenységi kört lefedő (kultúra, sport, környezetvédelem, ifjúságpolitika, oktatás, térségi településfejlesztés, turizmus, stb.) civil szerveződés működik. Ezek több mint fele folyamatosan működik. A helyi civil szervezetek tevékenységét – pályázatok útján – Paks Város Önkormányzata is támogatja. A paksi civilek nagy számban vannak jelen a Csengey Dénes Kulturális Központ épületében. A városban a sport és aktív szabadidős tevékenységet folytató szervezetek működnek a legnagyobb számban. Több a lokálpatrióta és különféle helyi csoportok érdekvédelmét szolgáló civil szervezet is található Pakson. A városban a közfeladatok ellátásába a civil szervezetek nem, ill. kevéssé kapcsolódnak be. Az önkormányzat évente költségvetési forrásokkal segíti a civil szervezetek működtetését.

A legfontosabb civil szervezetek és tevékenységi körük:

- kultúra - művészet (AlternArt Művészeti Egyesület, Jámbor Pál Társaság, Művészetekért Egyesület, Német Zenebarátok Egyesülete - Roger Schilling Blaskapelle, Paks és Környéke Mentéséért Közalapítvány, Paksi Fotósok Baráti Köre);
- tánc (Örökifjú Táncegyesület Alapítvány, Tűzvirág Táncegyesület, Csillag Show-tánc Egyesület; Duna-party Táncklub -Társastánccal a Paksi Diákéletért Alapítvány, Paksi Szarkaláb Néptánc Egyesület);
- nevelés/ oktatás (Angyalkert Alapítvány, Óvodánkért, Gyermekünkért Alapítvány, Együtt a Jövő Szakembereiért Alapítvány, ESZI Intézményfenntartó és Működtető Alapítvány, Gyereksziget Alapítvány. A Paks Eötvös utcai Óvodáért, Gyermekünkért, Jövőnkért Alapítvány, Hétszínvirág Alapítvány, Magyar Óvodapedagógiai Egyesület Paksi Területi Köre, Mesevár Alapítvány, Szilárd Leó Tehetséggondozó Alapítvány, Tehetséges Paksi Fiatalokért Alapítvány, Vak Bottyán Tehetséggondozó Közalapítvány);
- környezet- és természetvédelem (ÖKO Munkacsoport Alapítvány, Ökocsiga Közhasznú Egyesület – ÖCSIKE, DEMETER Dél-Mezőföld Természetbarát Egyesület - DEMETER Egyesület, Együtt a Parlagnál Ellen Alapítvány, LaDIK Közhasznú Egyesület, MAG Környezet- és Természetvédelmi Alapítvány, Paksi Kertbarátok Egyesülete);
- társadalom (DELELŐ Nyugdíjas Egyesület, Köldökszinór Alapítvány, Nagycsaládosok Paksi Egyesülete, Paksi Roma Egyesület Közhasznú Szervezet, Városi Nyugdíjas Klub Közhasznú Egyesület, Virtuális Civil Ház);
- területfejlesztés (Jövőnk Energiája Területfejlesztési Alapítvány, Paksi Turizmusért Egyesület);
- városvédelem (Fiatalok Paksért Városvédő Egyesület)
- nemzetközi kapcsolatok (Finlandia Magyar-Finn Kör)
- vallás (Keresztény Értelmiségiek Szövetsége paksi csoport, Világ Világossága Paksi Református Alapítvány)
- szabadidő (P.A.K.S.I. Egyesület)

- egészségügy (Paks és Környéke Mentéséért Közalapítvány, Paksi Városi Mentálhigiénés Egyesület)

Összességében megállapítható, hogy a városban számos kulturális programlehetőség áll rendelkezésre mind az itt élők, mind pedig az ide látogatók számára. A feladatellátási szerződés alapján működő Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. egységes koncepció szerint számos telephellyel működik a városban.

1.8.1.5 Sport

A város sportélete rendkívül széles körű, amely ma már a nemzetközi sikerekben és eredményekben is megmutatkozik. Számos olimpiikon, világ- és európa bajnok sportoló és csapat került és kerül ki a városból. A legsikeresebb sportágak közül kiemelhető a kajak-kenu, a küzdősportok, a kosárlabda, a labdarúgás. A sportlétesítmények tulajdonosa a város önkormányzata, valamint az atomerőmű. A településen tíz sportlétesítmény található, amelyek a következők:

Sportlétesítmény	Tulajdonos	Igénybevétel		Kihasznátság	
		fő	csoport	kapacitás	%
PSE Ökölvívócsarnok	Paks Város Önkormányzata	40	13	6 fő/ alkalom	80%
PSE Sportpálya		300	14	80	80%
PSE Teniszpályák		110	7csoport+egyéni fel-használók	6/12fő/ alkalom	60%
Kresz-park		Tornaórák (néhány iskola) és „játsszótér is”	Nem mérhető	Nem mérhető	Nem mérhető
Pihenőpark		Nem mérhető	Nem mérhető	Nem mérhető	Nem mérhető
Tanuszoda	MVM Paksi Atomerőmű Zrt.	63.573 fő a tavalyi évben	Heti 100	50fő	Tanmedence 90%, Úszó- medence 95%
ASE, Sportcsarnok					
ASE, Sportpályák					
ASE, Tekéző Ürgemező					
Korcsolyapálya		5400/szezon	Nincs adat	200 fő	50 Fő/nap

1.8-6. táblázat: Sportlétesítmények és kihasználtsága Pakson

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, 2015

Paks és kistérsége vonzerőleltárában a rendszeres sportversenyek, bajnokságok sorában az Országos Judo Bajnokság, az Atomfutás, focimeccsek (NB1), kosárlabdameccsek, nemzetközi sakkturnák, a Nagy Sportágválasztó áll kiemelt helyen, míg az egyéb sport-vonzerők, szervezetek között az Atomerőmű Sportegyesületet és a Paksi Sportegyesületet találjuk. Ezen kívül több horgászto (pl. az Atomerőmű Horgászto) a horgászat, a Pusztá Lovasudvar és Vendégház valamint a Pálma lovastanya a lovaglás iránt érdeklődőnek nyújt lehetőségeket.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Paks városa a helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján készítette el. A városban több olyan társadalmi csoport jelenik meg, amelyek komoly

társadalmi problémákkal küzdenek. E problémák megoldása a város számára az egyik legfontosabb feladat a jövőben. Az esélyegyenlőségi programban beazonosított problémák mellett a következő tényekkel kell szembenéznie Paks városának:

Az esélyegyenlőség szempontjából beazonosított problémák és lehetőségek	
Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
Munkanélküliek magas száma, képzettség alacsony szintje	Közfoglalkoztatás továbbfolytatása, helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása
Hátrányos helyzetek generációkon keresztül öröklődése, többgenerációs munkanélküliség	Szociális, gyermekjóléti szolgáltatások biztosítása, bővítése
Roma népesség hátrányos helyzete, pozitív minták hiánya, mentális problémák	Átfogó problémakezelés szükséges, adatgyűjtés a szegregációs veszélynek kitett roma kisebbség szociális szükségleteiről
Védelembe vett és veszélyeztetett, sajátos és hátrányos (HH), valamint halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek (HHH) problémái ⁵	Az oktatási intézmények együttműködése a szülőkkel, valamint a családsegítő szolgálattal, helyi szakemberekkel
Lakóhelyi szegregáció, az alacsony státusúak koncentrációja, leromló városrészek kialakulása	Antiszegregációs törekvések, bérlakásprogram kialakítása és városfejlesztési tevékenységek
Fogyatékkal élők problémái, hátrányos megkülönböztetése és az önálló életvitelük során jelentkező nehézségek	Akadálymentesített intézmények és település kialakítása, foglalkoztatottsági viszonyaik javítása, önálló életvitel segítése
A nők helyzete, nemek közötti hátrányos megkülönböztetés, családon belüli erőszak kezelése	Esélyegyenlőség biztosítása, foglalkoztatás javítása, családbarát munkahelyek kialakítása, nőket segítő civil szervezetek és intézmények támogatása
Az időskorúak problémái, hátrányos megkülönböztetése	Foglalkoztatási diszkrimináció megszüntetése, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, közösségi életben való részvétel elősegítése, intézményhálózat javítása, pénzügyi és erkölcsi támogatás

1.8-7. táblázat: Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémák és megoldási elképzelések Paks

Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program

Paks városa a fenti problémák beazonosítása mellett kialakította az esélyegyenlőség megvalósítását szolgáló intézkedési tervet, tehát egyértelműen elindultak az említett kezdeményezések. Az intézkedési terv célja olyan beavatkozások tervezése, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra megoldást nyújtanak. Ennek érdekében a város a jövőbeni fejlesztések során

⁵ 2008 és 2012 között nem változott nagymértékben a védelembe vett 18 éven aluliak száma, arányuk a fiatalok számához képest csekély, 0,5 és 0,8% között mozog. 2012ben ez az adat 20 fő volt, ami a 18 éven aluliak számának mindössze 0,5%-a. A megszüntetett esetek számáról elmondható, hogy fele a kezdeményezett eljárásoknak megszüntetésre kerül. 2012-ben ez az adat 70%.

A 2012-2013 tanév során az óvodai intézményekbe összesen beiratott gyermekek száma 242, melynek 54%-a hátrányos helyzetű, azaz valamelyik szülő egyedül neveli a gyereket vagy a család jövedelme nem éri el a szociális törvényben meghatározott minimumot, vagy a gyermek tartósan betegnek minősül. Az óvodákba felvételt nyert hátrányos helyzetű gyerekek 15%-a halmozottan hátrányos helyzetű, azaz a fent felsorolt kritériumok többszörösen teljesülnek és a szülőnek/szülőeknek nincs legalább 8 általános iskolai végzettsége.

Az általános iskolát végző gyermekek számáról és arányáról elmondható, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek aránya a Paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában a legnagyobb 32%, ahova a legtöbb beiratott gyermek is jár, ezen gyermekek 7,5% HHH. A Paksi Bezerédj Általános Iskola HH és HHH gyermek létszámában a legkedvezőbb értékkel bíró iskola, míg a Paksi Deák Ferenc Általános Iskolánál ezen értékek 20% és 1.2%. Intézményen belül a legnagyobb arányban a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanuló a II. Rákóczi Általános Iskolában tanul. A tagintézmények között a HH arány eltérése legfeljebb 18%, a HHH arányban 6,3%. A hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek iskolánkénti eloszlásáról elmondható, hogy a telephelyek és szegregátumokhoz való közelségük között összefüggés van.

egyértelműen fókuszál az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, megszüntetésére, a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, a munkaerő-piaci, tevékenységi szegregáció visszaszorítására, a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére, foglalkoztatási esélyeik javítására, továbbá a hátrányos helyzetű csoportok tagjai részvételének elősegítésére a döntéshozatalban, ill. a közügyek irányításában.

1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

Paks gazdaságát döntő részben az atomerőmű és az ipari parkban működő vállalkozások határozzák meg.

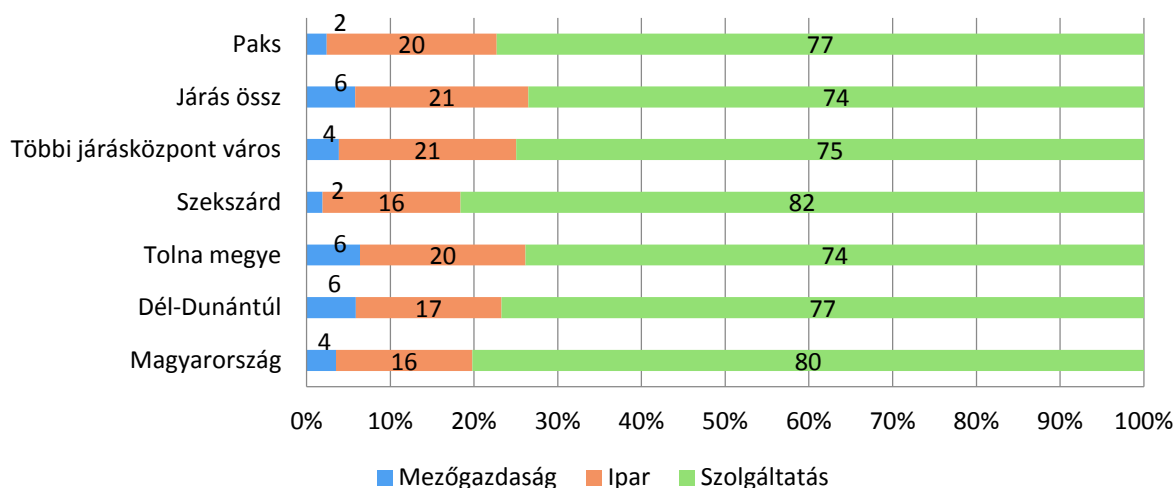
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Paks az atomerőmű és a köré szerveződött beszállítói társaságok miatt jelentős szerepet játszik nem csupán a járás, hanem a megye gazdasági életében is. Ez egyrészt hatalmas előnyt jelent a településnek, hiszen foglalkoztatást, gazdasági súlypontot és ehhez kapcsolódóan közvetett és közvetlen bevételt eredményez a városnak. Másrészt ugyanakkor az egypólusosság kiszolgáltatottá teheti a települést, valamint torzulást okozhat a foglalkoztatottság terén is.

Paks, mint gazdasági erőter, elsősorban a városkörnyéki, jó közlekedési ellátottsággal rendelkező településeken érezteti hatását. Ebből kifolyólag a járás kettészakad egy fejlettebb, jobb gazdasági és foglalkoztatottsági mutatókat produkáló keleti részre és egy leszakadó nyugati területre.

Pakson regisztrált vállalkozásokból 2012-ben 1414 vállalkozás működött, amely az állomány 47%-át teszi ki. 2013-ban 2973 regisztrált vállalkozást tartottak nyilván, amely a járás összes vállalkozásának 40%-a.

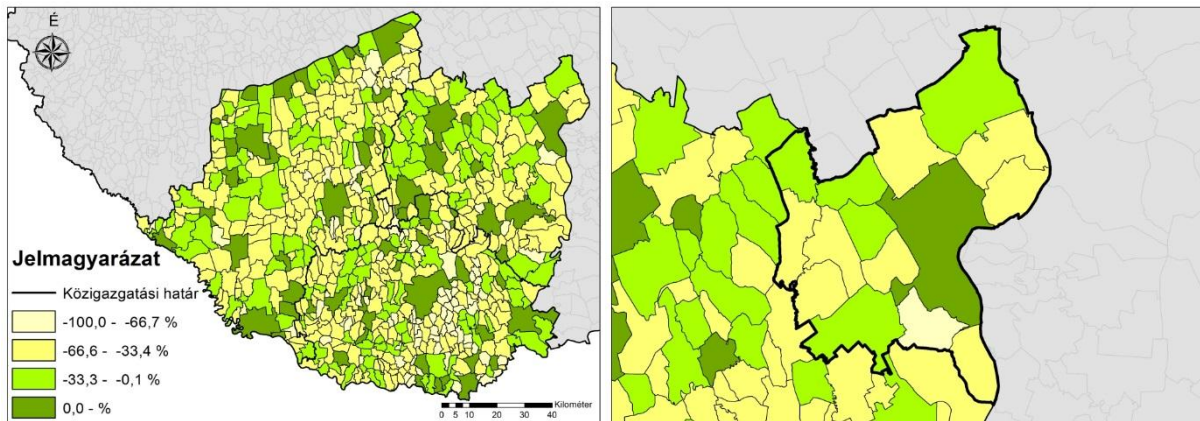
Pakson 2012-ben a működő vállalkozások majd' 80%-a a szolgáltató szektorban tevékenykedett. Ez az arány magasabb mind az országos, mind a megyei átlagnál és csupán a megyeszékhelyre, Szekszárdra jellemző a szolgáltatói szektor koncentráltabb jelenléte. Ipar tekintetében Paks kiemelt helyzetben van, amelyet az atomerőmű és az ipari park együttes jelenléte eredményez. A mezőgazdaság a járás többi településére jellemző.

1.9-1. ábra: A működő vállalkozások megoszlása főbb nemzetgazdasági áganként, 2012, %

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A város térségen belüli gazdasági súlya jól szemléltethető a munkaerő **ingázásával** (el- és odaingázás). A város gazdasági vonzáskörzete és súlya átlépi a járás határát és a megyén (régión) túl is pozitív hatást gyakorol a foglalkoztatottsági jellemzőkre.

1.9-2. ábra: Naponta ingázó foglalkoztatottak egyenlege Dél-Dunántúlon, ill. Pakson és térségében, 2011, %
Adatok forrása: KSH, Népszámlálás 2011.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1 Mezőgazdaság

Pakson 2012-ben 34 vállalkozás működött a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban, amely az összes vállalkozás 2,4%-át tette ki. Ez az arány jelentősen elmarad a járástérség többi településétől. A városban működő jelentősebb⁶ vállalkozások a következő táblázat tartalmazza:

Cégnév	Főtevékenység	Értékesítés nettó árbevétele, eFt (2013)	Létszám
Biritói Pusztabir Kft.	Növénytermesztés	839 507	19 fő
Gyafix KFT	Növénytermesztés	682 559	34 fő
Paksi Dunamenti Mezőgazdasági ZRt.	Tejhasznú szarvasmarha tenyésztése	669 746	51 fő
BLAHÉR Mezőgazdasági Kft.	Tejhasznú szarvasmarha tenyésztése	354 783	29 fő
Dunakömlődi AGRÁR Termelő, Kereskedő és Szolgáltató Zrt.	Növénytermesztés	278 385	29 fő
Paksi Aranykalász Mezőgazdasági Kft.	Növénytermesztés	204 543	14 fő
Paksi Halászati Szövetkezet	Édesvízi halászat	38 354	9 fő
HSHP Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Baromfitenyésztés	14 824	n.a.

1.9-1. táblázat: A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban működő fontosabb vállalkozások Pakson

Forrás: www.opten.hu, 2015. február

A 1.9-1. táblázatból látható, hogy Pakson a növénytermesztés és a tejhasznú szarvasmarha tenyésztés a legfontosabb mezőgazdasági tevékenység. A vizsgált vállalkozások 2013-ban 3 Mrd forint árbevételt termeltek és 185 főt foglalkoztattak.

A járás többi településén a mezőgazdasági vállalkozások nagyobb arányban jelennek meg. Jelentősebb cégek működnek Bölcskén, Dunaföldváron, Dunaszentgyörgyön, Gerjenben, Györkönyben, Kajdacson, Madocsán, Németskén és Tengelicen, elsősorban a növénytermesztés területén (lásd az alábbi táblázat).

⁶ 5 millió forint alaptőke feletti vállalkozások

Cégnév	Település	Főtevékenység	Értékesítés nettó árbevétele, eFt (2013)	Létszám
Robinetta Kft.	Bölcske	Sertésenyésztés	n.a.	5
Agro-Bölcske Zrt.	Bölcske	Növénytermesztés	397 855	30
MEZŐVÁR Mezőgazdasági Kft.	Dunaföldvár	Növénytermesztés	68 065	5
Dunaszentgyörgyi Mezőgazdasági Szövetkezet	Dunaszentgyörgy	Növénytermesztés	437 490	40
Gerjeni Agrár Zrt.	Gerjen	Növénytermesztés	305 193	16
ORIGÓ Beszerző, Értékesítő és Szolgáltató Szövetkezet	Gerjen	Növénytermesztési szolgáltatás	124 017	5
Komplex-farm Mezőgazdasági Kft.	Györköny	Növénytermesztés	93 876	5
Györkönyi Gazdák Mezőgazdasági Szövetkezet	Györköny	Növénytermesztés	65 078	4
2 x 1 Mezőgazdasági Kft	Györköny	Növénytermesztés	8 886	n.a.
Kovács és Társai Kft.	Kajdacs	Növénytermesztés	751 241	13
Agroraktár Mezőgazdasági Kft.	Kajdacs	Növénytermesztés	108 777	3
Madagro Kft.	Madocsa	Növénytermesztés	609 460	20
Haladás Szövetkezet	Németkér	Növénytermesztés	421 585	39
Hardfarm Kft.	Németkér	Sertésenyésztés	399 092	16
Fito-Ten Kft.	Tengelic	Növénytermesztés	280 896	20
Gartner - Agrár Kft.	Tengelic	Növénytermesztés	67 495	n.a.

1.9-2. táblázat: A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban működő fontosabb vállalkozások a Paksi járás többi településén

Forrás: www.opten.hu, 2015. február

A mezőgazdasági vállalkozások nagyobb része a járás kisebb településein található, de a legnagyobb árbevétel és foglalkoztatotti létszám a paksi mezőgazdasági vállalkozásokat jellemzi.

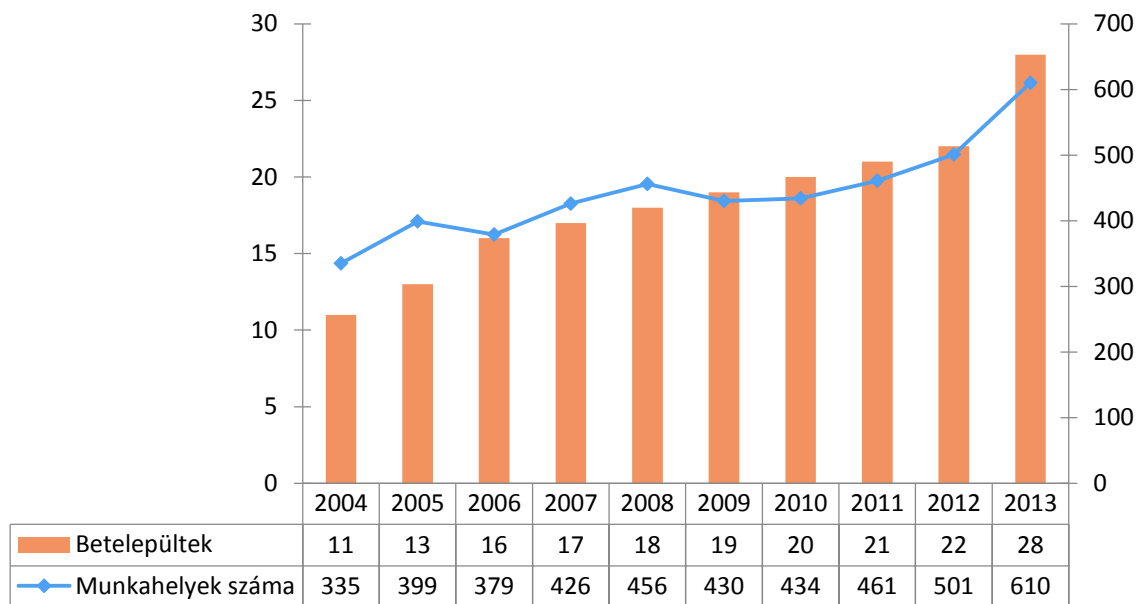
1.9.2.2 Ipar

Pakson az ipari jellegű vállalkozások 2012-ben működő vállalkozások 20%-át tették ki (287 db vállalat), amely meghaladja mind az országos, mind a megyei átlagot. Mindez az atomeróműnek és az ipari parknak köszönhető, amelyeknek városon túlnyúló hatása a környező települések ipari vállalkozásaira is meghatározó.

A paksi Magyarország egyetlen atomeróműve, amelynek építését 1966-ban határozták el, és 1969-1987 között épült fel Pakson. Az eredetileg 1760 MW-os létesítmény napjainkban 2000 MW teljesítményű. Az erőmű 100%-ban az MVM Paksi Atomerómű Zrt. tulajdona. (részletesebb gazdasági adatokat a 1.9.3. fejezet tartalmazza).

A Paksi Ipari Park Kft. 1997-ben alakult és teljes egészében Paks Város Önkormányzatának tulajdonában áll. A gazdasági társaság deklarált célja, hogy a térség gazdasági növekedésének motorjaként elősegítse a működő tőke beáramlását, valamint annak növekedését, ezzel munkahelyeket teremtve, és azt hosszú távon megtartva.

A park területe a várostól délre, belterületen helyezkedik el 36 hektáron, amelyből jelenleg 6 hektár a szabad terület (50-60%-os beépíthetőséggel). Az ipari park 2013-ban 28 vállalkozásnak adott otthont, amelyből 3 külföldi tulajdonú (német, olasz, angol) vállalkozás volt. A betelepült cégek 610 főnek biztosítottak munkalehetőséget. (1.9-3. ábra) A betelepült cégek fontosabb adatait a Mellékletek 4.3-2. táblázata tartalmazza.

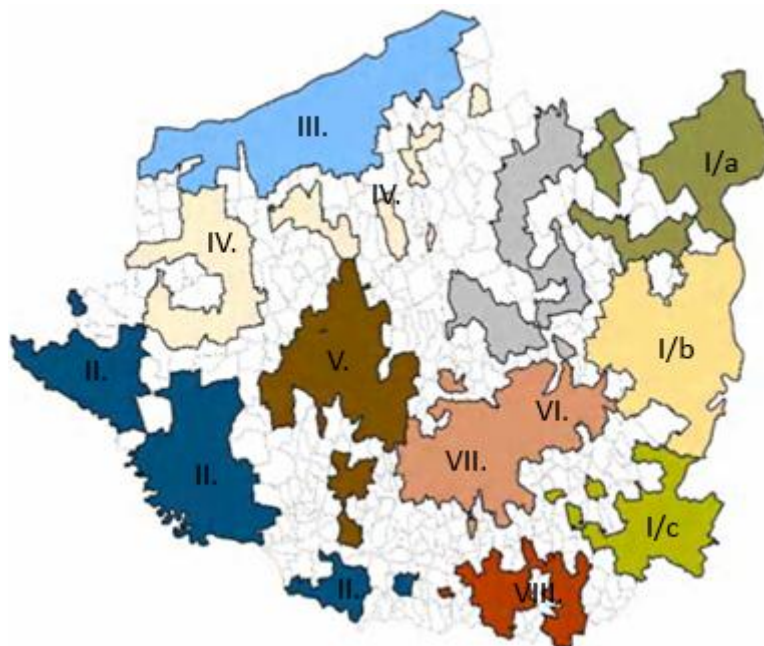
1.9-3. ábra: A ipari park vállalkozásainak főbb adatai és azok változása, 2004-2013

Forrás: Paksi Ipari Park Kft, önkormányzati adatszolgáltatás

A járásban Dunaföldváron, a tágabb térségben Dunaújvárosban és Szekszárdon található ipari park. A járás többi települése közül Bikács, Dunaszentgyörgy, Györköny, Kajdacs, Németkér és Tengelic rendelkezik iparterülettel.

1.9.2.3 Turizmus, vendéglátás

Termékkínálat

1.9-4. ábra: A Dél-Dunántúl turisztikai magterületei (I. Dunamente; II. Drávamente; III. „Kis-Somogyország”; IV. Kapos-völgy; V. Zselic; VI. Mecsek; VII. Pécs; VIII. Harkány-Siklós-Villány)

Forrás: Magyarország turisztikai régiói (szerk: Aubert A. – Pirkhoffer E. – Szabó G.), 2007.

A Dél-dunántúli régió turisztikai szempontból nem alkot homogén egységet. Paks a fenti ábra alapján a Dunamente magterület északi góciához (I/a) tartozik, ahol a megjelennek a természetközeli, aktív és tradicionális értékekre szerveződő kínálati elemek, kiegészülve a kulturális és rendezvény attrakciókkal. Az övezet turisztikai fejlesztéseiben kiemelkedő szerepet tölt be a Duna, amely ma a turizmusban nem tölt be jelentős kínálati szerepkört a városban.

Paks esetében ki kell emelni a **kulturális turizmust**, azon belül is a Paksi Atomerőmű Tájékoztató és Látogató Központot, ahol a nukleáris energia alkalmazását, eszközeit mutatják be, valamint a Lussonium – Római kori romkertet.

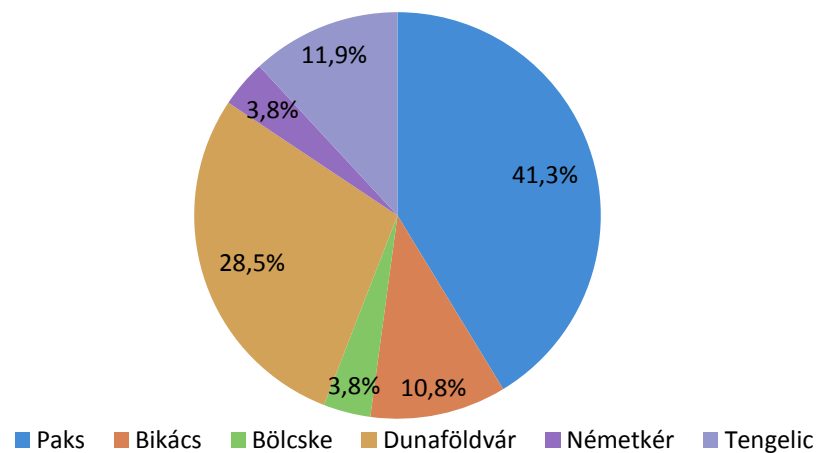
A **rendezvények** tekintetében kiemelkedik a Nemzetközi Gastroblues Fesztivál és az Országos Siller Fesztivál. Előbbi Közép-Európa legjelentősebb gasztroblues találkozója, amely a blues, a jazz, a rock és a gasztronómia híveit várja minden évben Paksra. A gasztronómiai esemény egyben a Borbarátok Országos Találkozója is. A Siller Fesztivál során a résztvevők megismerkedhetnek a sillerkészítés fortélyaival, valamint borkóstolókat és a borhoz illő ételek főzőversenyét tekinthetik meg. (A rendezvények részletes leírását az 1.7.3. és 1.8. fejezet tartalmazza)

Paks térségében a **borászat és a gasztronómia** jelentős hagyományokra tekint vissza. Bölcskén és Györkönyben a borturizmus a pincefalvakra épül, ahol a látogatók megismerkedhetnek a területre jellemző tárgyakkal, hagyományos eszközökkel és viseletekkel. Pakson a borászathoz kapcsolódó attrakció a Sárgödör téri préházak rendszere. A térség gasztronómiai értékei közé sorolható a dunai

ill. paksi halászlé, a bográcsos pincepörkölt és a vadételek is, amelyeket a települések rendezvényein és a vendéglátóhelyein lehet megkóstolni.

Szálláshelykínálat

A Paksi járásban 2013-ban 13 kereskedelmi szálláshely működött, összesen 959 férőhellyel (Mellékletek 4.3-4. táblázat). Ebből Pakson két szálloda (Duna Hotel*** és Erzsébet Nagy Szálló****), valamint egy közösségi szálláshely⁷ várta a vendégeket mintegy 400 férőhellyel. Ezt a kínálatot egészítette ki a 2013-ban megnyílt Paksi Panzió 12 férőhellyel, amely jelentős mértékben nem befolyásolta a város szálláshely-kínálatát. A térségi elenyésző járási szálláshely-kínálaton hat település osztozott, amelyek közül csupán Paks, Bikács és Tengelic rendelkezett szállodai férőhely-kapacitással.

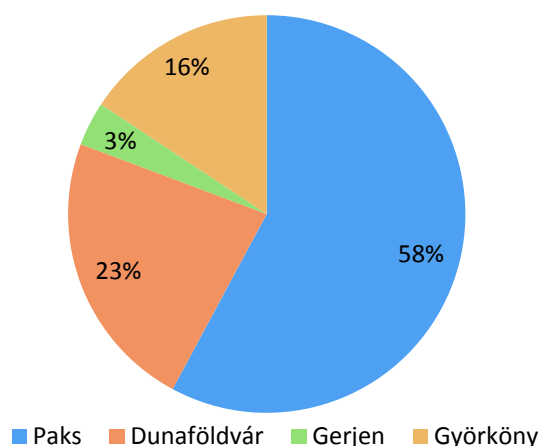
1.9-5. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása a Paksi járásban, 2013, %
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága Pakson elmarad szinte minden vizsgált területegység hasonló mutatójától (Mellékletek 4.3-5. táblázat). A városban 2013-ban egy kereskedelmi szállásférőhelyre 14 vendég jutott, amely ugyan 10 százalékos növekedést jelent 2007-hez képest, de ez az arány éppen hogy eléri az országos átlag felét (24 fő), és messze elmarad a járási átlagtól is (25 fő). Pakson 2007-2013 között jelentősen csökkent a belföldi vendégek száma, amelyet a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák kompenzálni tudtak. Ez utóbbi tekintetében Paks kiemelkedő mutatót produkált a vizsgált időszak alatt.

Falusi szálláshelyek tekintetében Györkönyben van jelentősebb szállásférőhely-kapacitás (35 db, 2013), de mind a belföldi, mind a külföldi vendégek száma jelentős csökkenést mutat a vizsgált időszakban. Magánszálláshelyek tekintetében némileg jobb a helyzet, de a 223 férőhely több mint fele (129 db; 58%) Pakson található.

⁷Közösségi szálláshely: az a kizárólag szálláshely-szolgáltatás folytatása céljából létesített szálláshelytípus, amelyben az egy szobában található ágyak külön-külön is hasznosításra kerülnek, s ahol az e célra hasznosított szobák száma legalább hat, az ágyak száma legalább tizenegy (Forrás: 239/2009. (X. 20.) Korm. rendelet a szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről)

1.9-6. ábra: A magán szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása, 2013, %
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Összességében a turizmus sem Pakson, sem a térségben nem képvisel jelentős gazdasági erőt. Az attrakciók önállóan, mozaikszerűen vannak jelen a térségben, nem fűződnek össze komplex turisztikai termékhalmazzá. A szálláshelykínálat minőségében igazodik a jelenlegi attrakciókhoz, hosszabb távon azonban a minőségi termékfejlesztés egyik akadálya lehet.

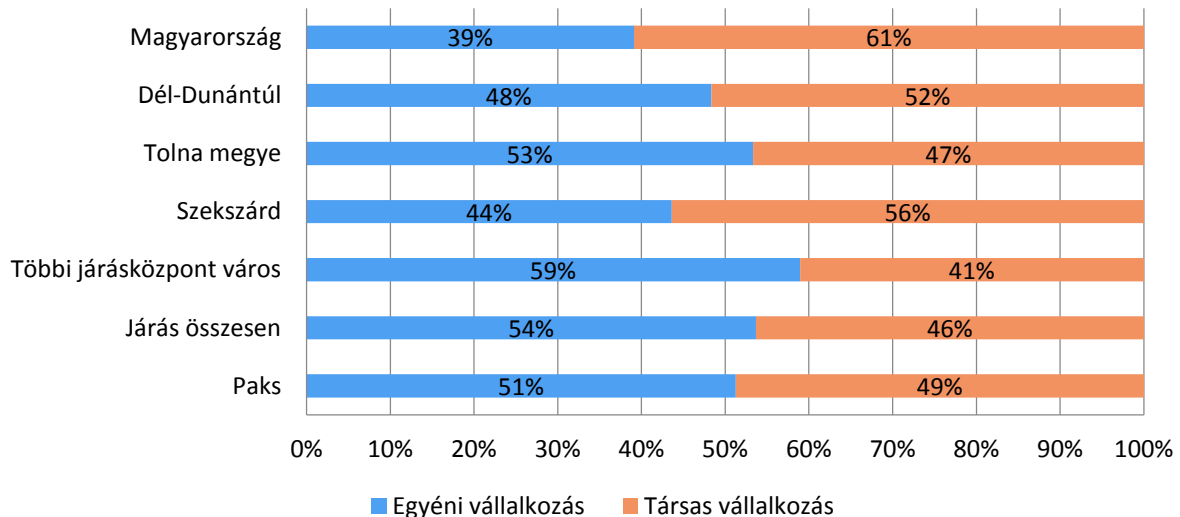
1.9.2.4 Egyéb szolgáltatások

Pakson a működő vállalkozások 77%-a a szolgáltató szektorban tevékenykedik, amely némileg elmarad az országos átlagtól (80%). A terciér szektor ágazatai közül a városban a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (26%), a kereskedelem és gépjárműjavítás (24%), valamint az egyéb szolgáltatások (7,5%) a szektor vállalkozásainak több mint felét felölelik (58%). A szakmai, tudományos tevékenységek részesedése messze felülmúlja mind az országos, mind a régiós és megyei átlagot. Hasonló kimagasló értékkel rendelkezik a térség települései közül Bikács, Bölcse, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Madocsa, amely Szekszárd mutatójánál is kedvezőbb. A kereskedelem, gépjárműjavítás ugyanakkor, bár jelentős Pakson, elmarad a vizsgált térségek átlagától. (Mellékletek 4.3-6. táblázat)

Paks esetében említést érdemel, hogy a szállítás-raktározás (3,2%) és a pénzügyi tevékenységek (3,9%) jelentősen elmaradnak az országos átlagtól. Fontos ugyanakkor azt is megjegyezni, hogy az adatok csupán mennyiségbeli eltérést mutatnak, és a pénzügyi tevékenységek tekintetében az összes országos bank biztosít banki szolgáltatásokat a városban. Mindezek mellett az is megállapítható, hogy az üzleti szolgáltatások köre jóval szűkebb annál, mint ahogy azt a város gazdasági súlyából következhetne. Ez egyrészt visszavezethető a keresletre (nincs igény több ilyen jellegű szolgáltatásra), másrészt pedig Szekszárd elszívó hatására.

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelései

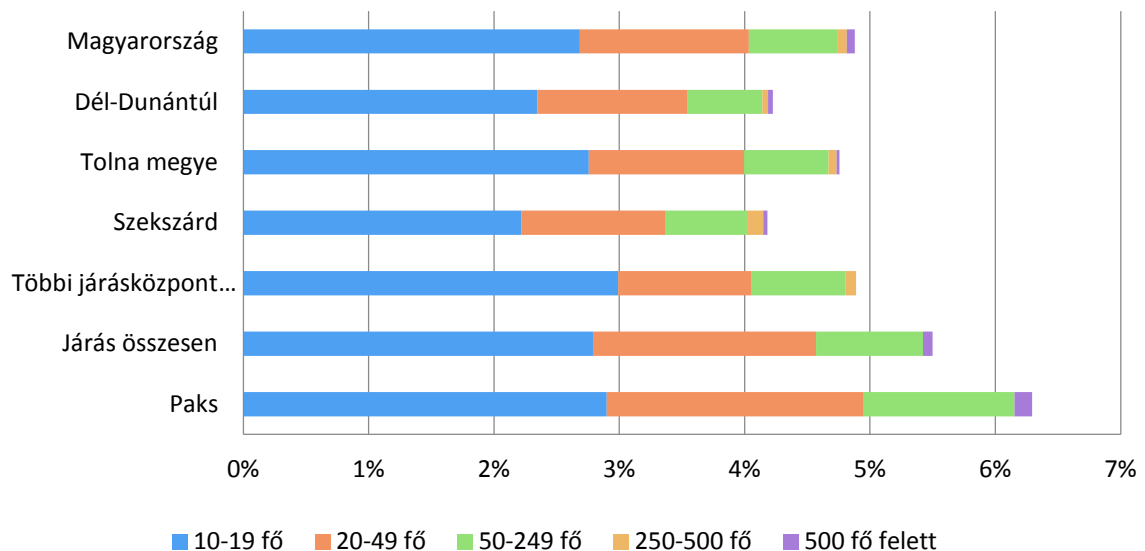
Pakson a működő vállalkozások 49%-a társas vállalkozás formájában működik, amely meghaladja a járási és megyei átlagot, de elmarad Szekszárd és Magyarország hasonló mutatójától. Mindez az egyéni vállalkozások magas arányát eredményezi, elsősorban járási szinten.

1.9-7. ábra: Az egyéni és társas vállalkozások aránya a működő vállalkozások esetében, 2012, %
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Ha a működő társas vállalkozásokat lakosságszámra vetítjük ki, akkor a tényleges gazdasági aktivitás is mérhetővé válik. Ennek tekintetében a Paksi járás igen alacsony mutatót produkált. Ez az állítás különösen igaz a járás nyugati területére. Paks ugyanakkor kiemelkedik a térségéből és meghaladja a többi járásközponti (kivéve Szekszárd) és a megyei átlagot is.

A működő vállalkozások létszámkategória szerinti megoszlása alapján megállapítható, hogy Pakson a KKV-k és nagyvállalatok jóval nagyobb szerepet játszanak a város gazdasági életében, mint a vizsgált térségek esetében (az 1-9 főt foglalkoztató mikrovállalkozások aránya 93-96% között változik). A járás települései esetében ugyanakkor a mikro- és kisvállalkozások dominálnak.

1.9-8. ábra: A működő vállalkozások létszámkategória szerinti megoszlása (1-9 főt foglalkoztató vállalkozások nélkül), 2012, %
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Pakson a legjelentősebb foglalkoztatók az erőmű és cégei. Nem véletlen, hogy a TOP 10-es lista élén az MVM Holding cégei jelennek meg (MVM Paksi Atomerőmű Zrt., Atomix Kft., MVM OVIT Zrt.). Őket a 150-250 főt foglalkoztató cégek követik.

Sorsz.	Vállalkozás neve	Létszám, fő
1.	MVM Paksi Atomerőmű Zrt.	2488
2.	Atomix Kft.	764
3.	MVM OVIT Zrt.	442
4.	F6 Kft.	240
5.	DC Dunakom Plusz Kft.	225
6.	Duna Center Therm Kft.	214
7.	Elektro Metall Paks Kft.	185
8.	Emberekért Közhasznú Nonprofit Kft.	180
9.	Dekoten Kft.	160
10.	Bilfinger IT Hungary Kft.	158
Összesen		5056

1.9-3. táblázat: A legjelentősebb foglalkoztatók Pakson, 2014

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

2014-ben 26 vállalkozás tartozott a 10 millió forint feletti, nagyadózói körbe. A legnagyobb adózók az MVM Holding vállalkozásai. A 10 legjelentősebb adózó közül csupán az M6 Tolna Autópálya Kft, Vitafoam Magyarország Kft és az F6 Kft. nem az atomerőműhöz kapcsolódik (holding tag vagy beszállító). Ezek közül az M6 Tolna Kft állami cég, a Vitafoam Kft (műanyag csomagolóeszköz gyártása) és az F6 Kft (ruhaipar) pedig magánvállalkozás.

A nagyadózói körbe számos további állami vállalkozás, multinacionális cég tartozik.

Sorsz.	Vállalkozás neve	Sorsz.	Vállalkozás neve
1.	MVM Zrt.	14.	Strabag-MML Kft.
2.	MVM OVIT Zrt.	15.	DC Dunakom Plusz Kft.
3.	MVM Paksi Atomerőmű Zrt.	16.	Szerencsejáték Zrt.
4.	M6 Tolna Autópálya Kft.	17.	Mezőföld Regionális Viziközmű Kft.
5.	Atomix Kft.	18.	Dekoten Kft.
6.	Kópis és Társa Kft.	19.	E-On Energiaszolgáltató Kft.
7.	MVM Erbe Zrt.	20.	Sygnus Kft.
8.	MVM Kontó Zrt.	21.	Elektro-Metall Paks Kft.
9.	Vitafoam Magyarország Kft.	22.	Shell Hungary Zrt.
10.	F6 Kft.	23.	Duna Center Therm Kft.
11.	OTP Bank Nyrt.	24.	A & A Világítás és Bútor Kft.
12.	Magyar Telekom Nyrt	25.	Tesco-Global Zrt.
13.	Partner Kft.	26.	Telenor Magyarország Zrt.

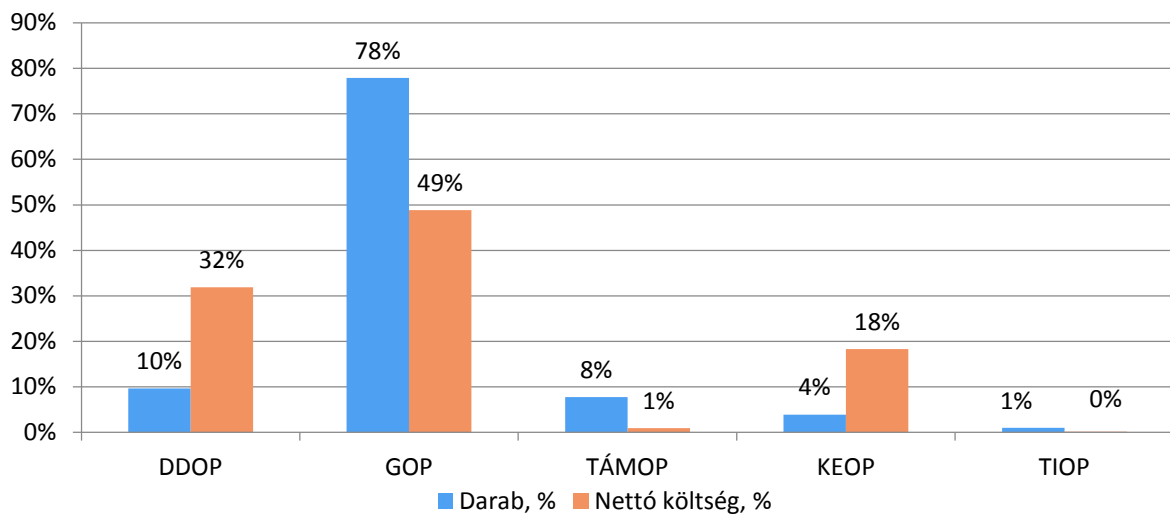
1.9-4. táblázat: A 10 millió forint feletti iparűzési adót fizető vállalkozások Pakson, 2014

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

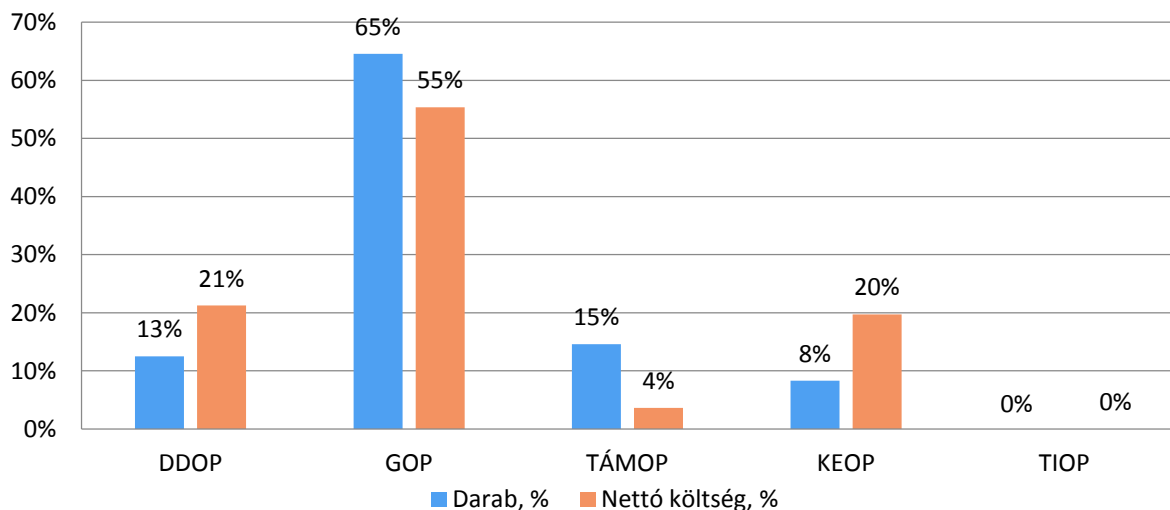
A Paksi járás vállalkozásai 2007-2013 közötti európai uniós időszakban 104 pályázatot valósítottak meg nettó 5,9 Mrd Ft összköltségben. A folyamatban lévő pályázatok száma 48 darab (nettó költség 2,1 Mrd Ft).

A legnépszerűbb pályázatnak a gazdaságfejlesztési operatív program kiírásai bizonyultak. A lezárult projektek közel 80%-át (81 db) ebből a programból finanszírozták, amely az összköltség közel 50%-át jelentette (2,9 Mrd Ft nettó költség). Hasonlóak az arányok a még folyamatban lévő pályázatok

esetében is (31 pályázat nettó 1,2 Mrd Ft forint költséggel). A KEOP-ból és a DDOP-ból finanszírozott projektek mennyiségükhöz mérten nagyobb költséghányadot képviseltek mind a már lezárult, mind a még folyamatban lévő fejlesztések esetében.

1.9-9. ábra: A 2007-2013 között lezárult projektek operatív programonkénti megoszlása a Paksi járásban
Adatok forrása: EMIR

1.9-10. ábra: A folyamatban lévő projektek operatív programonkénti megoszlása a Paksi járásban
Adatok forrása: EMIR

A Pakszon megvalósult nagyobb fejlesztéseket tartalmazza a Mellékletek 4.3-7. táblázata. A városban közel 3 milliárd forint értékű fejlesztést valósítottak meg a vállalkozások 2007-2013 között, amelyek legnagyobb részét a technológiai fejlesztések tették ki. A város szempontjából fontos fejlesztés volt az Inkubátor- és akcelerator ház kialakítása az ipari parkban.

A járástérség legnagyobb fejlesztése a pusztahencsei biogázüzem létesítése volt több mint egy milliárd forintos nettó beruházási költséggel (Mellékletek 4.3-8. táblázat) Ezen túlmenően telephelyfejlesztések, -bővítések, valamint technológiai fejlesztések valósultak meg.

Paks gazdasági életét az MVM Holding cégei, illetve az arra ráépült beszállítói hálózat határozza meg. Ebből következik, hogy mind a nagyadózói, mind a nagyfoglalkoztatotti körben ezen

célcsoport vállalkozásai találhatóak meg jelentős mértékben. A járás településein ugyanakkor a mikro- és kisvállalkozások dominálnak.

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Paks gazdaságát az erőmű megépítése döntően meghatározta és a legdinamikusabban fejlődő települések közé tette. Ebben az időben épültek ki a széles körű városi szolgáltatások, a közműrendszer és a közlekedési infrastruktúra is. Az erőmű tevékenységére számos térségi vállalkozás fűződött fel, amely tovább növelte a térség gazdasági prosperitását. Az erőműhöz kapcsolódó cégek esetében elvárás az **innováció, a magas technológiai háttér**, amely egyrészt versenyelőnyt biztosít az alacsonyabb technológiai színvonalon álló cégekkel szemben, másrészt rövid távon megdrágíthatja a munkafolyamatokat. Hosszú távon ugyanakkor a magas munkaminőség biztosíthatja a versenyképességet az egyéb, magas minőségi követelményeket támasztó piacokon is.

A Pécsi Tudományegyetemmel történő jövőbeli potenciális együttműködés további előnyöket biztosíthat a városnak a K+F+I területén. Ezáltal az atomenergetika terén olyan városi tudásközpont alakulhat ki, amelynek nem csupán országos, hanem határon átnyúló hatása is lehet. Ez tovább növelheti a város foglalkoztatási vonzerejét az elsősorban **magas, műszaki végzettségű munkavállalók** esetében. A minőségi munkaerő ugyanakkor magas minőségű szolgáltatásokat, természeti környezetet követel meg, amelyeket a városnak folyamatosan biztosítani kell.

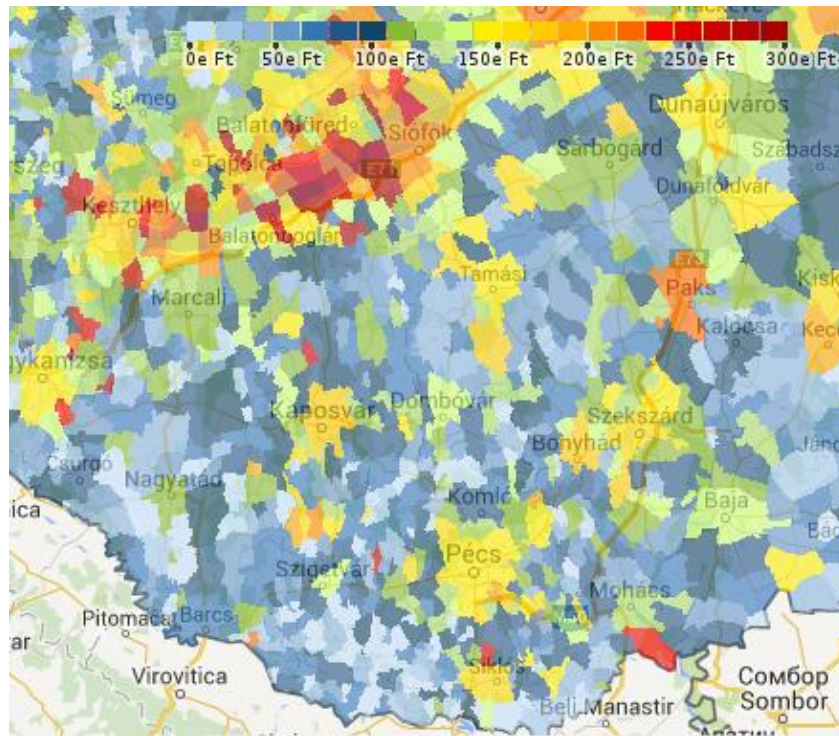
A város versenyképességét erősen befolyásolja, hogy az egypólusú, erőműre épülő gazdaságot mennyire lesz képes **ellensúlyozni más gazdasági tevékenységekkel**. Ehhez jó alternatívát jelenthet a textilipar, amelyhez a kevésbé képzett munkaerő rendelkezésre áll a járásban. Másik ilyen kiugrási pont lehet a mezőgazdaság, amelynek jelenléte elsősorban a járás nyugati területeire jellemző. Ez azonban csak akkor jelenthet versenyelőnyt, ha a termékek nem elsődleges alapanyagként kerülnek értékesítésre, hanem a feldolgozásuk révén, ezáltal az abból realizált hozzáadott érték a térségben marad.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Az ingatlanpiaci jellemzők alapján Paks nem tekinthető tipikus vidéki városnak. A lakások egy jelentős része egyértelműen az atomerőműhöz kötődik, mert jellemzően annak üzembe helyezése után került átadásra.

A paksi ingatlanpiacra 1990 óta jellemző a lakáspiaci kínálat bővülése. A lakások száma döntően 2004-2005-ig növekedett intenzíven, ezt követően lényegesen lassúbb növekedés, stagnálás jellemezte a város lakáskínálatát. 2007 és 2008 között egy kisebb visszaesés is megfigyelhető az adatsorban. 2009 után azonban a lakások száma újra növekedni kezdett, a csökkenés tehát csak átmeneti volt. Figyelembe véve a népességszám változásait a lakások számának továbbra is lassú növekedése, esetleg stagnálása várható (Az ingatlanok részletesebb mennyiségi és minőségi vizsgálatát az 1.7.1.7. fejezet tartalmazza.)

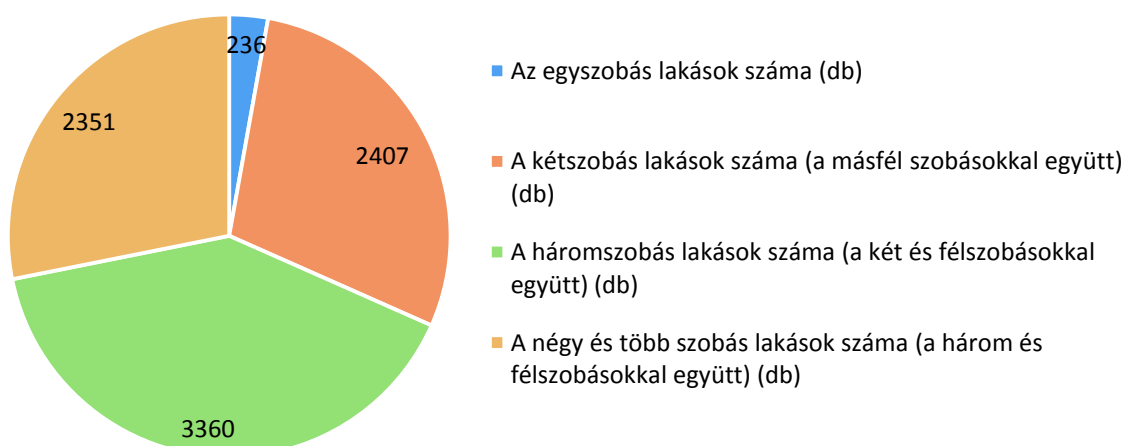
Az alábbi ábra szerint Pakson megyei és regionális viszonylatban is magasak az ingatlanárak (Paks: 163 ezer Ft/m², Tolna megye: 103 ezer Ft/m², Szekszárd 151 ezer Ft/m²). A 2014. év átlagértéke mellett, a legolcsóbb (50 ezer Ft/m²) és a legdrágább (500 ezer Ft/m²) értékeket figyelembe véve, arra lehet következtetni, hogy széles skálán kínálják az ingatlanokat, reagálva a különböző keresleti oldalon jelentkező igényekre.

1.9-11. ábra: A négyzetméterenkénti átlagos ingatlanárak alakulása Pakson és térségében, 2013.

Forrás: <http://www.ingatlanet.hu/statisztika/Paks>

A különböző lakások négyzetméterenkénti ára a téglalakások kivételével emelkedett. A paksi lakóingatlanoknak csekély része egyszobás lakás. A három és négyszobás lakások magas aránya azt jelzi, hogy a városban a családi házas beépítés dominál. Az ingatlanpiaci jellemzői miatt Paks jó adottságokkal bír a gyermekkel rendelkező családok illetve a vagyonosabb társadalmi rétegek számára. A két és másfél szobás lakások viszonylag magas részesedése jelzi, hogy más társadalmi csoportok is megtalálhatják a számukra kedvező ingatlantípust a városban. Figyelembe véve Paks városrészeit, utóbbi ingatlantípus döntően a város nyugati, délnyugati részében jellemzőek, ahol a paneles beépítés domináns.

1.9-12. ábra: A lakások szobaszám szerinti megoszlása, 2011.

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A 2008-ban készült IVS megállapítja, hogy a lakások komfortfokozatában jelentős eltérések fedezhetőek fel. A lakótelepi és családi házas övezetek határán jellemzően magas komfortfokozatú településrészek találhatóak.

1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

1.10.1.1 Költségvetés

Paks Város Önkormányzata kiegyensúlyozott gazdálkodást folytatott és folytat. A jogszabályok által előírt kötelező feladatok ellátásán túl számos önként vállalt feladatot is teljesít, amelyek ellátásához a feltételeket évről - évre biztosítani tudja.

2007-ben Pakson 17, részben önállóan gazdálkodó költségvetési intézmény látta el közszolgáltatási feladatait. Normatív hozzájáruláshoz az önkormányzat a költségvetési törvényben meghatározottak alapján egyrészt lakosságszám, másrészt feladatmutatók figyelembevételével juthatott. A részben önállóan gazdálkodó intézmények tevékenységének ellátásához több mint 3 milliárd forintra volt szükség, amelyhez az állam közel 1,4 milliárd forintnyi szabad és kötött felhasználású normatív támogatást, valamint 254 millió forint OEP finanszírozást biztosított. Az állami támogatások a feladathoz kapcsolódó kiadások 50%-os ellátását biztosították. A város ekkor 802 fő közalkalmazottal látta el feladatait. 2013-ra részben az állami feladatátvállalás, részben a Képviselő-testület döntéseinek következményeként hét önállóan működő költségvetési szerv látott el közszolgáltatási tevékenységet. A feladathoz 344 fő közalkalmazott állt rendelkezésre. Az állami támogatás átalakult feladatfinanszírozássá és az intézményi kiadások (1,6 milliárd forint) 44%-át biztosította (712 millió forint).

2013-ban az oktatási intézmények állami fenntartásba és működtetésbe adásából fakadó feladatokat igen rövid idő alatt kellett megoldani. Az oktatási intézmények működtetésével kapcsolatos valamennyi ingó- és ingatlanvagyon ki kellett mutatni, továbbá a Klebelsberg Intézményfenntartó Központhoz átkerülő alkalmazottak személyi anyagának teljeskörű átadására is sort kellett keríteni. A Polgármesteri Hivatal harmadik emeletének egyik szárnya az Intézményfenntartónak átadásra került. A megkötött szerződések 2013. április 22-én a használati szerződés kiegészítéssel módosításra kerültek. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ és a működtető Önkormányzat megosztotta és szabályozta a működési költségeket. 2013-ban a köznevelési intézmények épületeinek működtetésére közel 400 millió forintot, az ingatlanok felújítására közel 40 millió forintot fordított a város. (Az óvodai neveléssel kapcsolatos fenntartói feladatok továbbra is az önkormányzatnál maradtak.)

2012-től külön-külön elemi költségvetés készült a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a jogi személyiségű társulás, valamint az általuk irányított költségvetési szerv részére is. Az önálló elemi költségvetésből következik, hogy 2012. január 1-től a helyi önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, jogi személyiségű társulás, valamint az általuk irányított költségvetési szerv (ideértve az önkormányzati hivatalt is) gazdálkodásáról önálló könyveket kell vezetni és önálló költségvetést, valamint beszámolót kell készíteni, amelynek összeállításáról az önkormányzati hivatal gondoskodik.

Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény 72. § - 76. §-a tartalmazta az 5000 fő feletti települési önkormányzatok részleges adóssághozszooldációja eljárásrendjének részletszabályait.

A kormányzat részéről az illetékes Nemzetgazdasági Minisztérium és a Belügyminisztérium szakértői konzultáció sorozat keretében 2013. január 24-én egyeztetett az önkormányzat képviselőjével a fennálló adósságállomány összetételének, a helyi körülmények megismerése és a 2013. február 28-ig esedékes átvállalási mérték meghatározása érdekében. A megállapodást 2013. február 27-én a Magyar Állam képviselőjében dr. Matolcsy György államháztartásért felelős miniszter, és dr. Pintér Sándor helyi önkormányzatokért felelős miniszter, Paks Város Önkormányzata képviselőjében Hajdú János polgármester írta alá. Az adósságvállalás során az önkormányzat, a finanszírozó pénzügyintézet és a Magyar Állam (képviselet az ÁKK) az átvállalással érintett minden adósságelemre háromoldalú tartozásátvállalási szerződést kötött. Ebben a megállapodásban került rögzítésre, hogy az átvállalási napon mely adósságelemből milyen jogcímen mekkora tőke és milyen összegű járulék megfizetését vállalja át az állam az önkormányzattól.

Konstrukció	Konzolidálásra kerülő összeg
Hosszú lejáratú hitel	56.099.024 Ft
Hosszú lejáratú kötvény	1.128.594.708 Ft
Összesen	1.184.693.732 Ft

1.10-1. táblázat: Önkormányzat adósságállományának konzolidálása

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A hosszú lejáratú hitel átvállalási konstrukciója:

- előtörlesztés támogatás: 56.099.024 Ft
- előtörlesztés tőkerészére jutó, 2013. 06. 28-ig számított kamat: 216.910 Ft
- előtörlesztés tőkerészére jutó projektvizsgálati díj: 56.099 Ft
- Összesen: 56.372.033 Ft

2014. január 1-jétől ismételtlen számos jogszabályi előírás lépett életbe, melyek lényegesen megváltoztatták az önkormányzat és az irányítása alá tartozó költségvetési szervek (intézmények) gazdálkodási folyamatait, költségvetésük szerkezeti tagozódását, a bevételek, kiadások részletezését. Új közgazdasági és funkcionális osztályozás került kialakításra, az eddigi teljesítés szemléletű könyvvizsgálás eredményszemléletű könyvvizsgálásra változott.

1.10.1.2 Bevételek

A képviselő-testület az önkormányzat 2014. évi költségvetési bevételeinek előirányzatát 8,5 milliárd forintban, költségvetésének kiadások előirányzatát 11,7 milliárd forintban, költségvetés egyenlegét: hiányát – 3,2 milliárd forintban, finanszírozási célú műveletek bevételeit 14 milliárd forintban, finanszírozási célú műveletek kiadásait 11 milliárd forintban, költségvetésének bevételi és kiadási főösszegét 22,8 milliárd forintban állapítja meg.⁸

A bevételek közül a legjelentősebbek a közhatalmi bevételek – helyi adók. Az adófizetési morál Pakson jónak mondható, a város kintlévősége az összes adóbevételek tekintetében 2%.

Az iparűzési adó a város legjelentősebb adóneme, ebből nyerik az éves költségvetés 45%-át. Az adómentes határt, amelyet korábban 2,5 millió forint árbevételhez kötöttek, 2008. január 1-től a törvény szerinti 2,5 millió forint adóalapban határoztak meg, amely a kisvállalkozásoknak kedvezett.

⁸ Paks Város Önkormányzata Képviselő-testületének 3/2014. (III. 1.) önkormányzati rendelete az önkormányzat 2014. évi költségvetéséről és a végrehajtás rendjéről

Az iparüzési adómérték 2%, amely a törvényi maximum. Változás az állandó jellegű vállalkozási tevékenység után fizetendő adómértékben nem történt. Az ideiglenes vállalkozási tevékenység után 2009. január 1-től kezdődően az addig fizetendő 500 Ft/nap adótételt 3000 Ft/nap mértékre emelték.

Az idegenforgalmi adót 2009. január 1-vel vezették be Pakson. Az adó megfizetése a településen legalább egy vendégéjszakát eltöltő magánszemélyeket terheli, amelyet a szálláshely szolgáltató szed be és utal az önkormányzat számlájára. Minden beszedett forint után az állami költségvetésből 2014. évben 1,5 Ft-ot kap az önkormányzat, amelyet az idegenforgalom fejlesztésére kell fordítani.

A gépjárműadó nem helyi adóként funkcionál, hanem úgynevezett átengedett központi adó, A gépjárműadóval kapcsolatban az önkormányzatot hatáskör csak az adókiadás és adóbeszedés tekintetében illeti meg. 2007-2012 között a beszedett adó teljes összege az önkormányzat költségvetését illette meg, azonban törvényi változás következtében 2013. január 1-től csak az adó 40%-a marad helyben, 60%-ot tovább kell utalni a központi költségvetés részére.

1.10.1.3 Kiadások

A költségvetési szervek üzemeltetési költségeit az önkormányzat által meghatározott hatósági áremelkedésekkel, valamint a közölt infláció mértékével (2,4%) számolták ki. Az egyéb dologi kiadások előirányzata a képviselő-testület által jóváhagyott normatív alapú tervezéssel került meghatározásra. A Paksi Gyógyászati Központ költségvetési főösszege emelkedett, mind a 2013. évi előirányzati főösszeghez, mind pedig a tényleges pénzügyi teljesítéshez viszonyítva. Ennek elsődleges oka, hogy a költségvetés tartalmazza az új Gyógyfürdő épület üzemeltetett állapotban történő bérletét és az épület gyógyászati funkcióinak teljeskörű használatba vételéhez kapcsolódó személyi és dologi kiadásokat. A szociális ágazat kiadásai 3,1%-kal, az óvodai ágazatáé 12,5%-kal, a kulturális ágazatáé pedig 16,9%-kal növekedett 2013-hoz képest. 2014-ben Paks turisztikára és városmarketing tevékenységre közel 19 millió forintot fordított.

Jelentős tételt képviselt a kiadások között a szociális gondoskodás is (516 millió forint), különösen a foglalkoztatást helyettesítő támogatás emelkedik ki, amelyet azok kaphattak, akik rendszeres szociális segélyre nem jogosultak, tartós munkanélküliek és a család jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján jogosultak.

Városüzemeltetésre Paks közel két milliárd forintot költött, támogatásokra pedig 500 millió forintot fordított.

1.10.1.4 Gazdasági program

2015 tavaszán készül el a település Gazdasági programja.

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Paks Város Önkormányzatának Képviselőtestülete 11 főből áll. A képviselő-testület részben jogszabályi kötelezés miatt, részben saját munkájának segítése és szakmai megalapozása érdekében állandó bizottságokat hoz létre. Településfejlesztési szempontból a Gazdasági, valamint a Városépítő Bizottság tevékenysége a meghatározó.

Paks a térségi önkormányzatokkal közösen jogi személyiséggel rendelkező Társulást hozott létre különböző alapellátások és feladatok teljesítésére. A Társulás feladatai közé tartozik többek között a

területfejlesztési feladatok ellátása, amelynek keretében véleményt nyilvánít a megyei fejlesztési koncepciókról, programokról, valamint pályázatot nyújthat be a kistérségi fejlesztésekhez kapcsolódó források lehívásához.

Paks Város Önkormányzat fejlesztéseire kapcsolódóan az alábbi két fejlesztési területre vett fel hitelt:

- panelfelújítások (2006-2016) 135 557 000 Ft
- útfelújítások (2006-2016) 200 000 000 Ft

Mindezek mellett 2007-ben szintén fejlesztési beruházások kapcsán több mint 2 milliárd forint értékben került kibocsátásra kötvény. A fejlesztési célú hitelek törlesztése a vállaltaknak megfelelően történt, a fennmaradó részt az állam 2014 év elején az adóssághozjáról keretében átvállalta, így 1 619 134 687 Ft adósságállomány átvállalása történt meg.

2007-ben és 2011-ben pályázati kiírás hiányában sem állami, sem önkormányzati lehetőség nem volt, a „**panelprogram**” keretében pályázni. 2012-ben és 2013-ban kizárólag az önkormányzat írt ki pályázatot. Ezekben az években önkormányzati forrásból közel 500 lakás felújításának támogatása valósult meg, ezzel 2013. év végére a lakásállomány 3/4 megújult. 2014-ben szintén helyi keretek között 16 pályázatnak (47 lakás) ítélt meg támogatást az önkormányzat, ezek megvalósítása folyamatban van.

2007-től 2014. első félévéig 85 ezer m² felületű **út** újult meg. Paks városában mintegy 141 ezer m² felületű útnak van jó állapotban levő burkolata, míg az állami tulajdonú vagy kezelési utakkal együtt kb. 240 ezer m² útfelület vár még felújításra. Az elmúlt évek tempóját, és anyagi lehetőségeit figyelembe véve a felújítás teljes körűvé tétele még 10 évig tart. Ez azt jelenti, hogy Paks jelenlegi lehetőségei az úthálózat 15 évenkénti felújítását teszik lehetővé, amely elegendőnek tűnik az állandóan korszerű, biztonságos és jó állapotban levő úthálózat fenntartására.

Az **egészségipar** területén is jelentős fejlesztések mentek végbe. A gondozóház kialakítása, ha nem is az eredetileg tervezett helyen, de megtörtént. A pszichiátria gondozót kivéve minden ilyen szakrendelés a Táncsics Mihály utcai Gyógyászati Központba költözött. Az egynapos sebészet már beindulásakor jelentős betegforgalmat bonyolított, így annak bővítése is megvalósult már.

A Gyógyfürdő működése megkezdődött, a kiemelkedő színvonalú szolgáltatásokra és a megfelelő szervezettségre tekintettel az igényeket maximálisan kielégíti.

Az egészségügyi ellátás fejlesztésének következő eleme a II. sz. Rendelőintézet (Barátság útja 2.) megújulása (amely már megkezdődött), valamint a III. sz. Rendelőintézet (Deák Ferenc utca 7.) problémájának a megoldása.

Az elmúlt időszakban az **épített környezet** megóvására, fejlesztésére is jelentős erőfeszítéseket tett a város. Az Erzsébet Szálló – nem városi beruhásként, de a Paksi Képtár megújításával a város által indikálva - szép példát mutatott az igényes műemlék felújításra és bővítésre. A város legnagyobb kulturális célú beruházási terve a Múzeum Sziget létrehozása, benne a Deák ház felújítása és a Klíma Múzeum. Ezek megvalósítása még folyamatban van.

A helyi értékek védelmét szolgáló támogatási rendszer a korábbi évekhez képest kisebb mértékben volt ösztönző, ami talán a rendszer újragondolását is szükségessé tette. Különösen igaz ez a magán, vagy egyházi tulajdonban levő műemlékek esetében, amelyeknél a beavatkozás már halaszthatatlan (Bazársor, Balogh Antal Katolikus Általános Iskola és Gimnázium épületei).

Több elképzelés csak terv maradt, mint a Lussonium-i fogadóépület és tájrendezés, a dunakömlődi Faluház és központ megújítása, a lakótelep központi tér és a Városi Művelődési Központ átépítése és bővítése, a Táncsics park átalakítása. Közben azonban számos kisebb beavatkozással iskolák, könyvtárak, városi intézmények váltak és válnak továbbra is jól használhatóvá, műszakilag biztonságossá.

A **környezettudatos magatartás** kialakítása érdekében létrejött a szelektív hulladékgyűjtési program, ami az iskolákban és az óvodákban tanórai illetve foglalkozás keretein belül megvalósult.

Az önkormányzat az Erdei iskola megvalósításával nem csak a célként kitűzött természeti értékek, a közvetlen környezet megfigyelésére adott lehetőséget, hanem az erdei iskola átfogó képet ad a városról.

A gyermekek egészsége érdekében kerékpárút épült, valamint fitness pontok is létesültek a város több szabadidős parkjában. A szabadtéri sportlétesítmények már az uniós szabványoknak megfelelően kerületek kialakításra.

Paks Város Önkormányzata a **Kultúra Mecénása**, ezért minden nemzeti, hagyományőrző és egyéb városi ünnepen a város gyermekei műsoraikkal színesítik az ünnepeket.

A város könyvtára, múzeuma, kulturális központja az önkormányzat támogatásával, rengeteg **programmal**, pályázattal segítette a gyermekek felzárkózását, szabadidős tevékenységük színesítését, tanulási folyamataikat. Az önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a roma gyermekek felzárkóztatására: a Nemzetiségi Önkormányzattal együttműködve Tanoda segíti hátrányok enyhítését.

2007-2013 között az Önkormányzat igyekezett minél több fejlesztési lehetőséget megvalósítani. Ennek érdekében cél volt mind a hazai, mind az európai uniós források lehetőség szerinti igénybevétele. Paks sikeresen élt az európai uniós források bevonására vonatkozó operatív programok adta lehetőségekkel, ennek eredményeképp számos fejlesztés valósult meg a városban. Az uniós források legnagyobb hányadát a KEOP és DDOP kiírásai biztosították (lásd Mellékletek 4.4-1. táblázat).

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

A helyi és térségi gazdaságfejlesztés egyik letéteményese az **ipari park**, amelynek fő célja a kistérség gazdasági növekedésének motorjaként elősegíteni a működő tőke beáramlását, valamint annak növekedését, ezzel munkahelyeket teremtve, és azt hosszú távon megtartva. Az ipari park fő feladata a befektetők keresése, beruházások generálása, utógondozás (After Care), infrastrukturális feladatok, üzemeltetés, fejlesztés, kapacitások kiépítése, a szakmai szervezetekkel való kapcsolattartás, valamint projektmenedzsment és tanácsadás. A Kft. bevételei telekértékesítésből, közműfejlesztésből, bérleti díjakból és kapcsolódó szolgáltatásokból származnak.

Az ipari parkban öt év alatt 2 milliárd forintnyi fejlesztés valósult meg. Kiemelt projektek voltak a vállalkozói inkubátorház, valamint a Paksi Gyógyászati Központ.

Inkubátor - és Akcelerátor ház kialakításának célja, hogy olyan helyet kaphassanak az induló vállalkozások, ahol a kezdeti nagy befektetések nélkül is elindulhatnak, esélyt kapva arra, hogy valóban jó vállalkozássá nőhessenek, másrészt új ismeretekre tehessenek szert (pl. vállalkozás menedzsment, képzések, tanácsadás).

Paksi Ipari Park Kft. tevékenyen részt vesz különböző **gazdasági együttműködésekben**, amelyek szintén a település gazdasági fejlődését segítik elő. A legfontosabb együttműködések a Befektetőbarát Település Program, de operatív együttműködés alakult ki a Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával, a Német - Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamarával, valamint a Megyei Önkormányzattal.

Az **MVM Paksi Atomerőmű Zrt.** és Paks városa között az elmúlt években biztos alapokon nyugvó együttműködés alakult ki, amelynek gyökerei több évtizedes múltra vezethetők vissza. Az atomerőmű az általa működtetett Jövőnk Energiája Térségfejlesztési Alapítványon (JETA), valamint a korábbi Duna-Mecsek Területfejlesztési Alapítványon (DMTA) keresztül, jelentős mértékben támogatta Paks város fejlesztési terveit:

- A város közvilágításának korszerűsítésében való részvétel, amelynek keretében energiatakarékos és nagyobb fényerejű kültéri lámpák kerültek elhelyezésre.
- A Paks környéki hulladékgazdálkodási rendszer létrehozásában az atomerőmű is nagy szerepet vállalt, amely Pakssal együtt 7 környékbeli települést érint. Ennek keretében lehetőség nyílt a szelektív hulladékgyűjtésre és feldolgozásra.
- A paksi új szennyvíztisztító telep létrehozásában is támogató részt vállalt az atomerőmű, amelynek során bővült a feldolgozási kapacitás, és annak rendszere kielégíti az európai normákat. Ezen projekt keretében már részben figyelembe lett véve az esetleges paksi blokkbővítés is.

Paks Város Önkormányzata a különböző politikák összehangolása, optimalizálása révén is sokat tett a helyi gazdaság fejlesztéséért. A beruházások során mindvégig előnyt élveztek a foglalkoztatást generáló fejlesztések, de az adópolitika (külterületeken a kommunális adó mértéke 50%-al alacsonyabb), a támogatáspolitikai és az inhouse beruházások preferálása mind hozzájárult a város gazdaságának további dinamikus fejlődéséhez.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

A Paksi Járási Hivatal Járási Munkaügyi Kirendeltsége 1990 óta áll az illetékességi területéhez tartozó 14 település - Bikács, Bölcse, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Györköny, Kajdacs, Madocsa, Nagydorog, Németkér, Paks, Pálfa, Pusztahencse és Sárszentlőrinc- álláskeresőinek és munkáltatóinak szolgálatára. Főbb tevékenységük:

- munkaközvetítés,
- munkaerő-piaci és foglalkozási információk nyújtása,
- tanácsadás.

Az önkormányzat Szolgáltatásszervezési Konceptiója alapján a város folyamatosan segíti a hátrányos helyzetben lévők foglalkoztatását, amelynek egyik eszköze a **közmunkaprogram**, vagyis közhasznú-, közcélú- és közmunka biztosítása (különbségek a finanszírozásból adódnak). Paks Város Önkormányzata évente 340 – 400 fő tartós munkanélkülit foglalkoztat. (parkgondozás, kaszálás, intézményekben kiegészítő munkák

Évek óta a hátrányos helyzetű, elsősorban roma lakosság foglalkoztatását segíti két szervezet is, amelyek kifejezetten ennek a rétegnek a foglalkoztatására alakultak.

A Szociális Intézmények Igazgatóságának beszámolója alapján 2013-ban tartós munkanélküliek támogatására több mint 11 millió forintot fordított a város. A támogatást a tartósan munkanélküli, aktív korban lévő, de a rájuk irányadó nyugdíjkorhatárt öt éven belül betöltő személyek kaphatják, akiknek megélhetése más módon nem biztosított. Ebben a támogatásban részesülnek továbbá a helyi rendelet alapján azon személyek, akik a jogosultságot erre megszerezték (pl. várandós nők vagy megváltozott munkaképességűek ugyan, de a rokkantság mértéke nem éri el a törvényi szintet, viszont munkavégzésük akadályozott). Ők a családsegítővel működnek együtt és munkavégzésre nem kötelezettek.

A foglalkoztatást helyettesítő támogatást a tartósan munkanélküli, aktív korban lévő személyek kaphatják, akiknek megélhetése más módon nem biztosított. Ők elsősorban közcélú munka keretében munkavégzésre, vagy képzésre kötelezettek. Abban az esetben, ha nem dolgoznak és képzésben sem vesznek részt, a nyugdíjminimum 80%-ával megegyező támogatást kapnak (jelenleg 22 800 Ft/hó).

2013. december 31-én 288 fő részére foglalkoztatást helyettesítő támogatást folyósított az önkormányzat közel 65 millió forint értékben. A létszámot az is megemelte, hogy a munkanélküli ellátáshoz szükséges munkaviszony megnövekedett (200 napról 365 napra), valamint az ellátás folyósítási ideje jelentősen csökkent. 2013-ban képzéssel egybekötött közmunka program indult, ami a folyósítást nagyban érintette.

Paks Város Önkormányzat Képviselő-testületének 15/2004. (V. 25.) számú rendelete a fiatal szakképzett pályakezdők Pakson történő letelepedésének helyi támogatását segíti elő. A rendelet célja, hogy Paks Város Önkormányzata a fiatal szakképzett pályakezdők Pakson történő letelepedését vissza nem térítendő helyi támogatás formájában segítse elő. A letelepedési támogatás minimális összege 300 000 forint, maximális összege 750 000 forint lehet pályázónként.

1.10.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

Az önkormányzat ingatlanvagyonát a DC Dunakom Plusz Kft. kezeli és feladatai közé tartozik a bérlakások hasznosítása, valamint a nem lakáscélú helyiségek kezelése.

A Paks Város Önkormányzata tulajdonában álló lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlésének szabályait a Paks Város Önkormányzata Képviselő-testületének 5/2015 (II. 13.) önkormányzati rendelete szabályozza. A rendelet értelmében a Paksi Polgármesteri Hivatal Szociális Osztálya folyamatos nyilvántartást vezet a szociális helyzet alapján bérbe adható és az előtakarékossághoz kötött bérlakások bérleti szándékára beadott kérelmekről, míg a DC Dunakom Plusz Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. ügyvezetője által kijelölt ügyintéző az önkormányzat tulajdonában lévő és bérbeadás útján hasznosítható lakásokról és helyiségekről.

A bérbeadásra kerülő lakások köre hasznosításuk módja szerint lehet:

- szociális helyzet alapján bérbe adott lakás;
- közérdekű elhelyezésre szolgáló lakás;
- előtakarékosághoz kötött bérlakás;
- költségalapon meghatározott lakbérű lakás;
- szükségülakás.

Szociális helyzet alapján jogosultak az önkormányzati lakásra azok a nagykorú állampolgárok, állandó tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező bevándoroltak, valamint a magyar hatóságok által menekülteként elismert személyek, akinek a családjában - a vele együtt költöző családtagokat is beleszámítva - az egy főre jutó havi nettó jövedelem nem haladja meg a mindenkori nyugdíjminimum másfélszeresét (kiskorú gyermekét, gyermekeit egyedül nevelő szülő esetében a kétszeresét) vagy akinek, illetve együttköltöző családtagjainak külön-külön, vagy együttesen számítva jelentős vagyona nincs. Mindkét esetben feltétel, hogy legalább öt éve paksi lakóhellyel, vagy paksi munkahellyel és tartózkodási hellyel rendelkezzenek és életvitelszerűen a városban is lakjanak. Szociális helyzet alapján meghatározott bérlleti jogosultság legfeljebb öt évre szólhat, ezen belül a bérlleti szerződést évente köti meg a bérbeadó a bérlővel.

Közérdekű elhelyezésre szolgáló lakás határozott időre, feltétel bekövetkezéséig, vagy meghatározott munkakört betöltő személy részére a munkaviszony fennállásáig adható bérbe. A bérlő kijelöléséről a polgármester dönt.

Az **előtakarékosághoz kötött** önkormányzati bérlakáshoz jutás feltétele, hogy a leendő bérlő a későbbi lakáshoz jutás és az előtakarékoság érdekében pénzügyi célú lakáscélú betétszerződést kössön és az abban foglaltaknak megfelelően folyamatosan takarékoskodjon.

Előtakarékosághoz kötött önkormányzati bérlakásra csak határozott idejű - legfeljebb öt évre szóló - bérlleti szerződés köthető.

Költségalapon meghatározott lakbérű bérlakásnak minősül az a lakás, amelynek lakbére úgy kerül megállapításra, hogy az fedezze az adott bérlakás üzemeltetésének, fenntartásának, felújításának költségeit. A lakások odaítélése a bérlleti ajánlatok benyújtásának sorrendjében történik.

Ha a bérlakás elemi csapás, vagy más – a bérlőnek fel nem róható – ok következtében megsemmisült, illetve az építésügyi hatóság életveszély miatt annak kiürítését rendelte el, de az önkormányzat nem tud a fennálló bérlleti szerződés szerinti ugyanolyan szobaszámú, komfortfokozatú cserelakást biztosítani és a bérlő az elhelyezéséről önmaga sem tud gondoskodni, akkor az önkormányzat a bérlőt átmeneti jelleggel, határozott idejű, legfeljebb hat hónapig terjedő bérlleti szerződéssel **szükségülakásban** helyezheti el.

Az önkormányzati bérlakásállomány nagy része komfortos és összkomfortos, másfél-két szobás elrendezésű. (Az egyes bérlakástípusok főbb jellemzőit a Mellékletek 4.4-2. táblázata tartalmazza.)

1.10.6 Intézményfenntartás⁹

Az önkormányzati intézmények köre az elmúlt években alapos átalakuláson ment át. Legfontosabb változások, hogy önkormányzati fenntartásból állami fenntartásba és működtetésbe került egy jelentős intézményi kör.

A Köznevelési tv.(2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről) 74. § (1) bekezdése alapján 2013. január 1. napjától az állam gondoskodik – az óvodai nevelés, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelése, a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése kivételével – a köznevelési alapfeladatok ellátásáról.

A tv. 74. § (4) bekezdése alapján a 3000 főt meghaladó lakosságszámú települési önkormányzat gondoskodik – a szakképző iskola kivételével – az illetékességi területén lévő összes, saját tulajdonában álló, az állami intézményfenntartó központ által fenntartott köznevelési intézmény feladatainak ellátását szolgáló ingó és ingatlan vagyon működtetéséről.

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) az oktatásért felelős miniszter irányítása alatt működő központi hivatal, amely országos illetékességgel látja el a fenntartói feladatokat. A KLIK járási tankerületei az illetékességi területükön működő általános iskolák, alapfokú művészeti iskolák és gimnáziumok fenntartásával kapcsolatosan ellátják a KLIK szervezeti és működési szabályzatában számára meghatározott egyes fenntartói feladatokat.

Paks esetében minden, korábban az önkormányzat fenntartásában és működtetésében lévő oktatási intézmény a KLIK paksi tankerület fenntartásába került 2013. január 1. hatállyal. A működtetést ugyanakkor minden esetben Paks Város Önkormányzata végzi. Ez alól kivétel a Paksi I. István Szakképző Iskola, ami a megyeközponti tankerülethez kerül minden tekintetben.

A 202/2012. (VII. 27.) Korm. rendelet hatálya nem terjed ki az **óvodák** működtetésére, azaz az óvodák nem kerültek át a KLIK fenntartásába, illetve működtetésébe. Az intézményfenntartó társulások megszűnésével az óvodák visszakerültek az önkormányzatok fenntartásába. Jelenleg Paks városában két, önkormányzat által működtetett és fenntartott óvodai intézmény található, a Paksi Napsugár Óvoda és a Paksi Benedek Elek Óvoda.

Az **általános iskolák** közül hármat működtet Paks Város Önkormányzata, a fenntartó ebben az esetben a KLIK Paksi járási tankerülete: Paksi Bezerédj Általános Iskola és Kollégium, Paksi Deák Ferenc Általános Iskola, valamint Paksi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola. A város finanszírozásával működik a Roma Közösségi Házban működő Cigány Tanoda és a Pro Artis Alapfokú Művészetoktatási Intézmény.

A **középfokú oktatási intézmények** esetében a Paksi Vak Bottyán Gimnázium és az Paksi I. István Szakképző Iskola a KLIK Paksi tankerületéhez került, de működtetését a város önkormányzata végzi. Az Energetikai Szakközépfiskola és a Balogh Antal (Katolikus) Általános Iskola és Gimnázium speciális helyzetben van. Az intézményeket nem érintette az átalakulás mivel azok nem közintézmények, hanem alapítványi, illetve egyházi fenntartásban és működtetésben vannak.

Az alap **egészségügyi ellátást** és az orvosi ügyeletet a Háziorvosi Szolgálat közalkalmazott orvosain kívül (három körzetben) vállalkozó háziorvosok végezték. A járóbeteg szakellátást a Paksi Gyógyászati

⁹ Az egyes intézmények részletes bemutatását az 1.8. fejezet tartalmazza.

Központ biztosítja. A Gyógyászati Központ kialakítását az önkormányzat finanszírozta 2013-ban. A Gyógyfürdő építését az Paksi Ipari Park Kft. végezte 2014-ben, tőle a Paksi Gyógyászati Központja bérli, üzemeltetését a Mezőföldi Regionális Víziközmű Kft. végzi.

Szintén Paks Önkormányzata tartja fent a Bóbita **Bölcsődét** és Paks Kistérségi **Szociális Központot**, ahol szakosított ellátás (idősek bentlakásos ellátása) és egyes szociális alapellátások (jelzőrendszeres házi segítségnyújtás és támogató szolgáltatás stb.) biztosítottak.

Pakson a **kulturális** vonatkozású programok szervezését a kapcsolódó intézmények működtetését és a civil szervezetek működésének helybiztosítását a Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. végzi. A Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. az önkormányzattal kötött feladatellátási szerződés alapján működik. A szervezet irányítása alá tartozik a Csegey Dénes Kulturális Központ, az Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda. Mindezekon túl az önkormányzat tartja fent a Városi Múzeumot és a Pákolitz István Városi Könyvtárat.

1.10.7 Energiagazdálkodás

Paks városa 2013 februárjában csatlakozott a Polgármesterek Szövetségéhez. A csatlakozott tagok önkéntes és egyoldalú kötelezettséget vállalnak arra, hogy a CO₂-kibocsátást energiahatékonysági és megújuló energia intézkedések révén 2020-ra legalább 20%-kal csökkentik. (Ez az érték megegyezik az Európai Unió erre a területre vonatkozó célkitűzésével.)

Paks az aláírást követően a következő, energiagazdálkodással összefüggő feladatok és célok teljesítését vállalta:

- teljesíti és túlteljesíti az Európai Unió 2020-ra vállalt célját, és területén legalább 20%-kal mérsékli a szén-dioxid kibocsátás mennyiségét,
- olyan cselekvési tervet dolgoz ki, amely kiindulási kibocsátásleltárt is tartalmaz, és ebben körvonalazza, hogy a fent megjelölt naptól fogva egy éven belül hogyan fogja teljesíteni a kitűzött célokat,
- az értékelés, a nyomon követés és az ellenőrzés megkönnyítése céljából a cselekvési terv benyújtását követően legalább két évente jelentést állít össze annak végrehajtásáról,
- az Európai Bizottsággal és más érdekeltekkel karöltve „energianapokat” szervez, amelyek révén lehetőséget ad a polgároknak az energia okosabb felhasználásában rejlő lehetőségek és előnyök közvetlen megismerésére, és rendszeresen tájékoztatja a helyi sajtót a cselekvési tervvel kapcsolatos fejleményekről,
- részt vesz az Európai Unió által szervezett Polgármesterek Konferenciáján, és tevékenyen bekapcsolódik annak munkájába.

A Csatlakozási Nyilatkozatban vállalt feladatok megvalósításának lépései:

- megfelelő adminisztratív struktúrák létrehozása,
- bázisév meghatározása, szén-dioxid alapkibocsátás készlet számítása,
- monitoring év meghatározása, szén-dioxid alapkibocsátás készlet számítása monitoring évre,
- átfogó stratégia megfogalmazása,
- emisszió célállapot meghatározása, Fenntartható Energia Akcióterv kidolgozása,
- Fenntartható Energia Akcióterv (SEAP) benyújtása,
- Fenntartható Energia Akcióterv (SEAP) megvalósítása,

- monitoring, a megvalósítási jelentések rendszeres benyújtása.

A fenti feladatok értelmében a város 2013-2014 folyamán elkészítette a **Fenntartható Energia Akciótervét** (SEAP), amely tartalmazta a Szén-dioxid mérleg szektoronkénti meghatározását (bázisév: 2010; monitoring: 2011), valamint a szén-dioxid kibocsátás csökkentését célzó projektlistát szektorális bontásban.

Paks Város Önkormányzata 2014-2020 között **városi energiaszervezetet** állít fel, amelynek feladata a javaslattétel, a döntés előkészítés a területet érintő fejlesztési elképzelésekhez, beruházásokhoz kapcsolódóan, egy-egy beruházás stratégiába való illeszkedésének vizsgálata, valamint szemléletformáló akciókhoz kapcsolódó kommunikációs feladatok irányítása. Az önkormányzat ezen túlmenően vállalja a **közvilágítási rendszer** korszerűsítését és az ipari park energiafelhasználásának csökkentését.

A **közlekedésben** a beszerzéseknél előnyben részesülnek a környezetbarát járművek, javítja a város a közösségi közlekedés feltételeit, bővíti a kerékpárút-hálózatot, forgalomcsillapított zónákat alakít ki.

A **területhasználat** terén a fenntarthatósági szempontok érvényesülnek a városfejlesztési programokban, valamint sor kerül városi alközpontok kialakítására, ahol a közintézmények, különféle szolgáltatóházak, egészségügyi intézmények közel helyezkednek el, és gyalog megközelíthetők.

A közintézmények esetében az alábbi energiahatékonysági pályázatok valósultak meg. (Az Önkormányzat energiahatékonysági fejlesztéseit a Mellékletek 4.4-1. táblázat tartalmazza.)

Benyújtás éve	Benyújtó	Kiíró	Cél	Támogatás (Ft)	Beruházás költsége (Ft)
2013	Napsugár Óvoda	KEOP-4.10.0/A	napelemes rendszer kiépítése	17 914 842	21 076 285
2013	Benedek Óvoda	KEOP-4.10.0/A	napelemes rendszer kiépítése	20 050 633	23 588 980
2013	Bóbita Bölcsőde	KEOP-4.10.0/A	napelemes rendszer kiépítése	30 513 147	35 897 820
2013	Paksi Közművelődési Nonprofit Kft.	KEOP-4.10.0/A	napelemes rendszer kiépítése	42 046 524	49 466 499

1.10-2. táblázat: Energiahatékonysági fejlesztések a közintézményekben

Forrás: Önkormányzat adatszolgáltatása

1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény értelmében az önkormányzat kötelezően ellátandó, településüzemeltetéssel összefüggő tevékenységei a következők:

- településüzemeltetés
- köztemetők kialakítása és fenntartása
- a közvilágításról való gondoskodás,
- kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása,
- a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása,
- közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása,
- gépjárművek parkolásának biztosítása
- környezet-egészségügy
- köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása,
- rovar- és rágcsálóirtás;
- helyi közösségi közlekedés biztosítása;
- hulladékgazdálkodás;
- távhőszolgáltatás;
- víziközmű-szolgáltatás, amennyiben a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény rendelkezései szerint a helyi önkormányzat ellátásért felelősnek minősül.

Pakson egy önkormányzati (továbbá hat egyházi) tulajdonú temető működik. A köztemető fenntartását az önkormányzat vállalkozóval kötött szerződés keretében biztosítja, de az egyházak által fenntartott temetők esetén is állja a szemszállítás költségét.

A közvilágításról (évente lezajló közbeszerzés során kiválasztott) a Pavill Paksi Villanyszerelő Kft., a kéményseprő-ipari szolgáltatásról a CAMINUS Tüzeléstechnikai Kft., a vízi közmű szolgáltatásról az önkormányzat többségi tulajdonában lévő Mezőföldvíz Kft., a távhő szolgáltatásról a Duna Center Therm Kft., a helyi autóbusz közlekedésről a Dél-Dunántúli Közlekedési Központ gondoskodik. A városgazdálkodási feladatokat (közparkok fenntartása, hulladékgazdálkodás, települési környezet tisztaságának biztosítása, parkolási rend betartásának ellenőrzése) az önkormányzati tulajdonban álló DC Dunakom Plusz Kft. közszolgáltatási szerződés keretében látja el teljes mértékben. A helyi utak folyamatos karbantartását, felújítását az részben önkormányzat, részben a városi cég végzi.

1.12 A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.12.1 Természeti adottságok

1.12.1.1 Geológia és domborzat, talaj

Paks területe a Dunántúli-dombság és az Alföld találkozásánál fekszik, tájkörzeti szempontból a Mezőföld középtáj része. A Mezőföld az Alföld legnyugatibb középtája. Külső-Somogytól és a Tolnai-dombságtól a Sió völgye választja el, keleten meredek peremmel szakad le a Duna-menti-síkságra. Lössszerű képződmények, illetve folyóvízű, szél fújta és ártéri üledékek építik fel. A volt téglagyár és a Tengelic-szőlőhegy ívében húzódnak a típusos lösszel, homokos lösszel fedett és a Dél-Mezőföldhöz tartozó löszplató és széles völgyközi háta területei.

A táj mai domborzatát kialakító fő felszínformáló tényező a folyóvízi erózió mellett a klimatikus és antropogén hatású defláció volt. A legnagyobb kiterjedésű hordalékkúpot az Ős-Sárvíz építette. Jelentős kiterjedésű futóhomok-felszín képződött a közeli Bikács – Németkér környékén. Tengerszint feletti magasság 120 és 180 m közötti, a Duna felől nagyobb szintkülönbség (tereplépcső) választja el az Alföld többi részétől.

A kistérség területére a legnagyobb mértékben löszön vagy lösszerű üledékeken, képződött alföldi mészlepedékes csernozjom és réti csernozjom, kisebb mértékben és területeken folyóvízi öntéseken és pleisztocén homokon képződött talaj a jellemző. A talajadottságok igen kedvezőek a mezőgazdasági tevékenység számára.

1.12.1.2 Vízrajz

Az ember vízrendezési tevékenységének hatására a kistérség felszíni vizeinek mennyisége jelentősen lecsökkent. Vízkészletek szempontjából legjelentősebb a keleti természetes határt is jelentő Duna, ám egykori ártere és holtágai visszaszorultak, ill. eltűntek. Átlagos szélessége 500-600 m, átlagos mélysége 3-4 m, közepes vízhozama Paksnál $2.300 \text{ m}^3/\text{sec}$. Gyengén alsó (azaz kanyarogva bevágó) szakasz jellegű, a hajózó utat szigetek és zátonyok kísérik. A Duna még mindig számos, nem kellően kihasznált természeti adottsággal rendelkezik (vízi úton történő szállítás, közlekedés, öntözési és ivóvízkészletek, további vízigényes ipari létesítmények telepítésének lehetősége, a dunai vízi turizmus fejlesztési lehetőségei, a holtágak turisztikai adottságainak fokozottabb kihasználása, stb.), ám ehhez a vízmeder visszaállítására és élettér rehabilitációra van szükség (pl. Imsósi Dunaág, Uszódi sziget). Országos szinten készül a Duna Régió Stratégia, mely a Duna értékeinek jobb hasznosítását teszi lehetővé.

Tolna megyén belül a legjelentősebb víztestek Dunát nem számítva a Kapos, a Koppány patak, a Sió, a Nádor-csatorna (Sárvíz), valamint a Völgységi-patak, melyek mind a megyén kívül erednek. Ezeknek a víztesteknek a jelentős része (kétharmada) erősen módosított, tehát emberi beavatkozás hatására jelentős fizikai változáson ment keresztül. A Siótól nyugatra dombvidéki jellegű (nagyobb mederfenék eséssel jellemezhető), a Siótól keletre síkvidéki jellegű vízfolyások helyezkednek el, melyek közül a Kapos rendelkezik a legnagyobb vízgyűjtővel.

Az állóvizek többsége mesterségesnek mondható, úgy, mint a Pacsmagi-halastavak és a Simontornya melletti tavak, a dombvidéki völgyzárógátas halastavak, tározók. Természetes vízfelületek a Fadd-Tolna-Bogyiszlói Dunai holtágrendszer.

A felszín alatti vízkészletek – mind a talajvíz, mind pedig a rétegvíz – tekintetében Tolna megye adottságai kevésbé kedvezőek. 40-300 m-es mélységközben fordulnak elő vízvezető rétegek, amelyek alkalmasak ivóvíz-minőségű víz kinyerésére. Egy-egy kútból akár 1000 l/percmennyiségű ivóvíz is kitermelhető, a kút szerkezeti kialakításától függően. Paks térségében a talajvíz az egykori medrek hálózatán keresztül összefüggő rendszert képez, folyót szegélyező síkság talajvizének vízjárását a Duna adott vízállása határozza meg.

A hévíz (termálvíz) kitermeléséhez a megye középső részén Paks-Nagydorog-Tamási környékén vannak meg az optimális feltételek. Pakson 607-810 m-es kutakból 35-40 °C-os, míg Dunaföldváron 624 m mélységből 35 °C-os vizet nyernek. A víz mindkét helyen gyógyvízi minősítéssel rendelkezik. A helyi gyógyvizek magas sótartalmú alkalikus vizek, a szódabikarbóna ionjait, vagyis nátrium- és kloridos-hidrogén-karbonát-ionokat tartalmaznak, de jelentős a jód, fluorid és bromid tartalmuk is. Hatásos nőgyógyászati, mozgásszervi reumás betegségek, balesetek, csontok kezelésére, de ivókúrára is használják (kajdacsi beathus) a gyomor-, bélhurut, gyomorsavtúltengés, vagy légúti hurut kezelésére. A kistérségen belül jelenleg csak Kajdacson működik olyan ásványvízkút, amelynek vizét palackozzák. Paks termálvízkinccs hasznosítása mellett döntött és hosszú évek előkészítő, majd kivitelező szakasza után 2014-ben megnyitotta a leginkább helyi és környéki lakosság által használt Gyógyászati Központtal egybeépített Gyógyfürdő épületét.

1.12.1.3 Klimatikus viszonyok

A növénytermesztéshez elegendő napfény, kellő hő és nedvesség áll rendelkezésre, amelyben mediterrán hatások érvényesülnek. A klíma kiegyensúlyozottabb, mint a Kárpát-medence északibb, keletibb fekvésű dombvidékein. Az éghajlat mérsékelt kontinentális, amelyre egyrészt az átmeneti jelleg, másrészt a domborzati hatásokból következő változatosság jellemző. A kontinentalitás mértéke nyugatról keletre jelentős mértékben növekszik, bár néhol az Alföldre jellemző szélsőséges viszonyok is érvényesülnek. Mezőföld és a Sárköz a napsütéses órák számát tekintve az ország leggazdagabb területei közé tartozik. Az átlagos éves csapadékmennyiség Mezőföldön, illetve a sárközi (gemenci) térségben 600 mm alá csökken, az évi középhőmérséklet 10,5°C, a leggyakoribb szélirány az északnyugati.

1.12.1.4 Élővilág

A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás (hatvanas évek erőszakos akácosítása és fenyősítése) miatt a természetes növénytársulások napjainkra visszaszorultak, és csak néhány helyen – reliktszerűen maradtak meg. A közeli Németkér és Bikács között elterülő, egykor futóhomokos területek őrizték meg legérintetlenebbül és leglátványosabban az árvalányhajas homokpusztákat. A területen olyan ritka fajokat is találunk, amelyek a veszélyeztetett európai növények Vörös Listáján is szerepelnek. A terület vízháztartása is megváltozott, de helyenként még fellelhetőek láp- és mocsárrétek, amelyek legnagyobb látványossága az ott előforduló 17 orchidea faj. A nedves réteken és a láperdőben sajátos és gazdag rovarvilág, valamint kételtű-, hüllő- és madárfauna található

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

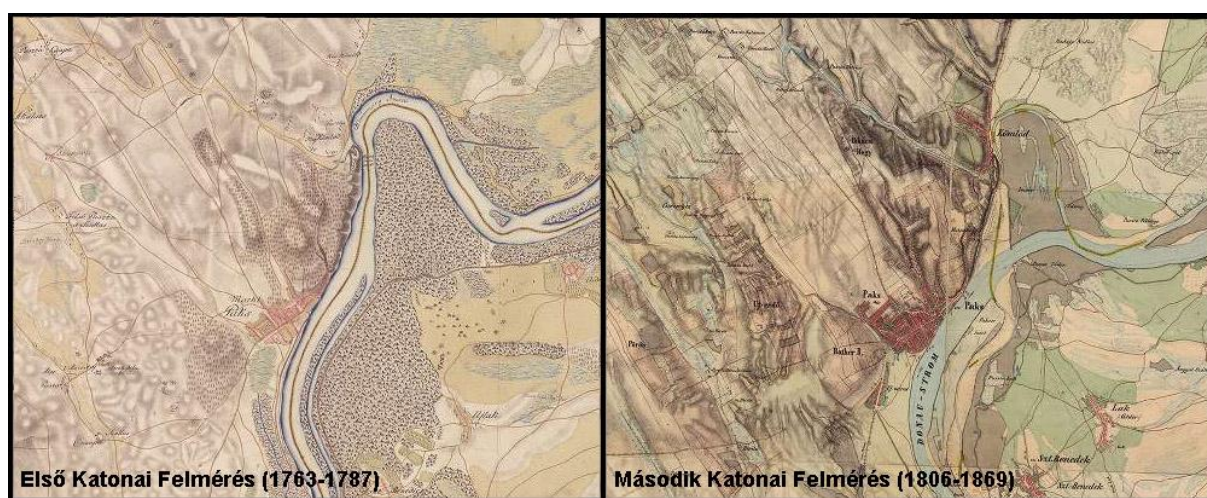
1.12.2.1 Táj történeti vizsgálat

Paks várost és környékét változatos táji adottság jellemzi. Ahogy azt megelőzően a domborzati leírás is bemutatta, meghatározó elem a Duna menti elhelyezkedés. A tájhasználatot történelmi idők óta a

táji adottságok határozták meg, így a halászat, erdőgazdálkodás, szőlők és a mezőgazdasági tájhasználat évszázadokig együttesen volt jellemző, amely az elhelyezkedéséből adódóan a római időkben hadászati szempontú területhasználattal is kiegészült. A Pannonia provincia határát képező erődíjmentes volt egyik tagja a dunakömlődi meredek löszfal tetején épített erős kőerőd, castrum (tábor), amely a rómaiaktól a Lussonium nevet kapta. A Rákóczi-szabadságharc idején (Vak) Bottyán János is a Sánchegyen jelölte ki a dunai átkelését védő erőd helyét. A generális gyalogosaival 1705-ben átkelt a Dunán, s a hegy aljában hozzáátott a hídfő sáncainak megásásához, a dombon pedig kiépítette egy palánkvárat, amelyet később a Habsburg csapatok leromboltak és felégettek.

Az 1730-tól mezővárosi jogú településen a mezőgazdaság elsődlegessége mellett a céhes ipar térnyerése is megfigyelhető volt, ez együtt járt a település, vagyis a művelés alól kivett területek növekedésével. A 19. századi lassú polgárosodás, majd a világgazdasági válság ellenére a két világháború közötti időszakban beindult gazdasági fejlődés (későbbi konzervgyár jogelődje ekkor kezdte meg működését), illetve a háború utáni fejlődés (Konzervgyár, Téglagyár, más iparágak és a mezőgazdaság) egyre nagyobb nyomot hagytak a tájon, de a legradikálisabb változást tájhasználat és tájképi szempontból is az atomerőmű felépítése jelentette. A mai tájkép része az erőmű épületegyüttese, de a település új városrészei, lakó, szabadidős és intézményi területei is ekkor formálták át az addig szőlő, mezőgazdasági vagy erdő hasznosítású területeket.

A vizsgált térségben a természeti táj mai arculata mezőgazdasági kultúrtájat mutat, ahol a szántóföldi művelés a meghatározó és ahol még a természeti értékek java része is az emberi tevékenységhez köthető.

1.12 1. ábra: Részlet az első és második katonai felmérés térképeiből

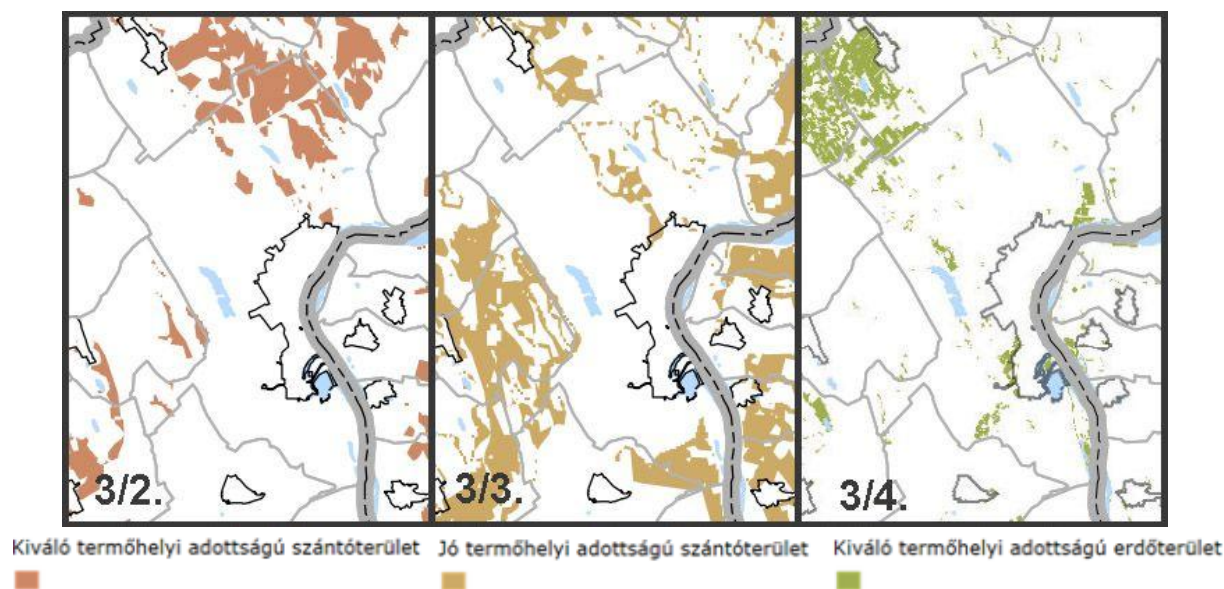
Forrás: www.mapire.eu, 2015. január

1.12.2.2 Tájhasználat értékelése

A tájegység éghajlati, domborzati, vízrajzi viszonyai miatt a táj természetes állapotban erdők, homokpuszták, nedves rétek és a láperdők területe lenne, ezt azonban az emberi jelenlét fokozatosan alakította, változtatta és a település fejlődése, gazdasági hasznosítás és a vízszabályozás védművei mára már szinte teljes egészében átformálta. A város terjeszkedése, atomerőmű megjelenése, illetve az ember megváltozott életvitele, gazdálkodási módja alakította ki a táj mai arculatát.

A település közigazgatási területén az Országos Erdőállomány Adattár 3798 ha erdővel borított területet – mely 23%-a védelmi, 76%-a gazdasági és 1%-a közjóléti rendeltetésű –, valamint 257 ha nem erdővel fedett, de az erdőtervben szereplő ún. egyéb részletként megjelölt területet tart nyilván.

Az OTrT 3/2. sz. mellékletén jelölt Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete, valamint 3/3. sz. mellékletén jelölt Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete, a közigazgatási területet kb. 10-15%-on északon és délen érinti Paks közigazgatási területét. Az OTrT 3/4. sz. mellékletén jelölt Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetébe csak szórványosan, kis területrészek tartoznak.

1.12 2. ábra: Részlet az OTrT Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (3/2); Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete (3/3); Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület (3/4) térképi mellékleteiből

Forrás: www.terport.hu, 2015. január

A hatályos településrendezési eszközök elfogadásával a város az építést szabályozva fékezi a település táji-, természeti értékeinek csökkenési folyamatát. A megmaradt művelt szőlők kb. 280 ha (ez egy tizede a 120 évvel ezelőtti értéknek) értékes, védelemre érdemes tájalkotó elemek. A Cseresznyés, Akalacs, Pörös, Biritó területeken a legelőkkal tarkított erdők szintén fontos tájképi elemek és bár a környező tanyavilág szerepe megváltozott, hisz a tanyák mára nem a gazdálkodás központjai, hanem csak az ingázók lakóhelyei, esetleg üdülőként használt épületek, de a Csámpa és Biritó között kialakult tanyás térség megtartása tájtörténeti és táji szempontból egyaránt fontos. A táj egyik karakteres eleme a Duna az árterével, a holtágaival, a történetével, melynek fejlesztéséhez Uszódi sziget és Imsósi Dunaág, mint vízrehabilitációs területek jelentenek helyi alapot.

1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

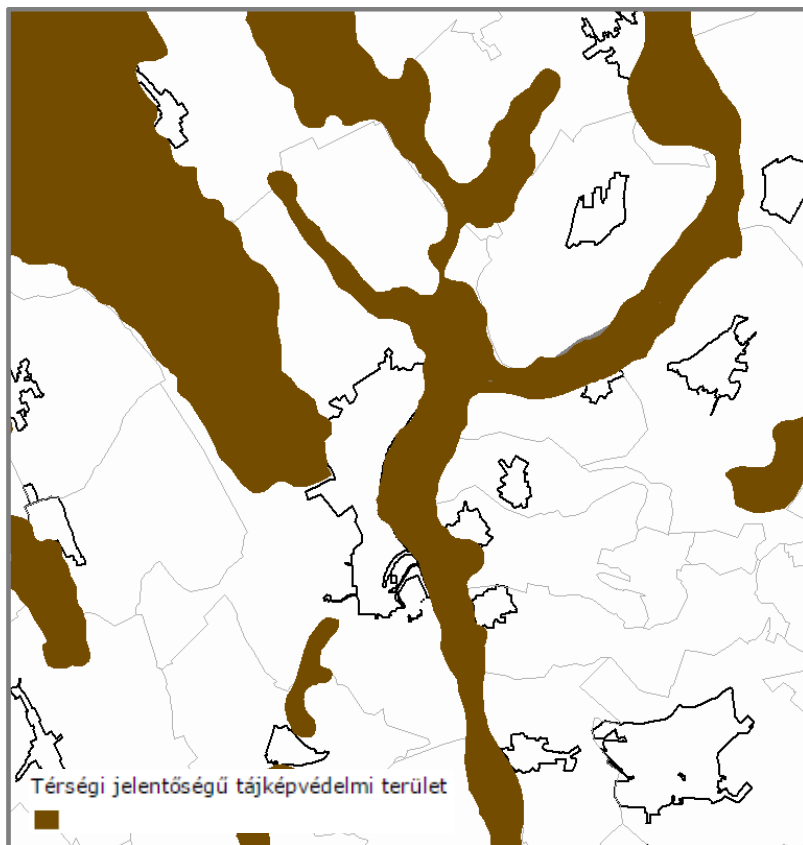
1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Tájképvédelem szempontjából két kategória szerint emelik ki a védendő területeket. Vannak „országos jelentőségű”, valamint „térégi jelentőségű” tájképvédelmi területek.

Tolna megye területrendezési terve tájképvédelem szempontjából még két kategória „országos jelentőségű”, valamint „térégi jelentőségű” szerint emelik ki a védendő területeket, amelyből az

utóbbi kategóriában vannak besorolva paksi területek közül a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzethez és a Tolnai Dunához tartozó területek.

Az OTrT felülvizsgálatakor született döntés értelmében a módosított országos terv a kétszintű lehatárolást megszünteti, és egy egységes, országos övezetként meghatározott tájképvédelmi területi lehatárolást vezet be. Ebben a szellemben készült területhatáros övezet a Közép-mezőföldi löszvidék és a Dunaszentgyörgyi-láperdő TT is kijelöli Paks esetében.

1.12.3. ábra: Részlet az OTrT Társégi jelentőségű tájképvédelmi terület térképi mellékleteiből

Forrás: www.terport.hu, 2015. január

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Országos védelem

Paks közigazgatási területét érintő országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek a következők:

Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzeten (törzskönyvi szám: 293/TK/99) belül Paks közigazgatási területén védettséget élvez a Tengelici homokvidék, Paksi ürgemező, Paksi tarkasáfrányos.

A védettség indoka és célja: „a mezőföldi táj egyedi arculatát meghatározó löszképződmények, az Ős-Sárvíz hajdani medre helyén képződött futóhomokos területek és a rajtuk kialakult fajokban gazdag vegetáció és állatvilág megőrzése, a tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme”

Védetté nyilvánítás: 11/1999. (X.29.) KöM rendelet

Dunaszentgyörgyi-láperdő Természetvédelmi Terület (törzskönyvi szám: 323/TT/12)

A védettség indoka és célja: „a Duna-völgy eltűnőben lévő lápréti, láperdei, ligeterdei tájképi értékeinek, a terület természetes és természetközeli állapotú növénytakarásainak, valamint a hozzájuk kapcsolódó állatközösségek megőrzése”

Védetté nyilvánítás: 6/2012. (II.21.) VM rendelet

Országos védelemre tervezett területek is találhatóak a város közigazgatási területén:

- Imsósi Erdő Természetvédelmi Terület
- Paks löszfalfeltárás Természetvédelmi Terület (Téglagyári központ)

Paks Város Önkormányzatának helyi természeti értékekről szóló 30/2008.(XII. 17.) számú rendelete értelmében a helyi jelentőségű védett természeti területeit és emlékeit a következő táblázat foglalja össze.

Név	Törzskönyvi szám	Védelmi kategória
Anna utcai Általános Iskola fái (1 tiszafa, 1 papíreperfa, vadgesztenye facsoport)	16/61/TE/96	természeti emlék
Deák Ferenc utca 22. sz. alatti császárfa	16/58/TE/08	
Dunakömlődi római katolikus templom előtti gesztenyefasor	16/67/TE/96	
Duna-parti gesztenyefasor	16/30/TE/96	
Faluhelyi fák és fasor*	16/68/TE/96	
Hegyhát utca 7. sz. alatti ciprus	16/57/TE/08	
Kalap utca 6. sz. alatti örökzöld*	16/62/TE/96	
Laktanya utca 1. sz. alatti tiszafák*	16/63/TE/96	
Laktanya utca gesztenyefasora	16/65/TE/96	
Művészeti Iskola udvarán álló tiszafa	16/66/TE/96	
Pollack Mihály utcai kocsányos tölgy	16/59/TE/08	
Szent István téri fehéreperfa	16/69/TE/96	
Táncsics Mihály utcai platán fasor	16/60/TE/08	
Vörösmarty utca gesztenyefái	16/64/TE/96	
Paks, Deák Ferenc utcai általános iskola előkertje	16/29/TT/96	
Paksi Cseresznyési-láprétek	16/28/TT/96	
Paks, Imsósi-erdő	16/35/TT/00	
Paks, Prelátushoz tartozó szőlőterület	16/31/TT/96	
Paks, Városi Múzeum kertje	16/33/TT/96	
Római katolikus templom kertje és a Templom tér	16/32/TT/96	

1.12-1. táblázat: Paksi helyi jelentőségű védett természeti területek listája

*helyi információk alapján már nem létező elemek (adatbázis nem frissült)

Forrás: Védett Természeti Területek Törzskönyve, 2015. január

A Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség tájékoztatása alapján a közigazgatási területen ex-lege védett a Sánchegy elnevezésű földvár.

Natura 2000

Pakson az Európai Közösségi Jelentőségű Természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet hatálya alá tartozó, a 15/2010. (V. 11.) KvVM rendelettel kihirdetett alábbi Natura 2000 természet-megőrzési területek (SCI) területek találhatóak:

- Dunaszentgyörgyi láperdő (HUDD 20072)

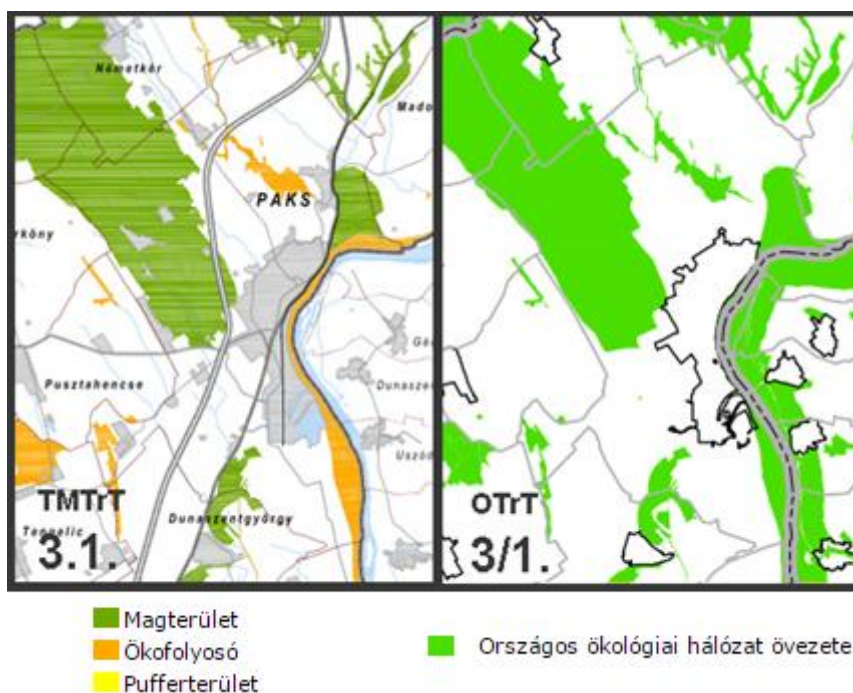
- Közép-Mezőföldi löszvölgyek (HUDD20020)
- Paksi tarkasáfrányos (HUDD 20071)
- Paksi ürgemező (HUDD 20069)
- Tengelici homokvidék (HUDD 20040)
- Tolnai Duna (HUDD 20023)

Natura 2000 madárvédelmi (SPA) területek nincsenek a településen.

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat elemeit az Országos Területrendezési Terv egységesen jeleníti meg, míg az övezeti három kategóriáját (magterület, ökológiai folyosó, pufferterület) a megyei rendezés terv vonatkozó melléklete jelöli. Pakson magterület és ökológiai folyosó található területe a védett területek (országos, Natura2000) egybeesnek.

A magterületek természetességüket, ökológiai funkciójukat tekintve az ökológiai hálózat természetvédelmi szempontból legfontosabb elemei. Az ökológiai folyosó övezetébe olyan területek tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, puffer területek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására.

1.12-4. ábra: Az ökológiai hálózat elemei Tolna megye területrendezési tervében és az OTRt-ben

Forrás: www.terport.hu, 2015. január

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A helyzetfeltárás alapján a meglévő problémák nem tekinthetők jelentősnek, ám kezelésükkel hosszú távon egy harmonikusabb ember-táj kapcsolat alakulhat ki, legyen szó a víz-rehabilitációs munkálatokról vagy éppen az út melletti fásításokról.

A nem célzottan tájhasználati konfliktusok feloldását célzó fejlesztési beruházások minden erőfeszítés ellenére előbb-utóbb bizonyos fokú konfliktushoz vezetnek, melyek lehetnek területhasználati és

funkcionális, tájökölógiai vagy tájképi (vizuális) gyökerűek. A konfliktusok mértéke azonban összehangolt, átgondolt tervezéssel csökkenthető. Leggyakoribb probléma az infrastruktúra fejlesztések, a beépített területek növelése és a természetvédelem, tájvédelem szempontjainak ütközése.

A tervezett fejlesztések közül előreláthatóan az ipari park területnövekedése, és az atomerőmű bővítése fog leginkább tájhasználati konfliktusokat generálni.

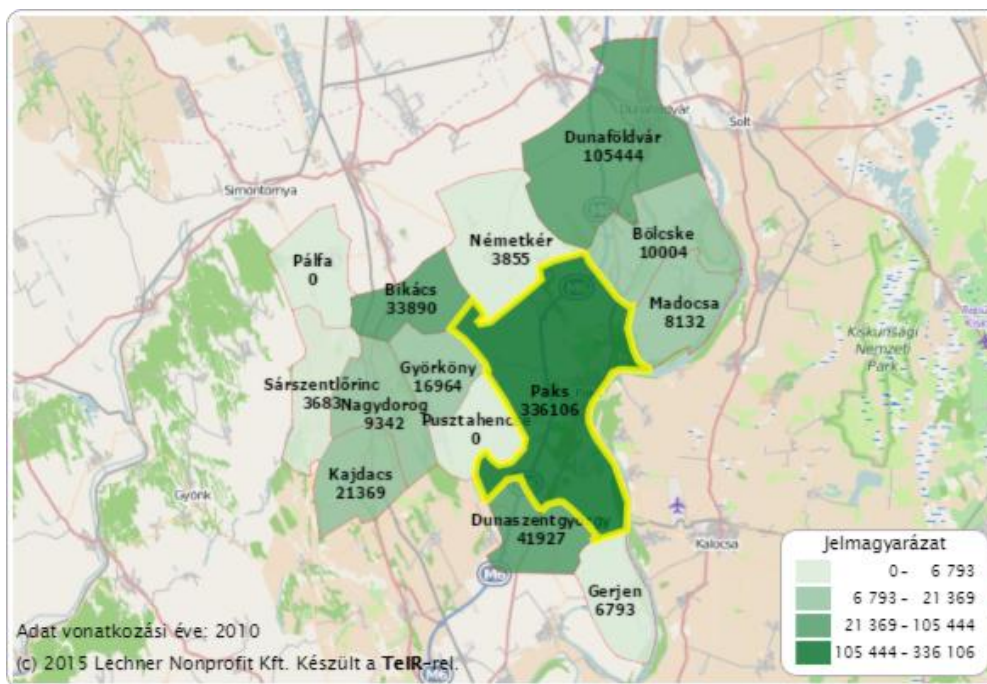
A táj- és természetvédelmi szempontok érvényesítése terén a Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség kiemeli a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait, illetve elsődleges szempontként az újonnan létesítendő épületek közműrendszerének kiépítésénél a településkép-védelemét (takart elhelyezés, tájba illesztés stb.). A tervezett lakóterület fejlesztések külterülettel határos részein és a gazdasági, ipari területek körül takarófásítás tervezését, szabályozását javasolja.

1.13 ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A település zöldfelületi rendszerének elemei a közterületen kialakított közparkok, közkertek a jelentős zöldfelületű létesítmények kertjei (pl. különleges területek – temető, sport- és rekreációs területek; oktatási- és egészségügyi létesítmények kertjei), lakókertek, erdő- és mezőgazdasági területek (kiskertek), vonalas zöldfelületi elemek (utakat, vízfolyásokat kísérő gyepes, illetve fásított zöldsávok, fasorok).

1.13-1. ábra: Zöldfelületek nagysága Pakson és környékén, m²

Forrás: Lechner Nonprofit Kft., 2015. január

A zöldterületek az állandóan növényzettel fedett közterületek (közkert, közpark). A város jelentősebb zöldterületei:

- a Szent István park (Templom tér), Deák Ferenc utca menti park,
- a Táncsics park,
- a lakótelep központi parkjai (Csengey Dénes Kulturális Központ körüli, a "Makovecz-piac" melletti parkok, a Teller E. utca menti sport- és pihenőpark),
- a "kreszpark" (gyermekliget),
- az ürgemezei közpark,
- a Duna-parti meglévő és tervezett közparkok,
- Pollack M. utcai lakóterület tervezett parkjai,
- a Hidegvölgy utca északi részén az árvízi tározó alatti terület,
- a dunakömlődi Sánchegy utcai terület a Lussonium alatt, a sporttelep környéke, valamint a templom felett tervezett park,
- Dobó István utca végi játszótér;
- Sárgödör tér zöldfelülete;
- Újtemplom körüli park;

- Delta kereszt környék zöldfelülete;
- Vadász utca melletti zöldfelület;
- Virág utcai játszótér;
- Erkel F. utcai játszótér.

A város területén található zöldterület jellegű különleges területek elsősorban a nagy zöldfelülettel rendelkező, alacsony beépítettséget igénylő létesítmények elhelyezésére szolgálnak. Legjelentősebbek a következők:

Sport- és szabadidős területek:

- az ürgemezei szabadidős központ (strand, jégpálya, szabadidős park, az un. „brigádtanyák” területe),
- a sportterületek (a Fehérvári úti, a dunakömlődi és az ürgemezei),
- a turisztikai területek (Cseresznyéspuszta, Cseresznyés volt iskolája, Hidegvölgy, Fehérvári út menti lovas-tanya),
- a Duna-parti rendezvényterület és vízi-sporttelep, az erőmű vízi-sporttelepe.

Temetők:

- az öt meglévő belterületi temető (református, római katolikus, izraelita, evangélikus),
- az új paksi és dunakömlődi meglévő és a tervezett köztemető.

Egyéb területek:

- a dunakömlődi római castrum (Lussonium) és környezete,
- a távlatban a téglagyár felhagyott területe,
- a gyapai kápolna,
- az "energiapark" területei.

Pakson a közterületeken és a közhasználatra átadott területeken (Duna Szálló környezete, Erzsébet Szálló környezete) a köztisztasággal összefüggő tevékenységek ellátását a DC Dunakom Plusz Kft. végezi. Az összes gondozandó terület adatát a következő táblázat összegzi, amelyben a fenntartási/megújítási intenzitás fokát jelölik az egyes kategóriák. A különböző területek fenntartásnál a legnagyobb különbség a gyepterületek évi kaszálásának számában van.

Összes gondozandó	1. kategória	2. kategória	3. kategória	Mindösszesen
Gyep (m ²)	110 867	188 810	102 418	402 095
Fa (db)	2 248	3 652	1 270	7 170
Cserje (m ²)	16 430	38 480	1 090	56 000
Virág (m ²)	2 322	-	-	2 322

1.13-2. táblázat: A kertészeti körzetek összefoglaló adatai

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, 2015.

1.13.1.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Központi terek és térkapcsolatok, valamint azok fejlesztésének elképzelései három terület köré csoportosulnak. A **történelmi településközpont** (Szent István tér – Szentháromság tér) fejlesztése és megőrzése leginkább a kulturális és építészeti hagyományok és ehhez kapcsolódóan az

idegenforgalmi értéknövelésben jelentős. A **Táncsics park és környezete** a modern, és a mai kor igényeit kielégítő funkcionális elemekkel (vegyes funkciójú épületek /lakó és szolgáltató/ déli oldal lezárásaként, közterületi funkciók) jól fejleszthető, hiszen a közeli autóbusz-pályaudvar és a Gyógyászati Központ miatt látogatott és étellel teli a településnek e része. **Központi tér** (lakótelep főtere) a helyiek, azon belül is a lakótelepiek számára jelent fontos fejlesztendő területet. A tervek szerint az engedélyezési tervvel rendelkező fejlesztési elképzelések egy része a Csegey Dénes Kulturális Központ épületének felújításával együtt fognak megvalósulni.

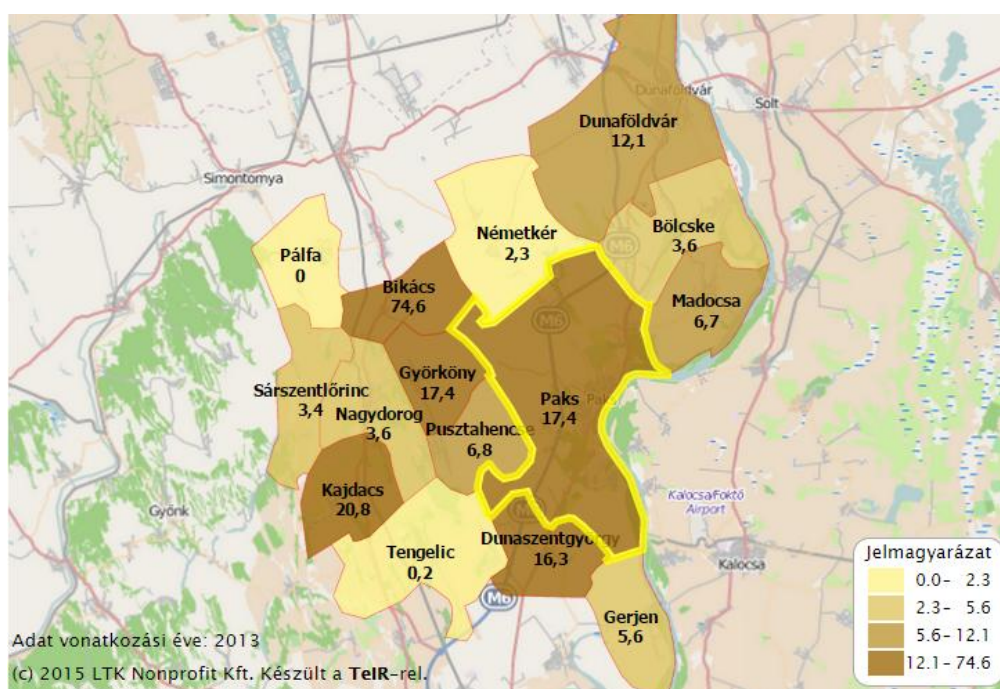
A város által az Ürgemezőn tervezett rekreációs (kerékpáros) terület kialakításánál is igyekszik – a tervezett funkcióval összhangban – a közterületeknél meglévő és annak megfelelő minőségi környezet kialakítására.

Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség előzetes tájékoztató levelében a növényhasználatnál tájhonos, lomhullató fa- és cserjefajok alkalmazását kéri. A telepíthető növények jegyzékének a HÉSZ-hez csatolását, rendelkezések szabályozási előírásokban történő megjelenését javasolja.

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A zöldfelületek ellátottságának értékelésekor különbséget kell tenni az övezeti szabályozás szerinti és a valós zöldfelületi hányad között. A továbbiakban a valós zöldfelületi hányadot vesszük figyelembe.

Pakson a zöldfelületi ellátottság jó. A közterületek tisztasága, gondozottsága az országos átlag feletti. A közterületek állapota az elmúlt években jelentős megújuláson ment keresztül. A folyamatban lévő belterületi utak komplex felújításának és a lakótelepi tömbbelsőik magas színvonalú megújításának hatására az országban kevés helyen tapasztalt minőséggel rendelkezik a város. A fejlesztési programokat a város saját forrásból fedezi, amit egyéb magyarországi település csak elvétve tud megvalósítani.

1.13-2. ábra: Egy lakosra jutó zöldfelületek nagysága Pakson és környékén m²

Forrás: www.teir.hu, 2015.

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A településen megfogalmazható zöldfelületekkel kapcsolatos problémák és konfliktusok a következőkben összegezhetők:

- A jelenlegi zöldfelületi rendszer még nem teljes. A zöldfelületekben gazdag erdőterületeket összekötő zöld folyosó zöldfelületi rendszerré fejlesztésére nem történtek lépések (a HÉSZ-ben javaslatok megjelennek). Ez abból adódóan, hogy a település közigazgatási területének nagy része szélérózióval veszélyeztetett kategóriába tartozik jelentős és orvosolandó probléma. Konfliktusforrást jelent ugyanakkor, a mezőgazdasági területek művelői, tulajdonosainak ellenérdekeltsége, vagy az út menti fásítás esetén az út fenntartójának érdektelensége, illetve az, hogy az önkormányzat terület híján nem nagyon tud az ilyen célú fejlesztéseket véghezvinni.
- Puskás Tivadar utca mögötti természetes vizes élőhely természeti környezeti élőhely szempontjából értékes zöldfelületi elem, amelynek sorsa lakossági vita tárgya.
- Kedvező a magánhasználatú zöldfelületi elemek gondozásában a lakossági általános hozzáállás, ugyanakkor egy-egy elhanyagolt terület (főleg a növekvő allergén növények miatt) konfliktusforrás lehet.

1.14 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1 Területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Paks településszerkezetét, a település terjeszkedését a Duna döntően meghatározta. Ennek eredménye a folyót körbeölelő, észak-déli kiterjedésű, félkörív alakú településforma. A város nyugati természetes határát a Tolnai-Hegyhát alkotja. A domborzati adottságok miatt a sugárirányú utcahálózat a meghatározó, a gyűrűs kapcsolatok nem tudtak teljesen kiépülni. A város mai településszerkezetét az atomerőmű építése és az ennek hatására végbemenő folyamatok alakították ki. A 6. sz. főút és a Duna árvízvédelmi töltésén futó vasút a települést teljesen elzárja a Dunától. Ez azt eredményezi, hogy a folyó nem képezi szerves részét a városnak, a városi életnek.

A település központja a történelmi városmag, ahol a kereskedelmi és szolgáltatási funkciók tömörülnek. Hátránya, hogy az észak-déli átjárhatóság is a városmagon keresztül bonyolódik, ezáltal növelve a belváros zsúfoltságát. A Tolnai úti lakótelep kiépülésével létrejött Paks alközpontja, amely karakterében, arculatában teljesen elkülönül a belvárostól.

A város több, elkülönült városrésszel is rendelkezik: a legnépesebb Dunakömlőd, az erőmű biztonsági övezetének közelében fekvő Csámpa, a németkéri út és M6 találkozásánál lévő Gyapa, a németkéri erdő mentén fekvő Cseresznyés, a tanyákból álló Hegyes, valamint Birító.

A 2009-ben készült Paks IVS hat városrészt különített el:

1. városrész: Kishegy-Újváros (Tolnai út), valamint Csámpa és Birító
2. városrész: Pollack Mihály utca térsége és Cseresznyés
3. városrész: történelmi városközpont és alvég
4. városrész: Fehérvári út és Györköny utca által határolt terület, valamint Gyapa
5. városrész: Szérűskert-Öreghegy
6. városrész: Dunakömlőd

A településrészek és a város kapcsolata Gyapa, Birító és Csámpa esetében megfelelő. Dunakömlődre egy új belső összekötő út kiépítése szükséges, amely közvetlen kapcsolatokat biztosít a gyorsforgalmi úthoz és a város egyéb területeihez.

1.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

Paks Településszerkezeti terve – melynek részletét mutatja a 4.1-1. ábra – területfelhasználás szerint beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területeket különít el. A **beépítésre szánt területek** közé tartoznak a lakóterületek. A dokumentum fejlesztési területként azonosítja a Pollack Mihály utcát és térségét, Dunakömlőd új lakóterületét, a vácikai zártkertek belterülettel határos, keleti sávját, a gyapai lakóterület-fejlesztést, valamint a Malomhegy térségét.

Vegyes területként kisebb településközpont kialakítása tervezett a "Malomhegy feletti lakóterület" központi részén, illetve intézményterületként az ürgemezei szabadidős központ feletti részen kijelölt területtel kell számolni.

Kereskedelmi és szolgáltató gazdasági területek további fejlesztési lehetősége – a már kialakult területek tartalékain túl – a Kölesdi út és a Fehérvári út mentén kellő mértékben biztosított. Ipari terület az ipari park délnyugati részén, illetve távlatban az erőműhöz kapcsolódó – a biztonsági övezeten belüli – területeken alakítható ki.

Különleges területek közül ki kell emelni a hulladékkezelő és hulladéklerakó telepeket (szennyvíztisztító telep és a térségi hulladékkezelő és lerakó telep). Mindkét létesítmény korszerűsítésével és bővítésével a város hosszú távú igényei kielégítésére alkalmas. A felhagyott szemételepek erdőterületként veendő figyelembe a rekultiváció utáni hasznosításként. Sport- és szabadidős tevékenységekhez a legjelentősebb fejlesztendő térség az ürgemezei szabadidős központ, valamint a Duna-part malomárok feletti részei.

A **beépítésre nem szánt területek** közül új zöldterületként a prelátushoz tartozó szőlő déli, teraszos rész kialakítása van tervbe véve. A város gazdasági rendeltetésű erdőterületei a faanyagtermelő erdők, a közjóléti rendeltetésű erdőterületek pedig a parkerdők (sport, turisztika és üdülés céljára kijelölt erdő). Belterületen kertes mezőgazdasági területként hasznosítandók Dunakömlődön a Radnóti Miklós utca patakparti telkei és a Szabadság utca mögötti szántó, valamint a volt téglagyár feletti zártkert bányatelken kívüli része. Vízgazdálkodási rehabilitációs területekként kell számolni az imsósi és uszódi holtágak valamikori medreivel, valamint az erőműtől délre lévő rehabilitálandó vízfolyással is. A város különleges turisztikai területeket is kijelölt (az imsósi terület déli részére tervezett táborhely és a gyapai tervezett sport- és turisztikai park).

1.14.1.3 Funkció vizsgálat

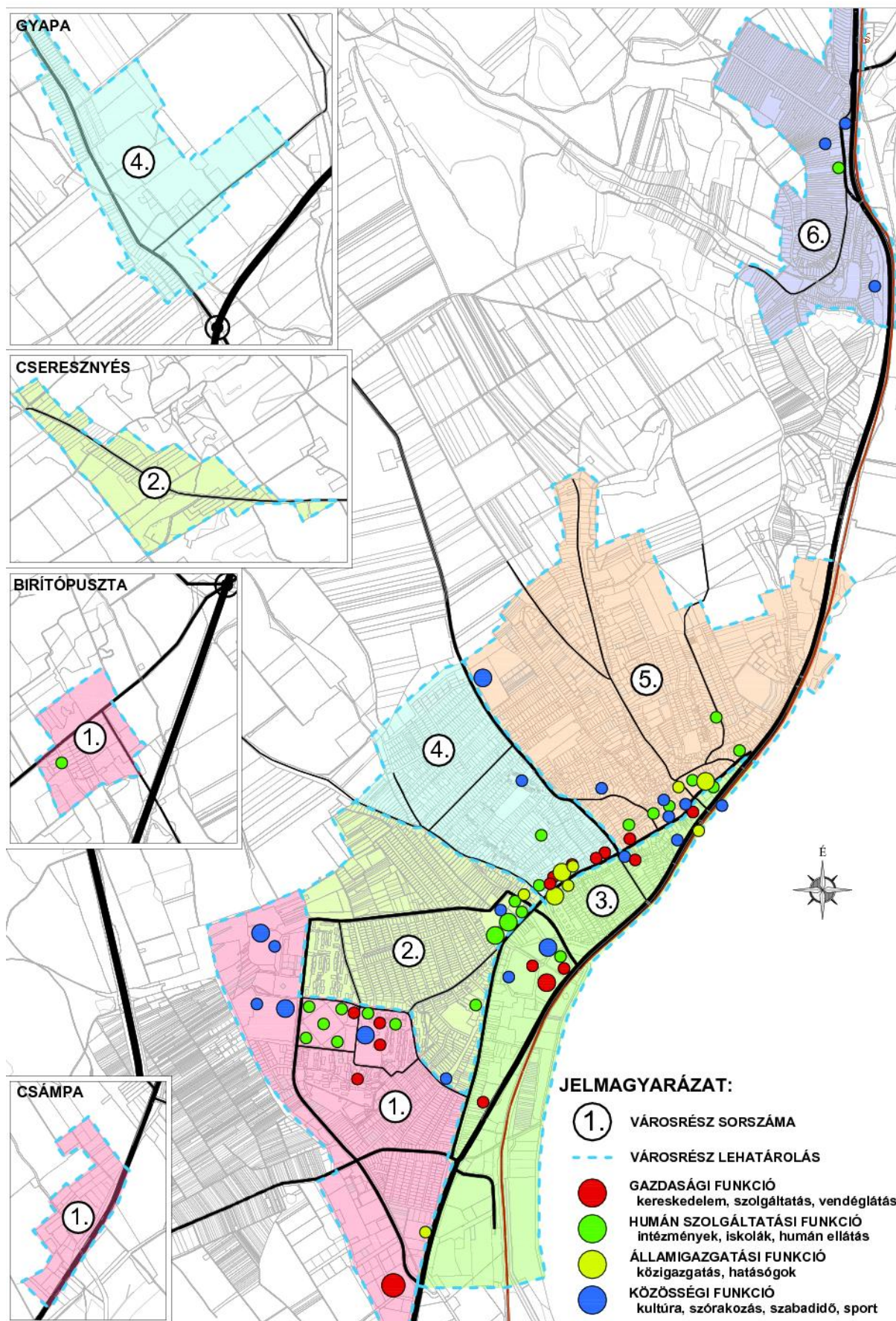
Paks funkcionális központja a történelmi városmag, amely mellett alközponti szerepet tölt be kishegyi lakótelep, valamint Dunakömlőd lokális értelemben tömörít néhány szolgáltatást.

Az igazgatási-államigazgatási feladatok a Dózsa György út déli részén, valamint Deák Ferenc utca és Szentháromság tér környezetében koncentrálnak. A gazdaság központja a település déli részén található ipari park és atomerőmű; a különböző kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó szolgáltatások szétszórtabban, a Dózsa György út mentén, a 6. sz. főút mellett, illetve a lakótelep központi részén találhatóak.

A humán szolgáltatásokat vizsgálva a Dózsa György út – Tolna út tengely menti koncentráció itt is megmutatkozik. Pozitívum ugyanakkor, hogy Birító is rendelkezik oktatási intézménnyel.

A városban a közösségi szolgáltatásokra jellemző leginkább a területileg viszonylag egyenletes eloszlás, vagyis nincsenek koncentrációk.

1.14-1. ábra: Paks funkcióellátottságának vizsgálata

1.14.1.4 Alulhasznosított barnamezős területek

A város barnamezős területei a volt konzervgyár és téglagyár területei. 1945 után főként e két gyár működése fémjelezte Paks iparát, de mára felhagytak a termeléssel.

A város jelentőset lépett előre, amikor az egykori **konzervgyári** üzemcsarnok átépítésével létrehozta a Paksi Képtárat, mint a kortárs magyar építészet emblemikus helyét. A létesítmény menedzsmentje megerősítendő, mivel jelenleg nem teljes éves nyitva tartással üzemel, nyáron időszakosan bezár. Ez a tény azzal is összefüggésben van, hogy a képtár folyamatos kiállításokkal való megtöltése egyelőre nem megoldott, ezért fontos célja lesz a jövőre vonatkozóan, hogy egyrészt intenzív közösségi térré váljék és helyet adjon kiállítások mellett kulturális rendezvényeknek is, másrészt hogy befogadja a kortárs magyar építészet katalogizált gyűjteményes kiállítását állandó jelleggel. **Kapcsolódó beruházásként a konzervgyár egykori teljes területének (kereskedelmi, szolgáltatási célú) rehabilitációját is szükséges elősegíteni, mivel a fennálló helyzetben a képtár szigetszerűen helyezkedik el, nem kapcsolódik szervesen a városközpontoz.**

Az egykori **téglagyár** gazdasági hasznosítása minimális, helyette inkább a **védelme és a turisztikai hasznosítása** lenne lényeges. A paksi téglagyári feltárás országos jelentőségű védett természeti emlékké nyilvánítását kezdeményezte a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a volt téglagyár területén található lösz földtani alapszelvény megóvása érdekében. A közel ötven méter vastagságú lösz rétegsor Közép-Európában az egyik legjelentősebb és a legjobban megkutatott terület.

1.14.1.5 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Az előző fejezetben említett két területen kívül konfliktussal terhelt területnek számít a főút és a Duna közötti terület. A főút a várost teljesen elvágja a folyótól, ezért az nem képezi a város szerves részét. A Táncsics utca környéke rekreációs területnek van kijelölve, de a töltés és a mellette lévő utcaszint nagy szintkülönbsége miatt, valamint a rendelkezésre álló terület mérete miatt máshol nincs lehetőség a Dunától való elzárttság enyhítésére.

Az ipari tartalékterületek az erőműbővítésre voltak fenntartva, de mára kiderült, hogy nincs rá szükség.

Konfliktussal terhelt terület lehet a prelátusi szőlők helyzete, amelyen teraszos rész kialakítása van tervben. A helybelieknek fontos a terület, ugyanis ez szükséges a paksi siller borfajta magas minőségű előállításához is.

1.14.2 Az épített környezet értékei

A városban jelenleg országos területi védettség nincs, világörökségi védettségre tervezett a Lussonium és környezete. Kiemelten fontos, hogy az örökségi elemeket, mint nem megújuló erőforrásokat számba vegyük, mivel Lussonium egy kivételes turisztikai lehetőségeket magában hordozó országos turisztikai identitásképző és helytörténeti jelentőségű terület. Mivel a világörökség várományos terület és védőövezetének lehatárolása még nem történt meg, ezért a szerkezeti terv - előirányzatként - a fokozottan védett régészeti lelőhely területeként tartalmazza. A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a szerkezeti terv jelöli, a műemléki épületek, objektumok műemléki környezetét a szabályozási terv tartalmazza. Később ezeket szükséges aktualizálni a településrendezési eszközök átfogó módosításakor a készülő új örökségvédelmi hatástanulmány alapján. A jelentősebb helyi értékvédelmi területek:

- Történelmi városközpont
- Ősz utcai pincesor
- Fehérvár úti pincesor
- Sárgödör téri pincesor
- Erzsébet szálló környéke

Paks Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 2008-ban rendeletet alkotott az épített értékek helyi védelméről¹⁰. A rendelet a helyi egyedi védettségű építészeti értékek közül tartalmazza a teljes épületek, az egyes épületrészek, a védett műtárgyak, a védett területek, valamint a műemlékek teljes listáját. Az országos védettségű épületek listáját a Helyi Építési Szabályzat függeléke tartalmazza.

A Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központtól az adatszolgáltatás keretében megkapott védett értékek adatait a Mellékletek 4.5-1. táblázata tartalmazza.

A Tolna Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály javasolja a helyi védelemben vett ingatlanok körének felülvizsgálatát és a jogi szabályozásának megfelelően nyilvántartott műemléki értéként való védelem alá helyezésének kezdeményezését, azokban az esetekben, ahol a műemlékké nyilvántartás szándéka vagy az ingatlan értékei ezt indokolják.

1.14.3 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Paks mai településszerkezetét az atomerőműhöz kapcsolódó infrastruktúrafejlesztések, valamint a domborzati viszonyok alakították. A Dunát, amely a város keleti természetes határa, a 6. sz. főút teljesen elzárja a településtől. Ennek következtében a folyó, mint „tematikus tér” nem játszik jelentős szerepet a városlakók mindennapjaiban.

A domborzati adottságok miatt a gyűrűs kapcsolatok nem alakultak ki a városban. Mindez azt eredményezte, hogy a város a történelmi városmagra fűződött fel és az észak-déli összeköttetést is ez a település biztosítja, növelve az itt élők számára a zajt, zsúfoltságot és az ezzel járó környezeti problémákat.

A város alapvetően „egyközpontú”, a szolgáltatások, a különböző városi funkciók is a Dózsa György út – Tolnai út tengelyre fűződtek fel. A kishegyi lakótelep kiépülésével némileg csökkent a belváros-centrikusság, de a lakótelep nem tölt be lényeges alközponti szerepkört a város életében.

Problémákat okoznak továbbá a városból széttartva kiágazó, elkülönült városrészek, különösen Dunakömlőd, ahol egy új belső összekötő út kiépítése szükséges.

A városnak további gondot okoz a műemlékek, műemlék jellegű épületek felhagyása, funkcióvesztése, mert ezek fenntartása, állagmegóvása nagy feladatot ró az önkormányzatra.

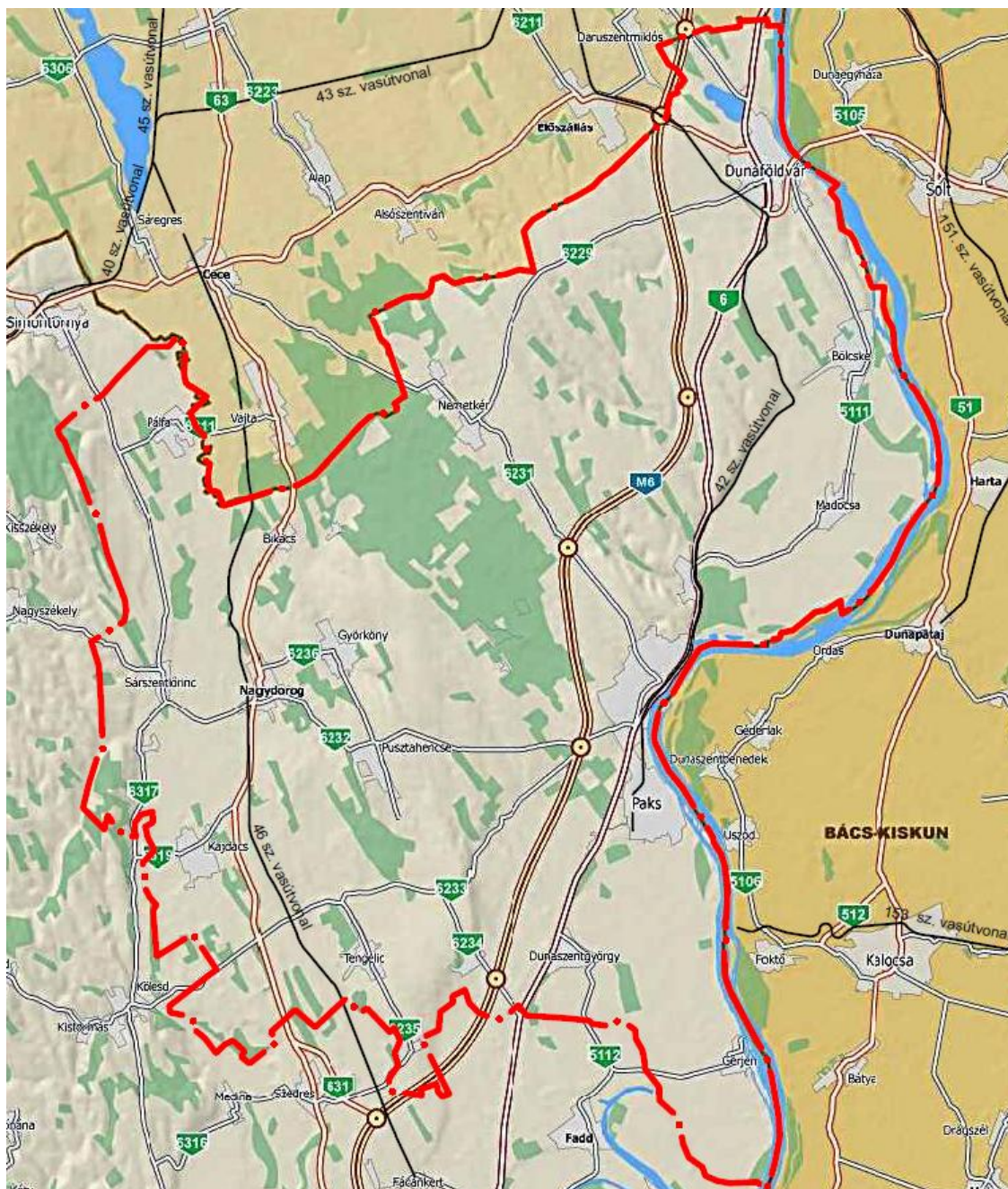
További problémát okozhat a külső, belterületi városrészekre kitelepülők és a már ott lakók eltérő anyagi és szociális helyzete. Ezeken a funkciókkal kevésbé ellátott városrészekben a kedvezőtlen intézményi és kereskedelmi ellátottság javítása további terheket ró az önkormányzatra.

¹⁰ Paks Város Önkormányzatának 29/2008. (XII. 17.) számú rendelete az épített értékek helyi védelméről

1.15 KÖZLEKEDÉS

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Paks térségét a páneurópai közlekedési hálózatba két észak-déli irányú TEN-T eleme kapcsolja be: a Duna, mint a VII. folyosó, valamint a M6 autópálya, mint az V. Velence – Kijev folyosó V/c Ploče – Budapest ága. Az országos közlekedési hálózatok erőteljesen Budapest irányúak, kelet-nyugati kapcsolatok gyengébbek. A különböző szintű térségi központok elérhetősége jónak mondható (pontos értékeket a 1.15-1. táblázat tartalmazza). A Paksi járás közlekedési hálózatát mutatja az alábbi ábra.

1.15-1. ábra: Paksi járás közlekedési hálózata
Adatok forrása: utadat.hu

Különböző szintű térségi központok elérhetősége személygépkocsival				
Térségi központok	Útvonal	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség
megyeszékhely - Szekszárd	M6	40,9 km	27 perc	91 km/h
	6	34,2 km	28 perc	73 km/h
régióközpont - Pécs	M6	119,0 km	68 perc	105 km/h
	6	87,0 km	70 perc	75 km/h
főváros - Budapest	M6	113,0 km	76 perc	89 km/h
	6	111,0 km	91 perc	73 km/h
Különböző szintű térségi központok elérhetősége távolsági autóbusz járással				
Térségi központok	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
megyeszékhely - Szekszárd	35,4 km	40 perc	53 km/h	40-38 járat
régióközpont - Pécs	93,5 km	117 perc	48 km/h	9-7 járat
főváros - Budapest	117,9 km	128 perc	55 km/h	16-17 járat

1.15-1. táblázat: Különböző szintű térségi központok elérhetősége

1.15.2 Közúti közlekedés

A Paksi járás területén található főbb közutak

Paksi járás területén a Budapestről induló 6. sz. főút halad, érintve a térség két központját (Paksot és Dunaföldvárt), majd Szekszárd megyeszékhely és Pécs régióközpont felfűzése után éri el a horvát országhatárt. Érintő irányú közúti kapcsolatot biztosít Dunaföldvár végponttal a 61. sz. II. rendű főút Nagykanizsa felé, az 52. sz. II. rendű főút Duna hídon át Kecskemét felé. Nagydorogon keresztül halad a 62. sz. II. rendű főút, mely Székesfehérvár és Szekszárd felé biztosít kapcsolatot. A járás többi települését 19 db alsóbbrendű országos közút köti be a közlekedési hálózatba. Paks közúti elérhetőségét a többi járási település felől mutatja az alábbi táblázat.

Járási települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség
Bikács	24,2 km	23 perc	63 km/h
Bölcske	19,9 km	21 perc	57 km/h
Dunaföldvár	22,2 km	16 perc	83 km/h
Dunaszentgyörgy	11,5 km	11 perc	63 km/h
Gerjen	21,9 km	18 perc	73 km/h
Györköny	16,9 km	16 perc	63 km/h
Kajdacs	25,2 km	23 perc	66 km/h
Madocsa	12,7 km	11 perc	69 km/h
Nagydorog	18,4 km	16 perc	69 km/h
Németkér	14,2 km	14 perc	61 km/h
Pálfa	34,1 km	33 perc	62 km/h
Pusztahencse	12,9 km	15 perc	52 km/h
Sárszentlőrinc	23,6 km	23 perc	62 km/h
Tengelic	19,6 km	21 perc	56 km/h
Átlag	19,8 km	19 perc	64 km/h

1.15-2. táblázat: Paksi járási központ közúti elérhetősége

A már említett M6 autópálya 2010 tavaszán készült el, Paks területén az átlagos napi forgalma (továbbiakban forgalma) 10747 Ej/nap. Paks közelében három csomóponttal („Paks Észak”, „Paks Centrum” és „Paks Dél”) és egy komplex pihenővel is rendelkezik.

Településen található főbb közutak¹¹

A település belterületének közúti hálózatát a 1.15-1. térkép mutatja.

6. sz. I. rendű főút: A Duna mellett halad a település közvetlen közelében, a település nagy részén 2x1 forgalmi sávossal, kivéve a Kölesdi úti csomóponttól Pécs felé tartó 1 km-es szakaszt, ahol 2x2 sávossá bővül, forgalma 7854 E/nap. Bár részben belterületen halad, jól elkülönül a település úthálózatától – települési szinten enyhe kapcsolati funkciót lát csak el –, engedélyezett sebesség 70 km/h-ra emelt.

ÉNy-i elkerülő út (Biztonsági út és Gesztenyés u.): Helyi főút, mely jelzőlámpás csomóponttal kapcsolódik a 6. sz. főúthoz, forgalma 3369 E/nap. A Kishegy-Újváros városrész kapcsolati funkciót ellátó útja, mely célja, hogy a területrészt forgalma (legfőképp az erőmű, ipari park és 6. sz. főút déli irányába tartó) ne terhelje szükségtelenül a város belső úthálózatát. Az elképzelések szerint az elkerülő út tovább kerülne vezetésre – I. ütemben a Fehérvári útig, II. ütemben Dunakömlődig – biztosítva ezáltal a teljes gyűrűs irányú kapcsolatot.

Fehérvári út – Széchenyi tér – Kereszt u.: A 6231. sz. Paks-Cece összekötőút, forgalma 4250 E/nap. A 4. és 5. városrész fő feltáró közlekedési útvonala, fontos a kapcsolati szerepe mind térségi, mind országos szinten (összeköttetést biztosít M6 autópálya felé). A Kereszt u. városközpont környezetében jelentősen beszűkül.

Deák Ferenc u. – Szent István tér – Dózsa György út – Tolnai út: A Fehérvári úttól délnyugatra eső szakasza 6231. sz. Paks-Cece összekötőúthoz tartozik, a másik része helyi főút. Forgalma jelentős (11711 E/nap), amely azzal indokolható, hogy az egyetlen Dunával párhuzamos feltáró és helyi kapcsolati funkciót ellátó út. A Deák Ferenc u.-nál keskeny, majd folyamatosan növekszik a közterület szélessége a Tolnai u. felé.

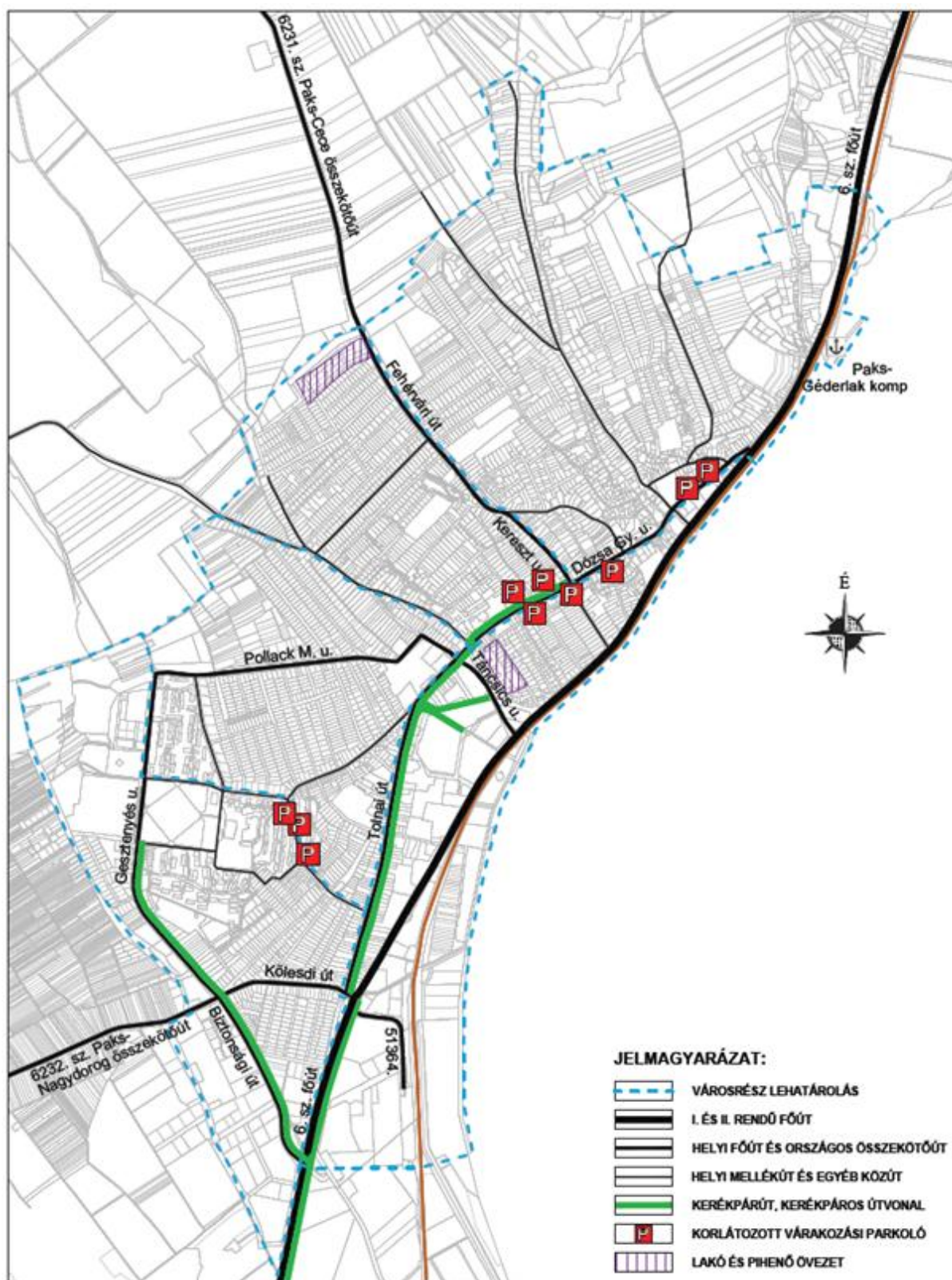
Kölesdi út: A 6232. sz. Paks-Nagydorog-Sárszentlőrinc összekötőút Paks területére eső szakasza, ebből ágazik el Paks külterületén a 6233 sz. Paks-Kölesd összekötőút, forgalma 5325 E/nap. A belterületi szakasza rövid, ezáltal csak enyhe feltáró funkciót lát el a település déli részén, inkább a térségi kapcsolati funkciója jelentős, valamint összeköttetést biztosít M6 autópálya felé. A Biztonsági úttal alkotott csomópontja a település legveszélyesebb részei közé tartozik közlekedésbiztonságilag.

Vasút u.: A vasútállomás bekötőútja 51364. sz. országos közút, mely csak kiszolgáló funkciót lát el.

Zsíros köz – Pollack Mihály u.: Helyi főút, a Kishegy-Újváros biztonsági útjának folytatása az Óváros felé. Felső szakasz (Pollack M. u.) szélessége az út funkciójához és forgalmához (4899 E/nap) képest széles, alsó szakaszán (Zsíros köz) szélessége lecsökken. A Kápolna u. – Zsíros köz csomópont kialakítása problémákat okoz, rossz beláthatóság és kedvezőtlen elsőbbségi viszonyok miatt, a város tervezi az átépítését.

¹¹ A fejezetben szereplő forgalmi adatok forrása: Paks közlekedési intézkedési terv felülvizsgálat, 2011.

1.15-1. térkép: Paks belterület közúti hálózata

Táncsics M. u. – Kápolna u.: Helyi főút, jelzőlámpás csomóponttal kapcsolódik a 6. sz. főúthoz, valamint körforgalmi csomóponttal a Dózsa Gy. úthoz. Forgalma 9398 Ej/nap, kapcsolati és kiszolgáló funkciót is ellát.

Dunakömlőd, Béke utca: Dunakömlőd városrész fő feltáró útja, mely egy része a 62134. sz. bekötőút.

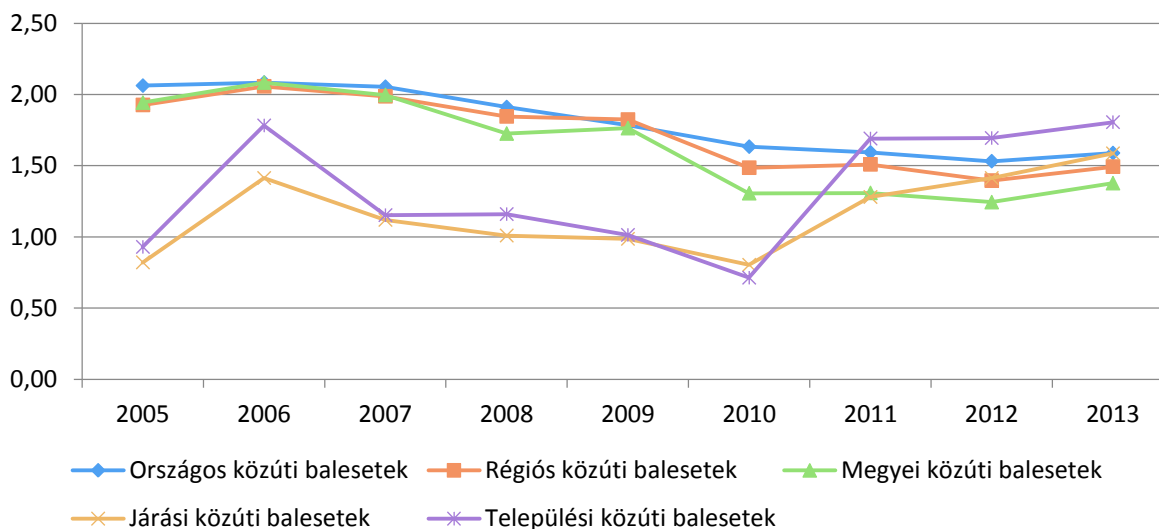
Település szempontjából fontosabb helyi mellékutak

- Rákóczi utca – Pál utca – Györkönyi út: 4. városrész egyik legfontosabb feltáró útja
- Kishegyi út – Újtemplom út: Kishegy-Újváros városrész legfontosabb belső feltáró útja, forgalma 6594 Ej/nap
- Szentháromság tér – Petőfi u.: az 5. városrész feltáró útja, forgalma 1231 Ej/nap
- Madocsa út: 5111. sz. Dunaföldvár-Dunakömlőd összekötőút része, átvezet Madocsa és Bölcske településeken

A településhez tartozó országos közutak (kivéve az M6 autópályát és a 6. sz. főút egyes szakaszait), valamint a helyi fő- és gyűjtőutak mind 2x1 forgalmi sávosak. Lakó és pihenő övezet két helyen van kijelölve a településen, a Toldi M. u. és Kosár u. környékén. Az út állapota miatt sehol sincs a településen se sebesség és se súlykorlátozás.

Baleseti mutatók alakulása

A közúti balesetek arányát tekintve romlott mind Paksi járás, mind Paks település mutatója, ahogy azt a 1.15-2. ábra mutatja. 2010-ig a megyei, régiós és országos átlagnál jóval biztonságosabbak voltak a közutak és javuló tendenciát mutattak, de 2011-re az előző évhez képest több mint megkétszereződött a közúti balesetek száma. A további vizsgálatok kimutatták, hogy a 2011. évi nagy ugrást a személygépkocsik által okozott balesetek számának növekedése eredményezte.

1.15-2. ábra: Személyi sérüléssel járó közúti balesetek száma 1000 főre vetítve

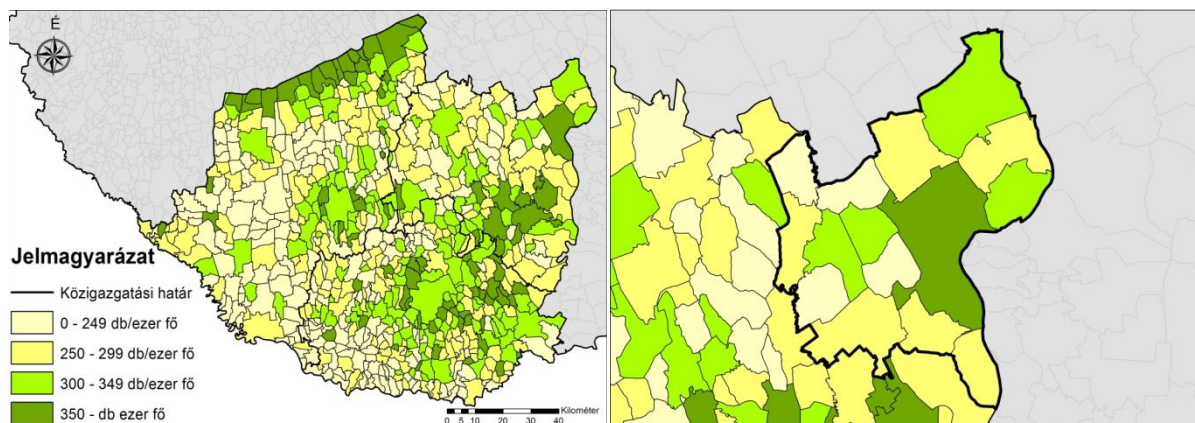
Adatok forrása: KSH, 2013

Motorizációs mutatók alakulása

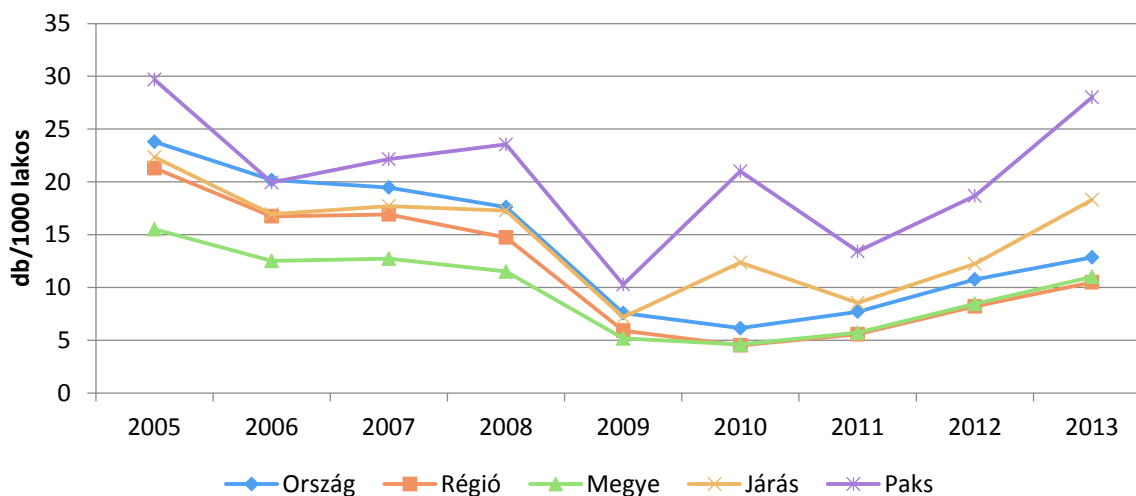
A település motorizációs mutatói (378 személygépkocsi/1000 fő és 55 tehergépkocsi/1000 fő) jóval az országos (308 és 48), a régiós (341 és 55) valamint a megyei (332 és 54) átlag feletti, amit az 1.15-3. ábra mutatja. A 1.15-4. ábra mutatja, hogy az elmúlt évek gazdasági recessziója visszavetette az évente forgalomba helyezett gépjárművek számát, de Paks település esetében ez magasabb

értékről történt, kisebb mértékű volt és rövidebb ideig tartott. 2013-ban már magasabb volt ez a mutató, mint a válság előtt és majdnem kétszer akkora, mint az országos átlag.

Az elmúlt években a településen folyamatosan csökkent a benzinüzemű gépkocsik aránya (2007-ben 79,3%-ról 2013-ben 69,5%-ra) és emelkedett mind a gázolaj (20,6%-ról 29,5%-ra), mind az egyéb üzeműeké (0,2%-ról 0,9%-ra). Ez a tendencia megegyezik az országos, régiós és megyei tendenciákkal.

1.15-3. ábra: A régió és a járás motorizációs mutatói (személygépkocsi/1000 fő)

1.15-4. ábra: Évente forgalomba helyezett gépjárművek száma
Adatok forrása: KSH, 2013

A járás a 6. és 63. sz. főút, valamint az M6 autópálya miatt jó országos szintű kapcsolatokkal rendelkezik, de csak észak-déli irányban, a kelet-nyugati irányú kapcsolatok gyengébbek és csak távolabb, Dunaföldvár környékén biztosítottak. A járáson belül Paks közötti elérhetősége az átlagosnál jobbnak mondható, de vannak nehezebben megközelíthető települések, probléma inkább a meglévő utak állapota, valamint a települések egymás közötti kapcsolatok hiányossága. A település útjai többségében megfelelő állapotúak, viszont hiányzik a települést nyugatról elkerülő út. A település motorizációs mutatói jóval az országos, a régiós valamint a megyei átlag felettiek.

1.15.3 Községi közlekedés

A járás községi közlekedésében jelen van a vasúti és vízi közlekedési mód, de erősen dominál a közúti, azaz az autóbuszos közlekedés.

1.15.3.1 Közúti

A helyközi és helyi autóbusz üzemeltető a Gemenc Volán Zrt. volt 2015-ig, amikor létrejött a Dél-Dunántúli Közlekedési Központ Zrt. Az autóbusz flottájuk átlagéletkora az elmúlt években folyamatosan növekszik, 2013-ban 12,93 év volt (2011-ben 11,45 év, 2012-ben 12,45 év).

A térségi autóbusz közlekedésének központja a paksi autóbusz pályaudvar, amely a Táncsics M. u. – 6. sz. főút csomópontja mellett található. Az állomáson 14 kocsiállás (és több autóbusz parkoló) található, amelyeknek csak egy része kihasznált. Kerékpártároló nincs az állomás környezetében. A pályaudvar akadálymentesen megközelíthető, de az állomás épülete nem elérhető akadálymentesen, valamint az állomás környezetében taktilis jelzések sem találhatóak. Az utastájékoztató magas minőségben üzemel (elektronikus és hangos tájékoztató, kocsiállásonként menetrend, állomás megnevezése mind megoldott), viszont tájékozódást segítő településtérkép és útbaigazító táblák hiányoznak. Az állomásépület mentén, fedett helyen több pad is található, valamint fűthető váróterem, mosdó és étterem is fokozza az utasok komfortérzetét.

A településen található autóbusz megállóhelyek többségén található esőtől és széltől védett autóbusz váró, helyi és helyközi autóbuszok menetrendje, valamint a felújított megállóknál taktilis jelzés is.

Helyközi és távolsági autóbuszos közlekedés

A helyközi közlekedés szolgáltatási színvonala eltérő, ezt mutatja a 1.15-3. táblázat. Egy átlagos teljesárú menetjegy ára 310-745 Ft, havi bérlet 15-37 000 Ft körüli a távolság függvényében. Az elmúlt évek során a szállított helyközi utasok száma kis mértékű (0,85%-os) csökkenést mutat, 2014-ben 1,69 millió utas volt.

Járási települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
Bikács	26,4 km	51 perc	31 km/h	2-5 járat
Bölcske	19,4 km	30 perc	39 km/h	16-15 járat
Dunaföldvár	22,8 km	23 perc	59 km/h	30-30 járat
Dunaszentgyörgy	11,5 km	15 perc	46 km/h	42-41 járat
Gerjen	22,9 km	35 perc	39 km/h	2-3 járat
Györköny	16,9 km	33 perc	31 km/h	6-7 járat
Kajdacs	26,7 km	75 perc	21 km/h	7-7 járat (átszállással)
Madocsa	13,4 km	20 perc	40 km/h	16-15 járat
Nagydorog	18,4 km	42 perc	26 km/h	11-14 járat
Németkér	14,2 km	20 perc	43 km/h	19-17 járat
Pálfa	36,8 km	65 perc	34 km/h	2-3 járat
Pusztahencse	12,9 km	21 perc	37 km/h	13-15 járat
Sárszentlőrinc	23,6 km	40 perc	35 km/h	1-1 járat
Tengelic	19,6 km	33 perc	36 km/h	3-3 járat
Átlag	20,4 km	36 perc	37 km/h	12-13 járat

1.15-3. táblázat: Paks elérhetősége a járási településeiről helyközi autóbusszal

Helyi autóbusz közlekedés

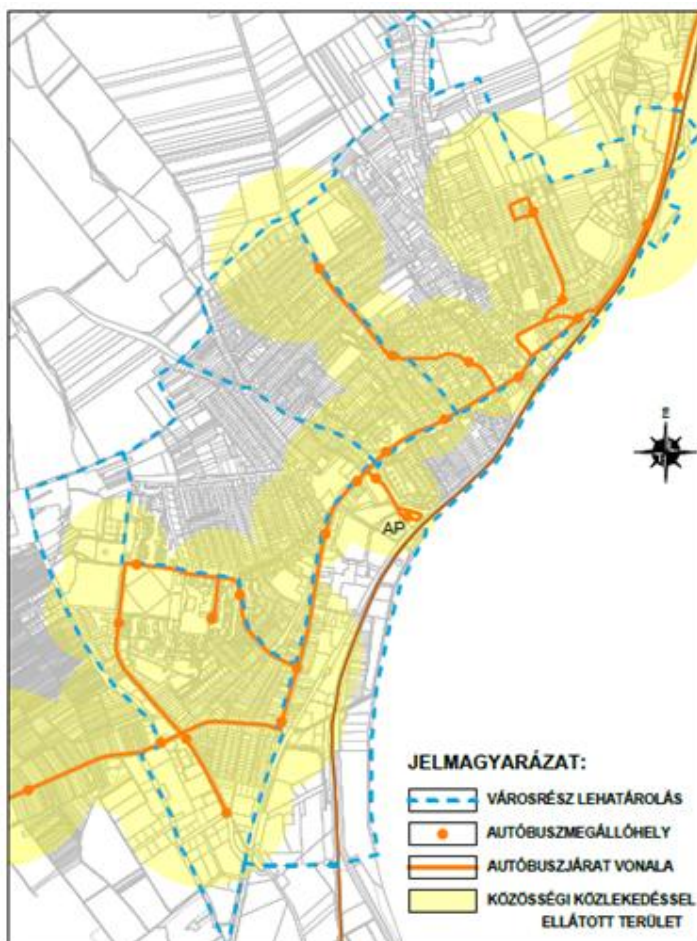
A településen öt viszonylat működik összesen 21 km hálózati hosszal. A járműflotta átlagéletkora 12,4 év, ebből egy alacsonypadlós autóbusz. A szolgáltatásért az önkormányzat 2013-ban nagyjából 24,7 milliót fizetett.¹² Egy menetjegy ára 200 Ft, az összvonalas helyi bérlet 4170 Ft-ba kerül teljes áron. A település egyéb belterületeinek autóbuszos elérhetőségét a 1.15-4. táblázat tartalmazza.

Paks egyéb belterületei	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
Biritó	6,8 km	13 perc	31 km/h	8-8 helyi, 3-4 helyközi járat
Csámpa	7,2 km	13 perc	33 km/h	24-25 helyközi járat
Cseresznyés	nincs autóbusz közlekedés			
Gyapa	9,3 km	13 perc	43 km/h	18-16 helyközi járat
Dunakömlőd	5,6 km	10 perc	34 km/h	18-18 helyi, 15-15 helyközi járat
Átlag	7,2 km	12 perc	35 km/h	17-17 járat

1.15-4. táblázat: A település egyéb belterületeinek elérhetősége autóbusz járáttal

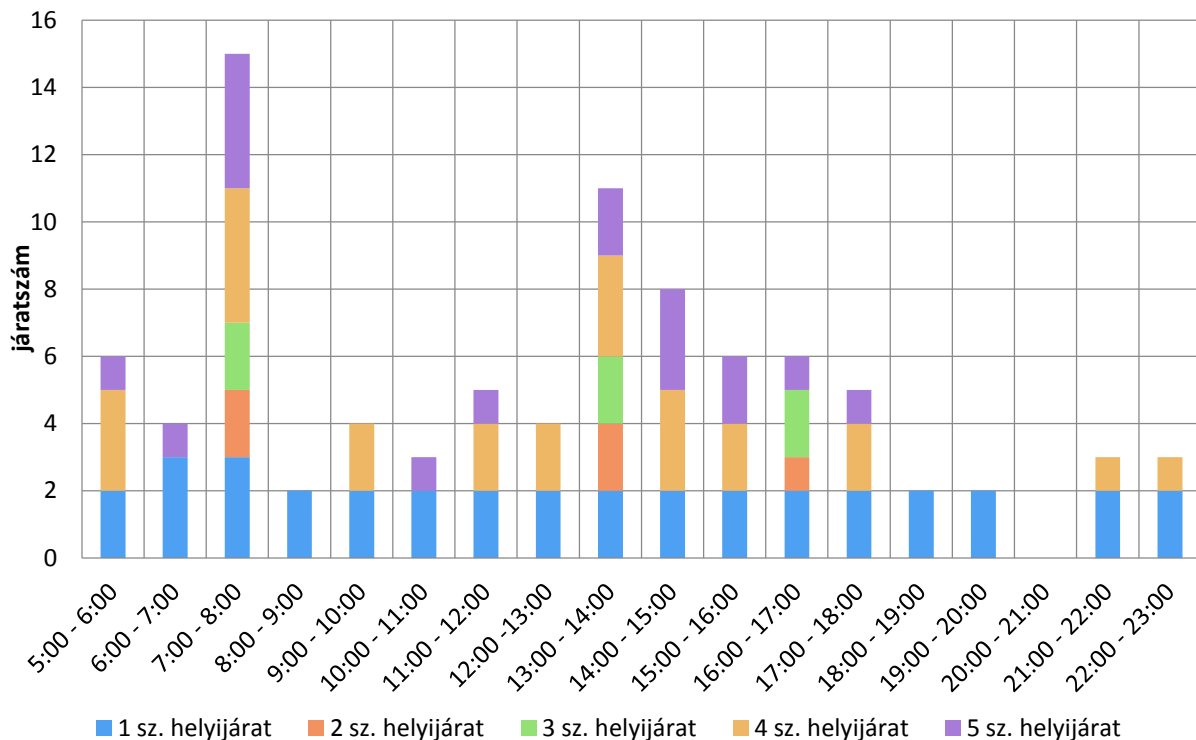
A közösségi közlekedés kihasználtsága az utóbbi években fokozatosan csökken. 2007-ben még 3,5 millió volt a szállított utasok száma és 13,7 millió az utaskilométer, amely lecsökkent és 2012-ben már csak 1,5 millió szállított utas és 6,4 millió az utaskilométer volt. Ahogy azt a 1.15-5. ábra mutatja, a hálózat nem fedi le a teljes település területét, csak nagyjából a 70%-át (főleg a Pollack M. u., Pál u. és Hidegvölgy u. területe nem érhető el helyi autóbusz járáttal).

Az öt viszonylat óránkénti megoszlását a 1.15-6. ábra tartalmazza. Látható, hogy egy majdnem egész napos 2-4 járatszám mellett a reggeli és a délutáni csúcsidőben sűrítve üzemel.

1.15-5. ábra: A település helyi autóbusz-hálózata

¹² Forrás: Gemenc Volán Zrt. Üzleti jelentés 2013.

1.15-6. ábra: Helyi autóbusz viszonylatok járatszámai óránkénti bontásban

A távolsági járatokkal a különböző szintű területi központok elérhetőek, az 1.15-1. táblázat tartalmazza az ezekhez tartozó adatokat. Az autóbusz járatok ezeken kívül eljutnak Mohács, Székesfehérvár, Veszprém és Harkány településekre is.

A település tervei között szerepel a Protheus projekt elindítása, mely a közösségi közlekedésben és a közszolgáltatásban elektromos üzeművel váltsák fel a hagyományos meghajtású, nagy szén-dioxid-kibocsátású járműveket, és kialakítsák a szükséges üzemanyag-töltő infrastruktúrát. A teljes program beruházási költségének becsült értéke 40-45 millió euró.

Szerződéses járatok

Az atomerőmű, mint a terület fő munkáltatója jelentős méretű autóbusz-hálózattal rendelkezik, melyet a Gemenc Volán Zrt. üzemeltet és kiterjedése túlnyúlik a Paksi járáson (elér Dunaújváros, Simontornya, Szekszárd településekig). Az autóbuszok egész nap közlekednek, de a műszakváltáshoz igazodva sűrűsödnek (reggeli csúcsidőben Paksról 18 db, Paksra 12 db autóbusz, délután csúcsidőben 15 db busz jár). Rendszeres dolgozói járat közlekedik még Paksról Dunaújvárosba (Rácalmásra) a Hankook gumigyárba műszakváltásokkor.

1.15.3.2 Kötőtpályás

A járás területén két vasútvonal vezet át a 42. sz. Pusztaszabolcs-Paks és a 46. sz. Sárbogárd-Bátaszék vonal. A Pusztaszabolcs-Paks vasútvonal egyvágányú 21 t engedélyezett tengelyterhelésű, 60 km/h pályasebességű nem villamosított országos törzshálózatba tartozó vonal. Végállomása 1975-ig Óváros állomás volt (Dunakömlőd és Paks között a külterület határán), az atomerőmű építése miatt meghosszabbították - a főút és a Duna között vezetve - egy új közbenső megállóval (Paks-Duna-part) és végállomással, valamint üzemi kapcsolatot kapott az erőművel. 2009. évi menetrendváltás óta

szünetel a személyforgalom. A vasútvonalon lebonyolódó teherforgalom jelenleg nem jelentős, egy részét az atomerőművel kapcsolatos szállítások teszik ki (fűtőanyagok, berendezések szállítása), valamint egyéb áruszállítások (gabona, fa).

A Sárbogárd-Bátaszék vasútvonalon található a járás két személyforgalmi vasúti kapcsolata Nagydorog állomás és Tengelic megállóhely (korábban Bikács és Kajdacs településen is volt vasúti megállóhely). A vonal e szakaszon egyvágányú, 20 t engedélyezett tengelyterhelésű 80 km/h pályasebességű nem villamosított országos törzshálózatba tartozó vonal. A viszonylaton ütemes a vonatközlekedés, személy- és sebesvonat jár naponta Sárbogárd-Baja (2 pár személy, 5 pár sebes), valamint Sárbogárd-Bátaszék között (1 személy) és Szekszárdra (1 pár személy).

Paks helyközi autóbuszos közlekedése megfelelő, majdnem minden település elérhető átszállás nélkül, viszonylag gyorsan, de járás nyugati részén alacsonyabb a szolgáltatási színvonal. A helyi közösségi közlekedési hálózat esetén akadnak ellátatlan területek, szolgáltatási színvonala átlagos, de komoly probléma, hogy az elmúlt évek során drasztikusan csökkent az utasok száma. Számottevő forgalmat bonyolítanak le viszont az atomerőmű autóbuszjáratai. A tarifarendszer, hálózat és menetrend nincs összehangolva a különböző (helyközi-helyi-szerződéses) járatípusok között. A városnak van vasúti kapcsolata is, de személyforgalmat már nem bonyolít le, és jelentősen lecsökkent áruforgalom.

1.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A település kerékpárút hálózata az elmúlt években folyamatos növekedést mutat (2007-ben 1,8 km, 2010-ben 4,4 km, 2013-ban 9,0 km kerékpárút). A hálózat jelenlegi elemeit, azok adatait a 1.15-5. táblázat és a 1.15-1. térkép foglalja össze.

A városközpont és a Duna-part közötti gyalogos kapcsolat rendkívül gyenge (négy változó minőségű aluljáró és egy jelzőlámpával biztosított szintbeni gyalogátkelő) a főút és vasút elválasztó hatása miatt. A településen található gyalogos felületek nagysága (2013-ban 110,4 km járda) az országos átlaggal megegyező mértékű és folyamatosan emelkedő tendenciát mutat.

Közterület neve	Kerékpárút típusa	Állapota	Hossza
Dózsa Gy. út (Táncsics M. u. – Kereszt u. között)	gyalog- és kétirányú kerékpárút (burkolati jellel elválasztott)	2010-ben épült	0,9 km
Tolnai út (6. sz. főút – uszoda között)	elválasztott kétirányú kerékpárút	állapota megfelelő, szélessége változó	2,0 km
6 sz. főút (Tolnai út – Csámpa között)	elválasztott kétirányú kerékpárút	2012-ben épült	4,6 km
Biztonsági út	különálló kétirányú kerékpárút	állapota, szélessége változó	1,5 km

1.15-5. táblázat: Kerékpáros hálózat meglévő és tervezett elemei

1.15.5 Parkolás

A településen mindenhol ingyenes a parkolás, de néhány területen (ahol korábban kapacitásproblémák voltak) időszakosan 90 perces időkorláthoz kötött. Korlátozott várakozási övezeteket¹³ a 1.15-1. térkép tartalmazza. A parkolóhelyek száma a teljes településen lassú növekedést mutat (átlagosan 7 jármű/év), 2014-ben 5628 db volt. A lakótelepen található parkolók

¹³ Forrás: Parkolási rendelet, Paks Város Önkormányzatának 29/2009.(XII. 23.) számú rendelete

kiszolgálják a helyi igényeket, hiány csak a zárható gépjárműtárolókból van. A családi házas illetve ipari területeken a parkolás telken belül megoldott.

1.15.6 Vízi közlekedés

A Duna VI/C osztályú, minden évszakban hajózható vízi út. Paks és Géderlak között egész évben 50 tonna teherbírású, közútpótló komp közlekedik (7 órától 12 óráig, majd 14 órától 16 óráig óránként). A Charon Hajózási Kft. üzemelteti, érvényes viteldíj egy személy esetén 250 Ft, kerékpár esetén 250 Ft, személygépkocsi esetén 850 Ft.

A település több kikötővel rendelkezik. A komp kikötő környezetében található egy kishajó és csónak kikötő (hajóállásainak száma 29 db), valamint egy nagyhajó kikötő (hajóállásainak száma 4 db), melyek üzemeltetője szintén a Charon Hajózási Kft.. Elsődlegesen turisztikai és szabadidős személyhajózás a tevékenységi területük. A település déli területén üzemel még egy nagyhajó kikötő (hajóállásainak száma 2 db), üzemeltetője a Sygnus Kikötő és Tárház Kft.. Szolgáltatásaik között szerepel terménykereskedelem, -szárítás, raktározás, hajórakodás, vasúti rakodás és közúti szállítás.

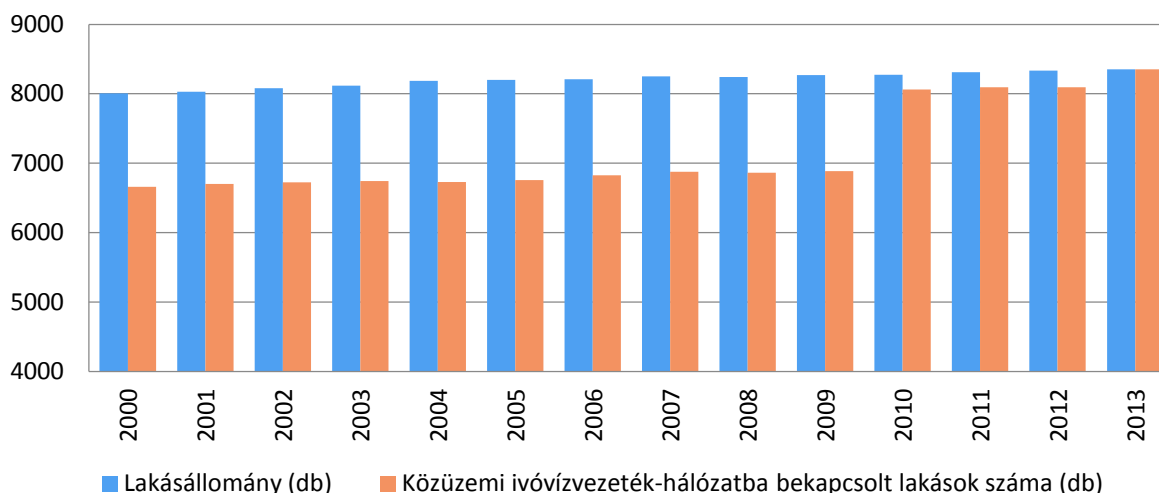
Paksi járás területén üzemel még Gerjen és Kalocsa közötti 40 tonna teherbírású kompjárat tél kivételével egész évben. Érvényes viteldíj egy személy esetén 170 Ft, kerékpár esetén 130 Ft, személygépkocsi esetén 630 Ft. Továbbá Dunaföldváron legfeljebb 3 db nagyhajó fogadására alkalmas kikötő működik.

1.16 KÖZMŰVESÍTÉS ÉS ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás

A vezetékes ivóvíz elosztóhálózat a beépített terület utcáiban 100,3 km hosszban épült ki, a vízvezeték kiépítettsége teljes körűnek tekinthető. Az ivóvízzel ellátott lakások száma 8354 volt, ez a település lakásállományának 2014. január 1.-én 100%-a volt, azaz az ellátottság település-szintű a statisztikai nyilvántartás szerint.

1.16-1. ábra: Az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2014 között, db
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatói adatbázis

A statisztikai nyilvántartás a közműfogyasztásokkal kapcsolatos értékelésekre is lehetőséget nyújt. A település közüzemi ivóvízhálózatával 578,9 ezer m³ vizet szolgáltatottak 2013-ban a lakosság számára. Ez alapján a vízellátást igénybevevő lakókörnyezetben élőknek az egy főre eső vízfogyasztása éves átlagban elérte a 94 l/fő/nap mértékét. A tapasztalatok szerint a távlatban elvárható komfortos életvitel hatására, a lakossági, illetve a kommunális szektor napi ivóvíz fogyasztása ennél magasabb érték körül várható. A jelenlegi átlagos vízfogyasztási adatok figyelembe vételével, a meglévő fogyasztóknál a víztakarékosságra való törekvés ellenére is, számolni kell a vízigény növekedésével.

Vízellátás műszaki hálózati rendszere (vízbázis, hidrogeológia, hálózati rendszer)

Paks vezetékes vízellátása három vízmű telepről történik. Az 1. számú vízmű a 6. sz. főút mentén, a 2. számú vízmű a Borsó-cséplői út mentén és a 3. számú vízmű a Dorogi út mentén helyezkedik el. A 3. számú nagydorogi úti vízmű telep folyamatosan üzemel, a többi tartalékként fenntartott.

A szolgáltató tájékoztatója szerint az 1. számú vízművet az 1960-as évek elején, törpe vízműként létesítették három mélyfúrású kúttal és a hozzá tartozó gépészettel, létesítményekkel, a mai óváros vízellátásának biztosítására.

A település növekedése szükségessé tette egy újabb, 2. számú vízmű létesítését az 1970-es évek elején. Az új vízmű szintén három mélyfúrású kúttal és a hozzá tartozó létesítményekkel épült a telepítési hely körzetének ellátására. Az 1970-es évek közepétől az atomerőmű építése szükségessé tette a harmadik vízmű telep létesítését, amely a lakótelep vízellátásának biztosítására épült, de a

teljes város vízigényét ki tudja elégíteni. Paks város teljes vízellátását jelenleg ez a vízmű telep biztosítja.

A 3. számú vízműhöz 11 mélyfúrású kút tartozik, amelyek talpmélysége 60 m és 290 m között változik. A kutakból mélységi rétegvizek kerülnek kitermelésre, amelyek a kölesdi illetve nagydorogi úttal párhuzamosan lefektetett csöveken keresztül jutnak a vízmű telepre. A 11 kút maximális víztermelő kapacitása 350 m³/h. A 11 kútból 4 kút vize nem igényel tisztítást, ezért fertőtlenítés után közvetlenül tisztavíz medencékbe kerül. A többi kútból kitermelt víz egy egyszerű vas- és mangántalanító szűrősen átesve kerül a tisztavíz medencékbe a klórgázos fertőtlenítést követően. A víztisztító üzem maximális kapacitása 8500 m³/nap, amely teljes mértékben kielégíti a város vízigényeit. A téli időszakban átlagosan 2500-3200 m³ víz, a nyári csúcsidő-szakban pedig átlagosan 5700-6800 m³ víz kerül átadásra a fogyasztók felé.

A kitermelt víz a kezelést követően a 3. számú vízmű telepen található kettő térszínti medencébe kerül, amelyek térfogata 2 × 500 m³, ezek a medencék a vízmű telep gépházában elhelyezkedő hálózati szivattyúk szívómedencéi is. A hálózati szivattyúk juttatják az ivóvizet a fogyasztókhoz és a magaslati tárolókba, amelyek a Virág utcában és a Bochegyen található. Paks város összes víztároló kapacitása 4000 m³, amelyből 2000 m³ a Virág utcában, 1000 m³ a Bochegyen és 1000 m³ a 3. számú vízmű telepen található. A magaslati tárolókból a víz gravitációsan jut a fogyasztókhoz, de a város egy kis területén szükség van nyomásfokozó szivattyúk alkalmazására a megfelelő nyomásviszonyok biztosítása érdekében.

Paks külső településrészei közül Cseresnyés rendelkezik önálló kúttal és egy 25 m³-es víztoronnyal, Dunakömlődön két kút üzemel és egy 50 m³-es víztároló medence biztosítja a hálózati víznyomást. A többi városrész, Csámpa, Gyapa, Biritó ellátása a paksi ellátó rendszerről megoldott. A vízmű telepekről indul a település fogyasztóit ellátó elosztóhálózat, amely már település szintű kiépítettségű.

A vízbázis-védelmi projekt részeként szennyezésfeltáró fúrásokat végeznek, 17 figyelőkutat létesítenek Pakson és Dunakömlődön. A projekt európai uniós támogatással valósul meg, a Környezet és Energia Operatív Programban nyert forrást az önkormányzat a megvalósításra. Azoknak a kutaknak, amelyeknek a hidrogeológiai védőidomát figyelembe kell venni, azok a település szerkezeti és szabályozási tervében is rögzítésre kerültek.

A közelmúltban Magyarországon a vízi-közmű (víz- és szennyvíz) szolgáltatás rendszereit nagyobb szolgáltatási egységek létrehozására kötelezve, törvényi erővel átszervezték, amely valamennyi szolgáltatót, köztük az Paks vízellátását biztosító Paksi Vízmű Kft.-t, mint helyi szolgáltatót is érintette. A 2011. évi CCIX. számú víziközmű szolgáltatásról szóló törvény teljesítése érdekében létrehozott Mezőföldi Regionális Víziközmű Kft.-ben (a Mezőföldvíz Kft. részeként), mint Paksi Főmérnökség folytatja a település vízellátásának szolgáltatását.

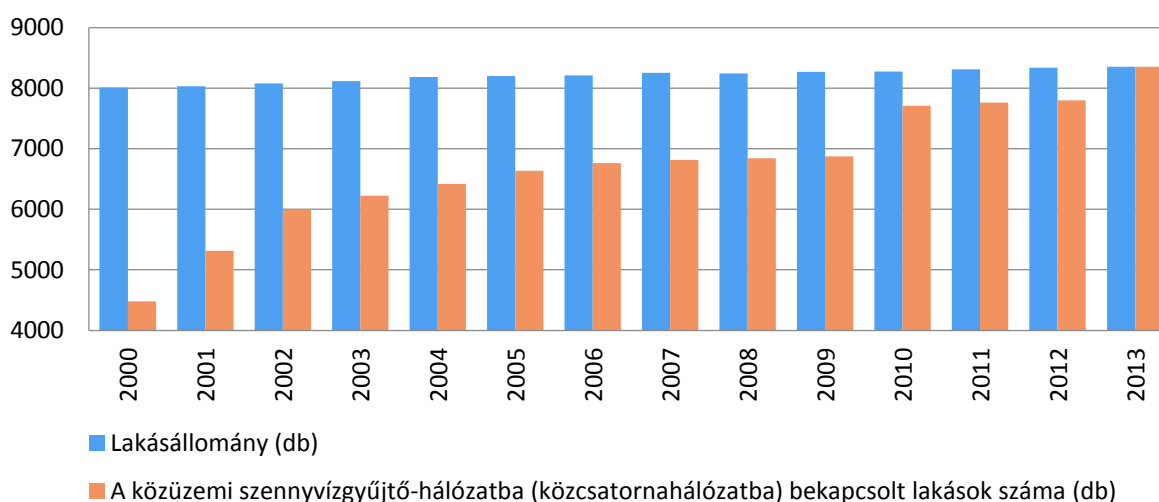
Víziközmű szolgáltató (Mezőföldvíz Kft.) tájékoztatása alapján a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény értelmében minden településnek gördülő fejlesztési tervet kellett elkészítenie 1-7-15 éves szakaszokra, amely elkészült és rendelkezésre áll. Ebben a hálózatfejlesztési és rekonstrukciós feladatok ütemezetten felsorolásra kerültek.

A közüzemű vezetékes ivóvízhálózatra közterületi vízvételre 21 közkifolyó áll rendelkezésre. A hálózatra az előírásoknak megfelelő távolságban és mennyiségben tűzvízcsapok is elhelyezésre kerültek a szükséges tűzi vízellátás biztosításához.

A településen is jellemző a házi kutak használata, melyet jellemzően locsolásra használnak, ezzel az ivóvíz minőségű vízfogyasztás csökkenthető, s vele egyidejűleg a vízfogyasztás költségei is csökkennek.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés

A településen a közcatornás szennyvízelvezetés kiépítése az 1960-as években indult. 2000-ben 61,7 km közcatorna hálózat biztosította a településen a szennyvíz összegyűjtését és a továbbszállítását, amelyre az akkori lakásállomány 55,9%-a, 4480 lakás csatlakozott. 2010-ben a lakásállomány 93,1%-a, 7706 lakás csatlakozott a közüzemi hálózatra, 2013. január 1.-én már 66,5 km közcatorna üzemelt, amelyre 7799 lakás, a lakásállomány 93,6%-a csatlakozott. A szennyvíz közcatornával összegyűjtött szennyvizet a helyi városi szennyvíztisztító telepen kezelik.

1.16-2. ábra: A közcatornahálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db
Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A közcatorna hálózatra nem csatlakozó ingatlanoknál keletkező szennyvizet saját egyedi házi szennyvízgyűjtő medencékben gyűjtik, amelyek a hazai gyakorlatnak megfelelően legnagyobb részben szikkasztóként üzemelnek. 2013-ban naponta átlagosan 1500 m³ szennyvizet szikkasztottak a talajba. A szennyvíz okozta szennyezés elkerülése különösen indokolt a település felszín alatti vizeinek védelme érdekében, mivel a település a 27/2004 (XII.25.) KvVM rendeletében rögzítettek szerint a felszín alatti víz szempontjából érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen lévő települések közé tartozik.

Szennyvízelvezetés műszaki hálózati rendszere (szennyvízkezelés, hálózati rendszer)

A szolgáltató tájékoztatója szerint Paks szennyvízhálózatának kiépítése 1968-ban kezdődött három darab átemelő és hat kilométer szennyvízhálózat kiépítésével, valamint a tisztítást végrehajtó kétszintes ülepítő létesítésével, mely a tisztítási fokozat mechanikai tisztítás volt.

Az atomerőmű építésével egy időben 32 km hálózat, valamint egy új 3600 m³/nap kapacitású szennyvíztisztító létesült. Rekonstrukciójára 1993-ban került sor. A telep azóta technológiájában és műszaki állapotában is előregedett, ezért korszerűsítő bővítést terveztek. Megvalósítására az Európai Unió támogatásával nyílt lehetőség. 2013 szeptemberében alapkövetéssel elindult KEOP-1.2.0/09-11-2011-0013 számú „Paksi szennyvíztisztító telep bővítése és fejlesztése” projekt kivitelezése és a próbaüzem utáni üzembe helyezése 2015-ben várható. Az új szennyvíztisztító telep 3600 m³/nap kapacitású, biológiai tisztítási fokozattal rendelkezik, a tisztított szennyvíz a Duna sodorvonalába kerül bevezetésre.

A keletkező szennyvíziszap a szennyvíztisztító telepen történt komposztálást követően mezőgazdasági hasznosításra kerül.

A szennyvizet gyűjtő elválasztott rendszerű szennyvízhálózat 95%-ban gravitációs, míg 5%-ban nyomott üzemű. A település topográfiai adottságai miatt a város mélypontjairól a szennyvíz továbbszállítását átemelő műtárgyak biztosítják. A város területén jelenleg hat szennyvízáttemelő műtárgy üzemel.

Pakshoz tartozó Dunakömlődön 2002-ben épült ki a településrész szennyvízcsatorna-hálózata. A Dunakömlődön, Madocsán, Bölcskén és Dunaföldváron összegyűjtött szennyvíz a Madocsán megépült szennyvíztisztító telepen (1800 m³/nap) kerül tisztításra.

A vízellátásnál leírtakkal azonosan, a közelmúltban a víziközmű (víz- és szennyvíz) szolgáltatás rendszereit nagyobb szolgáltatási egységekbe átszervezték, amely valamennyi szolgáltatót, köztük a Paks szennyvíz elvezetését biztosító Paksi Vízmű Kft.-t, mint helyi szolgáltatót is érintette. Az ez irányú törvény teljesítése érdekében létrehozott Mezőföldi Regionális Víziközmű Kft.-ben (a Mezőföldvíz Kft. részeként), mint Paksi Főmérnökség folytatja a település szennyvíz elvezetését.

A szennyvíztisztító telep védőtávolság igénye 500 m, amely környezetének fejlesztési lehetőségét korlátozza. Várhatóan az építés alatt álló korszerűbb technológiájú tisztítótelep védőtávolság igénye kisebb lesz, amely a környezetének szabadabb hasznosítási lehetőségét biztosítja.

1.16.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A település változatos topográfiai adottságú, felszíni vizekben gazdag és közvetlen a Duna mentén, annak jobb partján fekszik. A településről összegyűlő csapadék és felszíni vizek végbefogadója a Duna. A település topográfiai adottságai alapján négy csapadékvíz részgyűjtő területre oszlik, amelynek mélyvonalain haladnak azok a vízfolyások, amelyek a vizeket a Dunáig szállítják.

Paks központi belterületén a csapadékvizek összegyűjtése jellemzően elválasztott rendszerű zárt csapadékcsatorna hálózattal történik. A peremvárosrészekben a csapadékvizek elvezetésére nyílt árkos vízelvezető rendszert alakítottak ki. A nyílt árkok közel fele burkolt árok, a többi földárkok kialakítású. A csatornák és az árkok karbantartását, üzemeltetését is a Mezőföldvíz Kft. végzi.

A zárt csapadékcsatornás elvezetés még rendszerként üzemel, de a nyílt árkok jellemzően nem alkotnak hálózati rendszert, hidraulikailag rendezetlenek, sok a feliszapolódott, növényzettel benőtt szakasz. A jelentkező szélsőségesebb csapadék események zavarmentes elvezetésére a rendelkezésre álló vízelvezető rendszer nem alkalmas.

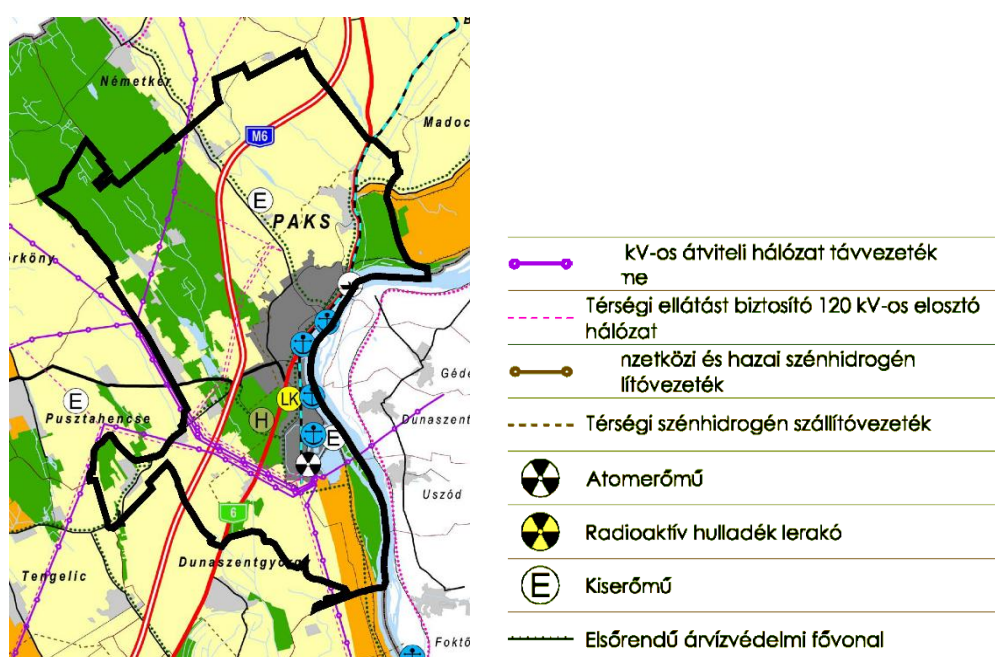
A település nemcsak csatornában, de vízfelületeken is nagyon gazdag. Paksot jelentős vízfelületű területek is gazdagítják.

Az egyes ingatlanoknál a fenntartási költségek csökkenthetők, ha az összegyűjtött csapadékvizet hasznosítják olyan vízellátási célra, amely nem igényel ivóvíz minőséget és ezzel csökkenthető a közüzemi ivóvíz fogyasztása.

1.16.2 Energiaközművek

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

Paks az energiaszektor fontos bázis települése, ugyanis a területén üzemel az atomerőmű, amely az ország villamosenergia igényének átlag 40%-át zsinórtermeléssel biztosítja, ezért közigazgatási területén jelentős átviteli gerinchálózatok haladnak keresztül.

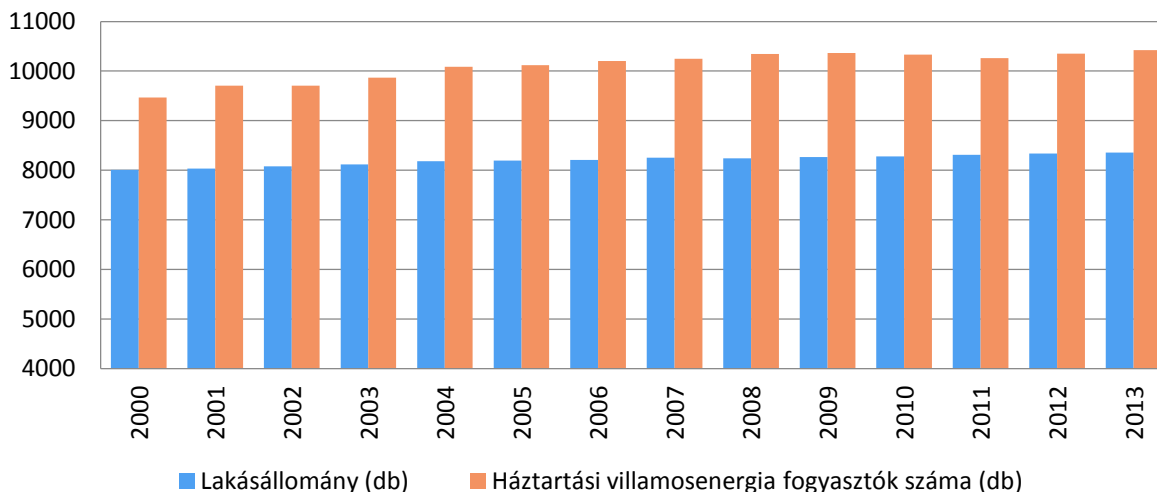

1.16-3. ábra: Paks Tolna Megye Területrendezési Tervében

Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv

Villamosenergia-ellátás

A település lakásállományának több mint 100%-a rendelkezik villamosenergia-ellátással a statisztikai adatok alapján, mely a villanyórak száma szerinti nyilvántartás okozza és az egy háztartásban előforduló több órából és a kiskertes területeken levő fogyasztók regisztrálásából ered.

1.16-4. ábra: A háztartási villamosenergia-fogyasztók számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A település lakossági villamosenergia-fogyasztása 10423 MWh volt 2013-ban. Az egy lakásra jutó havi átlagos villamosenergia-fogyasztása 230 kWh volt, mely jelzi, hogy a lakások felszereltsége bár országos átlag feletti, mégis várható még fejlesztési igény.

Műszaki hálózati rendszere

A településen üzemelő atomerőmű négy blokkja mellé, 2024-től további két új blokk energiatermelése fog előreláthatóan megkezdődni. A jelenlegi blokkok élettartama 2032-2037 között fog lejárni, de külföldi tapasztalatok alapján reális esély van 2042-2047-ig való újabb meghosszabbításukra. A településen üzemelő és tervezett erőműben termelt villamosenergia országos hálózati rendszerbe történő betáplálására jelentős 400 kV-os átviteli hálózati nyomvonalakat építettek ki és újabb kapcsolatok kiépítését is tervezik. A 400 kV-os átviteli hálózati nyomvonal helyfoglalását, illetve helyfoglalási igényét kell figyelembe venni Paks-Pécs, Paks-Kaposvár, Paks-Sándorfalva, Paks-Martonvásár, Paks-Litér és Paks-Albertirsa irányába.

Az atomerőműnél üzemelő 400/132 kV-os alállomásról 132 kV-os főelosztó hálózatok is indulnak. Két kétrendszerű nyomvonal indul párhuzamosan egymás mellett északi irányba Paks-DÉDÁSZ I. és Paks-DÉDÁSZ II. iparági néven. Nyugati irányba egy kétrendszerű vezeték épült Szekszárd és Tamási alállomások felé, déli irányba szintén kétrendszerű vezeték üzemel Kalocsa felé.

A város helyi fogyasztóinak ellátását Paks-Dédász 132/22 kV-os alállomás biztosítja, amely táppontja a középfeszültségű gerinchálózatnak. A középfeszültségű hálózat fűzi fel a fogyasztói transzformátor állomásokat, amelyek részben oszlopon kerültek elhelyezésre, részben épített házas, vagy épületben elhelyezett kivitelezésűek.

A fogyasztói transzformátor állomásokról indul a fogyasztók közvetlen ellátását szolgáló kifesztésű elosztóhálózat, amely részben oszlopokra, részben földalatti elhelyezéssel épültek.

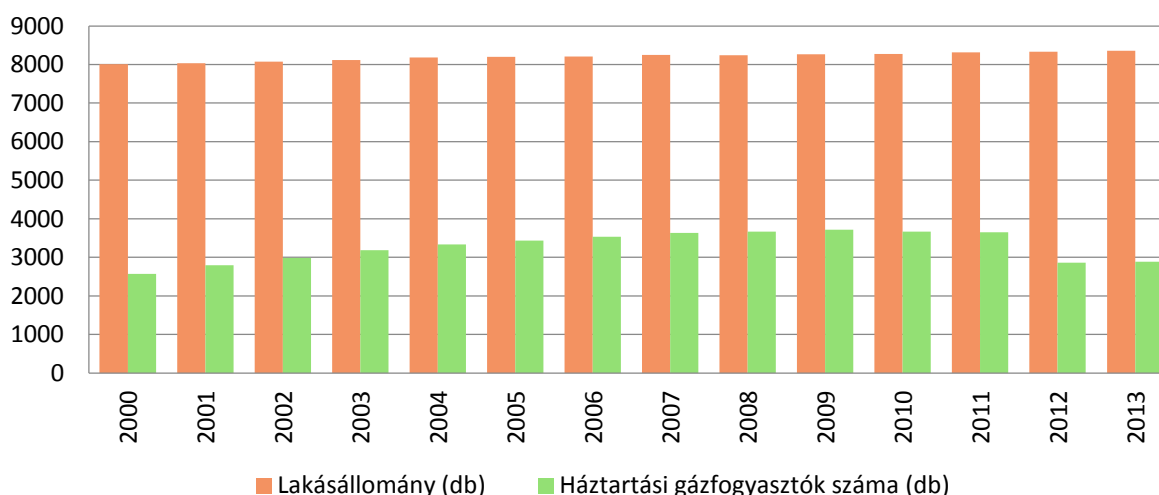
A település közvilágítása a városközpont, a főbb utak, a lakótelep kivételével a kifesztésű hálózat tartóoszlopaire szerelt lámpafejekkel megoldott, a földkábeles elosztó hálózatú területeken a közvilágításra már önálló lámpatesteket szereltek.

Szénhidrogén, földgázellátás

A településen az automatikus üzemvitelre is alkalmas termikus célú energiaellátásra vezetékes energiahordozóként részben a földgázellátást, részben a távhőellátást építették ki. A település belterületén 168,3 km földgázelosztó-hálózat üzemel. A gázhálózat kiépítettségének eredményeként 2014. január 1-én 2884 lakás, a lakásállomány 34,5%-a vette igénybe a földgázellátást. A gázellátással rendelkező lakások közül a gázt fűtési célra 2470 lakásban, a lakásállomány 29,6%-ában hasznosítják, biztosítva ezzel a komfortos életkörülmény lehetőségét. Paks területén a földgázelosztó szolgáltatást az E.on Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. végzi.

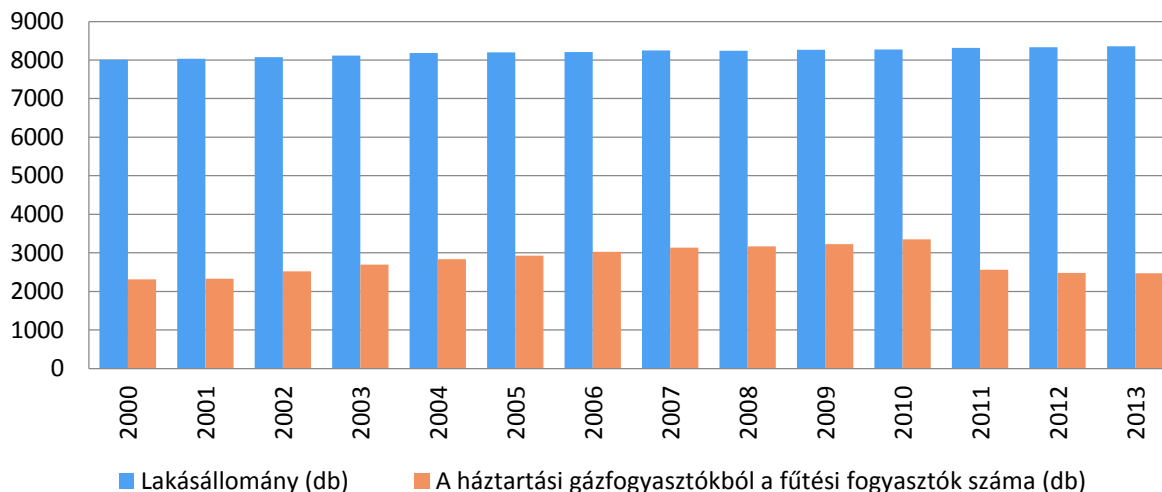
A közműellátás kiépítettsége is fontos szerepet tölt be a környezeti állapot alakításában. A termikus energiaellátást szolgáló vezetékes gáz- és távhőellátással lehet csökkenteni a levegőt erősebben terhelő hagyományos szilárd tüzelőanyag hasznosítását. A vezetékes gázellátottság növekedett 2000-tól 2010-ig, 32,2 %-ról 44,3 %-ra, 2010 óta viszont csökkenő tendenciájú. 2014. január 1.-ei adatok szerint a lakásállomány 34,5 %-a vette igénybe a földgáz a termikus energiaellátására.

A gázfogyasztók száma közel 10 %-kal csökkent, továbbá a gázzal fűtött ingatlanoknál is jellemző a takarékosagra törekvés. Meg kell azonban említeni, hogy az utóbbi években a földgázt hasznosító háztartások éves gázfogyasztásában a csökkenés (2005-ben évi fogyasztás 6522 ezer m³ volt, 2013-ban ez lecsökkent 3407 ezer m³-re) megközelítette az 50 %-ot (48 %). Ez a csökkenés meghaladta a fogyasztók számának a csökkenésén túl, a kedvező időjárás nyújtotta megtakarítást, továbbá az egyszerű takarékosággal, illetve korszerűsítéssel (fűtés-korszerűsítéssel, szigetelés-javítással, megújuló energiahordozó alkalmazásával) magyarázható mértéket. A családok gazdasági nehézségeinek hatására, fenntartási költségeik csökkentésére, időszakosan, vagy átmenetileg, ha az épület műszaki kialakítása azt lehetővé teszi, egyre többen használnak újra hagyományos nem vezetékes energiahordozót is, amely kedvezőtlen légköri viszonyoknál rontják a környezeti állapotokat.

1.16-5. ábra: A háztartási gázfogyasztók számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

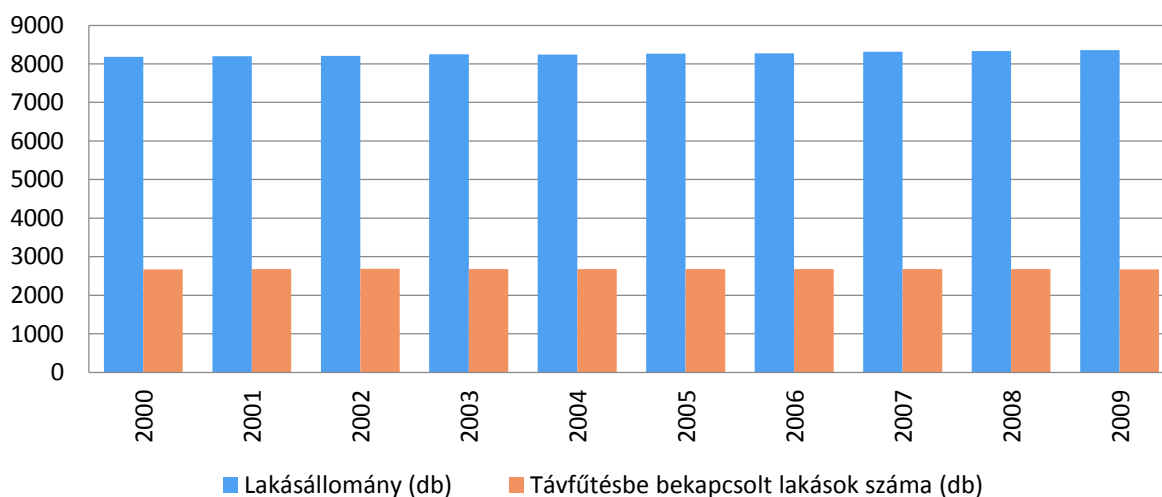

1.16-6. ábra: A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Távhőellátás

A távhőellátásban 2669 lakás részesül, ami a lakásállomány 31,9%-a. A szolgáltatást az atomerőmű hulladékhő felhasználásával a Duna Center Therm Kft. végzi. Elsősorban a kishegyi lakótelep területén épült ki a távhőhálózat, de a számottevő kapacitástöbblet miatt már többször felmerült a szolgáltatás kiterjesztése elsősorban a városközpontban működő önkormányzati tulajdonú intézmények számára (általános- és középiskolák, Gyógyászati Központ, rendőrség, Polgármesteri Hivatal, stb.).

1.16-7. ábra: A távfűtésbe bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db

Adatok forrása: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A távhőellátásban részesülő lakások száma szinte változatlan volt az elmúlt 15 évben. Az ellátásukat biztosító hőmennyiség azonban jelentősen csökkent 131 ezer GJ-ről 101 ezer GJ-ra 2010-2014 között. Ezt a csökkenést az elmúlt években megvalósított korszerűsítések, energiafogyasztást csökkentő beruházások tették lehetővé és az egyre tudatosabb energiatakarékosságra való törekvés terjedése.

Egyéb energiaellátás

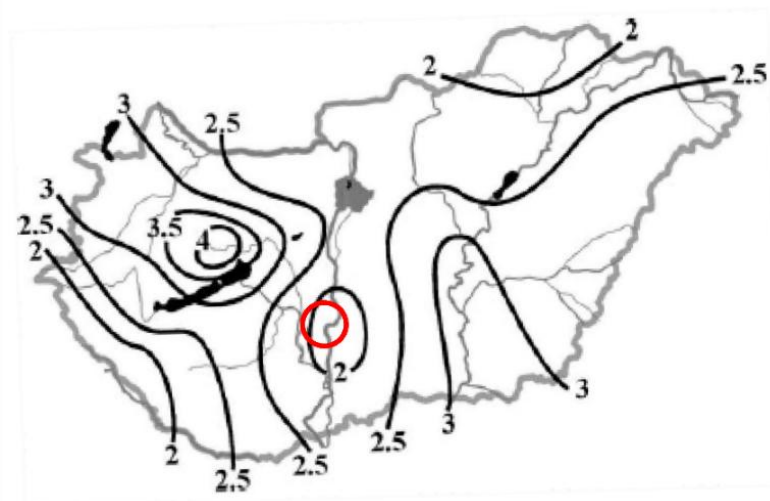
A fogyasztók termikus célú ellátása vezetékes energiahordozókkal (távhő- és földgázellátással) a lakásállomány 60,5%-ában biztosított. A távhő-, vagy földgázhálózatra nem csatlakozó ingatlanokban a termikus célú energiaigényt nem vezetékes energiahordozó (jellemzően szén, fa) hasznosításával elégítik ki. A hagyományos energiahordozók hasznosítása jelentős környezetterhelést okoz. Ahol a termikus energiaellátás nem vezetékes energiahordozóval történik, ott a használati melegvíz előállítását jellemzően villamosenergiával megoldott. Főzési célra vagy villamosenergia, vagy a szintén nem vezetékes PB gáz használata a jellemző.

1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az energiatermelésre alkalmas megújuló energiaforrások hasznosítása nem újszerű, csak háttérbe szorult. Újra előtérbe kerülését a hagyományos energiahordozók fogyó készlete és hasznosításának környezetszennyező hatása indította el és az a felismerés, hogy a megújuló energiahordozók különösebb ráfordítási igény nélkül rendelkezésre állnak, használatuk nem okoz halmozódó káros hatásokat, környezeti terhelést. Ezekkel az adottságokkal a fenntartható fejlődés lehetőségét szolgálják.

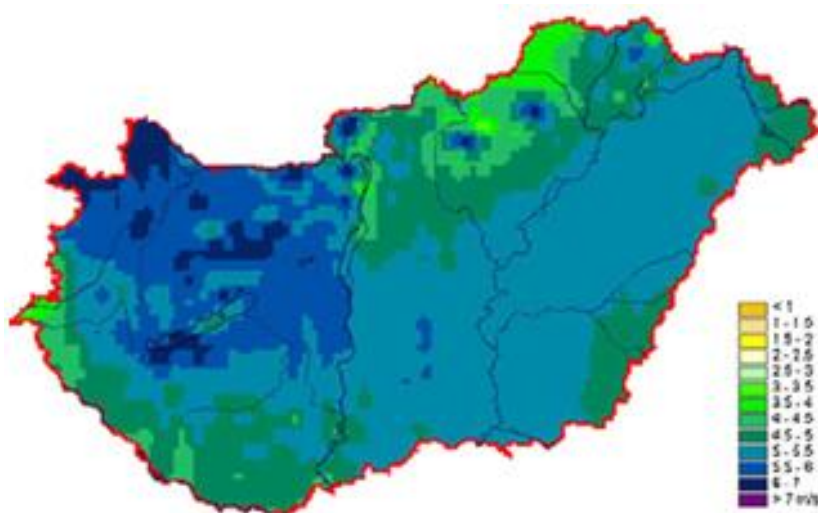
Szélerergia

A szélerergia előfordulási mértékét a topográfiai és légköri viszonyok befolyásolják, ezért az ország területén eltérő a szélerergia hasznosíthatóság mértéke. Az alábbi ábrák jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a szél energiáját. A térképről is leolvasható, hogy Paks és térsége nem fekszik a szélerégiát nagyon kedvezően hasznosítható területen, de hasznosítási lehetősége nem zárható ki.

1.16-8. ábra: A szél energiája Magyarországon

Forrás: Dr. Tar Károly Debreceni Egyetem Meteorológiai Tanszék & Magyar Szélerergia Társaság, (Bartholy – Radics – Bohoczky, 2003)

1.16-9. ábra: Az évi átlagos szélességek [m/s] Magyarországon (2000-2009)

Forrás: www.met.hu

A rendelkezésre álló www.met.hu adattárában elérhető 75 m magasságban mért szélességek Paks északi részén valamivel kedvezőbb mértéket jelölnek. De ez a mérték sem éri el az energiatermelésre gazdaságosan hasznosítható mértéket.

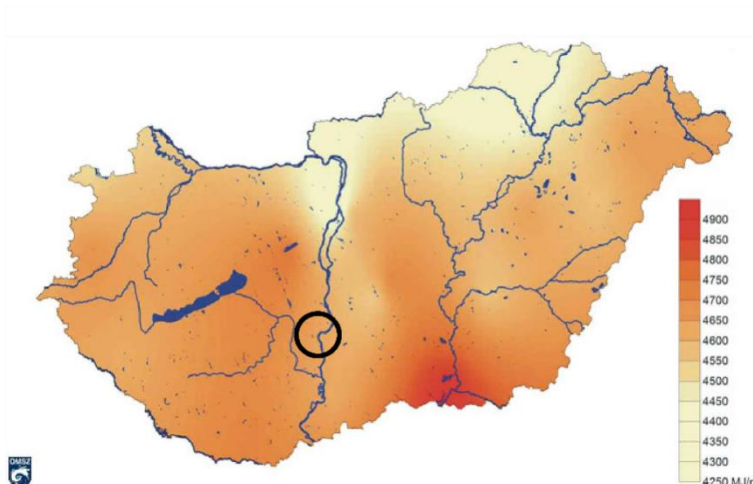
Korábban voltak próbálkozások szélerőmű park létrehozására a 6231 sz. összekötő út mentén, mely a település szerkezeti tervében is megjelenik. A beruházás megvalósulását a lassú (10-15 év) megtérülése megakadályozta.

Napenergia

A meteorológiai és topográfiai viszonyok alapján rendelkezésre álló napenergia, mint megújuló energiaforrás, használható melegvíz termelésre, fűtésre, valamint napjainkban napelemek közvetlen használatával villamosenergia előállítására. A hasznosítható napenergia mértékét befolyásolják a földrajzi és meteorológiai adottságok, így ezek változóak az ország területén.

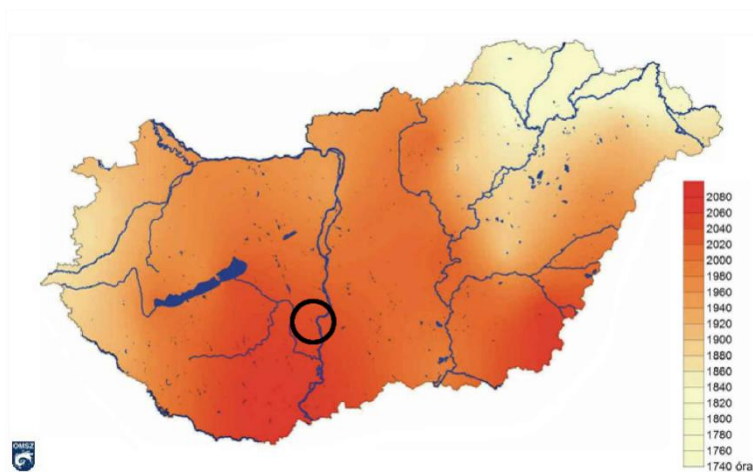
Az alábbi ábrák jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a nap energiáját. Paks területén 2000-2100 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel, napelemmel villamosenergia termelésre biztosított, de a hasznosításhoz szükséges beruházás megtérülését rövidtávon nem lehet várni. A legkorszerűbb berendezések alkalmazásával, ad-vesz rendszer igénybe vételével sem várható megtérülés 7 éven belül.

1.16-10. ábra: A globálisugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)

Forrás: www.met.hu

1.16-11. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján

Forrás: www.met.hu

A vizsgálatok szerint a napenergia hasznosítása helyi jelentőséggel, intézményi szinten és házi hasznosítással egyre növekszik. Perspektivikus lehet a hasznosításuk közösségi intézmények, lakótelepek, de akár magánházak melegvíz/hő és/vagy villamosenergia ellátásának javításában különösen más megújuló alapú termelő és tárolási rendszerekkel való kombinálás esetén. Nyilvántartás nem áll rendelkezésre az elhelyezett napkollektorokról, napelemekről.

Ez az a megújuló energiahordozó, amelynek szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható Pakson. A fotovoltaikus energiahasznosító berendezések tömeges gyártásának elindulása által elért áreséssel a megtérülésében már javulás tapasztalható, így a hasznosításának intenzív terjedése várható. Hasznosítása továbbra is célorientált lesz, így helyi jelentőségű marad.

Vízenergia

A vízfolyások esésével, mint megújuló energiaforrással lehet energiát termelni. Vízenergia termelésre a nagyobb vízszint-változású és duzzasztható vízfolyások alkalmasak, így előfordulásuk Magyarország térségéről leolvashatók.

1.16-12. ábra: Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921

Forrás: Magyar Tudományos Akadémia lapja 1999. augusztus Tudomány és politika a magyar századokban (Kogutowicz két ábrája alapján szerk. Hajdú Zoltán)

Mai Magyarország területén vízenergia termelési lehetőséget kínál a Rába, a Duna egyes szakaszai, a Tisza egyes szakasza, a Körösök és a Dráva-folyó, melyek közül a Duna érinti Paks térségét. A Duna-víz hasznosítási lehetőségét az atomerőmű számára biztosítani kell, így a városban a víz erőművi célú hasznosítása nem javasolt. Korábban terveztek Fadd térségében vízlépcsőépítést, az része lett volna a dunai lépcsők kiépítésének sorában. Ha a Dunán vízlépcsőt építenének, ma is azt Faddon valószínűsítenék meg, így Pakson nincs szándék vízerőmű építésének.

Geotermikus energia

A föld belső hőjéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termálvíz kitermelésével, részben a földhő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség.

A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható, geoerőmű segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas.

A geológiai adottságok alapján a geológusok elkészítették a termikus energia várhatóan rendelkezésre állását bemutató térképet.

A térkép jelzi, hogy az ország területén hol lehet a termikus energia hasznosítását kedvezőbben megvalósítani. A földhő hasznosítására Paks területén is van lehetőség. A hőszivattyú használata telken belül realizálható. A ténylegesen előforduló hasznosításáról információ nem áll rendelkezésre, energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető hagyományos energiahordozó megtakarító hatása. Ugyanakkor ebben az esetben is javasolható megvizsgálni azt, hogy különösen a közösségi intézmények és a lakótelepek hőellátásának javítására milyen lehetőségek (milyen támogatási formák igénybevétele) állnak rendelkezésre.

A térkép jelzi, hogy a termálvíz kivételére az 50-80 °C-os vízkészletből van reálisan lehetőség, amely termálvíz fürdési célú hasznosítását ugyan biztosítja, de energetikailag komplexebb hasznosításra korlátozottan ad lehetőséget.

1.16-13. ábra: Magyarország 50 C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területe

Forrás: dr. Barótfi István Környezettechnika Geotermikus energia – Magyarország 50 °C-nál melegebb hévíz feltárásának területei

Biomassza-biogáz

A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként használható.

Természetesen a biomassza hasznosítás lehetősége Pakson is biztosított. A szennyvíztisztító telepen keletkező szennyvíziszap a környező területeken keletkező állati hulladékokkal és kommunális lebomló hulladékfajták egy részével perspektívikus alapja lehet egy helyi biogáz alapú rendszer kiépítésének.

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

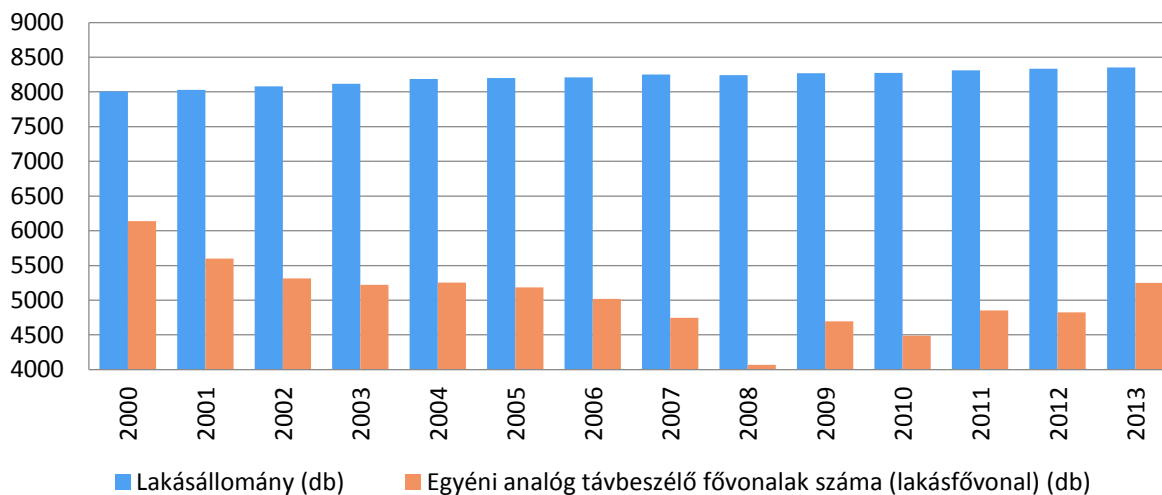
Az önkormányzati intézmények energiaellátása vezetékes energiahordozók hasznosításával jelenleg megoldott. A villamosenergia ellátással az intézmények világítási és technológiai igényeit elégítik ki, a termikus célú energia ellátásuk pedig földgáz, vagy távhő hasznosításával biztosított, helyi hőbázis segítségével. Javasolt az energetikai felújítások, korszerűsítések rendszerszerű, magas minőségű (új EU elvárások, szabványok) szerinti folytatása, erre települési program tervezése, amely a korszerű decentralizált energiarendszerek irányába történő elmozdulást és annak fő csomópontjait, eszközeit is javasolt, hogy tartalmazza (helyi erőforrások rendszerszerű alkalmazása, okos hálózati rendszerek és mérés (smart grid, smart metering), energiatakarékos és energiahatékony technológiák telepítése stb.).

Energiahatékonyság javítására, energiatakarékos fogyasztást eredményező beruházások, a szigetelések, homlokfali hőleadást csökkentő (falszigetelések, nyílászáró cserék, javítások) beruházások, épületgépészeti felújítások történtek, de nem teljes körűen, vagyis további intézmények kapcsán szükséges energiahatékonyság növelő fejlesztések megvalósítása. További lehetőség a működő távhő szolgáltatás kiterjesztése.

1.16.3 Elektronikus hírközlés

1.16.3.1 Vezetékes hírközlés

Paks vezetékes távközlési ellátását a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. jogelődje építette ki és üzemeltette, jelenleg a Tarr Kft. biztosítja. A pécsi szekunderközpontoz tartozó, primer központ a település vezetékes távközlési hálózatának bázisa. Paks a 75-ös körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz.

1.16-14. ábra: A távbeszélő fővonalak számának alakulása Pakson 2000-2013 között, db

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Jelenleg 5248 egyéni lakásfővonal üzemel, de ez a jelenlegi lakásállomány figyelembe vételével csak 62,8%-os ellátottságot jelent.

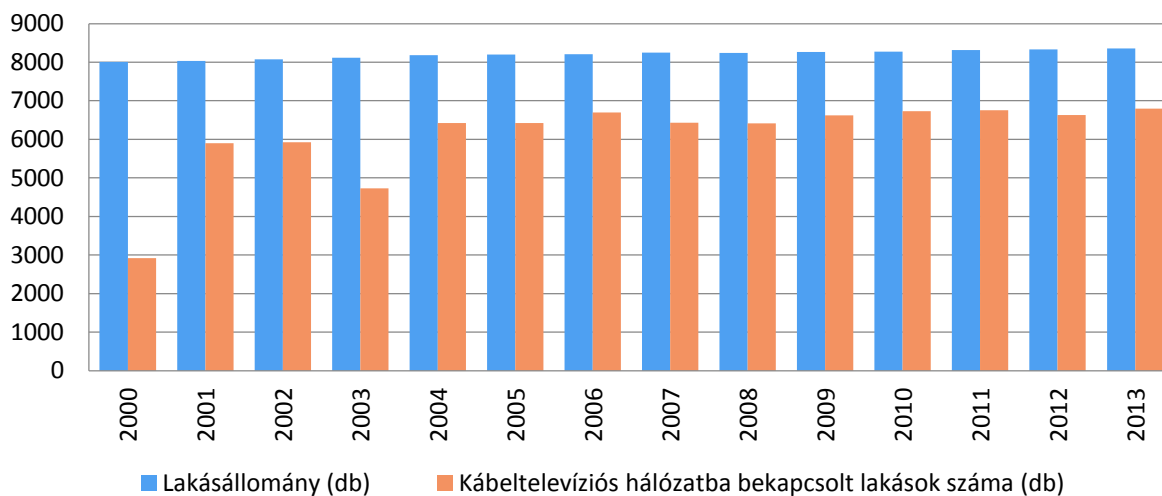
Az ellátottság azonban így is teljes körűnek tekinthető, mivel valamennyi vezetékes távközlési igény kielégített. Az ellátottság korábban jelentősebb volt, jelenleg a mobiltelefon rendszerek elterjedésének hatására a vezetékes távközlési igények száma csökkent. A statisztikai nyilvántartás szerint a településen 2000-ben 65 db, mára csak 11 db nyilvános távbeszélő állomás üzemel.

A településen belüli vezetékes távközlési hálózat föld feletti elhelyezésű, a település nagyobb területi hányadán jellemzően külön oszlopokra szerelten épült. Az ágazati nyilvántartás szerint a településen 61 vezetékes távközlési szolgáltató áll rendelkezésre. A kedvező műsorvétel számára a kábel TV szolgáltatást a múlt század utolsó éveiben építették ki.

2000-ben 2916 lakás, az akkori lakásállomány 36%-a, 2013-ban 6798 lakás, a lakásállomány 81%-a vette igénybe a kábel TV szolgáltatást. A távközléshez hasonlóan műsorelosztásra is több szolgáltató áll rendelkezésre. Az ágazat hét szolgáltatásra jogosult vezetékes műsorelosztó szolgáltatót tart nyilván. Természetesen közülük is van olyan, amelyik bár rendelkezésre áll, tényleges szolgáltatást nem végez.

A városban 2014. január 1.-jén 5692 internet előfizetőt tartottak nyilván (ez a lakásállomány 68%-a), amelyből 10 internet előfizetés kapcsolt vonalon (modem, dial-up, vagy ISDN-en), 2660 internet előfizetés DSL hálózaton, 2973 internet előfizető kábeltelevízió hálózaton, 41 internet előfizető

vezeték nélküli hálózaton mobil internet nélkül, 8 internet előfizető egyéb kapcsolaton (LAN, bérelt vonal stb.). Ezt az ellátottságot tovább növeli a mobil internet szinte korlátlan rendelkezésre állása.

1.16-15. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása Pakson 2000-2013, db

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

1.16.3.2 Vezeték nélküli hírközlés

A vezetékes szolgáltatást a vezeték nélküli szolgáltatók egészítik ki. A megfelelő vételi lehetőség biztosításához szükséges antennák – részben településen belül, részben a környező településeken – elhelyezésre kerültek, azokat a Magyar Telekom Távközlési Nyrt., a Telenor Magyarország Zrt., Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt. építette, üzemelteti.

Jelenleg az ágazat által vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatóként a térségben hét szolgáltatót tartanak nyilván. Természetesen ezek bár rendelkezésre állnak, nem biztos, hogy igénybe veszik szolgáltatásukat. Ezek szolgáltatásukat a meglévő antennákon keresztül biztosítják.

1.17 KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)¹⁴

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény az ellátandó helyi önkormányzati feladatokként nevesíti a **helyi környezet- és természetvédelmet**, vízgazdálkodást, vízkárelhárítást, környezet-egészségügyi feladatok elvégzését. A helyiek érzékenységet mutatja, hogy az önkormányzatok mellett a térségben számos civil szervezet is feladatának tekinti a helyi természeti értékek védelmét illetve a környezeti elemek szennyeződésének megszüntetését, illetve a szennyezés megelőzését.

Az önkormányzatok **környezetvédelmi** feladatait a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt) határozza meg, amelyben a települési környezetvédelmi program készítése kiemelt szerepet kap. Paks városára vonatkozóan 1998-ban készült el az első program, amelyet rendszeresen felülvizsgáltak, majd 2011-2016-os időszakra megtörtént a környezetvédelmi program újraalkotása.

1.17.1 Talaj

A talajfizikai, talajkémiai és talajbiológiai degradációs folyamatok az intenzív szántóföldi művelés alatt álló területeken – az ország más intenzív hasznosítású területeihez hasonlóan – jelentős mértékűek. A humusztartalom lassú csökkenést mutat, amelyet sokszor még a rendszeres szerves trágyázással sem sikerül megállítani. Fennáll a veszélye annak, hogy ez a folyamat hosszabb távon a talaj tápanyag-szolgáltató képességének kimerüléséhez vezethet.

A talajok mikrotápanyag-ellátottsága ennél kedvezőbb, azonban az utóbbi évtizedben ezen a téren is kedvezőtlen változások indultak el. Különösen aggasztó a helyzet a cink esetében, ami komoly problémát jelent, mivel a szántott területen nagy arányban termesztik a cink-igényes kukoricát. Ez a probléma nagy valószínűséggel már rövid távon is érezhető természsökkenést fog eredményezni.

A településen vannak a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) informatikai adatbázisban nyilvántartott nitrátérzékeny területi blokkok /43/2013. (V. 29.) VM rendelet 1. melléklet/, amelyre be kell tartani a vonatkozó rendeletek kötelező előírásait (nitrátérzékenység bővebben a következő pontban került kifejtésre).

A Tolna Megyei Kormányhivatal előzetes tájékoztatási levelében felhívta a figyelmet a termőföldek védelmére, aminél a 2007. CXXIX.tv 6/B §-ra hivatkozva a beépítésre szánt területek bővítésénél többek között kiemelte, hogy az lehetőség szerint legkisebb mértékű termőföld igénybevitelével történjen, illetve, hogy az övezeti átsorolás ne akadályozza a szomszédos termőföldek mezőgazdasági hasznosítását. A Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága a településrendezési terv módosításához előírja, a tervezett módosítások termőföldre, talajvédő gazdálkodásra gyakorolt várható hatását.

¹⁴ Az alfejezetek többsége az érvényben lévő környezetvédelmi program, hatályos területrendezési terv és a Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója - Helyzetfeltáró munkarészek (2012) c. dokumentum alapján a környezetre vonatkozó, a városra és a tágabb térségére is érvényes legfontosabb megállapításokat foglalják össze.

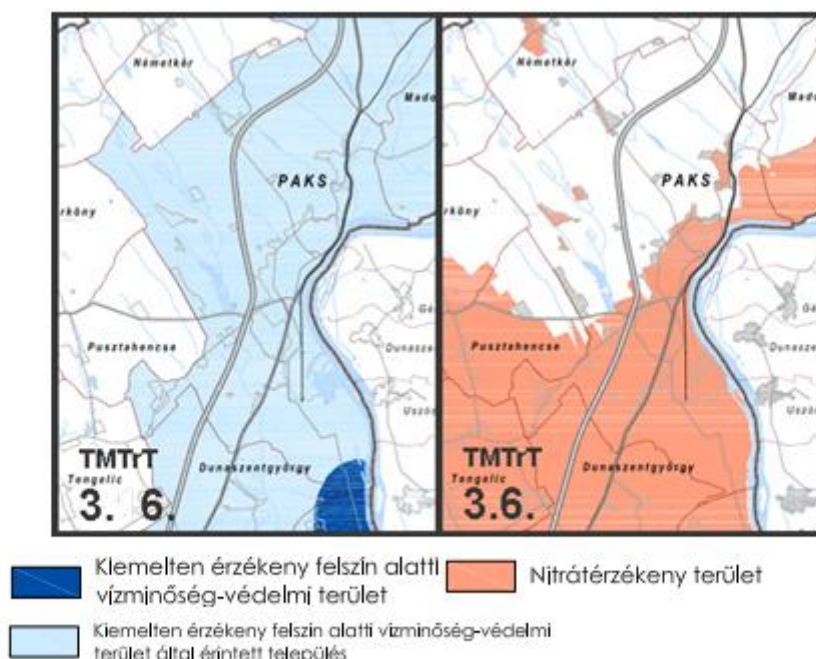
1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Magyarország a **felszíni vizeket** illetően jellegzetesen tranzitország, ami azt jelenti, hogy a vízkészletek mind mennyiségileg, mind minőségileg döntő mértékben függenek a szomszédos országokban tett beavatkozásoktól. A magyarországi folyók vízkészlete csaknem teljes egészében (96%-ban) külföldről származik.

A felszíni vizek minősége összességében jó illetve megfelelő minőségű. A Duna vízminősége jelenleg Paks térségében az oxigénforgalom mutatói és a szerves anyag tartalom alapján az I-II., a növényitápanyag-tartalma alapján pedig II-III. vízminőségi osztályba tartozik. Az atomerőmű alatti mintavételi helyeken (Fajs, Baja, Mohács, Hercegszántó) általában nem rosszabb a víz minősége, mint a felette lévőnél (Dunaföldvár). Paks a hatályos megye térségi övezetei közül a 3.7. „Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe” övezetébe nem tartozik bele.

A **felszín alatti vizek** Magyarország stratégiai jelentőségű készletét adják, hiszen az ország vízellátása 95%-ban a felszín alatti készletekre támaszkodik, és ez az arány magasabb, mint a legtöbb európai ország mutatója. A felszín-közeli talajvizek a települések környezetében azonban általában szennyezettek.

A felszín alatti vizeket a jelenleg még művelésben tartott területeken mezőgazdasági eredetű terhelések érik. Mezőgazdasággal összefüggésben meghatározó a kertészeti és szántóföldi növénytermesztés. Paks a hatályos megye térségi övezetei közül a 3.6. „Kiemelten érzékeny felszín alatti vizek vízminőség-védelmi területe” övezetbe Gerjen felől egy kis részen, míg a 3.6. „Nitrátérzékeny terület” övezetbe a település szinte egészében beletartozik.

1.17-1. ábra: Részlet Tolna megye területrendezési terve Kiemelten érzékeny felszín alatti vizek vízminőség-védelmi területe (3.6). és Nitrátérzékeny terület (3.6.) térképi mellékleteiből

Forrás: www.terport.hu, 2015. január

A sérülékeny távlati, Duna menti parti szűrésű vízbázisok a Bölskei, Madocsa, Gerjen-Északi, Gerjen - Dombori, Fadd-Dombori, Bogyszlói, Gemenc-Koppányi, Gemenc-Cimefoki, Bátai. A vízbázisok

diagnosztikai felmérése ezen településeknél már elkészült, a szennyeződésre érzékeny vízbázisok védőterületeiben Paks is érintett. Szennyeződésre érzékeny a megye vízkészletének jelentős részét adó dunai kavicssterasz és a Völgységi-patak kavicssteraszának vízbázisa.

A Paks ivóvízellátását biztosító vízbázisok (6-os úti kúttelep, Dorogi úti vízműtelep és a tartalék Borsócséplői kúttelep) kijelölt belső védőövezeteire vonatkozó korlátozó követelményeket kell érvényesíteni. A „Paksi Atomerőmű Csámpa I. és II.” vízművének vízbázis védelme érdekében az általános jogszabályi követelményeken túl a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi hatóság 8736-2/2008.-9871. iktatószámán kiadott határozatában foglaltakat kell betartani, amely megállapította a vízbázis belső, külső, hidrogeológiai „A” és „B” védőövezetét.

A vízbázisok védelme érdekében a területen a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet előírásait kell alkalmazni. Nitrátérzékeny területeken be kell tartani a 27/2006. (II. 7.) Kormányrendelet és a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésével szembeni védeleméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól szóló, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendeletben rögzített „helyes mezőgazdasági gyakorlat” kötelező előírásait.

Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló, módosított 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet által kiemelt paraméterek vonatkozásában a paksi ivóvízellátás terén vízminőségjavító intézkedésekre nincs szükség.

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

A levegőminőségi állapotot jellemzően a közlekedési eredetű légszennyező-anyag kibocsátás határozza meg. Jelentős környezetterhelő hatású légszennyezőanyag-kibocsátó – az atomerőmű meghatározó, de nem káros terhelése kivételével – nincs a térségben. A bejelentés köteles légszennyezők közül a fosszilis energiahordozó felhasználásból eredő és a jármű-karbantartókból adódó oldószer, illetve a mezőgazdasági tevékenységre jellemző kibocsátás a jellemző.

A település levegőminőségét az egyedi fűtések, a közlekedés és az egyéb tevékenységek (ipar, mezőgazdaság) emissziója határozza meg. A településen jellemzően távfűtéssel, földgáz és vegyes tüzeléssel oldják meg a fűtéset. A közlekedési eredetű légszennyezés az M6, a 6. sz. főút, a 6231, 6232, 6233, 5111 sz. összekötő utak és az 51364, illetve 6213. sz. mellékutak térségében meghatározó.

A 2012. január 24. és 2013. március 28. között az MVM Paks II. Zrt. megbízásából végzett mérési eredmények alapján elmondható, hogy Paks környékén a környezeti levegő minősége SO₂, CO légszennyező anyagok esetében kiváló, NO₂, PM₁₀ és O₃ tekintetében jó, az ülepedő por vonatkozásában megfelelő. Paks kedvező fekvésének, a 6. sz. főút város melletti – és nem várost átszelő – elhelyezkedésének, a Duna felé fújó tisztító szeleknek köszönhetően a környezeti levegőminősége megfelelő.

Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség előzetes tájékoztató levelében a levegőtisztaság-védelemmel kapcsolatosan a levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet előírásait tekinti irányadónak.

1.17.4 Zaj- és rezgésterhelés

Közúti közlekedésből eredő zaj- és rezgés kibocsátás terheli elsősorban a települési környezetet. Paks város környezeti zajterheltségét nagymértékben meghatározza a város földrajzi adottsága, a kialakult városszerkezeti és terület-felhasználási rendszere. Paks város esetében is meghatározó a zajterhelés kialakulásában a közúti forgalom nagysága. A városi úthálózat, így elsősorban a városközpont forgalmi terhelése igen magas. Az úthálózat egyes szakaszai nem alkalmasak a növekvő forgalom befogadására, nem biztosítják a forgalom gyors lefolyását. Nem történt meg az úthálózat bővítése a növekvő igények kiszolgálására.

Az MVM Paks II. Zrt. megbízásából 2012-ben és 2014-ben végzett környezeti közlekedési zajterhelési vizsgálatok eredményei alapján általánosan az mondható el, hogy a lakott területek mellett elhaladó forgalmas utak közlekedési zajkibocsátása igen jelentős, a közlekedés által érintett területek környezeti zajhelyzetét egyértelműen a forgalom eloszlása és sűrűsége határozza meg. A közlekedéssel érintett, vagy forgalmasabb utakhoz közeli lakóterületek alapzaj terhelése több esetben is meghaladja a területre érvényes zajterhelési határértékeket. A leginkább forgalmas időszakok a hajnali 5 óra és reggeli 8-9 óra közötti időtartam és a délutáni 3-6 közötti időtartam, így zajterhelések és a határérték túllépések is ezekhez a csúcsponti időszakokhoz köthetők.

Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség előzetes tájékoztató levelében a zaj- és rezgésvédelemmel kapcsolatos szabályok, követelmények érvényre juttatása érdekében azok szerepeltetését javasolja új HÉSZ készítése esetén.

1.17.5 Sugárzás védelem

A radioaktív sugárzás az atomerőmű jelenléte miatt lényeges környezeti tényező. Az erőmű üzembehelyezése óta folyamatosan bocsát ki radioaktív anyagokat a légtérbe és a Dunába, azonban a kibocsátható radionuklidok mennyiségét igen szigorú hatósági korlátok szabályozzák, melyet az üzem és a hatóságok is rendszeresen ellenőriznek. A mérési adatok alapján az erőmű radioaktív kibocsátásai alig mérhető, vagy egyáltalán nem kimutatható szennyeződést, sugárzás-szint növekedést eredményeznek a környezetben. Ez a többlet mind a természetes, mind az egyéb eredetű radionuklidok koncentrációjához, illetve sugárzásához képest elhanyagolható.

Az erőmű mindazonáltal potenciális veszélyforrást jelent környezetére az atomerőműben felhalmozott nagy mennyiségű sugárzó anyag miatt. A kockázatelemzések szerint annak a valószínűsége, hogy jelentős környezetszennyezéssel járó súlyos balesetre kerüljön sor 10^{-7} eset/év nagyságrendű.

Az erőmű veszélyes anyagainak közúti szállításából adódó környezetbiztonsági kockázat a megépült biztonsági út révén a városból kijebbe került, ami csak az erőmű és az M6 autópálya közti kapcsolat városon kívüli elérhetőségének biztosításával javítható tovább.

A környezetbiztonság emelésében, a lakosság megfelelő informálásában fontos szerepe van a Társadalmi Ellenőrző és Információs Társulásnak, amely az erőmű körüli 12 km-es körzetben lévő településeket képviseli.

1.17.6 Hulladékkezelés

2013-ban elkezdte működését az EU támogatásával megvalósult Paks és Térsége Hulladékgazdálkodási Rendszer. A paksi szemételepen létesült, új hulladékkezelő központ kivitelezése során új hulladéktest, valamint komposztáló készült, lerakó, az előkezelő- és válogatócsarnok, a veszélyes hulladék átvételére szolgáló hulladékudvar és szociális blokk épült a szelektívcsarnok mellett, továbbá szükséges gépek és járművek beszerzése is megtörtént. A közel 2 Mrd Ft-ból megépített központ működési, működtetési tapasztalatai jók. Az új hulladékgazdálkodási rendszer beindulásával megvalósult a teljes körű szelektív gyűjtés, ami részben házhoz menő rendszerrel, részben gyűjtőszigeten történik. A szelektívgyűjtés az országban szinte példanélküli módon valósult meg: egy szelektívgyűjtő edényben gyűjthető az összes szárazfrakció (papír, műanyag, pet palack, fém, kompozit), amit kétheti rendszerességgel gyűjt össze a közszolgáltató. Üveg gyűjtése csak a hulladékgyűjtő szigeten történik, a városban 27 db gyűjtősziget üzemel.

A Paks és Környéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás a közszolgáltatás elvégzésével és a rendszer üzemeltetésével, in-house kapcsolat alapján, 2013 márciusától 5 éves időtartamra a Paksi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft.-t bízta meg. A szolgáltató zavartalanul biztosítja a szolgáltatást a társult településeken, azaz hetente szállítja el a kommunális, kéthetente a szelektíven gyűjtött és havonta (vegetációs időszakban) a zöldhulladékot. Paks, Györköny, Pusztahencse, Nagydorog, Gerjen, Madocsa és Bölcse több mint tizenkétezer háztartásából szállítják el a kommunális és az elkülönítetten gyűjtött, továbbhasznosítható hulladékot.

Egyre többen gyűjtik szelektíven a hulladékot, így szerves anyag lerakótól történő eltérítés jelentősen megnőtt. A KSH adatai alapján a 2013-as első évben a lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék 8,5%-a szelektív gyűjtésben valósult meg. A pozitív lakossági hozzáállás (a hulladék válogatása) eredményeképp 2013-ban, a tervezett 45 millió Ft lerakási illeték mintegy 10 millió Ft-tal lett kevesebb. Mivel 2014-ben duplájára nőtt a lerakási illeték, ezért még fontosabb, hogy még több hulladék kerüljön válogatva a telepre.

Az illegális hulladék lerakások felszámolására (összegyűjtés és ártalmatlanítás) jelentős pénzügyi forrást biztosít az önkormányzat. A szemelők személyének felkutatása és a cselekmény elkövetésének bizonyítása nehézkes, a tettenérés esetét kivéve eljárás kezdeményezése nem jár eredménnyel. 2014. január 1-étől ismét működik közterület felügyelet a városban, amelynek folyamatos jelenléte valamelyest visszatartó erő az illegális hulladéklerakás területén. A városban önkormányzati, egyéb közhatalmi, illetőleg civil szervezetek együttműködésével hulladék kommandó is működik, ezek a szervezetek időnként ellenőrzéseket és takarítási akciókat szerveznek. A hulladéktörvényben alapelvei rendelkezésként jelenik meg a szennyező fizet el. Erre és a konténerek körüli állapotokra való tekintettel a közterületi konténereket (Fehérvári út, Ürgemező és Arany János utca). 2013. december 31-i hatállyal megszüntette az önkormányzat. Az eddig szétválogathatatlanul a konténerekbe került hulladékok újrahasznosítását is segíti, hogy az építési törmelék, a nagydarabos lomot, a veszélyes, illetve elektronikus, a csomagolási és a zöldhulladékot szétválogatva kell elszállítani a hulladékkezelő központba, ahol azt szolgáltatási szerződéssel rendelkező lakosoktól ingyenesen átveszik. A közterületi konténerek fenntartása, a mellettük felhalmozott nagymennyiségű lakossági hulladék elszállítása és a lerakóban történő elhelyezése a városnak éves szinten közel 40 millió forintjába került.

A építési és bontási (inert) hulladék városi szolgáltatója a DC Dunakom Plusz Kft., mely a kommunális szolgáltatások mellett az út- és parkfenntartást is végzi. A DC Dunakom Kft. 2000 júliusában alakult a Dunacenter Kft. utódjaként, majd a jogszabályi változásokhoz igazodva 2013-ban átalakult. A cég 100%-ban önkormányzati tulajdonú, önálló gazdálkodó szervként működik.

Az atomerőműben a termelés során keletkező ipari hulladékot, beleértve a radioaktív hulladékot is, szigorú technológiai előírások szerint gyűjtik, osztályozzák, kezelik és tárolják, amelyhez rendelkezésre állnak a megfelelő technikai eszközök. A kiégett üzemanyag 50 éves átmeneti tárolása a paksi telephelyen történik. Az üzemelése során keletkezett radioaktív hulladékok egy részének elhelyezésének érdekében 2008-ban helyezték üzembe Bataapátiban a kis- és közepes aktivitású radioaktív hulladéktárolót, a nagy aktivitású – jelenleg az erőmű területén átmenetileg tárolt – radioaktív hulladék elhelyezésére pedig kutatási program folyik a Mecsekben, illetve Oroszországgal előrehaladott tárgyalások folynak annak reprocessálásáról és átmeneti elhelyezéséről, majd Magyarországra történő visszaszállításáról.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

Vizuális környezetterhelésről olyan esetben beszélhetünk, amikor bizonyos épített, vagy emberi beavatkozás hatására létrejött tájelemek látványa zavarólag hat közvetlen, vagy tágabb környezetükre. Gyárkémények, hírközlési tornyok, magasházak, víztornyok, bányák hatása távolabbról is érzékelhető, míg a közművezetékek, és nagyméretű földművek döntően közvetlen környezetükben zavaróak.

Paks esetében nagy jelentőségű, távolról érzékelhető zavaró vizuális elemről nem beszélhetünk. Az atomerőmű jelenlétből adódó jelentős térszerkezeti és látványelem a villamosenergia átviteli hálózat távvezeték hálózata. A távvezeték elemek értelem szerűen az atomerőmű, Paks környezetében sűrűsödnek. Kisebb jelentőségű, rendezésre vár például a Duna-part belterületi szakaszainak, vagy a Dózsa György út folytatásában található ipari telephelyeknek a megjelenése.

1.17.8 Árvízvédelem

Paks közvetlen a Duna mentén, annak jobb partján fekszik, annak 1533,3 fkm és 1520 fkm közötti szakasza mellett.

A Duna a kiterjedt vízgyűjtőjéről változó mennyiségű vizet szállít, amely a folyón árhullámok kialakulását okozza, az árhullámok levonulásakor a mélyebben fekvő part menti sávot előnti. A Duna vízgyűjtőjének egyre intenzívebb beépítése, a burkoltsági arány növekedése, valamint a vízvisszatartó képességű növénytakaró csökkenése miatt az árhullámok egyre nagyobb méretűek. Ennek méretét tovább növelik a klímaváltozás okozta szélsőséges csapadékesemények, amelynek hatására nemcsak a rendkívüli többlet vízmennyiség, hanem annak a burkolt felületről való sokkal gyorsabb érkezése is terheli a Dunát.

Az árhullámok levonulásakor a víz kiterülése a nagyvízi meder élig, illetve a védműig tart. Pakson az eddigi árhullámok elleni védelmet a kijelölt elsőrendű árvízvédelmi vonal biztosította. A kijelölt védvonal északi irányból a 6. sz. főúton van a Táncsics Mihály utcáig, ahonnan az elsőrendű védvonal a kiépített földgáton halad tovább a város déli közigazgatási határáig, amelynek kritikus szakaszai burkolt kialakításúak.

Az elsőrendű védvonal kijelölése korábban a hatályos mértékadó árvízszintek figyelembe vételével történt. A közelmúltban lefutott, az akkor hatályos mértékadó árvízszinteket elérő, illetve meghaladó árhullámok a mértékadó árvízszint felülvizsgálatát tették szükségessé. A felülvizsgálat eredményeként született a 74/2014 (XII.23) BM rendelet, amely alapján a Paks területét érintő mértékadó árvízszintek a következők:

- 1535 fkm-nél MÁSZ: 94,58 mBf
- 1531,3 fkm-nél MÁSZ: 94,39 mBf
- 1520,0 fkm-nél MÁSZ: 93,71 mBf

Az elsőrendű árvízvédelmi műveknél a magassági biztonságot a mértékadó árvízszint feletti +1,0 méter biztosítása szükséges az előírások szerint. Ennek figyelembe vételével az elsőrendű védelmet nyújtó magas part, illetve töltéskorona szintek a következők:

- 1535 fkm-nél elsőrendű védelmet nyújtó koronaszint: 95,58 mBf
- 1531,3 fkm-nél elsőrendű védelmet nyújtó koronaszint: 95,39 mBf
- 1520,0 fkm-nél elsőrendű védelmet nyújtó koronaszint: 94,71 mBf

Paks közigazgatási területe a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területén belül helyezkedik el (223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet). Az igazgatóság működési vonalának árvízvédelmi művei közé tartoznak többek között a Duna jobb parti elsőrendű védvonalainak Paksra eső szakaszai.

Az új előírásnak való megfelelés teljesítése Paks biztonságos árvízvédelme érdekében szükséges, ehhez a települést érintő teljes Duna szakasz mentén a védműveket felül kell vizsgálni.

A védmű és a Duna medre közötti terület hullámtér, amelynek területét az árhullámok idején víz borítja, ezért hasznosításánál az időnkénti víz alá kerülését figyelembe kell venni. A hullámtéri terület hasznosítási lehetőségét a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014 (III. 14.) Kormányrendelet szabályozza. E rendelet alapján a Duna paksi szakaszán a nagyvízi mederkezelési terv elkészítése az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság feladata. Az árvíz- és belvízvédekezéshez kapcsolódó jogszabály a 10/1997. (VII.17.) KHVM rendelet az árvíz- és belvízvédekezésről.

Árvízvédelmi feladatok jelentkeznek a Dunába torkoló patakok torkolati szakasza körül, mivel a patak medrekben a víz visszaduzzadás elkerülhetetlen. Ezeknek az árvízi védelmét kiépített földgátak biztosítják.

Árvízvédelem keretében meg kell említeni az árvízi védekezés számára biztosítandó 10 m-es védekezési sávot, amelyben semmi építmény nem helyezhető el. Továbbá a mentett oldalon 110 m-es, a hullámtéri oldalon 60 m-es sávot, amelyen belül felszín alatti munkálatok csak nagy gondossággal, az illetékes hatóság hozzájárulásával végezhetők.¹⁵

A város mélyebben fekvő részeire jellemző a magasabb talajvízállás. A Duna magas vízállásával egyidejűleg emelkedő talajvízszint rövidebb-hosszabb ideig a felszín felett is megjelenhet. Ilyen vízállásos terület alakulhat ki a város északi és déli részén is.

¹⁵ 30/2008. (XII.31.) KvVM rendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról 23. §-a alapján

Az árvízvédelem keretében a helyi vízkár előfordulási lehetőségét is említeni kell. Az éveken át tartó szárazabb időjárás időszakában egyetlen településen sem fordítottak nagyobb figyelmet a vízvezető rendszerekre. A fenntartott medreket is benőtte a növényzet, ezzel csökkentve a víz-befogadó, tároló és vízszállító képességét. A nedves időszakokkal jelentkező terhelést növeli a szélsőséges (tartósabb és nagyobb intenzitású) csapadékesemények előfordulása, amelyre a település vízvezető hálózata nincs felkészítve. A vízgyűjtő területén a beépítés növekedésével a felszínen lefolyó víz mennyiségileg is növekedett, azonban a tapasztalt villámárvizes előtéteket a csapadékok összegyülekezési idejének csökkenése okozza. Ennek eredményeképpen a nagy intenzitású, akár rövidebb időtartamú csapadékok esetén is olyan magas vízhozamú lefolyás alakulhat ki, amely helyi vízelöntést okozhat.

Pakszon a szélsőséges csapadékesemények zavarmentes elvezetésének biztosítására felkészültek a vízvezető rendszerben a víz visszatartást és a lefolyás fékezését szolgáló záportároló létesítésével.

A 2010-2014 között európai uniós támogatással kiemelt állami beruhásként zajlott Duna Projekt keretében a 04.03. számú árvízvédelmi szakaszon Paksot érintő projektelem volt a településen található zsilipek helyreállítása (Páli utcai zsilip, Árok utcai zsilip, Hattyú utcai zsilip, Szt. János utcai zsilip, Fürdőház utcai zsilip, Duna utcai zsilip, Csónak utcai zsilip, Tüzeptelepi zsilip).

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A települések fejlesztése, illetve fejlődése, építése, működése és fenntartása jelentős környezeti problémák forrása lehet. E problémák adódhatnak a települési és területi funkciók kialakításából, a létesítmények okozta alapvető környezeti változásokból, illetve számos esetben a település létesítményei maguk is környezetterhelő forrásokká válhatnak. A települési környezetben leggyakrabban előforduló főbb környezeti problémák származhatnak az építési tevékenységből, a beépítési módból, a település fenntartással és -üzemeltetéssel együtt járó terhelésekből, szennyezésekből.

Paks Környezetvédelmi Programja az alábbi fő környezeti gyengeségeket és veszélyeket nevesíti:

- közüzemi hálózatok elöregedése,
- belvízveszélyes területek,
- talajvíz készletek elszennyeződése,
- településen átmenő főutak (pl. Dózsa Gy. út) mentén kialakuló zajszint és légszennyezettség,
- illegális hulladéklerakások.

Mindezek mellett Paks földrajzi adottságából származik a város egyik jelentős talajvédelmi és egyben környezetvédelmi problémája, a dombvidéki erózió, melybe beletartozik mind a szél, mind a víz által okozott erózió.

A fentiekből adódóan a település környezet állapotának továbbfejlesztése elsősorban a talajműveléshez kapcsolódó fejlesztések (pl. erdősávok), és az infrastruktúra és a hulladékgazdálkodási rendszerek területén szükséges. A város környezetminőségének további javításának legjobb eszköze a közlekedésfejlesztés – a városi elkerülőút kiépítése (Fehérvári út – Pollack u. között, illetve tovább Dunakömlőd felé), az erőmű M6 autópálya rácsatlakozásának megépítése –, mellyel jelentős levegőtisztaság-védelmi, zaj- és rezgés elleni védelem valósulna meg.

1.18 KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)

A települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosításáról szóló 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet 1. számú melléklete értelmében Paks város I.-es katasztrófavédelmi osztályba sorolt az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. telephelyének közelsége miatt. Az atomerőmű maga hazánk egyik felső küszöbértékű, veszélyes anyagokkal foglalkozó üzeme katasztrófavédelmi szempontból többek közt az ott tárolt nukleáris fűtőelemek, az ott folyó nukleáris energiatermelés, és az átmenetileg itt tárolt nagy aktivitású nukleáris hulladékok miatt. Szabályozása, hatósági ellenőrzése éppen ezért kiemelt állami feladat.

A Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság több további területen is megfogalmazta elvárásait:

- A település ár- és belvíz által veszélyeztetett területeire az állandó építési tilalom kiterjesztése indokolt.
- A csapadékvíz-elvezetőrendszer kialakítását (méret, kapacitás és áteresztő képesség) a terület-felhasználás során tervezni szükséges.
- Azokon a részeken, ahol a talaj laza, löszös szerkezetű, ott az (elvi) építési engedély kiadása előtt be kell szerezni a magyar Bányászati és Földtani Hivatal szakmai véleményét.

1.18.1 Építésföldtani korlátok

A talajeróziós és lejtős tömegmozgásos (csuszamlásos) folyamatok a Dunamenti síkot kísérő löszplató dunai oldalán hosszan elhúzódó merőleges, löszszakadási frontokra jellemzőek. A pusztulásukban a természeti tényezőknek és az antropogén hatásoknak egyaránt szerepük van. Paks területén jelentős és nagy felszínmozgásra hajlamos területek is vannak. Az OTrT az egész települést „Földtani veszélyforrás területe” övezetbe sorolja.

A város földtani, hidrogeológiai, morfológiai és egyes művi adottságai alapján több olyan nagyobb egységre osztható, melyeken a beépítés lehetőségei, továbbá annak szabályai eltérőek. Így egyedi szabályozást igénylő területrészek vagy különleges területek Pakson az alábbiak:

- a város azon területrészei, melyeknek terepszintje alacsonyabb a + 95 mBf. szintnél (a jelenlegi dunai ártér),
- a dunai magaspart 6. sz. főút melletti erősen felszínmozgásos részlete (elsősorban a Sánchegy Öreghegy közötti részlet),
- a magaspart gerince mögötti eróziós völgyek meredek és csúszásveszélyes részben alápincézett lejtői,
- azon bányagödrök, melyekbe a város hulladékai kerültek (pl.: Biritó),
- a több ha-os feltöltéses terület a volt konzervgyár mellett,
- az üzemelő bányák területe,
- az egykori téglagyári bánya közvetlen környezete (természetvédelmi terület és bányaperem mögötti megtartandó védősáv),
- a belterületen található 2 m-nél magasabb függőleges falak közvetlen környezete,
- alápincézett városrész (paksi pince-állapotterkép alapján),
- a jövőbeni beépítésre kijelöltek területrészek közül:

- a németkéri út és Hidegvölgy közötti terület rész (lakóövezet),
- Öreghegy környezetében a belterület bővítése (lakóövezet)

A Deák Ferenc utca – Rókus utca vonalát kísérő partfalaknál a belterület ingatlanjai közvetlenül csatlakoznak a magaspartok hegylábához, azaz a lakóterület ráépült a mozgásveszélyes partfalakra. Az érintett terület megerősítése 2012-ben pályázati forrásból megtörtént. 2014-ben ugyancsak pályázati forrásból Dunakömlődön a Csárda utca 2-15. szám mögött, illetve a paksi Petőfi utca 9. számú ingatlanon, a Csonka köz alatt folyt partfal-stabilizáció összesen 156,2 méter hosszan. Mindezek mellett az elmúlt években hasonló munkálatokra Dunaföldváron is szükség volt. További partfal-stabilizáció Dunakömlődön is szükséges.

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

Paks árvízveszélyes területe a Duna közvetlen partvidékét érinti. Ez a sáv döntően beépítésre nem szánt területeket tartalmaz, így különösebb veszélyforrást nem jelent. Azonban mivel a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolását a legveszélyeztetettebb településrész határozza meg „A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról” szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet szerint nyilvántartott települések között Paks az erősen veszélyeztetett „A” kategóriába tartozik.

A Duna paksi vízmércére vonatkozó mértékadó árvízszint értéke 94,39 mBf (901 cm). A 2013. évi dunai árvíz tetőző értéke, amely az új jégmentes legnagyobb vízállás (LNV) értéke a paksi vízmércén 94,29 mBf (891 cm). A közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság tájékoztatása szerint az atomerőmű északi kerítésétől a MÁV zsilipig az árvízvédelmi töltés mentett oldali lábától számított 50-150 m-es sávban fakadó és szivárgó vizek által veszélyeztetett terület található.

1.18.2.2 Belvízveszélyes területek

Paks Város külterülete a 04.02. számú Bölcske-Bogyiszló belvívvelmi szakasz területét érinti. A belvívvelmi szakasz befogadója a kizárólagos állami tulajdonban lévő Paks-Faddi főcsatorna, amely egyúttal a Faddi és Tolnai holtág vízpótlását is biztosítja.

Paks közigazgatási határán belül Tolna megyei területrendezési terve a „Rendszeresen belvív járta terület” övezetben a 6. sz. főúttól Duna felé eső területrészeket jelöli. Ettől függetlenül a belvív, mint probléma jelen van a település többi részén is, sőt az Önkormányzat több beruházással is igyekezett az elmúlt években fokozottabban jelentkező problémát orvosolni. Az Árok utcai és Páli-zsilip belvívmentesítő szivattyúállás kialakítása pályázati forrásból pár évvel ezelőtt megtörtént, és folyamatban van egy kb. 400 millió Ft-os beruházás, amely ugyancsak a város belvívvelmét szolgálja. Ennek keretében megvalósul a Páli-árok záportározójának rekonstrukciója és mintegy fél kilométer hosszú csapadékcsatorna (gimnáziumtól a Dunáig) és műtárgyainak kiépítése.

1.18.2.3 Árvíz- és belvívvellem

Az árvíz elleni védekezés sokrétű feladat: nemcsak a közvetlen vízkárelhárítást jelenti, hanem a védművek folyamatos fenntartását és fejlesztését, továbbá a megfelelő vízkormányzást is. Az árvízvédekezés a főművek mentén állami feladat. A Duna mentén a veszélyeztetett területeket

elsőrendű árvízvédelmi vonal védi. A töltések állami tulajdonban vannak, amiből 2 km üzemi kezelésben van az atomerőmű területén.

A településen a kialakított elsőrendű védvonal a beépített területek számára megfelelő védelmet tud biztosítani az árhullámok okozta árvízvédelemre, ehhez az elsőrendű védvonal biztonságban és jó karban tartására van szükség.

A Dunán levonuló árhullámok árvízi eseményeket okoznak a településen. Az árhullámok levonulásakor így árvízvédelmi intézkedésekre van szükség, amelyet a város katasztrófavédelmi terve tartalmaz.

A település mélyfekvésű területeinek védelme vízelöntés esetén helyi városi feladat, a városi katasztrófavédelem feladatai közé tartozik.

Folyamatban van a 2015-2022 közötti időszakra vonatkozó vízgyűjtő-gazdálkodási terv és nagyvízi mederkezelési terv készítése a Vízügyi Igazgatóság által.

1.18.3 Egyéb

A helyi építési szabályzatban – más városokhoz képest – egyedi elem a nukleáris létesítmény és a radioaktív hulladék-tároló biztonsági övezetéről szóló 246/2011. (XI. 24.) Kormányrendeletnek való megfelelés. A kormányrendelet meghatározza a biztonsági övezettel kapcsolatos szabályokat és az övezet kijelölésének kötelezettségét.

A fenti rendelet értelmében a határokat a létesítési engedély kiadásával egyidejűleg az Országos Atomenergia Hivatal jelöli ki. A biztonsági övezet földfelszíni távolsága a nukleáris létesítmény legkülső technológiai védelmet jelentő fal síkjától számítva atomerőmű esetében legalább ötszáz méter, amely hatoda az előző szabályozásban foglaltaknak. A biztonsági övezet csökkentésével Csámpa településrész kikerült az övezetből, így a jövőben fejlesztésekre és az ingatlanok felértékelődésére lehet számítani. A hatályos rendelet 7.§-a szerint a biztonsági övezetben tilos: a nukleáris létesítményhez és a radioaktív hulladék-tárolóhoz tartozó létesítmények kivételével az emberek huzamosabb tartózkodására szolgáló építmény, így különösen lakó-, üdülőtelep, gyermek- és egészségügyi létesítmény, sportpálya, játszótér, gyakorló- vagy lőtér, tábor, kemping, vásártér, irodaépület, kulturális célú épület létesítése.

A helyi építési szabályzat 28/A. §-a „Gip – 1” jelű építési övezete az ipari park meglévő és tervezett ipari telephelyeinek területét foglalja magában, ahol bódé, faház csak ideiglenesen, felvonulási épületként (az építkezés időtartamára) telepíthető. „Gip – M” jelű építési övezet az atomerőmű valamint a Kiégett Kazetták Átmeneti Tárolója (KKÁT) területét foglalja magában, ahol csak az átmeneti tároláshoz szükséges építmények helyezhetők el.

1.19 ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY

A bányaterületek a nyersanyag kitermelés (bányászat), nyersanyag elő-feldolgozás céljára szolgáló területek, ezek legnagyobb szintterület-sűrűségi mutatója 0,01.

A város bányaterületein található bányák:

- Paks I. (Szarkahegyi) – homokbánya (Biritó térsége),
- Paks II. (Téglagyári) – agyagbánya (belterület), - nem működő, természetvédelmi szempontból új hasznosítás javasolt
- Paks III. (Mária Bánya) – homokbánya (Hegyes).

Megkutatott és nyilvántartott ásványvagyon lelőhelyek:

- "Duna 1529,0-1534,0 fkm" nevű folyami betonkavics nyersanyaglelőhely,
- "Biritó külterület" nevű megkutatott vakoló homok nyersanyaglelőhely.

1.20 VÁROSI KLÍMA

Paks tagja a Klímabarát Települések Szövetségének és rendelkezik Fenntartható Energia Cselekvési Tervvel. A klímaváltozás elleni tevékenységét a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiával (NES) összhangban, a Klímabarát Települések Szövetségével együttműködve szervezi. Mindez mutatja az önkormányzat azon álláspontját, hogy a globális klímaváltozással/felmelegedéssel helyi, települési szinten is foglalkozni kell. Az önkormányzat kezdeményező, szervező, integráló és példamutató szerepet vállal annak érdekében, hogy a települési klímaügyben (további üvegházgáz kibocsátások csökkentése, a változásokhoz való alkalmazkodás) érdemi előrelépés jöhessen létre.

A célok elérését számos energetikai korszerűsítési projekt segítette eddig is, amelyekkel a szennyezőanyag kibocsátások csökkenését tudta elérni a város. 2015-ben fejeződik be egy uniós támogatású projekt egyik elemeként a helyi Klímatörténeti múzeum kialakítása. Az országban egyedülálló múzeumban a Föld klímaváltozásainak hatásait mutatják be a volt téglagyári löszfalban feltárt rétegek elemzése alapján. A klímatörténeti múzeum 205 m²-es alapterületen épül meg, ugyanekkora pinceszinttel és emeleti térrel.

A fentiekkel összhangban a település európai uniós forrásból, az ELENA programból szeretne támogatáshoz jutni régiós elektromos közlekedési modell applikációjának a kidolgozásához. Az ELENA célja, hogy támogassa a helyi közösségeket a megújuló energia és az energiahatékonyság területén tervezett, kibocsátás-csökkentést eredményező beruházások előkészítésében.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

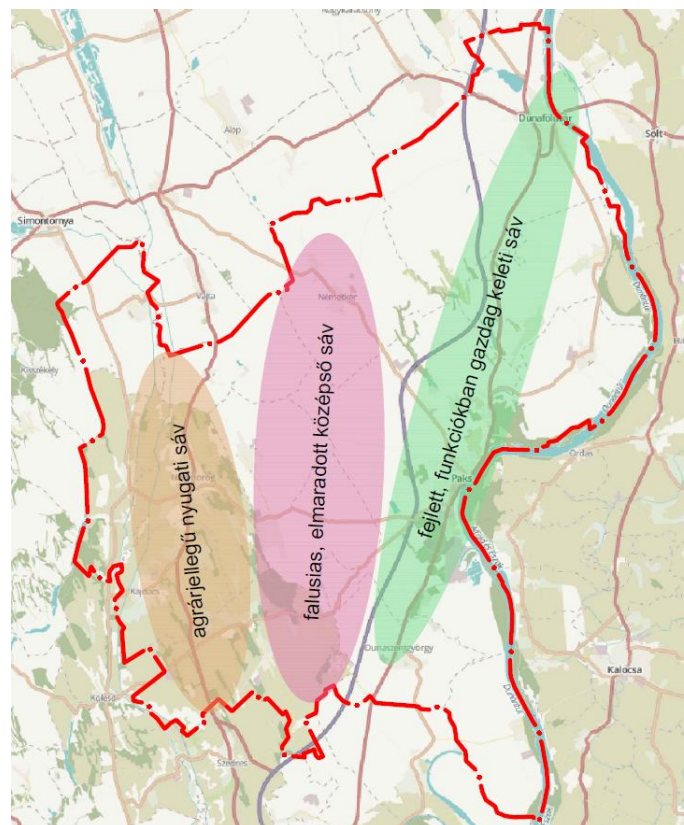
2.1 A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE

2.1.1 Településhálózat

A Paksi járást a korábbi szekszárdi kistérségbe tartozó Tengeliccel együtt 15 település alkotja. A járás és a korábbi kistérség székhelye, valamint legnépesebb települése is Paks, ezen felül Dunaföldvár nyújt még városi jellegű szolgáltatást a járásban, valamint Nagydorognak van még kiegészítő térségi szerepköre. A Paksi járás két városához egy dominánsan „kisközép-falvas” térség kapcsolódik.

Paks és szűkebb térsége az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció szerint jó mezőgazdasági adottságú terület, ami a környező települések gazdasági életében a mai napig jelentős szerepet játszik; ugyanakkor gazdasági-technológiai magterületként is funkcionál. Az országos településhálózatban Paks a belső (ipari-logisztikai) és a külső (nagyvárosi) gyűrű között félúton helyezkedik el, ennek köszönhetően kedvező helyzetben van, mint a két gyűrű közötti összeköttetést biztosító város. Országos jelentőségét az atomerőmű adja.

A járás települései a Dunától mért távolságuk, lakosságszámuk és gazdasági szerepkörük alapján egy elkülönülő, fejlettebb keleti sávra, egy nyugati sávra és egy leszakadó középső területre oszthatóak. A keleti sáv a Duna mentén található, kedvezőbb demográfiai, képzettségi és foglalkoztatási mutatók jellemzik. A járás meghatározó gazdasági szereplői, munkáltatói e funkcióban gazdag területen helyezkednek el, melynek egyik oka a fejlett közlekedési infrastruktúra. A nyugati sáv központja Nagydorog, a keleti sávtól rosszabb mutatókkal rendelkezik, a gazdasági tevékenység elsősorban a mezőgazdaságra épül, elérhetősége 63. sz. főúton keresztül biztosított. A járás középső része kistelepülési terület, minden tekintetben elmaradott a járásban belül (kevés és elnéptelenedő települések, hiányos kapcsolatok).

2.1-1. ábra: A Paksi járás településhálózati részei

A Paks környékén található települések különböző mértékben kapcsolódnak a városhoz. A szorosan vett, elsődleges vonzáskörzetbe öt település (Dunaszentgyörgy, Madocsa, Nagydorog, Németkér, Pusztahencse) tartozik, amelyek szinte minden szempontból Pakshoz integrálódnak. Ezen kívül a járás öt távolabbi települése alkot egy gyengébben vonzott, másodlagos övet, ezek a községek már több szempontból más városok felé is kapcsolódnak. Bikács, Kajdacs, Pálfa és Tengelic kapcsolata Pakssal pedig már nem éri el azt a szintet, hogy a város valódi vonzáskörzetébe tartozónak lehessen őket tekinteni.

2.1.2 Társadalom

Paks közel 20 ezer fős lakosságával Tolna megye második legnépesebb városa, területi kiterjedése miatt azonban alacsony népsűrűség jellemzi. A városban korábban tapasztalható demográfiai trend, vagyis a népesség növekedése 2001-ben megfordult és a természetes fogyás, valamint az elvándorlás következtében a lakónépesség is csökken. A kedvezőtlen demográfiai folyamat együtt jár a lakosság elöregedésével is. Az öregedési index értéke 2001-ben még fiatalos korszerkezetre utalt, viszont 2013-ra már megközelítette az azóta jelentősen növekedő országos átlagot. Mindezek ellenére Paks még mindig Tolna megye legkedvezőbb korösszetételű járásközpontjának számít.

Paks lakosságának képzettségi, végzettségi mutatói minden tekintetben kedvezőbbek a járási és a megyei adatoknál, sőt az országos értéket is meghaladják mind a felsőfokú végzettségűek magas, mind az iskolázatlanok alacsony szintjét tekintve.

Foglalkoztatottság tekintetében a város kiemelkedően jó helyzetben van és az atomerőműnek köszönhetően térségi foglalkoztatottsági szerepkört is betölt. A városban azonban e téren feszültség is érzékelhető. Nem elégséges a munkahelykínálat a nők (végzettségtől függetlenül), a nem műszaki végzettségű férfiak és az alacsony képzettségűek számára. Magasabb a női munkanélküliség és a két nem közötti „olló” tovább nyílik.

A pozitív foglalkoztatottsági és képzettségi helyzetnek köszönhetően a jövedelmi viszonyok is kedvezőek a városban. Pakson 2007-2012 között közel 60%-kal emelkedett az egy lakosra jutó nettó jövedelem, és a jövedelemszint a teljes vizsgált időszak alatt messze magasabb volt mind az országos, mind a megyei és járási átlagnál. Mindezek alapján nem meglepő, hogy a GfK Hungária Piackutató Kft. által 2014-ben közzétett tanulmány alapján Paks az ország második leggazdagabb települése a lakosság vásárlóereje szempontjából. Ez azonban térségi konfliktushelyzetet generál, mivel a térségben jelentősek a foglalkoztatási, jövedelmi és szociális különbségek Paks város javára, amelyet a tervezett erőműbővítés tovább fokozhat. Ez a jelenség nem csupán a járási települések esetében figyelhető meg, hanem nagyobb, városok szintjén is.

A helyi társadalom életminőségét a jövedelemszint alakulása mellett a lakásállomány is jól jellemzi. Paks lakásállományának jelentős része az erőmű létesítéséhez kapcsolódóan a hetvenes években épült. A város lakásállománya azóta igen kiegyensúlyozottan alakult, leginkább a kétezres évek első felére volt jellemző a magánlakás-építések kiugróan magas száma. A lakóegységek közül sok a négy vagy több szobás lakások, melynek felszereltsége, komfortfokozata is igen kedvező.

A város funkciójához és a városhierarchiában betöltött szerepéhez illeszkedően Paks az oktatási intézmények területén is teljes értékű funkciókkal bír. Nevelési, oktatási intézményeit tekintve a városban megtalálható az óvodától az általános iskolákon át, a középfokú iskoláig a köznevelés, közoktatás minden eleme. A csökkenő gyereklétszám miatt az intézmények kapacitás-kihasználtsága

csökken. Kivételt képez ez alól a szakközépiskolai képzés, amelynek bázisát a kedvező képzési struktúra, valamint az atomerőmű adta lehetőségek adják. Az egészségügyi ellátás a városban megfelelő, amelyen a járóbeteg ellátás területén sokat javított a Paksi Gyógyászati Központ bővítése és a Gyógyfürdő funkcióval való kiegészítése 2014-ben.

A városban számos kulturális program lehetőség áll rendelkezésre mind az itt élők, mind pedig az ide látogatók számára. A feladatellátási szerződés alapján működő Paksi Közművelődési Nonprofit Kft. számos telephellyel működik a városon belül.

Paks szociális ellátóhálózata a jelenlegi lakosságszámmal és korszerkezettel összevetve megfelelőnek mondható. A későbbiekben azonban a szolgáltatási palettát bővítésre szorul. A jogszabályi kötelezettség értelmében 20 ezer fős lakosság felett a településen gyermekek átmeneti otthonát kell működtetni. Paks esetében ezt a szolgáltatást családok átmeneti otthonaként kellene biztosítani. A hajléktalanok számára a későbbiekben a krízisközpont mellett éjjeli menedékhelyet is ki kell alakítani. Mindezek mellett az iskolai szociális munkát és a tanácsadó szolgálatot is bővíteni szükséges. Idősek otthona létesítése a györkönyi fejlesztés függvényében átgondolandó.

2.1.3 Gazdaság

Paks város gazdaságát elsősorban az atomerőmű és az ipari park határozza meg. Az atomerőmű és a köré szerveződött beszállítói piac miatt a város jelentős szerepet játszik nem csupán a járás, hanem a megye és az ország gazdasági életében is. Ez egyrészt hatalmas előnyt jelent a településnek, hiszen foglalkoztatást, gazdasági súlypontot és ehhez kapcsolódóan közvetett és közvetlen bevételt eredményez a városnak. Másrészt az egypólusosság kiszolgáltatottá teheti a települést, valamint torzulást okozhat a foglalkoztatottság terén is. A mezőgazdasági tevékenység a járás kisebb településeire jellemző.

A város jelentős gazdasági egysége és gazdaságszervező a ipari park, amely teljes egészében Paks Város Önkormányzatának tulajdonában áll, a várostól délre helyezkedik el. Azzal a szándékkal hozta létre az önkormányzat, hogy a térség gazdasági növekedésének motorjaként elősegítse a működő tőke beáramlását, valamint annak növekedését, ezzel munkahelyeket teremtve, és azt hosszú távon megtartva.

Említést érdemel, hogy a vállalkozások terén a szállítás-raktározás és a pénzügyi tevékenységek a jelentősen elmaradnak az országos átlagtól. Fontos ugyanakkor azt is megjegyezni, hogy az adatok csupán mennyiségbeli eltérést mutatnak, és a pénzügyi tevékenységek tekintetében az összes országos bank biztosít banki szolgáltatásokat a városban. Mindezek mellett az is megállapítható, hogy a gazdasági szolgáltatások köre jóval szűkebb annál, mint ahogy az a város gazdasági súlyából következik. Ez egyrészt visszavezethető a keresletre (nincs igény több ilyen jellegű szolgáltatásra), másrészt pedig Szekszárd elszívó hatására.

A turizmus jelenleg sem Pakson, sem a térségben nem képvisel jelentős gazdasági erőt. Az attrakciók önállóan, mozaikszerűen vannak jelen a térségben, nem fűződnek össze komplex turisztikai termékhalmazzá. A szálláshelykínálat minőségében igazodik a jelenlegi attrakciókhoz, hosszabb távon azonban a minőségi termékfejlesztés egyik akadálya lehet.

Az atomerőmű, a hozzá kapcsolódó valamint egyéb helyi vállalkozások iparúzési- és építmény adóbefizetéseik révén folyamatosan biztosítják a város működtetéséhez és a fejlesztések

megvalósításához szükséges pénzügyi háttérrel. Jelentős helyi vállalkozói kör szerveződött az atomerőmű köré, a város jelentősebb vállalkozásainak zöme többé-kevésbé vagy teljes egészében az atomerőműhöz kapcsolódik. Az erőmű és a kapcsolódó cégek magas foglalkoztatottságot biztosítanak, magas jövedelmi szinttel, ami megmutatkozik a helyi gazdaság egyéb piacain is. A kapcsolódó cégek esetében elvárás az innováció, a magas technológiai háttér, amely egyrésztől versenyelőnyt biztosít az alacsonyabb technológiai színvonalon álló cégekkel szemben, másrésztől rövid távon megdrágíthatja a munkafolyamatokat. Hosszú távon ugyanakkor a magas munkaminőség biztosítja a versenyképességet az egyéb, magas minőségi követelményeket támaztó piacokon is.

2.1.4 Táj és természeti adottságok

A helyi táji és természeti adottságok a Duna mentének meredek löszfalain kívül alkalmasak a táj sokoldalú mezőgazdasági használatára, a talaj és klimatikus adottságok kedvezőek a termőterületek művelésére. Mindez azonban hiányzik a település szinte teljes lakossága számára a mindennapokból, hiszen az atomerőmű megépülése, majd a rendszerváltás utáni gazdasági változások gyökeres életformaváltással jártak.

Az egykor számottevő szőlőterületek nagy része a település növekedésének áldozatául esett, a megmaradt területek többsége és a környező szántók nagyüzemi módszerekkel műveltek és tulajdonosi szerkezetük is koncentrált. Az egykori tanyákat felhagyták vagy üdülőnek használják, a legelők ma nem műveltek és szép lassan beerdősödnek. A Duna, amely meghatározó táji és természeti elem és egykor a halászat révén sokak megélhetését jelentette, mára kondicionáló szerepet tölt be, nem szerves része a város életének. Szabályozásával a város árvízi veszélyeztetettsége megszűnt, a környéken egykor a folyam menti természetes vegetációt alkotó ártéri erdők majd minden környéki elemével együtt.

A táj arculata, a természeti környezet a tájhasználat következtében átalakult, a reliktszerűen megmaradt értékes élőhelyek és/vagy természeti értékek mára azonban szinte mind védelemben (nemzetközi, országos, helyi) részesülnek. Ezeknek az értékeknek megóvása, fejlesztése és egyes esetben épp hasznosítása (pl. legeltetéssel) tudja biztosítani, hogy az utókor számára is fennmaradjanak.

A városüzemeltetési kiadások indokolt szinten tartása és településképzés rendezett állapotának biztosítása végett el kell kerülni a város lakóterületi növekedését. Viszont a gazdaságfejlesztési (ipari park területnövekedése) és tervezett erőmű-bővítési elképzelésekkel és indokokkal alátámasztott igények a termőterületek további művelésből történő kivonását irányozzák elő.

A 2014-ben nyílt Gyógyfürdő egy eddig kiaknázatlan természeti adottságot, gyógyvízkészletet hasznosít és újult szolgáltatást a városi és környéki lakosságnak.

2.1.5 Zöldfelületek

Zöldfelületek tekintetében mind azok mértékét, mind állapotát tekintve megfelelő körülményeket találni Pakson. A város jelentős számú közkerttel és közparkkal rendelkezik, amelyek fejlesztését, sőt továbbiak kialakítását is tervezi. A meglévő zöldfelületi elemek tényleges értéket képeznek, amelyek közül sok helyi védelemmel is rendelkezik.

A hiányosságok egyrészt a nem egységes vagy hiányos utcafásításokon érhetőek tetten, másrészt abból adódnak, hogy a zöldfelületek nem alkotnak valós rendszert. A beépítések és a meglévő hálózati adottságok miatt van, ahol ez rögzült, de vizsgálni kell azokat a helyeket, ahol javítható.

Közel 47 hektár terület áll gondozás alatt, amely jelentős anyagi és élőmunka igényű. Az önkormányzat számára a zöldfelületek kondicionáló szerepének megőrzése, fejlesztése fontos szempont.

2.1.6 Épített környezet

A Paksra a sugárirányú településszerkezet a meghatározó, ahol a gyűrűs kapcsolatok nem tudtak kiépülni. Történelmi városközpont a Dózsa Gy. u. környéke, szinte csak itt találhatóak meg az igazgatási-államigazgatási intézmények, de minden más funkció is itt tömörül. A város településszerkezetét jelentősen átformálta az atomerőmű építése során bekövetkező lakásszám megnövekedés. Létrejötték új városrészek, valamint a Kishegy-Újváros alközpont, amely karakterében, arculatában teljesen elkülönül a történelmi városközponttól. Az új decentrum környékén számos szolgáltatás és intézmény megtalálható, de az államigazgatási funkció hiányozik.

A jelentősebb gazdasági súllyal bíró termelő cégek a város déli részén, az atomerőmű és az ipari park környékén tevékenykednek. Rendelkezik a város hasznosítatlan, vagy részben hasznosított barnamezős területtel, ilyen az egykori téglagyár, illetve a konzervgyári terület egy része.

Két speciális területe van még Paksnak, az egyik a Táncsics utca – vasútvonal – Molnár árok által határolt Duna-parti terület, aminek rekreációs célú hasznosítását tervezi a városvezetés. Megvalósulása esetén erősödik a város és a Duna kapcsolata. A másik a település és az erőmű között található tartalékterület, amely fontos szerepet kaphat az erőműbővítésre során.

A városban jelenleg országos területi védettség nincs, egy világörökségi védettségre esélyes elemmel (Lussonium) és számos helyi szinten védendő épített értékkel rendelkezik a város (pincesorok, városközpont stb.).

A településrendezési terv több területen (elsősorban a Pollack M. u. mellett és a Vácika területén) is kijelöl lakóterületeket, amelyek az atomerőmű bővítése során feltehetően be fognak épülni.

2.1.7 Közlekedés

A járás közúti közlekedési hálózata eltérő állapotú, a Dunaföldvár – Paks – Szekszárd tengely domináns szerepet tölt be, amely mellett kevésbé hangsúlyosan jelenik meg a Nagydorog központú decentrum. A járás középső részének közlekedési hálózata hiányos, csak alsóbbrendű utakkal ellátott, melyek minősége nem megfelelő. Kiemelendő a 6231. sz. Paks-Cece, valamint a 6232. sz. Paks-Nagydorog összekötőutak leromlott állapota, amelyeket az M6 autópálya miatti megnövekedett forgalom terhel.

A településen belüli közúti hálózat állapota általánosságban megfelelő, de a balesetbeszélyes vagy rossz állapotú csomópontok és útszakaszok átépítésére szükséges lehet. Továbbá kiemelten fontos még új hálózati elemek kiépítése a forgalom kedvezőbb elvezetése érdekében (pl. elkerülőút I. üteme).

A közösségi közlekedés a térségben egyet jelent az autóbuzsos közlekedéssel, amely Pakson és vonzáskörzetében megfelelő, de a járás nyugati részén alacsony szolgáltatási színvonalon (pl. járatsűrűség, utazási sebesség) üzemel. A helyi közösségi hálózatról is elmondható, hogy akadnak ellátatlan vagy alig ellátott területek (pl. Pollack M. u., Pál u., Hidegvölgy u. és Cseresznyés), valamint hogy az elmúlt évek során drasztikusan csökkent utasok száma. Számottevő forgalmat bonyolítanak le viszont az atomerőmű autóbuzsjáratai.

A járás kerékpáros infrastruktúrája kiépítetlen, nem alkot egybefüggő hálózatot. A település kerékpárút-hálózata bár jelentős hosszban kiépült, még mindig hiányos. Az utóbbi évek fejlesztései következményeként a település központjából kiépült kerékpárútvonalon juthatunk el a környék fő munkáltatójához, az atomerőműhöz.

A gyalogos kapcsolatok tekintetében probléma, hogy 6. sz. főút és a vasútvonal megépítésével megszűnt a település szerves kapcsolata a Dunával. Csak rövid szakaszon (Duna-korzó) van kiépített gyalogút a folyam mentén, az Erzsébet szálló és a Táncsics M. u. közötti partszakaszon még gyalogjárda is csak rendkívüli költségekkel és különleges műszaki megoldásokkal építhető meg.

A település területén működő parkolási szabályrendszer megfelelő, több útszakaszra való kiterjesztése az igények függvényében lehetséges.

A Duna, mint vízi közlekedési útvonal alacsony szinten kihasznált, melynek okai sokrétűek, egy részük túlmutat a településen. Mindezek mellett szükséges Paks és a folyam kapcsolatának, valamint kikötői infrastruktúra állapotának javítása.

A vasútvonal a főút és a Duna között vezet, tovább erősítve a Duna és a település közötti elvágó hatást. Az állomás barnamezős terület mentén található, kihasználhatósága jelenleg igen problémás (nincs személyforgalom, gyenge áruforgalom), a pálya állapota leromlott.

2.1.8 Közművek

A villamosenergia-ellátás, az egészséges vezetékes ivóvízellátás és a közcsatornás szennyvízelvezetés közel településszintű ellátottsággal áll rendelkezésre. A vezetékes termikus energiaellátás (vezetékes gázellátás) csak a lakásállomány mintegy kétharmada (61,5%) számára biztosítja a hőellátás lehetőségét. Ebből következik, hogy a lakásállomány 38,5%-a komfortos, mivel vezetékes termikus energiaellátással nem rendelkezik.

A település sűrűbben lakott részein az atomerőmű hulladék hőjét felhasználó távhő szolgáltatás is üzemel. Ez jelenleg sem működik teljes kapacitáson, de az erőmű bővítése kapcsán jelentős kapacitástöbblet fog keletkezni, amely indokoltá teheti a rendszer bővítését.

Paks a vízellátásban jelentős kapacitású saját vízbázisára támaszkodhat, amely nagy mennyiségű tartalékokkal is rendelkezik. A szennyvízkezelést – eddig is és a megvalósítás alatt álló szennyvíztisztító telep segítségével a jövőben is – saját bázisára, saját szennyvíztisztító telepére támaszkodva tudja megoldani.

A csapadékvíz befogadására a város keleti határán végighaladó Duna is rendelkezésre áll, mint „korlátlan” kapacitású befogadó, de a csapadékvíz és szennyvíz szétválasztott kezelése a település teljes területén még nem megoldott. A csapadékvíz elvezetése részben zárt csapadékvíz-elvezető

csatornákkal, részben nyílt árkok segítségével biztosított. A nyílt árkok jellemzően nem alkotnak hálózati rendszert, hidraulikailag rendezetlenek, sok a feliszapolódott, növényzettel benőtt szakasz.

Energetikai szempontból is kedvező adottságú a város, mivel az ország villamosenergia-ellátásának egyik legfontosabb bázisa, az Atomerőmű a település területén üzemel és termeli az ország villamosenergia igényének közel 40%-át. A helyszíni vizsgálatok alapján megállapítható, hogy Paksön a település korszerű termikus energiaellátására a napenergia hasznosítása is rendelkezésre áll. Jelenleg csak szórványosan láthatók napenergia hasznosítást szolgáló napkollektorok, napelemek.

2.1.9 Környezet- és katasztrófavédelem

A környezetvédelmi állapotokat tekintve a településen a környezeti elemek, az élővilág, a táj, a települési-, és az épített környezet tekintetében jelenleg extrém környezeti terhelés nem áll fenn. A település környezeti állapota jónak mondható, de környezetvédelmi szempontból a szélrózsió, nitrátérzékenység, és a sérülékeny vízbázisok megkövetelik a gondos, jogszabályokat betartó területhasználatot, hulladékgazdálkodást és szennyvízkezelést. Az elmúlt évek beruházásai mind a hulladékgazdálkodás, mind a szennyvízkezelés terén korszerű és környezeti szempontból kedvező fejlesztéseket hoztak, amelyek biztonsággal tudják a meglévő, és a távlati igényeket kielégíteni. A meglévő és potenciális környezetszennyezések fejlesztésekkel (közüzemi hálózatok korszerűsítése, úthálózati fejlesztések, stb.) csökkenthetők, illetve a szennyezésekből következő esetleges időben elhúzódó káros folyamatok megakadályozhatók. A nagy és növekvő gépjárműállomány koncentrált használatát az úthálózati fejlesztésekkel lehet oldani.

A város földtani, hidrogeológiai, morfológiai és egyes művi adottságai alapján a beépítési lehetőségek egyedi szabályozása szükségszerű. Talajeróziós és tömegmozgásos folyamatok figyelmen kívül hagyása miatti építkezések ingatlanait ma védművekkel (pl. támfal) kell védeni. Tehát a múltban meghozott döntések komoly anyagi terhet rónak a jelen és jövő nemzedékre. Ennek megismétlődését a helyi szabályozások és illetékes hatóságok bevonásának kötelezettsége hivatottak most megakadályozni, ezek kijelölik Paks területén az egyedi szabályozást igénylő területrészeket, különleges területeket.

Az árvízi veszélyeztetettség elhárítása a dunai védművek kiépítettsége folytán azok karbantartásával és fejlesztésével folyamatos. A Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területén lévő település töltései állami tulajdonban vannak, amiből 2 km üzemi kezelésben van az atomerőmű területén. A város katasztrófavédelmi terve árvízi, belvízi helyzet esetén szükséges intézkedéseket tartalmazza.

Katasztrófavédelem szempontjából egyedi sajátossága Paksnak, az atomerőmű jelenléte. A nemzetközi szabályozásoknak megfelelő tevékenységhez kapcsolódó katasztrófavédelem szabályozása nem helyi szintű kérdéskör. Katasztrófa helyzet esetén annak mértéke alapján a megfelelő eljárás alkalmazása szükséges, erre a 2003-as, 3-as besorolású, súlyos üzemzavar esete már gyakorlati példaként említhető.

3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1 A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

3.1.1 A folyamatok értékelése

A 1960-as évekig Paks mezőgazdaságból élő jellegzetes dunántúli kisváros volt, majd 1969-ben elkezdődött az ország atomerőművének megépítése a település déli határában a Duna mentén. A hatalmas beruházás következtében a település lakossága közel duplájára nőtt. 1974-ben átadták az első lakótelepi házakat a jelenlegi Újtemplom utcán, ezt követően készültek el Kurcsatov u. környéki, majd a Fenyves u. környéki panelházak. A társasházak építésével párhuzamosan folyt a családi házas területek kiépülése, ekkor jött létre Újváros és a Pollack M. u. környéki terület, valamint a Malomhegy lakóterület. 1982. december 28-án elkezdődött az áramtermelés az 1. blokk megindulásával, majd 1987 augusztusában befejeződtek a kivitelezési munkálatok és elindult a 4. blokk üzemelése is. Az új, nagyvárosias lakóterületek kiszolgálására jelentős humán (iskolák, óvodák, orvosi rendelők, stb.), közösségi (művelődési központ, parkok, sportlétesítmények) és gazdasági (piac, kereskedelmi és vendéglátási egységek) egységek települtek, létrehozva ezáltal a történelmi városközponttól részben független, önálló decentrumot.

Az elmúlt évtizedekben az extenzív helyett, inkább intenzív fejlődés volt a jellemző. A város gazdasága átalakult, eltűntek az atomerőművön kívüli nagy gazdasági szereplők (megszűnt a konzervgyár, valamint a téglagyár termelése). Egyre több új vállalkozás jött létre, majd megalakult az Paksi Ipari Park Kft., amelynek fő célkitűzése, hogy a térség gazdasági növekedésének motorjaként elősegítse a működő tőke beáramlását, valamint annak növekedését, ezzel munkahelyeket teremtve, és azt hosszú távon megtartva.

A település elmúlt éveinek fejlődését meghatározták az aktuális gazdasági programok, a pályázati lehetőségek valamint a településfejlesztési eszközök így a 2008-ban készült Integrált Városfejlesztési Stratégia.

Az atomerőmű bővítése ismét jelentős változásokat fog hozni a város és vonzáskörzetének életében. Első lépésben jelenlegi tervek szerint 2018 körül a még üzemelő meglévő atomerőmű mellé kiépülő új blokkok kivitelezése fog megkezdődni, mely jelentős emberi erőforrásigénnyel fog jelentkezni (kb. 4000 fő). Második ütemben 2026-tól az újonnan elkészült két 1200 MW-os és a még üzemben lévő négy 500 MW-os blokk együttesen fognak működni, melyhez fajlagosan kisebb létszámigény is elegendő (a meglévő állományon felül kb. 1000 fő). Az utolsó lépcsőben a jelenleg működő atomerőmű blokkok üzemideje lejár (feltehetően 2032-2037 közt), ezért csak az új blokkok fognak áramot szolgáltatni. A 3.1.2.10. fejezet részletesebben foglalkozik beruházás hatásaival, kérdéseivel.

3.1.2 A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelését szakterületenként, témakörönként elkészített SWOT analízis mutatja be.

3.1.2.1 A településhálózat SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Térségi szerepkör	A járás két részre szakadt, nyugati és középső településeinek helyzete, egyes települések elérhetősége kedvezőtlen
Kedvező földrajzi elhelyezkedés	Járási nyugati és középső településeivel való együttműködés gyenge
Országos gazdasági-technológiai magterület	Duna elválasztó hatása
Jó mezőgazdasági adottságú területek	Erózióveszélyeztetett, kiterjedésükben csökkenő, degradálódó talajú mezőgazdasági területek
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Járáson belüli elérhetőség javítása segítheti az együttműködést	Leszakadó területek kedvezőtlen tendenciája felerősödik
Jó mezőgazdasági adottságú terület hatékonyabb kihasználása segítheti a felzárkózást, életszínvonal növelését a vonzáskörzetben	A talajok mennyiségi és minőségi védelmének elégtelensége beszűkítheti a fejlesztési lehetőségeket; a mezőgazdasági termékek feldolgozása alacsony szintű marad

3.1-1. táblázat: A településhálózat SWOT-analízise

3.1.2.2 A társadalom SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
A társadalom korstruktúrája országos viszonylatban relatíve kedvező	Csökkenő népességszám, növekvő elvándorlás
Kedvező képzettségi színvonal, mind a felső- mind a középfokú végzettségűek tekintetében	Kedvezőtlen demográfiai folyamatok, öregedő népesség
Paks az ország második leggazdagabb települése, kedvező a jövedelmi és életszínvonal, a lakásállomány magas színvonalú	A nők és az iskolázatlanok foglalkoztatási, jövedelemszerzési lehetőségei korlátozottabbak
A közoktatás minőségi és mennyiségi jellemzői jók	Térségi konfliktushelyzet a foglalkoztatási, jövedelmi és szociális különbségek miatt
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Az új atomerőművi blokkok építése és üzemeltetése hatására tovább javuló foglalkoztatási, jövedelmi helyzet; járulékos települési, járási beruházások (lakótelepek, funkciók bővülése stb.)	Atomerőmű bővítése során tovább fokozódik a térségi konfliktushelyzet és megjelennek új társadalmi konfliktusok, a települési, járási járulékos beruházások elmaradása, hiányosságai
	Kedvezőtlen demográfiai folyamatok felerősödése

3.1-2. táblázat: A társadalom SWOT-analízise

3.1.2.3 A gazdaság SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
MVM Paksi Atomerőmű Zrt. és a köré szerveződött beszállítói piac jelentős szereppel bír	Más iparágak, illetve a turizmus nem képvisel jelentős gazdasági erőt, komplex turisztikai termékhalmoz hiányzik
Ipari park folyamatosan bővül	Alacsony kihasználtságú mezőgazdaság
	Egypólusosság
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Atomerőmű bővítése Paks gazdaságára is minél nagyobb hatással legyen	Atomerőmű bővítése miatt tovább erősödik az egypólusos gazdaság
Ipari park további fejlesztése	Ipari park vonzerejének mérséklődése
Mezőgazdaságra és a hozzá kapcsolódó feldolgozóiparra, szolgáltatásokra épülve a helyi alacsony végzettségűeknek munkalehetőségek biztosítása	Egyoldalú, alacsony hozzáadott értékű mezőgazdasági fejlesztések; a feldolgozóipar és szolgáltatások fejlesztése elmarad
Turizmus elemeinek összefűzése	Vonzerejében, termékeiben szűkös, szétaprózott turisztikai desztinációk

3.1-3. táblázat: A gazdaság SWOT-analízise

3.1.2.4 A táji-, természeti adottságok és zöldfelületek SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Kedvező természeti adottságok (Duna, megmaradt ártéri erdők, talajadottságok mezőgazdasági termelésre)	6. sz. főút északi bevezetőjénél elhanyagolt, funkció nélküli, kihasználatlan területek (pl. vasúti épületek környéke, az egykori téglagyár)
Ürgemező folyamatosan fejlődik (erdei futópálya, extrém park, stb.)	Egyes szakaszokon elhanyagolt, kihasználatlan Duna-part
Magas zöldfelületi arány	Szélérozó, vízerózió, nitrátérzékenység
Lakóterületi tömbbelső minőségi fejlesztése nagyrészt megtörtént	Zöldfelületi rendszer kapcsolati hiányai (pl. út menti fásítások, belterületi fasorok)
Termálvíz készlet gyógyászati hasznosítása	
Rendezett közterek	
Prelátusi szőlő, helyi egyedi borfajta (siller)	
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Zöldfelületi elemek fejlesztése, megtöltése tartalommal, hogy tényleges, élettel teli közterületként funkcionálhassanak	Beruházások, fejlesztések káros hatásai (beépítés növekedése, zöldterület csökkenése)
Dunai kapcsolat megerősítése	Helyi kertkultúra kikopik, felszámolódik
Erőmű együttműködésének /támogatásának fenntartása, további cégek bevonása a kapcsolódó projektek finanszírozásához	Fejlesztett zöldfelületek kihasználatlanok maradnak, épített elemei tönkremennek (vandalizmus)
A kedvező termelési adottságokat kihasználva a jó minőségű zöldség, gyümölcs előállítás, amely a helyi alacsony végzettségűeknek munkalehetőséget biztosíthatna	Külső szabályozó és finanszírozási környezet további változásával kevesebb helyi forrás áll rendelkezésre a megfelelő színvonal fenntartásához és fejlesztéséhez

3.1-4. táblázat: A táji-, természeti adottságok és zöldfelületek SWOT-analízise

3.1.2.5 Az épített környezet SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Fontos ipari területek	Gyűrűs kapcsolatok hiányoznak
Jelentős épített értékek	Kihasználatlan barnamezős területek
Lussonium	Elkülönült városrészek
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Konzervgyár egykori teljes területének rehabilitációja	Műemlékek, műemlék jellegű épületek felhagyása, funkcióvesztés
Volt téglagyár turisztikai hasznosítása	Régészeti lelőhelyek, mint korlátozó tényező a beruházások szempontjából.
Limes projekt	

3.1-5. táblázat: Az épített környezet SWOT-analízise

3.1.2.6 A közlekedés SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Remek észak-dél irányú közúti kapcsolatok	Térségi alsóbbrendű úthálózat hiányos, rossz minőségű
Települési utak megfelelő állapotúak és szélességűek	Körgyűrű irányú kapcsolat hiányzik
Jó autóbuzsós kapcsolatok a különböző területi központokkal	A közösségi közlekedés szolgáltatási színvonala alacsony a járás nyugati részén
Kiépült helyi autóbuzs-hálózat	Helyi autóbuzs-hálózat lefedettsége nem teljes
Atomerőmű és Paks városközpont között kiépült kerékpárút	Hiányzó térségi és települési kerékpáros kapcsolatok
Működő kompkapcsolat	Főút és vasút elvágó hatása a Duna és település között
	Rendkívül gyenge vasúti kapcsolat
	Kihasználatlan vízi útvonal és Duna-part
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Elkerülőút megépítése	Tovább nő a település központjának forgalma
Forgalomcsillapítás, akadálymentesítés, közlekedésbiztonságot szolgáló közútfejlesztések	Atomerőmű bővítése előtt nem készül el az erőmű új bekötőútja, emiatt a teherforgalom a településen keresztül fog haladni
Rossz állapotban lévő összekötőutak felújítása	Tovább nő az autóbuzs flotta átlag életkora, csökken a szolgáltatás színvonala (emiatt az utasszám is csökken)
Vasúti áruszállítás előtérbe hozása	A vasúti kapcsolatok gyengék maradnak
A helyi autóbuzs-hálózat újraépítése, racionalizálása	
EuroVelo és térségi kerékpárutak kiépítése	
Városrészeket összekötő települési kerékpárutak építése	

3.1-6. táblázat: A közlekedés SWOT-analízise

3.1.2.7 A közművek SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Saját vízbázis, növelhető kapacitással	Csapadékvíz visszatartó záportárolók részben épültek meg
Saját szennyvíztelep, amelynek rekonstrukciós fejlesztése európai uniós támogatással már folyamatban van	A nyílt árkos csapadékvíz elvezetésű területek egy részén a szükséges vízszállítást nem tudják zavarmentesen biztosítani a rendszer
Atomerőmű a településen belül üzemel	A folyókás vízvezetés több utcaszakaszon nem kedvező
A város energiafogyasztóinak villamosenergia ellátási bázisa, a földgázellátási bázisa, valamint a távhőszolgáltatás bázisa is a településen belül üzemel	A szennyvíz közcsatorna hálózaton üzemelő átemelő környezetében előforduló bűzterhelés, amely bűzzáróvá és zajvédetté történő átalakítását teszi szükségessé (jelen műszaki kialakításával bűzhatással terheli a környezetét)
Közmű gerinchálózatokban és a bázisoknál rendelkezésre álló kapacitás, illetve kapacitásbővítési lehetőség	Nagyfeszültségű 400 kV átviteli és 132 kV főelosztó vezeték oszlopokon haladó nyomvonala okozta környezetterhelése (területhasznosítási korlátozás, vizuális szennyezés, társadalmi megítélésben félelemkeltés) jelentős
A mértékadó árvízszint változás az új rendeletben alig tér el a korábbi hatályos előírástól, így a megfelelő árvízvédelem biztosított (megfelelő karbantartással)	
A település természeti adottságaként előforduló megújuló energiahordozók hasznosítási lehetőségeket kínálja	
Duna, mint csapadékvizek, felszíni vizek közvetlen, egyben vég-befogadója	
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Csapadékvíz elvezető hálózati rendszer hiányzó szakaszainak, műszakilag meg nem felelő szakaszainak ki- és átépítése	Csapadékvíz elvezetési rendszer a szélsőséges csapadékesemények elvezetésére alkalmatlanná válhat
Föld feletti vezetékek fokozatos földalattivá tételével elérhető látványjavítás a település vonzóképességét növeli	
Termikus energiaellátásban a távhő szolgáltatás és a megújuló energiák hasznosítási arányának növelése	

3.1-7. táblázat: A közművek SWOT-analízise

3.1.2.8 A környezet- és katasztrófavédelem SWOT-analízise

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Az atomerőmű katasztrófavédelmi szabályozása, ellenőrzése, eszközeinek biztosítása kiemelt állami feladat	Csuszamlásveszélyes területek, amelyek miatt megóvó és megelőző intézkedések szükségesek, az alapincézett beépítésre került területeken (pincesor környékén) megóvó intézkedések kellenek
Nincs jelen a környezeti elemekre (víz, levegő, föld) veszélyes, jelentős környezetszennyező ipar	Paks város I.-es katasztrófavédelmi osztályba sorolt település az atomerőmű közelsége miatt, az atomerőmű katasztrófavédelmi szempontból felső küszöbértékű, veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem
Fejlesztések (hulladékgazdálkodás, szennyvíz), szelektív hulladékgyűjtés beindulása	Volt konzervgyár feltöltött területein a beépítés, fejlesztés korlátozott
Kiépült árvízvédelmi rendszer	A talajvízkészletek elszennyeződése
Környezeti minősége, állapota összességében jó	A településen átmenő főutak (pl. Dózsa Gy. út) mentén kialakuló zajszint és légszennyezettség
Szabályozások megléte	
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Környezeti és természetvédelmi, valamint a megújuló energiaforrások támogatottságának növekedésével a forráslehetőségek bővülése és fejlesztések megvalósítása, meglévő rendszerek további korszerűsítése	Útfejlesztések elmaradásával a közúti forgalomból adódó lég-, és zajszennyezés további fokozódása
Termálvíz és/vagy atomerőmű hűtővizének hasznosításával energiahatékonyság fokozása	Klímaváltozás hatásainak fokozódása (villámárvizek)
	Földtani, hidrogeológiai, morfológiai és egyes művi adottságok figyelmen kívül hagyása, kijátszása egyes fejlesztéseknél
	Az erőművi és kapcsolódó tevékenységekből adódó havária

3.1-8. táblázat: A környezet és katasztrófavédelem SWOT-analízise

3.1.2.9 Kockázatok felsorolása

Paks jövőjét alapvetően határozza meg az atomerőmű bővítése, mely nem csak a város, de az ország szempontjából is kiemelt nagyprojekt. Hasonló méretű és jellegű beruházások esetén a nemzetközi tapasztalatok alapján előfordulhatnak problémák (pénzügyi, időbeni, politikai akarat megváltozásából fakadó, stb.). Ilyen esetleges problémák, kockázatok és kérdések figyelembe vétele mindenképpen szükséges. További kockázat, hogy egyelőre nem tudható, hogy a beruházás során megnövekvő lakosság kapcsán szükséges közvetett intézkedések (közlekedési-, közmű infrastruktúra fejlesztések, humán- és egyéb szolgáltatásbővítés) finanszírozása milyen forrásból fog megtörténni, az önkormányzatnak milyen szerepe lesz benne (irányító / végrehajtó / finanszírozó / véleményező).

A jelenlegi elképzelések szerint 2018-ban elkezdődnek a kivitelezési munkálatok, és 2026-ban megindul az új blokkok üzemelése. Jelen Integrált Településfejlesztési Stratégia Paks középtávú

fejlesztési céljait, irányait határozza meg, valamint ennek mentén a fő fejlesztéseit tartalmazza, időtartama 2020-ig szól, míg az érvényben lévő városfejlesztési koncepció hosszú távú fejlesztési célokat fogalmaz meg, s 2024-ig szól. További kérdéseket és ezáltal kockázatot vet fel ezen időtávok összehangolása, egymásba integrálása.

A felvázolt problémakörök kezelésének megkönnyítésére egy önkormányzati fejlesztési elhatározást és a külső körülmények figyelembevétele alapján felépülő stratégiarendszert kell kialakítani, s a legmegfelelőbbet kiválasztani. A fejlesztési elhatározás, hogy az önkormányzati fejlesztési döntések esetén minden tekintetben kapjanak-e prioritást a bővítéssel kapcsolatos intézkedések. Ugyancsak kiemelt fontosságú külső körülmények figyelembevétele, azaz, hogy számoljon-e a stratégia azzal, hogy az atomerőmű bővítés időben elmarad, csúszik, tehát legkésőbb 2020-ig (hatásaiban) érezhetően nem indul el a beruházás, vagy a beruházás időbeni megvalósulásával számoljon. E tényezők alapján a stratégiarendszert mátrixba foglalva az alábbi táblázat mutatja.

		Fejlesztési elhatározás: erőműbővítés kérdése minden tekintetben prioritást kap-e az önkormányzat fejlesztési döntéseiben	
		igen	nem
Külső körülmény figyelembevétele: az atomerőmű bővítése	időbeni megvalósulásával számol	Bővítés orientált stratégia jelentős erőforrások biztosítása a bővítés előkészítésére, minden fejlesztést annak fényében valósít meg	Ütemezett stratégia először a jelen problémáinak megoldása, majd a bővítésre való előkészítés
	időbeni elmaradásával, csúszásával számol	Átpozicionáló stratégia felkészülés a bővítés elmaradására, gazdasági váltásra	Kiváró stratégia jelen problémáinak megoldásával foglalkozik, a bővítéssel kapcsolatos stratégia meghatározását későbbre tolja

3.1-9. táblázat: Egyes kockázatok kezelése és stratégiák

Az így kialakult négy különböző stratégia bemutatja az ITS készítésekor felmerülő irányvonalakat.

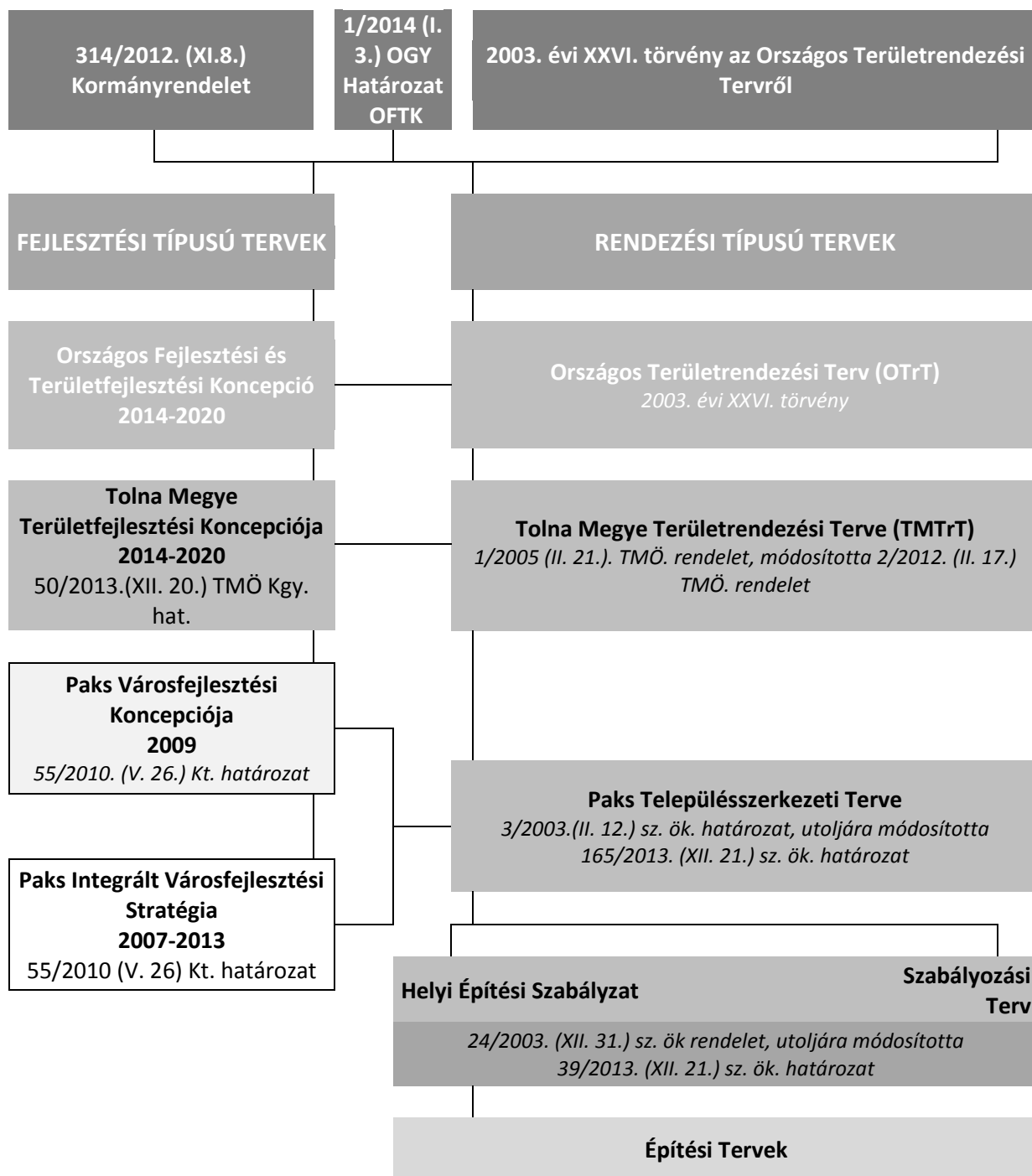
A bővítés orientált stratégia a rendelkezésre álló erőforrások jelentős részét már 2015-től kezdődően az atomerőmű bővítésének előkészítését, lebonyolódását biztosító fejlesztésekre fordítja. Ide tartozik a nagymértékű befektetés ösztönzés az ingatlanfejlesztések, szolgáltatások, egészségügy, oktatás területén.

Az ütemezett stratégia ezzel szemben első ütemben a jelen problémák megoldásaira, fejlesztésre fókuszál, és majd egy következő ütemben történne a bővítésre való előkészítés (vagyis a bővítés orientált stratégia).

Az átpozicionáló stratégia lényege, hogy készüljön fel a város, hogy időben elmarad, csúszik az erőmű bővítése. Emiatt jelentős gazdasági és identitásbeli átpozicionálásra van szükség.

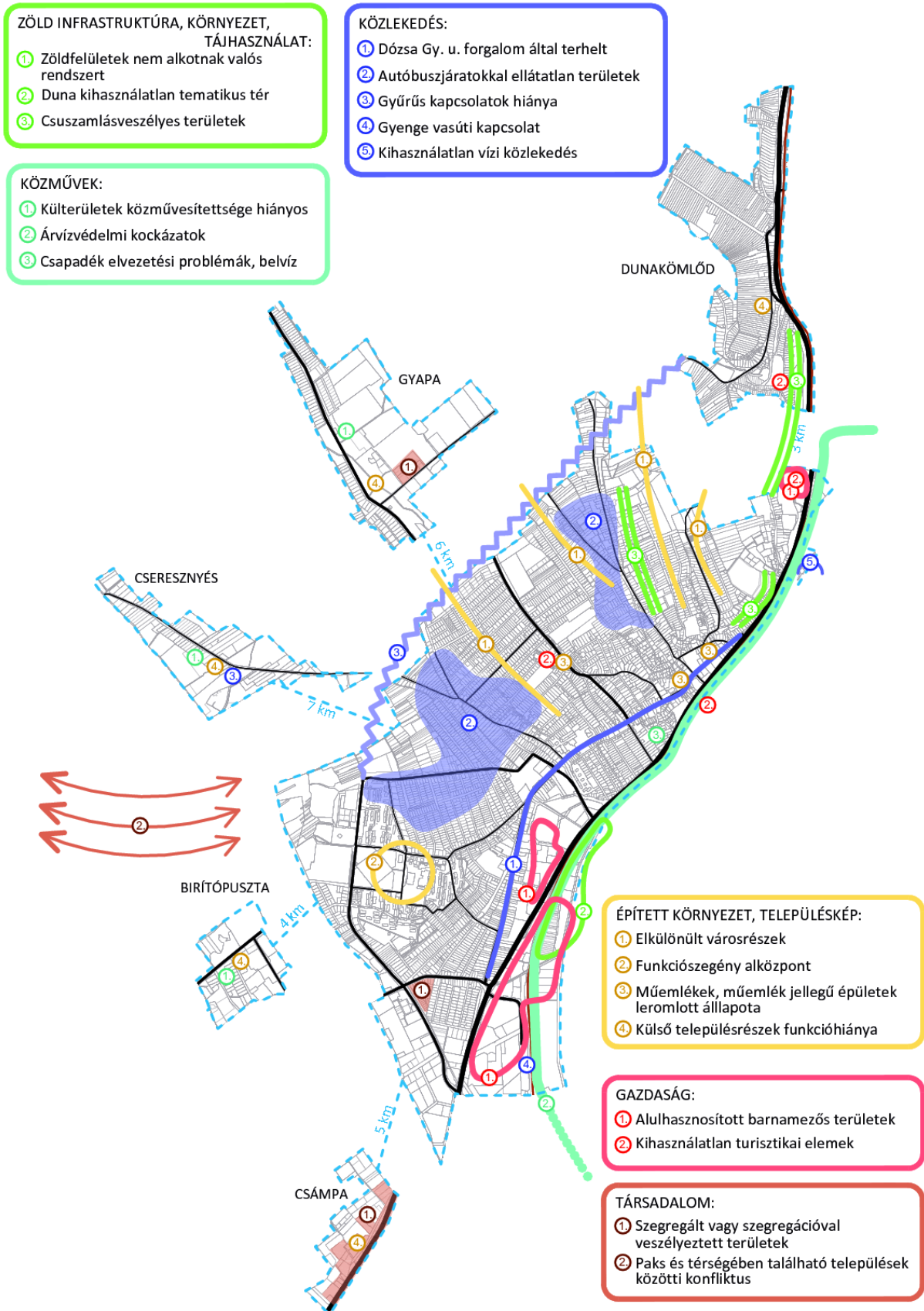
Míg a kiváró stratégia csak a jelen problémáinak megoldásával foglalkozik, az önkormányzati fejlesztési stratégiai céljait tekintve az atomerőmű bővítésével a következő években hangsúlyosan nem foglalkozik.

3.1.3 A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

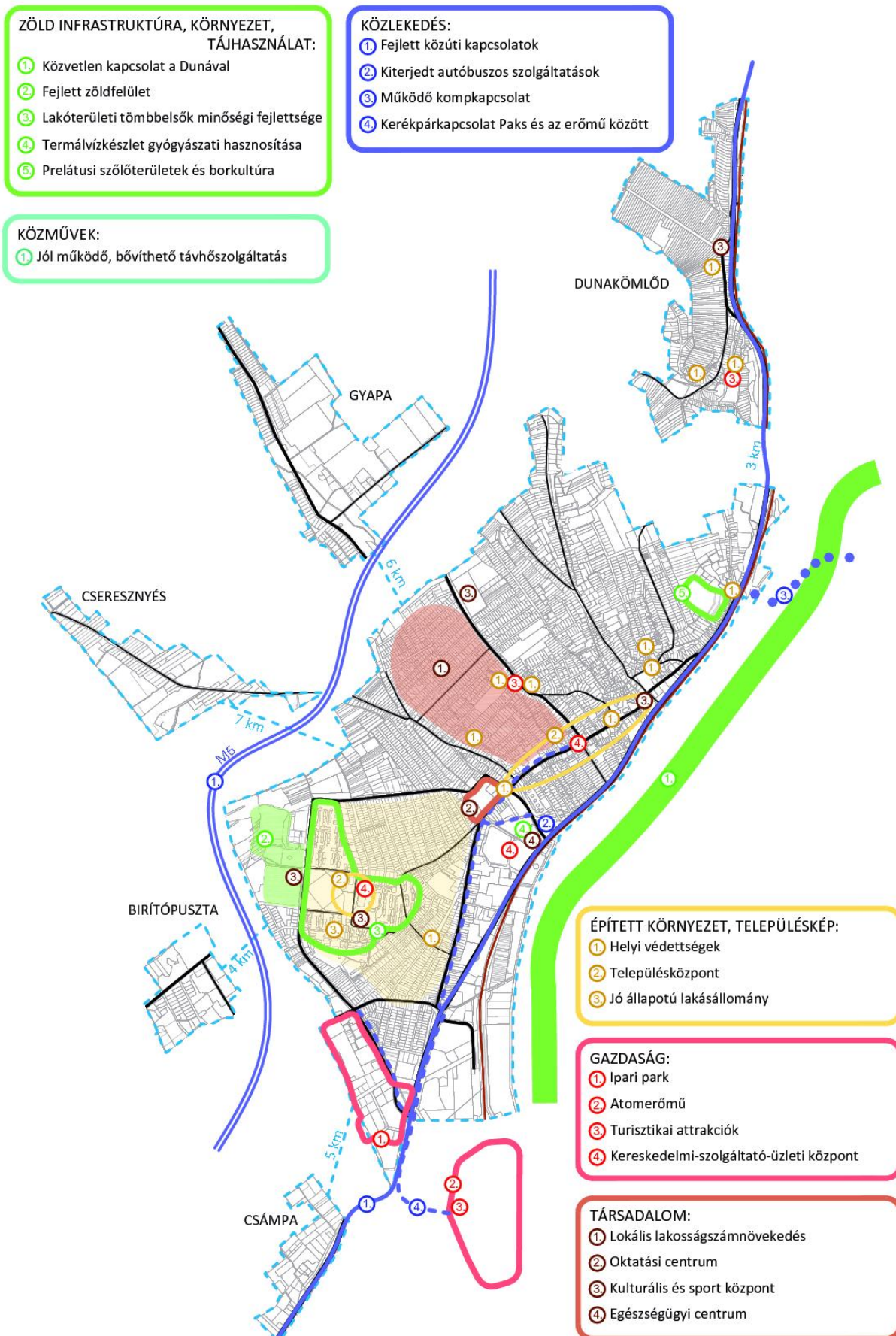

3.1-1. ábra: A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

3.2 PROBLÉMATÉRKÉP/ÉRTÉKTÉRKÉP

3.2-1. ábra: Paks problématerképe

3.2-2. ábra: Paks értéktérképe

3.3 ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

3.3.1 Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

Paks településre vonatkozólag a 2009-ben készült IVS hat városrészt határozott meg, melyek kijelölése földrajzi elhelyezkedés alapján történt, ezért az egyes városrészek igen eltérő karakterű területeket tartalmaznak. Ezen a lehatároláson a jelenlegi dokumentum nem kíván változtatni, tehát az egyes városrészek:

1. városrész: Kishegy-Újváros (Tolnai út), valamint Csámpa és Birító
  2. városrész: Pollack Mihály utca térsége és Cseresznyés
  3. városrész: történelmi városközpont és Alvég
  4. városrész: Fehérvári út és Györköny utca által határolt terület, valamint Gyapa
  5. városrész: Szérűskert-Öreghegy
  6. városrész: Dunakömlőd
- Külterületek

A településrészek részletes társadalmi mutatóit a Mellékletek 4.6-1. táblázata, míg az összefoglaló területi lehatárolásukat a 1.14-1. ábra tartalmazza.

1. városrész: Kishegy-Újváros (Tolnai út), valamint Csámpa és Birító

A városrész lehatárolása, története, szerkezete

Kishegy-Újváros a Gesztenyés u. – Kishegyi út – Újtemplom u. – Tolnai út – 6. sz. főút – belterület határa közötti részen található, melynek területe 170 ha. E lehatárolás része két elkülönült belterület: a központi belterülettől 5 km-re található Csámpa (területe 29 ha) és a 4 km-re található Birító (területe 32 ha).

A Kishegy-Újváros négy különböző részre osztható. A Búzavirág u.-tól délkeletre eső, de még a Biztonsági úton belüli terület kertvárosias lakóterület. Többségében egy- és kétszintes családi házak találhatóak, erősen funkciószegény terület, melynek része egy szegregált terület, a Dankó Pista u. környéke. A Biztonsági úton kívüli területen található ipari parkja, mely az elmúlt 20 évben alakult ki, ennél fogva üzemek, telephelyek, raktárbázisok találhatóak e területrészen. A Búzavirág u. és az Ifjúság u. – Barátság u. közötti része nagyvárosias lakóterület, főleg panellakások és lakótömbök jellemzik, amely az atomerőmű létesítése kapcsán épült ki. Az Ifjúság u. – Barátság u.-tól északnyugtra lévő területen humán-, kereskedelmi- és közösségi (kulturális, szabadidős) funkciók dominálnak, ezért a település decentrumaként, alközpontjaként működik.

Csámpa a 6. sz. főút mellett található, főleg kertvárosias lakóterület jellemzi, mely funkcióhiányos és szegregációval veszélyeztetett terület. Birító a Paks-Kölesd összekötőút mentén fekszik, kertvárosi lakóterület mellett mezőgazdasági üzem és gazdasági terület is jellemzi.

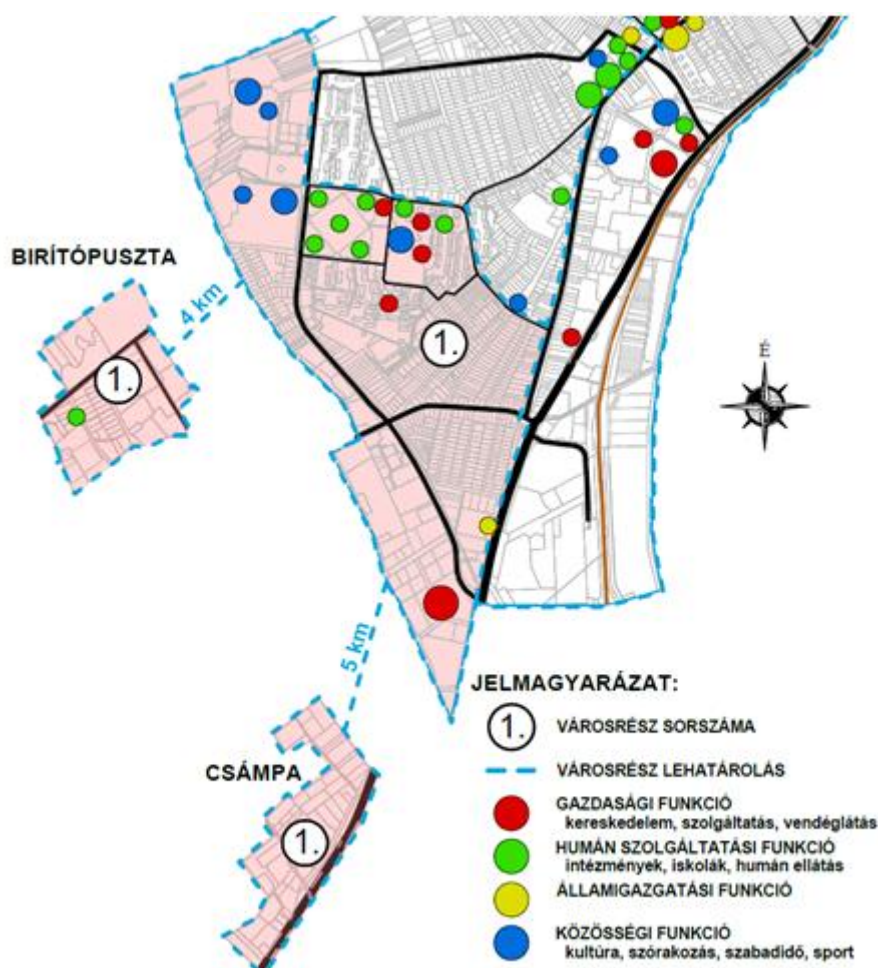
A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrészben 4535 fő (össztlakosság 23%-a) volt a lakónépesség a 2011. évi népszámláláskor, mely alapján ez a 2. legnépesebb városrész, de e területen csökken legjobban a lakosok száma. A mai napig érezhető, hogy a városrész az atomerőmű dolgozói számára jött létre, ugyanis e városrészben a

legnagyobb az aktív korúak aránya (67,8%) és legalacsonyabb az időskorúak aránya (17,9%), a fiatalok aránya megegyezik a települési átlaggal (14,2%). Ezt támasztja alá még, hogy a városon belül itt a 2. legmagasabb a felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebbek körében, valamint a legalacsonyabb az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya (30,5%).

A szociális mutatók többsége a települési átlag környékén mozog, kivételt képeznek ez alól a munkanélküliségi mutatók, amik átlag alattiak, valamint a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya, mely a városban itt a legalacsonyabb (26,4%).

3.3-1. ábra: Az 1. városrész elhelyezkedése, funkciói

A városrész infrastrukturális és közszolgáltatási jellemzői

A városrészben 1900 db (teljes település 23%-a) lakás található, amik közül rendkívül kevés (jóval települési átlag alatti) az alacsony komfort fokozatú (2,1%), valamint komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (1,2%).

A városrész közlekedési szempontból kitűnő helyzetben van, az M6 autópálya e városrészhez van a legközelebb, ezen felül a 6. sz. főút és két összekötőt is érinti. A közösségi közlekedés tekintetében, Kishegy-Újváros és Birító helyi autóbusz járatokkal szinte teljes mértékben feltárt, Csámpa mellett pedig helyközi autóbusz megállóhely található.

A városrész gazdasági adottságai

E városrészben fekszik az ipari park, valamint a lakótelep alközpontban számos kereskedelmi, gazdasági és szolgáltató létesítmény működik.

A városrész funkcióellátottsága

A városrész funkcióellátottsága igen erős, de annak eloszlása nem feltétlen kedvező, ahogy azt a 3.3-1. ábra mutatja. A Búzavirág u.-tól délkeletre eső, de még a Biztonsági úton belüli terület rendkívül funkciószegély, miközben az Ifjúság u. – Barátság u.-tól északnyugtra lévő területen nagyszámú funkció jelen van. E funkciógazdag terület viszont nem tud teljes értékű alközpontként működni, mivel korlátozott a közigazgatási funkció (ez csak az óvárosi részen található meg). Csámpán nincs, Birítópusztán is csak egy funkció található meg, mely problémaforrás lehet.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Városrészhez tartozik a település alközpontja	Akadnak erősen funkcióhiányos területek
Ipari park is megtalálható a területen (jelentős gazdasági teljesítmény)	Szegregált terület és szegregációval veszélyeztetett terület is megtalálható
Kedvező közlekedési adottságok	Nem homogén tulajdonságokkal rendelkező együttgondolkodó városrész
Települési átlaghoz képest is jobb demográfiai, foglalkoztatási és szociális mutatók	
Jó állapotú lakásállomány	
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Ipari park további fejlesztése	Szegregátum problémáinak kezelése elhúzódhat
Települési decentrum szerepének erősítése	Városrészen belüli konfliktusok kiéleződése a fejlettebb és elmaradottabb részek között

3.3-1. táblázat: Az 1. városrész SWOT elemzése

2. városrész: Pollack Mihály utca térsége és Cseresznyés

A városrész lehatárolása, története, szerkezete

A városrész területileg két részre bomlik: a Gesztenyés u. – Kishegyi út – Újtemplom u. – Tolnai út – Rákóczi u. – Pál u. – Györköny u. – belterület határa közötti terület (melynek területe 132 ha), valamint a központi belterülettől 7 km-re fekvő Cseresznyés elkülönült belterület (melynek területe 55 ha).

A városrész jellemzőit tekintve négy különböző részre osztható. A Gesztenyés u. – Kishegyi út – Építők útja – Pollack M. u. által bezárt terület valamint a Kishegyi út déli oldala nagyvárosias lakóterület, ennél fogva főleg panellakások jellemzik, néhány kereskedelmi és szolgáltató intézménnyel. A Pollack M. u. másik oldalán jelenleg beépítetlen terület fekszik, mely kisvárosias lakóterületnek van kijelölve és az atomerőmű bővítése kapcsán várható kiépülése. A központi

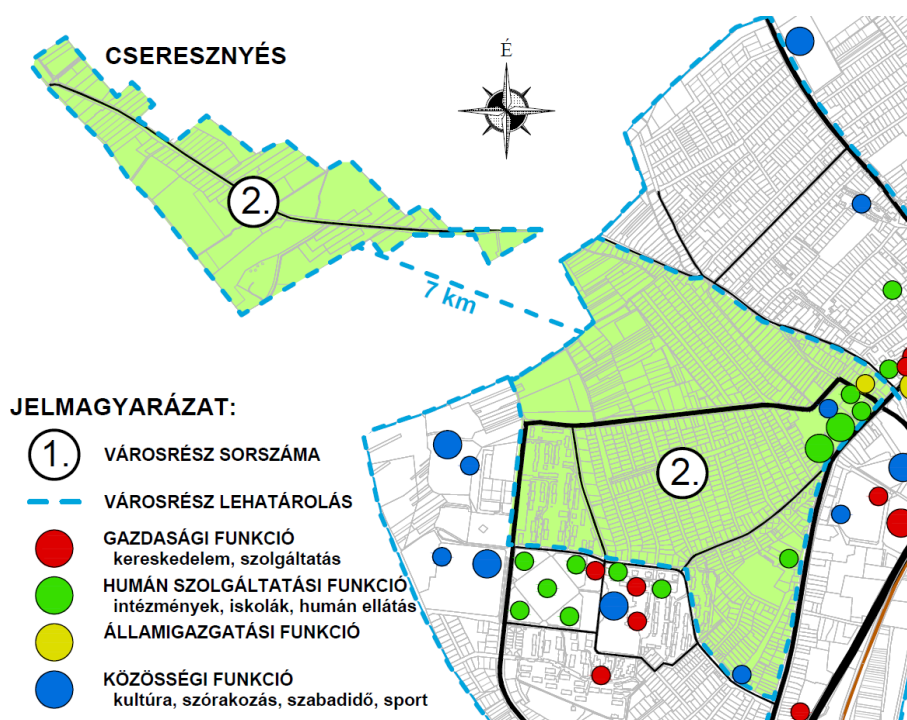
belterület fennmaradó része elsősorban kertvárosias lakóövezet – vagyis egy- és kétszintes családi házak épültek ki –, de jelen vannak kisvárosi területek is.

Cseresznyés területére a falusias lakóterület a jellemző, amit értékes zöldterület (láprétek, erdők) vesz körbe.

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrészben 5683 fő (összlakosság 29%-a) volt a lakónépesség a 2011. évi népszámláláskor, azaz ez alapján a legnépesebb városrész. Az itt élő lakosság korcsoporti megoszlása átlagosnak mondható, itt a 2. legnagyobb az aktív korúak aránya (65,8%), az időskorúak aránya enyhén a települési átlag feletti (20,6%), viszont a fiatalok aránya átlag alatti (13,6%).

Az iskolai végzettségi mutatók kedvezőek, mert bár átlag körüli a felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebbek körében (21,4%) és az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya (32,1%), de itt a legalacsonyabb a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül (8,9%). Minden szociális mutató kedvezőbb, mint a települési átlag, és a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya – mely 30,3% - kivételével minden mutató e városrészben a legkedvezőbb.

3.3-2. ábra: A 2. városrész elhelyezkedése, funkciói

A városrész infrastrukturális és közszolgáltatási jellemzői

A városrészben 2540 db (teljes település 31%-a) lakás található, amik közül rendkívül kevés (települési átlag fele) az alacsony komfort fokozatú (1,5%), valamint komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (1,2%).

A városrész közlekedési szempontból kedvezőtlen helyzetben van, közúti kapcsolatai gyengék, amelyen a tervezett Gesztenyés u. meghosszabbítása rendkívül sokat fog segíteni. Közösségi

közlekedés tekintetében a Kishegyi u. kivételével a teljes városrész ellátatlan, nincs se helyi,- se helyközi járat, mely érintené ezt a városrészt.

A városrész gazdasági adottságai

A városrészben vannak kereskedelmi, gazdasági és szolgáltató létesítmények, de korlátozott számban és a Tolnai út mentén koncentrálnak.

A városrész funkcióellátottsága

A városrészben dominál a humán funkció, melynek oka, hogy több oktatási intézmény (két középiskola, általános iskola, óvoda) is e városrészben, a Tolnai út mentén található. Jelen van még az államigazgatási és közösségi funkció is, de a településrész külsőbb területei és Cseresznyés egésze rendkívül funkcióhiányos.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Rendkívül kedvező szociális mutatók	Vannak erősen funkcióhiányos területek
Az iskolai végzettségi mutatók jók	Kedvezőtlen közlekedési adottságok
Jó állapotú lakásállomány	Közösségi közlekedéssel ellátatlan
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Elkerülőút megépítése	Cseresznyés rész elnéptelenedése
Pollack M. u. melletti terület beépítése	Pollack M. u. melletti terület beépítése tovább növeli a funkcióhiány mértékét
Helyi autóbussz-hálózat átalakítása, útkorrekciók után helyi járat indítása	

3.3-2. táblázat: A 2. városrész SWOT elemzése

3. városrész: történelmi városközpont és Alvég

A városrész lehatárolása, története, szerkezete

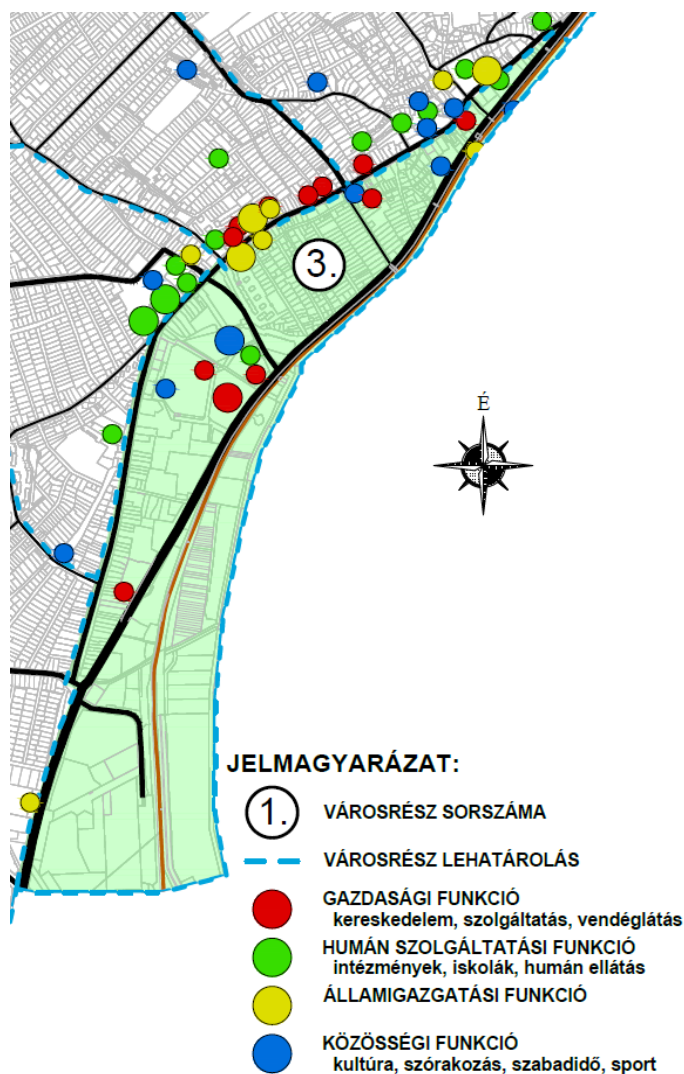
A városrész a 6. sz. főút – Tolnai út – Dózsa Gy. út – Deák F. u. – Duna – belterület határa közötti területből áll, melynek területe 160 ha.

A városrészhez – ahogy a nevéből is látszik – két részből áll össze: a Táncsics M. u.-tól északra a történelmi városközpont, attól délre az Alvég. A történelmi városközpontot településközponti vegyes funkciójú és kisvárosias lakóterületek (elsősorban családi házak, elszórtan társasházak) alkotják. Az Alvég jellemzően barnamezős terület, a régi konzervgyár és más mezőgazdasági, ipari területek, melyek mára részben újra hasznosításra kerültek.

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrészben 1564 fő (össztlakosság 8%-a) volt a lakónépesség a 2011. évi népszámláláskor, mely alapján ez a 2. legkisebb városrész. A lakosság korcsoportos megoszlása kedvezőtlen, itt a legnagyobb az időskorúak aránya (25,3%) és a 2. legkisebb a fiatalok aránya (12,1%), míg az aktív korúak aránya enyhén átlag alatti (62,7%).

Az iskolai végzettségi és a szociális mutatók a települési átlagnál mértékben kedvezőbbek (pl. a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 9,3%, a munkanélküliség 6,5%).

3.3-3. ábra: A 3. városrész elhelyezkedése, funkciói

A városrész infrastrukturális és közszolgáltatási jellemzői

A városrészben 758 db lakás található (teljes település 9%-a), amik közül átlag körüli az alacsony komfort fokozatú (3,4%), valamint komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (1,2%), de kifejezetten magas az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (3,6%).

A városrész közlekedési szempontból jó helyzetben van. Közúti kapcsolatai kedvezőek, a település összes fontosabb útja érinti. E városrészben található a helyi és helyközi autóbusz közlekedés központja, az autóbusz pályaudvar, valamint több autóbuszjárat is feltárja a területet. A város csak a részének van vasúti és vízi kapcsolata is, de ezek jelenleg rendkívül gyengék.

A városrész gazdasági adottságai

A városrészben jelentős mennyiségű kereskedelmi, gazdasági és szolgáltató létesítmény található.

A városrész funkcióellátottsága

A városrész déli részén dominál a gazdasági funkció. Az északi területen államigazgatási, közösségi és humán szolgáltatási funkció a meghatározó, amely elsősorban a Dózsa Gy. u. mentén tömörödik, ami a település központja.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Kedvező közúti kapcsolatok	Kedvezőtlen a lakosság korcsoporti összetétele
Jó közösségi közlekedési kapcsolatok	Nem egységes városrész
Vasúti és vízi közlekedés módok is jelen vannak	Elnyújtott és felszabdalt terület
A városrészhez tartozik a település központjának egyik része	Barnamezős területek egy része kihasználatlan
Jelentős gazdasági teljesítmény	Városrész gyenge kapcsolata a Dunával
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Barnamezős területek teljes rendezése	Barnamezős területek leromlása, elértéktelenedése
Duna melletti zöldterület rekreációs célú felhasználása	Fejlesztések elmaradása
Vasúti és vízi útvonalak felélesztése	

3.3-3. táblázat: A 3. városrész SWOT elemzése

4. városrész: Fehérvári út és Györköny utca által határolt terület, valamint Gyapa

A városrész lehatárolása, története, szerkezete

A városrész két területileg elkülönült egységből áll: a Györköny u. – Pál u. – Dózsa Gy. u. – Kereszt u. – Széchenyi tér – Fehérvári út – belterület határa közötti terület (melynek területe 105 ha), valamint a központi belterületről 6 km-re fekvő Gyapa elkülönült belterület (melynek területe 95 ha).

A központi belterülethez tartozó rész elsősorban kertvárosias lakóterület, de a Dózsa Gy. út mentén településközponti vegyes funkció és a kisvárosias lakóterület a jellemző, de található itt több pincesor és temető is. Gyapán a falusias lakóterület mellett a gazdasági terület a meghatározó.

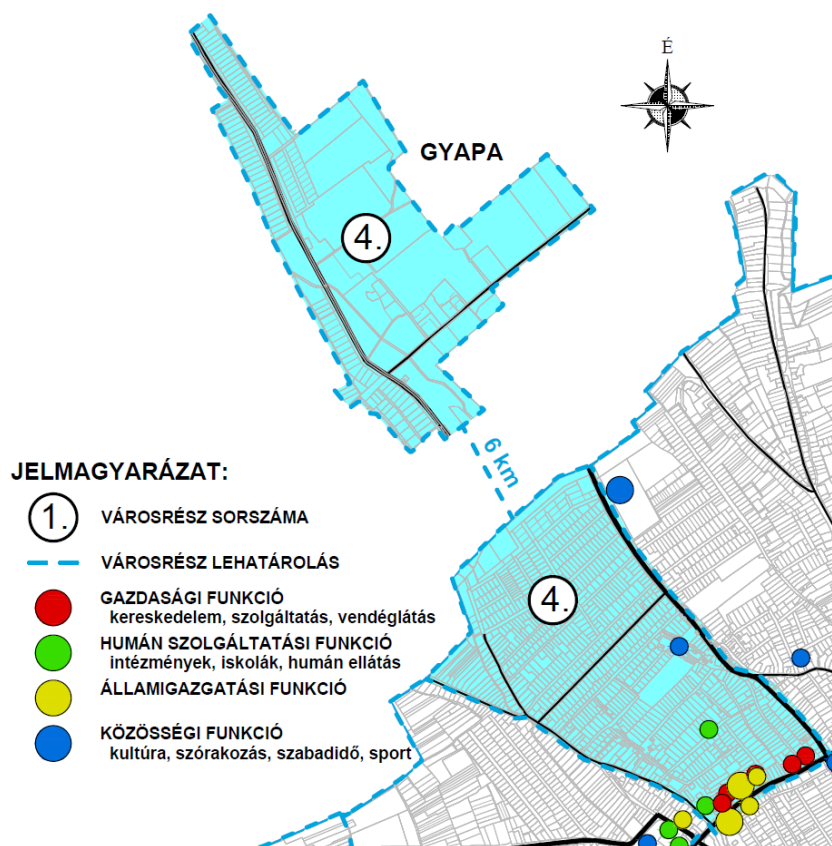
A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrészben 2880 fő (összlakosság 15%-a) volt a lakónépesség a 2011. évi népszámláláskor. Az itt élő lakosság korcsoporti megoszlása kedvező, mert itt a legnagyobb a fiatalok aránya (15,4%), míg az időskorúak aránya (21,4%) és az aktív korúak aránya (63,3%) a települési átlag körüli. Az előző mutatókkal összefügg, hogy ez az egyetlen városrész, ahol a népesség növekedett az elmúlt években.

Az iskolai végzettségi mutatók átlagosnak mondhatóak, mert bár átlag alatti a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül (9,1%), de a többi mutató a települési átlagtól elmarad. A szociális mutatók tekintetében hasonló a helyzet, mert a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya alacsony (5,0%), a többi mutató a települési átlag körüli. Kedvező viszont, hogy e

városrészben javultak leginkább a szociális mutatók az elmúlt években. Ugyanakkor Gyapa melletti külterületen található szegregációval veszélyeztetett terület.

3.3-4. ábra: A 4. városrész elhelyezkedése, funkciói

A városrész infrastrukturális és közszolgáltatási jellemzői

A városrészben 1170 db (teljes település 14%-a) lakás található, amik közül a települési átlagnál több az alacsony komfort fokozatú (3,9%), de kevesebb a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (1,9%). E városrészben kifejezetten alacsony az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül (1,4%).

A városrész közlekedési helyzete átlagosnak mondható. A közúti kapcsolatok az M6 autópálya felé kedvező, de a 6. sz. főút és több városrész felé kedvezőtlen, amelyen sokat fog javítani a tervezett elkerülőút. A Györköny u. – Pál u. kivételével a teljes városrész közösségi közlekedéssel feltárt.

A városrész gazdasági adottságai

A városrész gazdasága két pillérre támaszkodik, egyrészt a Dózsa Gy. u. mentén található kereskedelmi, gazdasági egységekre, másrészt a Gyapa környékén működő mezőgazdasági tevékenységekre.

A városrész funkcióellátottsága

A városrész funkcióellátottsága igen egyoldalú, szinte kizárólag a Dózsa Gy. u. környékén találhatóak, de ott szinte minden funkció jelen van. A főutcától távolabb csak elvétve fordulnak elő, Gyapa területe pedig teljes egészében funkcióhiányos terület.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Kedvező a lakosság korcsoporti megoszlása és növekvő a lakosság	Vannak erősen funkcióhiányos területek
Átlagon felül javuló szociális mutatók	Szegregációval veszélyeztetett terület található Gyapa melletti külterületen
Városrészhez tartozik a település központjának egyik része	
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Funkcióhiányos területek fejlesztése	Fejlesztések elmaradása

3.3-4. táblázat: A 4. városrész SWOT elemzése

5. városrész: Szérúskert-Öreghegy

A városrész lehatárolása, története, szerkezete

A városrész a Duna – Deák F. u. – Dózsa Gy. út – Kereszt u. – Széchenyi tér – Fehérvári út – belterület határa közötti területből áll, melynek területe 254 ha.

A városrész legnagyobb részét kertvárosias lakóterületek (egy és kétszintes családi házak) teszik ki, csak a Dózsa Gy. u. – Deák F. u. vonalában vannak településközponti vegyes területek, illetve elszórtan találhatóak még egyéb területek (temetők, sporttelep és felhagyott téglagyár). Bár övezeti besorolása nagyjából egységes, még sem tekinthető egybefüggő területnek, a tagoltabb domborzati viszonyok és a szerencsétlen településfejlődés miatt inkább egy-egy utca mentén kiépült lakóterületek egymásmellettsége ez, mintsem homogén városrész.

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrészen 3420 fő (összlakosság 18%-a) volt a lakónépesség a 2011. évi népszámláláskor. Az itt élő lakosság korcsoporti megoszlása kedvező, mert magas a fiatalok aránya (15,3%), míg az időskorúak aránya (21,8%) és az aktív korúak aránya (62,8%) a települési átlag körüli.

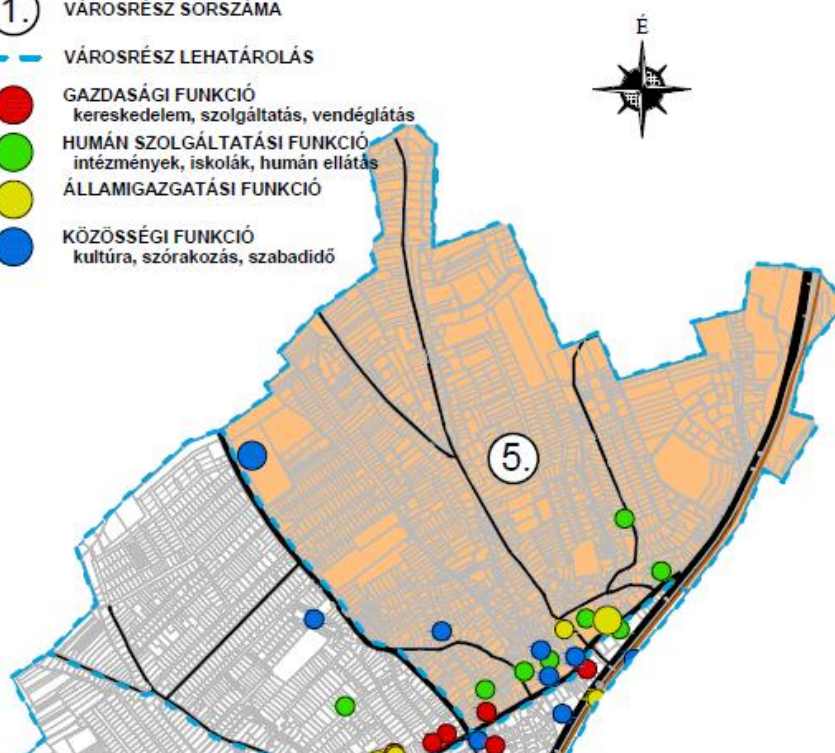
A legtöbb iskolai végzettségi mutató a települési átlagnál kedvezőtlenebb, de itt a legnagyobb felsőfokú végzettségűek aránya (24,4%), ami a 2008 óta 40%-kal emelkedett. Ezen adatok is alátámasztják azt a tendenciát, miszerint az elmúlt években megindult az atomerőműi dolgozók az áttelepülése Kishegy-Újváros területéről e városrészbe.

Gyan a városrészben minden szociális mutatók kedvezőtlenebb, mint a települési átlag, de 2008 óta javuló tendenciát mutatnak. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (7,8%), és a tartós munkanélküliek aránya (4,4%) relatíve magas.

JELMAGYARÁZAT:

- ①. VÁROSRÉSZ SORSZÁMA
- VÁROSRÉSZ LEHATÁROLÁS
- GAZDASÁGI FUNKCIÓ
kereskedelem, szolgáltatás, vendéglátás
- HUMÁN SZOLGÁLTATÁSI FUNKCIÓ
intézmények, iskolák, human ellátás
- ÁLLAMIGAZGATÁSI FUNKCIÓ
- KÖZÖSSÉGI FUNKCIÓ
kultúra, szórakozás, szabadidő

3.3-5. ábra: Az 5. városrész elhelyezkedése, funkciói

A városrész infrastrukturális és közszolgáltatási jellemzői

A városrészben 1411 db lakás található (teljes település 17%-a), amik közül az átlagosnál magasabb az alacsony komfort fokozatú (5,3%), valamint komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (4,2%), de kifejezetten magas az egyszobás lakások aránya (3,8%).

A városrész közlekedési szempontból kedvezőtlen helyzetben van. Két országos közút is érinti a városrészt, de annak szélén halad, így az északi területek nehezen megközelíthetőek. Hiányzik a kelet-nyugat irányú összeköttetés, melyet majd csak a tervezett elkerülőút II. üteme fog biztosítani.

A Hűvösvölgy u. és Haladás u. területek kivételével a városrész helyi autóbusz járatokkal feltárt. Az észak-keleti részen található a Duna másik oldalával egész évben kapcsolatot biztosító kompjárat megállója.

A városrész gazdasági adottságai és funkcióellátottsága

A Fehérvári út – Széchenyi tér – Kereszt u. – Dózsa Gy. u. mentén található jelentősebb számú kereskedelmi vagy gazdasági létesítmény, valamint itt koncentrálnak a humán és államigazgatási funkciók. A városrész középső és északi területei teljesen funkcióhiányosak.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Kedvező demográfiai helyzet	Vannak erősen funkcióhiányos területek
Kedvező a képzettségi mutatók tendenciája	A városi átlaghoz képest relatíve kedvezőtlen szociális mutatók
Városrészhez tartozik a település központjának egyik része	Vannak közlekedésileg ellátatlan területek
	Városrész gyenge kapcsolata a Dunával
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Funkcióhiányos területek fejlesztése	Fejlesztések elmaradása
Elkerülőút II. ütemének megépítése	Negatív társadalmi és gazdasági folyamatok felerősödnek
Volt téglagyár turisztikai hasznosítása	

3.3-5. táblázat: Az 5. városrész SWOT elemzése

6. városrész: Dunakömlőd

A városrész lehatárolása, története, szerkezete

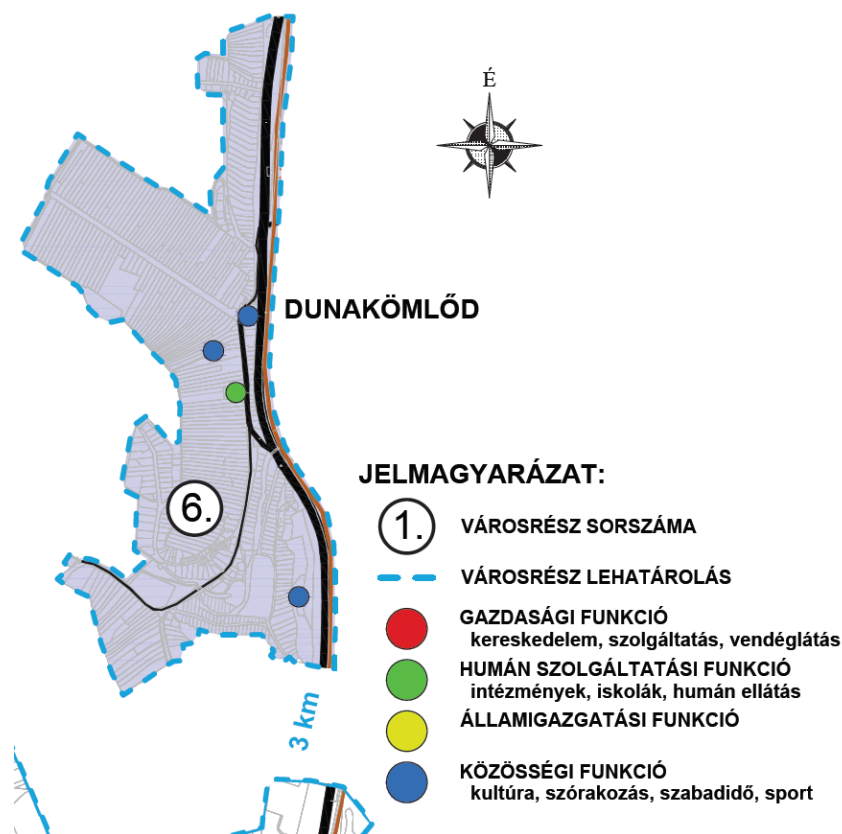
A városrész Paks többi városrészével közvetlenül nem szomszédos, a központi belterület határától 3 km-re található a 6. sz. főút mentén. Területe 123 ha.

A területen meghatározóak a falusias lakóterületek (egy és kétszintes családi házak), de van településközponti vegyes terület is, valamint sporttelep, temető és régészeti terület (Lussonium).

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrészen 1106 fő (összlakosság 6%-a) volt a lakónépesség a 2011. évi népszámláláskor. Az itt élő lakosság korcsoportos megoszlása rendkívül kedvezőtlen, az időskorúak aránya rendkívül magas (26,2%), míg az a fiatalok aránya (12,5%) és az aktív korúak aránya (61,3%) relatíve alacsony.

Minden iskolai végzettségi mutató a 2. leggyengébb a városrészek tekintetében, különösen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya rendkívül magas (az aktív korúak 22,4%-a). A szociális mutatók szintén elmaradnak a városi átlagtól: magas a munkanélküliek aránya (9,4%), valamint a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül (10,2%).

3.3-6. ábra: A 6. városrész elhelyezkedése, funkciói

A városrész infrastrukturális és közszolgáltatási jellemzői

A városrészben 452 db lakás található (a paksi lakások 5%-a), amik közül kiugróan magas az alacsony komfort fokozatú (11,5%), valamint komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (9,2%), s kifejezetten magas az egyszobás lakások aránya is a lakott lakásokon belül (3,8%).

Dunakömlőd közlekedési szempontból kedvezőbb helyzetben van, bár a központi belterülettől távolabb helyezkedik el. Keleti határán vezet a 6. sz. főút, valamint új kapcsolatot fog majd nyújtani a tervezett elkerülőút II. üteme. A városrészt feltárja egy helyi autóbuszjárat, valamint a helyközi és távolsági autóbuszoknak is van megállójuk a területen. Hiány csak a kerékpáros infrastruktúrából van.

A városrész gazdasági adottságai

A városrészen megtalálhatóak, de nem jelentősek a kereskedelmi és gazdasági létesítmények.

A városrész funkcióellátottsága

Dunakömlőd területén csak humán és közösségi funkciók találhatóak meg, de korlátozott számban.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
Közúti kapcsolatai jók	Kedvezőtlen a lakosság korcsoporti megoszlása, jelentős az elöregedés
Helyi-, helyközi- és távolsági autóbusszjáratokkal is feltárt	Kedvezőtlen képzettségi és szociális mutatók
Turisztikai potenciálja kedvező	Kevés funkció található a városrészben
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
Limes projekt	Fejlesztések elmaradása
Elkerülőút II. ütemének megépítése	Negatív társadalmi és gazdasági folyamatok felerősödnek

3.3-6. táblázat: A 6. városrész SWOT elemzése

Külterület

Paks külterületén 166-an élnek, 66 db lakásban, melyek közül rendkívül nagy az alacsony komfort fokozatú lakások aránya (24,2%) és a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül (21,1%). Az iskolai végzettségi mutatók rendkívül kedvezőtlenek: a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya nagyon magas (38,6%), a felsőfokú végzettségűek aránya minimális (5,2%). A szociális mutatók szintén kedvezőtlenek, mind a munkanélküliek aránya (22,4%), mind a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya rendkívül magas (az aktív korúak 46,5%-a).

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

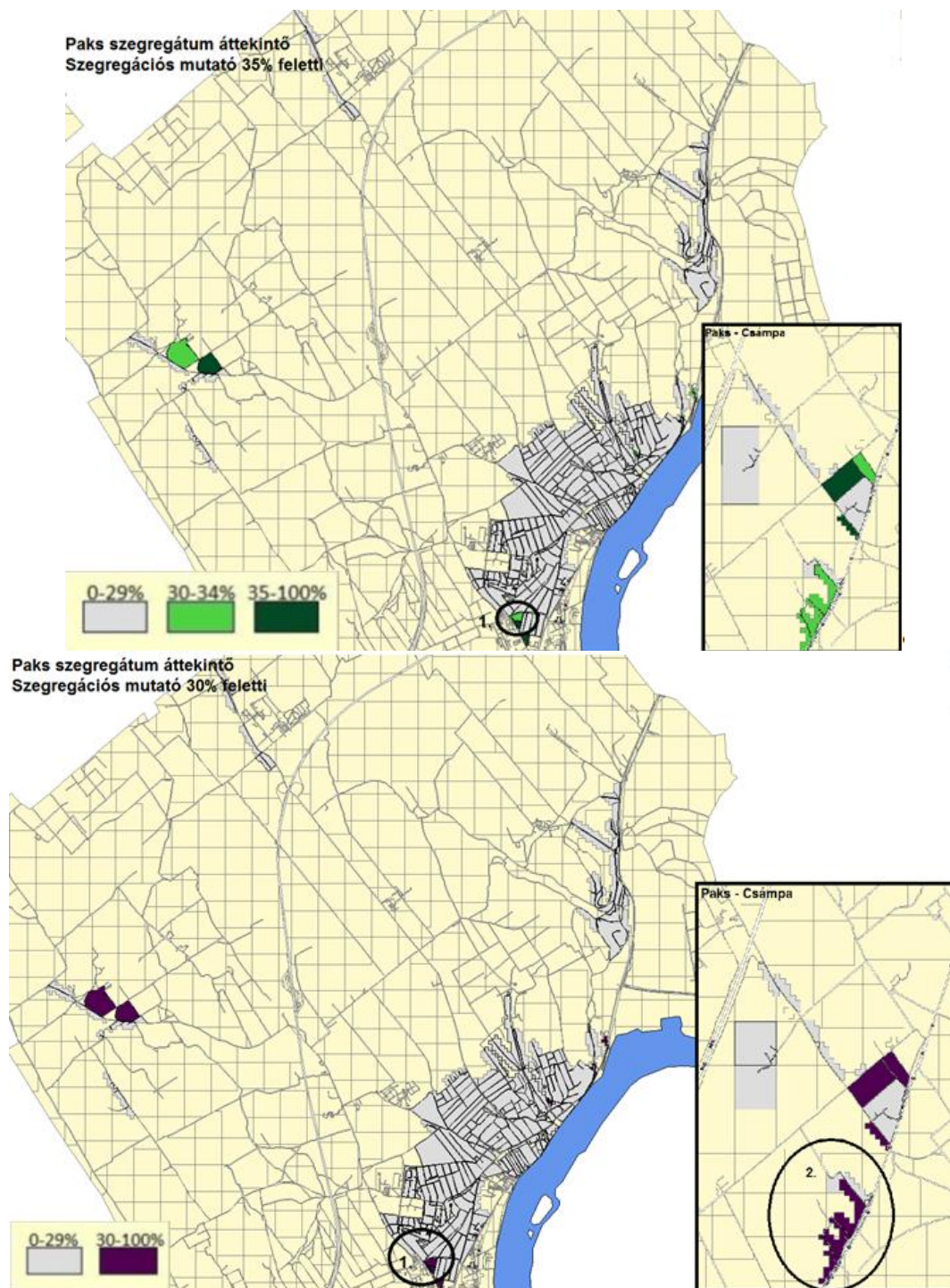
A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges. Szegregációval veszélyeztetett terület lehet egy önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is.

A lehatárolás a 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 10. mellékletében meghatározott szegregációs mutató alapján történik. A lehatárolás során a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kiválasztása történik meg, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek.

Azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, illetve meghaladja az adott településtípusokra vonatkozó határértéket és amelyeken a magánháztartásokban élők száma meghaladja az 50 főt. Járásszékhely és 2000 főnél népesebb településnél a szegregátum, ahol a szegregációs mutató 35%, illetve a fölötti értéket vesz fel. Ahol a szegregációs mutató 30-34%, az szegregáció szempontjából veszélyeztetett területnek számít.

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletnek megfelelően a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban KSH), a Belügyminisztériummal megkötött adatszolgáltatásra vonatkozó szerződés alapján Paks

városra vonatkozóan is szolgáltatott információt a szegregátumokkal, illetve a szegregációval veszélyeztetett területekkel kapcsolatban. A KSH elvégezte a 2011-es népszámlálási adatokból a település szegregáció-szűrését és megállapította, hogy Paks településen jelen vannak mind szegregált, mind szegregációval veszélyeztetett területek (lásd következő ábra).

3.3-7. ábra: Szegregátumok, szegregációval veszélyeztetett területek áttekintő kartogramjai 2011-es népszámlálás alapján

Forrás: KSH

A lehatárolás utcahatárosan (tömbszinten) történt. A KSH térképi mellékletei a település belterületén található valódi szegregátumokat, veszélyeztetett területeket bekarikázás jelöli. A térképek olyan

területeket is megjelenítenek, amelyek eleget tesznek ugyan a szegregációs mutató kritériumának, de alacsony népességszámuk, vagy intézeti háztartásban élők (pl.: kollégium, idősek otthona, hajléktalan szálló) miatt mégsem tekinthetők valódi szegregátumoknak.

A szolgáltatott adatok értelmében az ITS készítés során antiszegregációs terv készítése szükséges.

Területek lehatárolása

Valódi szegregátumok

- I. Síp u., Klapka Gy. u., Dankó P. u. által határolt terület.
A terület megegyezik a 2001-es lehatárolás 1. sz. szegregátumának egy részével.
- II. Gyapa (2011-es adatok alapján már a KSH külterületet külön nem ábrázol)
A terület megegyezik a 2001-es lehatárolás 2. sz. szegregátumának egy részével.

Szegregációval veszélyeztetett területek

- I. Klapka Gy. U. - Dankó P. u. észak-nyugati végének mindkét oldala - Névtelen u. - Kölesdi út
A terület megegyezik a 2001-es lehatárolás 1. sz. szegregátumának egészével.
- II. Csámpa - Régi u. nyugati oldala - Tücsök u. - Fényes u. mindkét oldala - Határ u.
A terület 2001-es lehatárolásban nem szerepelt, a mutató értékének csökkenésével került bele a veszélyeztetettségi kategóriába.

A területek helyzetékelését az ITS anti-szegregációs terv fejezete tartalmazza.

Korábbi antiszegregációs terv értékelése

A város 2008-ban készült Integrált Városfejlesztési Stratégiája a 2001. évi népszámlálásból képzett mutatók alapján két szegregátumot határozott meg (akkor szegregátumnak az 50% feletti érték számított), így az IVS-hez elkészült a kijelölt területek elemzését is tartalmazó anti-szegregációs terv.

3.3-8. ábra: Szegregátumok kartogramjai a 2001. évi népszámlálás alapján

Forrás: IVS, 2008

A korábbi tervben a szegregátumok helyzetén javító beavatkozások céljait és kapcsolódó intézkedéseket a következők táblázat tartalmazza.

Cél	Intézkedés	Megvalósult igen/nem
Csökkenteni az alacsony komfortfokozatot, javítani az itt élők életkörülményein	önkormányzati bérlakások komfortfokozatának javítása, felújítása	igen
Cél a szakirányú képzés, lehetőség szerint olyan formában, aminek nem előfeltétele a magasabb iskolai végzettség	szegregátum felnőtt, munkaképes korú lakosságából 5-7 fő képzése / funkcióbővítő város rehabilitáció keretében	igen
A szociális gazdaságon belül lehetőséget kell teremteni a munkavégzésre, ezáltal a munka világába való visszatérésre	képzettek közül 5 fő 1 + 1 évig történő alkalmazása (DC Dunakom Kft.-nál)	igen
Önfoglalkoztatóvá válás elősegítése a mezőgazdaság területén	zöldség és gyümölcs termesztése önkormányzati cég létrehozása	nem

3.3-7. táblázat: Anti-szegregációs tervben kialakított célok és intézkedések 2008-ban, s ezek megvalósulása

Forrás: IVS, 2008

A fenti intézkedéseket az önkormányzat igyekezett megfelelő anyagi források és képzési programok lehetőségével biztosítani. A munkanélküli és alacsony képzettségűeknek átmeneti (de a benne lévőknek leginkább tartós) megoldást jelentő foglalkoztatást az időközben felfutó közmunkaprogram segítette (340-400 fő tartós munkanélküli foglalkoztatása évente). Mindemellett a helyi szociális foglalkoztatók is hozzájárultak a csökkent munkaképességűek (szegregátumokban vagy azon kívül élők) foglalkoztatásához.

Részben az anti-szegregációs terv intézkedéseinek, részben az elmúlt években végbement összetett külső-belső oktatási, nevelési, támogatáspolitikai stb. folyamatoknak köszönhetően, de a szegregátumok helyzete a két népszámlálás közötti időszakban jobb lett. Amint azt a statisztikai adatok alátámasztják, a 2001-es népszámlálási adatok alapján kijelölt Dankó Pista u. -Klapka Gy.u. - Kölesdi út által határolt terület egy része a 2011-re már nem minősül szegregátumnak, vagyis javulás figyelhető meg a területen. Mindezek mellett Gyapán is kedvezőbbek a mutatók. Csámpa ellenben a szigorúbb szegregációs értékhatár és az ott lezajlott folyamatok (hátrányos helyzetűek odaköltözése) következtében veszélyeztetetté vált.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A bemutatott szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeken felül vannak még külön kiemelését igénylő területek, amelyek bizonyos szempontból kulcsfontosságúak lehetnek a település jövője szempontjából.

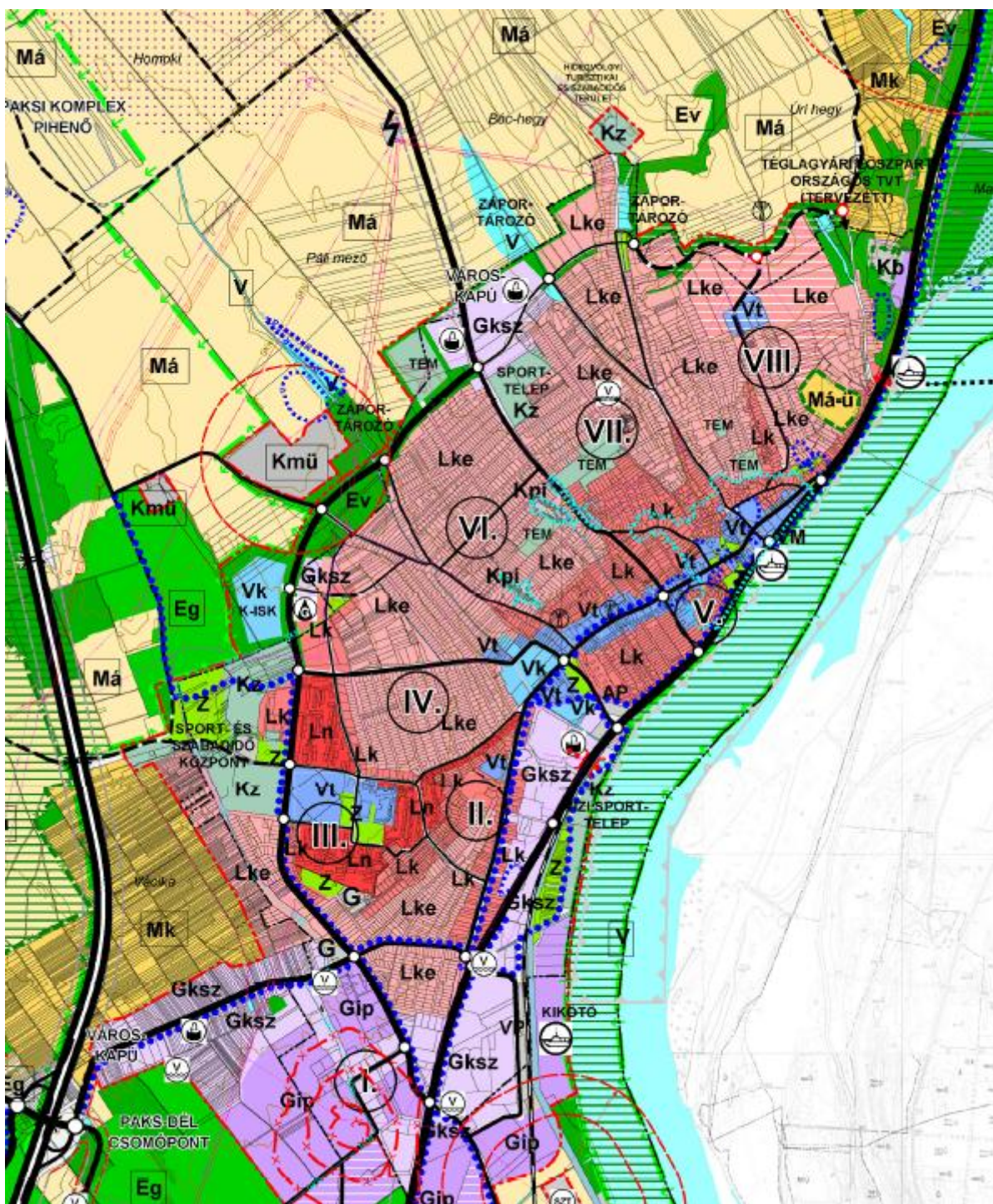
Az egyik terület a Táncsics M. u.-nál lévő Duna és 6. sz. főút közötti rész, mely rekreációs területnek van jelölve a szerkezeti tervben. A település és a folyam közötti gyenge kapcsolat javítása, valamint a szabadidős és rekreációs zöldterületek nagyobb mértékű kihasználása kapcsán van jelentős szerep e területnek.

A másik terület a volt konzervgyár maradék, még nem hasznosított területe. E városrész a központi elhelyezkedése, valamint a kedvező adottságai miatt mindenképp számításba veendő.

4.1 A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

4.1-1. ábra: A település hatályos településszerkezeti tervének egy részlete

Forrás: Paks Város Településszerkezeti Terv

4.2 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

	1000 főre jutó élvezületés száma		1000 főre jutó halálozás száma		1000 főre jutó odavándorlás		1000 főre jutó odavándorlás		1000 főre jutó elvándorlás	
	2001	2012	2001	2012	2001	2012	2001	2012	2001	2012
Paks	8,54	8,62	7,83	10,42	36,99	42,25	36,99	42,25	37,56	44,71
Bikács	10,29	15,02	16,46	15,02	53,50	51,50	53,50	51,50	55,56	23,61
Bölcske	6,02	8,61	16,72	16,86	36,78	48,80	36,78	48,80	34,44	53,46
Dunaföldvár	10,42	7,68	13,57	15,59	53,30	51,14	53,30	51,14	35,06	52,85
Dunaszentgyörgy	9,01	12,13	9,01	17,22	39,79	52,45	39,79	52,45	40,92	55,19
Gerjen	6,70	8,31	15,64	9,14	52,12	35,74	52,12	35,74	37,23	38,24
Györköny	8,38	10,08	23,04	11,09	56,54	67,54	56,54	67,54	28,27	61,49
Kajdacs	5,97	9,51	17,16	6,34	41,04	58,64	41,04	58,64	42,54	64,98
Madocsa	6,62	8,79	15,27	14,47	30,53	45,99	30,53	45,99	40,20	36,18
Nagydorog	10,25	10,81	12,37	11,58	33,92	33,19	33,92	33,19	40,64	31,65
Németkér	10,36	11,66	12,44	14,58	45,60	43,15	45,60	43,15	33,68	53,06
Pálfa	12,75	4,45	16,08	13,36	62,64	54,07	62,64	54,07	51,55	57,25
Pusztahencse	10,19	14,66	10,19	8,38	67,66	51,31	67,66	51,31	63,02	76,44
Sárszentlőrinc	10,64	12,06	13,54	12,06	50,29	54,73	50,29	54,73	56,09	61,22
Tengelic	12,09	8,28	17,73	16,11	50,77	57,06	50,77	57,06	53,59	59,67
Paksi járás	9,12	9,01	11,76	12,68	43,25	46,76	43,25	46,76	39,46	49,00
Bonyhád	7,85	7,78	11,32	11,19	39,16	49,14	39,16	49,14	52,70	50,95
Dombóvár	8,02	7,87	13,01	14,06	34,32	49,30	34,32	49,30	38,88	53,23
Tamási	7,22	8,15	11,09	12,46	33,47	43,62	33,47	43,62	35,71	48,05
Tolna	7,95	8,95	13,20	11,73	35,83	41,62	35,83	41,62	42,64	46,90
Többi járásközpont város (Paks és MJV nélkül)	7,83	8,12	12,30	12,55	35,71	46,71	35,71	46,71	42,60	50,46
Megyei jogú város (Szekszárd)	8,31	9,52	10,96	11,61	47,67	52,98	47,67	52,98	49,26	56,40
Tolna megye	8,84	8,46	13,21	13,29	42,83	51,17	42,83	51,17	43,47	53,69
Dél-Dunántúl	9,15	8,29	13,20	13,88	45,39	54,21	45,39	54,21	45,62	57,13
Magyarország	9,54	9,11	12,99	13,06	39,30	48,35	39,30	48,35	39,30	48,35

4.2-1. táblázat: Az ezer főre jutó élvezületek számának alakulása Pakson és térségében, fő

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Terület	10– éves	15– éves	18– éves	25– éves
	általános iskola első évfolyamát sem végezte el	legalább általános iskola 8. évfolyam	legalább érettségi	egyetem, főiskola stb. oklevéllel
	a megfelelő korúak százalékában			
Paks	0,3	96,2	55,5	21,1
Bikács	1,0	90,6	18,7	4,5
Bölcske	0,2	91,5	34,2	10,1
Dunaföldvár	0,8	93,3	39,7	12,6
Dunaszentgyörgy	0,3	92,3	33,4	9,1
Gerjen	0,7	88,7	24,6	7,3
Györköny	0,7	89,7	32,5	10,7
Kajdacs	0,9	90,3	22,7	6,4
Madocsa	0,5	91,9	33,4	8,7
Nagydorog	1,0	90,5	30,7	9,9
Németkér	0,5	91,8	29,2	8,0
Pálfa	7,4	81,5	20,2	4,7
Pusztahencse	0,7	90,5	19,9	5,1
Sárszentlőrinc	1,6	86,1	20,8	5,4
Tengelic	0,4	91,0	26,0	7,7
Paksi járás	0,7	93,1	41,0	14,0
Tolna megye	0,7	93,5	38,9	13,3
Dél-Dunántúl	0,7	94,3	42,1	14,9
Magyarország összesen	0,6	95,1	49,0	19,0

4.2-2. táblázat: A népesség iskolai végzettségének alakulása Pakson és térségében, %

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

Paks	3,58
Bikács	5,85
Bölcske	4,7
Dunaföldvár	4,78
Dunaszentgyörgy	5,7
Gerjen	5,89
Györköny	2,64
Kajdacs	7,37
Madocsa	3,66
Nagydorog	5,76
Németkér	5,93
Pálfa	7,65
Pusztahencse	8,55
Sárszentlőrinc	11,26
Tengelic	5,15

4.2-3. táblázat: A nyilvántartott álláskeresők a munkavállalási korú népességhez viszonyítva, 2014. december 20.

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

	2007	2012	Vált
Paks	308 616	254 681	82,52%
Bikács	38 536	51 725	134,22%
Bölcske	113 035	116 603	103,16%
Dunaföldvár	122 685	119 868	97,70%
Dunaszentgyörgy	164 333	162 278	98,75%
Gerjen	82 047	95 708	116,65%
Györköny	112 194	126 759	112,98%
Kajdacs	54 288	71 570	131,83%
Madocsa	144 197	137 219	95,16%
Nagydorog	84 240	84 795	100,66%
Németkér	88 750	105 355	118,71%
Pálfa	55 468	63 750	114,93%
Pusztahencse	71 878	90 290	125,61%
Sárszentlőrinc	38 932	53 931	138,53%
Tengelic	80 496	85 970	106,80%
Magyarország összesen	158 233	130 511	82,48%

4.2-4. táblázat: Egy lakosra jutó befizetett SZJA (Ft) és annak változása (%)

Forrás: TeIR

4.3 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

	Mezőgazdaság		Ipar	
	Száma, db	Aránya, %	Száma, db	Aránya, %
Paks	34	2,40	287	20,30
Bikács	1	4,17	11	45,83
Bölcske	6	6,00	21	21,00
Dunaföldvár	39	7,63	97	18,98
Dunaszentgyörgy	6	7,79	18	23,38
Gerjen	4	9,09	12	27,27
Györköny	7	16,67	9	21,43
Kajdacs	10	27,03	6	16,22
Madocsa	5	8,33	16	26,67
Nagydorog	10	9,17	22	20,18
Németkér	9	15,79	11	19,30
Pálfa	3	17,65	2	11,76
Pusztahencse	2	13,33	8	53,33
Sárszentlőrinc	7	30,43	3	13,04
Tengelic	7	13,46	11	21,15
Járás összesen	150	5,81	534	20,68
Bonyhád	20	2,17	202	21,89
Dombóvár	44	3,37	269	20,60
Tamási	41	6,93	113	19,09
Tolna	29	4,42	152	23,17
Többi járásközpont város	134	3,85	736	21,17
Szekszárd	58	1,89	505	16,50
Tolna megye	815	6,39	2 524	19,77
Dél-Dunántúl	3 154	5,88	9 342	17,41
Magyarország	22 633	3,51	104 910	16,27

4.3-1. táblázat: A működő mezőgazdasági és ipari vállalkozások megoszlása, 2012

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Cég	Vállalk. típusa	IP működés kezdete	Mv. Létszám (fő)	Beruházási érték, Ft	Becsült árbev., Ft	Export - arány, %	Exportarány, Ft	Főtev.
Paksi Ipari Park Kft.	mikrov.	1997	4	2 259 734 000	386 000 000	0	0	
A&A Világítás és Bútor zRt.	középv.	1998	85	88 049 308	2 515 015 715	100	2 515 015 715	Villamos világítóeszköz gyártása
Iso-Szer Kft.	középv.	2013.	95	72 052 415	763 967 497	0	0	2361'08 Építési betontermék gyártása
BA-TU Építőipari Kft.	kisv.	2002	18	6 800 000	258 080 167	0	0	4120'08 Lakó- és nem lakó épület építése
D-AQUA Kft.	mikrov.	2007	4	366 000	170 059 000	0	0	7112'08 Mérnöki tevékenység, műszaki tanácsadás
DC BETON Kft.	kisv.	2003	34	20 940 536	625 450 349	5	31 272 517	2361'08 Építési betontermék gyártása
EMP Kft.	középv.	2001	183	350 000 000	580 000 000	100	580 000 000	2593'08 Huzaltermék gyártása
22-es Építő Tervező és Szolgáltató Kft.	kisv.	2011	16	300 000 000	18 000 000	0	0	4120'08 Lakó- és nem lakó épület építése
Robolution Kft.	kisv.	2013.	13	137 733 000	146 447 000	1	1 815 943	3320'08 Ipari gép, berendezés üzembe helyezése
Vitafoam Magyarország KFT	középv.	2004	62	84 112 000	8 880 624 000	76	6 760 819 051	2222'08 Műanyag csomagolóeszköz gyártása
Welder Trade Kft.	kisv.	2000	1	55 641 000	3 300 000	0	0	2562'08 Fémmegmunkálás
Vajda és Társa Kft.	mikrov.	2010	1	600 000	15 000 000	0	0	4531'08 Gépjárműalkatrész-nagykereskedelem
Barta ÉP-KER Kft.	kisv.	2007	12	38 875 000	400 000 000	0	0	Vasáru-, festék-, üveg-kiskereskedelem
Barta Autó 2000 Kft.	mikrov.	2003	9	240 821 000	298 780 000	16	47 804 800	személy- és könnyűgépjármű kereskedelem
Fritz Kft.	kisv.	2005	11	100 000 000	85 850 000	50	42 925 000	4759'08 Bútor, világítási eszköz, egyéb háztartási cikk kiskereskedelme
Pakett Kft.	kisv.	2012.	6	31 341 000	275 000 000	0	0	4120'08 Lakó- és nem lakó épület építése
Sonepaks Kft.	mikrov.	2006	3	60 000 000	180 020 000	0	0	4647'08 Bútor, szőnyeg, világítóberendezés nagykereskedelme
Univer Kft.	kisv.	2003	19	60 000 000	190 200 000	0	0	4120'08 Lakó- és nem lakó épület építése
Jumbo Bt.	mikrov.	2011	3	25 000 000	40 000 000	0	0	4941'08 Közúti áruszállítás
Összesen			579	3 932 065 259	15 831 793 728	63	9 979 653 026	

4.3-2. táblázat: Az ipari park vállalkozásainak fontosabb adatai

Forrás: Paksi Ipari Park Kft, önkormányzati adatszolgáltatás

	2007						2013					
	Szálloda	Panzió	Kemping	Üdülőlőház	Közösségi szálláshely	Össz.	Szálloda	Panzió	Kemping	Üdülőlőház	Közösségi szálláshely	Össz.
Paks	1	0	0	0	1	2	2	0	0	0	1	3
Bikács	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
Bölcske	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Dunaföldvár	0	3	1	1	0	5	0	3	1	2	0	6
Németkér	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1
Tengelic	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
Járás összesen	3	4	1	1	0	9	4	5	1	2	1	13

4.3-3. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek száma, db
 Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

	2007						2013					
	Szálloda	Panzió	Kemping	Üdülőlőház	Közösségi szálláshely	Össz.	Szálloda	Panzió	Kemping	Üdülőlőház	Közösségi szálláshely	Össz.
Paks	154	0	0	0	210	364	186	0	0	0	210	396
Bikács	116	0	0	0	0	116	104	0	0	0	0	104
Bölcske	0	0	0	0	0	0	0	36	0	0	0	36
Dunaföldvár	0	60	125	70	0	255	0	58	125	90	0	273
Németkér	0	36	0	0	0	36	0	36	0	0	0	36
Tengelic	114	0	0	0	0	114	114	0	0	0	0	114
Járás összesen	384	96	125	70	210	885	404	130	125	90	210	959

4.3-4. táblázat: A kereskedelmi szállásférőhelyek száma, db
 Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

	Egy kereskedelmi szálláshelyre jutó								
	vendégek			belföldi vendégek			külföldi vendégek.		
	száma, fő		vált, %	száma, fő		vált, %	száma, fő		vált, %
	2007	2013	2007= 100%	2007	2013	2007= 100%	2007	2013	2007= 100%
Paks	12,92	14,24	110,21	10,94	9,12	83,422	1,98	5,12	257,93
Bikács	45,35	71,99	158,76	43,75	71,48	163,38	1,59	0,51	31,95
Bölcske	0	1,70	-	0	1,69	-	0	0	0
Dunaföldvár	5,92	6,33	106,83	4,64	3,69	79,51	1,28	2,64	205,67
Németkér	0,81	4,64	575,86	0,81	4,64	575,86	0	0	0
Tengelic	65,00	80,47	124,97	57,43	76,21	132,7	6,96	4,26	61,21
Járás	21,23	25,29	118,79	19,00	21,87	115,09	2,29	3,43	149,48
Szekszárd	15,40	11,74	76,20	11,86	9,48	79,92	3,55	2,26	63,76
Tolna megye	13,48	16,10	119,38	11,38	14,16	124,46	2,11	1,94	91,97
Dél-Dunántúl	14,26	9,60	67,30	11,14	7,81	70,11	3,12	1,79	57,28
Magyarország	23,75	24,30	102,33	12,78	12,30	96,23	10,97	12,00	109,44

4.3-5. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasználtsága

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

	E: vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás,	G: kereskedelem, gépjárműjavítás	H: szállítás, raktározás	I: szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	J: információ, kommunikáció	K: pénzügyi, biztosítási tevékenység	L: ingatlanügyletek	M: szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	N: adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	P: oktatás	Q: humán-egészségügyi, szociális ellátás	S: egyéb szolgáltatás
Paks		23,79%						26,53%				7,50%
Bikács	16,67%	25,00%	16,67%					25,00%				
Bölcske		26,03%		10,96%				24,66%				
Dunaföldvár		36,53%						16,53%				8,00%
Dunaszentgyörgy		26,42%						30,19%	7,55%			
Gerjen		21,43%				14,29%		28,57%				
Györköny		26,92%					23,08%					11,54%
Kajdacs		42,86%	19,05%					9,52%				
Madocsa		35,90%			12,82%			30,77%				
Nagydorog		46,75%		10,39%				18,18%				
Németkér		37,84%						16,22%			13,51%	
Pálfa		50,00%		16,67%	16,67%							
Pusztahencse		20,00%		20,00%					40,00%			20,00%
Sárszentlőrinc	7,69%	38,46%		7,69%		30,77%		7,69%				7,69%
Tengelic		38,24%		14,71%								11,76%
Járás összesen		28,66%						23,08%				7,11%
Többi járásközpont város (Paks és MJV nélk)		29,31%						18,37%		7,44%		
Szekszárd		23,62%						24,06%			7,73%	
Tolna megye		28,46%		6,98%				20,32%				
Dél-Dunántúl		26,68%		7,94%				18,94%				
Magyarország		25,89%						20,79%	6,74%			

4.3-6. táblázat: A szolgáltató szektorban működő vállalkozások legjellemzőbb tevékenységi köreinek megoszlása Pakson és térségében, 2012, %

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

	Pályázó neve	Pályázat száma	Projekt címe	Projekt nettó költsége, Ft	Össz. számla kifizetés, Ft	Minősítési kód
Lezárult pályázatok						
1	SYGNUS Kereskedelmi Kft.	GOP-3.2.1-09/1-2009-0001	A SYGNUS Kft. intermodális kikötő-hajórakodó kapacitásának fejlesztésére irányuló projektje	667 514 901	331 643 691	Kisvállalkozás
2	'A&A Világítás és Bútor' Ipari és Kereskedelmi zRt.	DDOP-1.1.1/E-10-2010-0003	'A&A Világítás és Bútor' Ipari és Kereskedelmi zRt. összeszerelő üzem és raktár bővítése, festőüzem technológia telepítésével	585 225 513	224 644 444	Támogatási szempontból kedvezményezett
3	Paksi Ipari Park Kft.	DDOP-1.1.1/B-09-2010-0002	A Paksi Inkubátor- és Akcelérátor ház kialakítása	494 555 000	179 531 142	Támogatási szempontból kedvezményezett
4	22-es ÉPÍTŐ Tervező és Szolgáltató Kft.	DDOP-1.1.1/D-2009-0044	Telephely fejlesztés az ipari parkban a 22-es ÉPÍTŐ Kft.-nél	213 044 506	84 791 711	Kisvállalkozás
5	PÉ-ME Építőanyag Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1-09/B-2009-0086	A PÉ ME Kft. komplex vállalati technológiája fejlesztése keretében raktár és bemutatóterem építés, gépek és információ technológia beszerzés Pakson.	133 738 229	66 206 110	Kisvállalkozás
6	AR Telekommunikációs Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1-09/A-2009-0108	Komplex technológiai fejlesztés az AR Kft.-nél, Pakson.	88 226 800	33 770 859	Kisvállalkozás
7	Lussonium-Paks Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1-09/A-2009-0179	Technológiai fejlesztés a Lussonium-Paks Kft. számára	79 998 000	39 999 000	Közép-vállalkozás
8	Kópis és Társa Szerelő és Karbantartó Kft.	GOP-2.1.1-09/A/2-2010-0677	A Kópis és Társa Kft. műszaki és informatikai fejlesztése	77 197 305	24 999 996	Közép-vállalkozás
9	'PAKETT' Építőipari és Kereskedelmi Kft.	DDOP-1.1.1/D-10-2010-0067	Telephelyfejlesztés a Pakett Kft.-nél	70 523 207	28 138 759	Kisvállalkozás
10	SYGNUS Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1-09/A-2009-2276	A SYGNUS Kft. technológiai fejlesztése a jövedelemtermelő képességének megerősítése érdekében	68 566 602	34 283 301	Kisvállalkozás
11	Deltaszer Biztonsági Szerelvény Karbantartó és Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1-08/A-2008-0061	Magasnyomású mosóberendezések beszerzése a vállalkozás technológiai hátterének fejlesztése céljából	66 834 997	20 000 000	Kisvállalkozás
12	HANOLFER Építőipari és Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1-09/A/2-2010-0664	Faipari eszközök beszerzése a Hanolfer Kft.-nél	61 980 032	21 632 469	Kisvállalkozás
13	UNIVER Építőipari és Szolgáltató Kft.	DDOP-1.1.1/D-2009-0022	Telephely bővítése új tároló építésével az Univer Kft.-nél	54 593 986	24 185 134	Kisvállalkozás
14	Dozimetria Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1-10/A-	A Dozimetria Kft. tevékenységének fejlesztése	54 000 000	16 200 000	Mikrovállalkozás

	Pályázó neve	Pályázat száma	Projekt címe	Projekt nettó költsége, Ft	Össz. számla kifizetés, Ft	Minősítési kód
		2010-0605	egésztest számláló berendezés beszerzésével			
15	PARTNER Betonelemgyártó és Fémipari, Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1-11/A-2011-1059	Technológia-fejlesztés a Partner Kft.-nél	52 667 284	17 533 963	Közép-vállalkozás
16	Deltaszer Biztonsági Szerelvény Karbantartó és Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1/A-2007-0807	Technológiai fejlesztés a DELTASZER Kft-nél	51 078 000	10 000 000	Kisvállalkozás
17	Lavina Kereskedelmi Vendéglátóipari és Élelmiszeripari Kft.	GOP-2.1.1-11/A-2011-2130	Sütőipari technológiai fejlesztés a Lavina Kft. üzemében	47 521 618	19 008 647	Közép-vállalkozás
18	Kópis és Társa Szerelő és Karbantartó Kft.	GOP-2.1.1-09/A-2009-0035	Technológiai fejlesztés és MEBIR rendszer bevezetése a Kópis és Társa Kft-nél	47 000 988	20 779 793	Közép-vállalkozás
	Mindösszesen			2 914 266 968	1 197 349 019	
Folyamatban lévő pályázatok						
1	Gemenc Autóház Szolgáltató és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	GOP-1.1.1-11-2012-0339	Dízel motorok részben LPG gázüzemű működtetésének innovációja	391 550 000	-	Kisvállalkozás
2	PERMITTO Ingatlanfejlesztő Korlátolt Felelősségű Társaság	KEOP-5.3.0/A/09-2010-0398	Komplex épületenergetikai fejlesztés a Permittó Kft telephelyén	155 867 551	-	Kisvállalkozás
3	DUNA CENTER THERM Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	DDOP-1.1.1/D-12-2013-0029	Telephelyfejlesztés a DC THERM Kft-nél	78 390 800	-	Közép-vállalkozás
4	Robolution Robotizálási és Automatizálási Korlátolt Felelősségű Társaság	DDOP-1.1.1/D-10-2010-0057	Kísérleti Csarnok és Irodaépület létesítése, robot integrátori vállalkozás fejlesztéséhez.	59 999 760	-	Kisvállalkozás
5	Varga Lászlóné egyéni vállalkozó	GOP-2.1.1-12/B-2013-0173	Technológia fejlesztés Varga Lászlóné egyéni vállalkozó számára	55 782 035	-	Mikrovállalkozás
	Mindösszesen			741 590 146	-	

4.3-7. táblázat: A Pakson megvalósult és folyamatban lévő nagyobb fejlesztések¹⁶ főbb adatai 2007-2013 között

Forrás: EMIR

¹⁶ Nettó költség 45 millió forint feletti

	Pályázó neve	Pályázat száma	Projekt címe	Projekt helye helység	Projekt nettó költsége	Össz. számla kifiz	Minősítési kód
Lezárult pályázatok							
1	Mil-Power Bio Energetikai Fejlesztő, Szervező és Befektető Kft.	KEOP-4.1.0-2009-0031	Biogázüzem létesítése Pusztahencsén	Pusztahencse	1 030 000 000	496 151 000	Mikrovállalkozás
2	UNIKORN-ÉPKER Építőipari és Szolgáltató Kft.	DDOP-1.1.1/D-11-2011-0016	Telephelyfejlesztés az Unikorn-Épker Kft.-nél	Bölcske	202 829 514	99 877 748	Kisvállalkozás
3	DOÓR & DOÓR TRANS Fuvarozási és Kereskedelmi Kft.	GOP-3.2.1-11-2011-0018	Doór & Doór Trans Kft. logisztikai szolgáltatásának fejlesztése új raktár- és irodaépület kialakításával, valamint eszközbeszerzéssel	Dunaföldvár	159 047 879	47 687 713	Kisvállalkozás
4	Zambelli COLORFERR Kft.	GOP-2.1.1/B-2007-0071	Csatornagártáshoz kapcsolódó komplex vállalati technológiai fejlesztés	Györköny	144 411 000	41 245 744	Közép-vállalkozás
5	FAVORIT LUBRICANTS Kft.	DDOP-1.1.1/D-10-2010-0038	Gyártó- és csomaglóüzem és raktár felépítése a B. & I. LUX Kft. pálfai telephelyén	Pálfa	93 545 883	46 772 941	Kisvállalkozás
6	TOMOLIK EURO-TRANS Szolgáltató, Logisztikai Kft.	DDOP-1.1.1/D-2009-0066	Raktárépület építése és technológiai fejlesztés a Tomolik EURO-TRANS Kft.-nél	Bölcske	84 212 110	42 106 055	Kisvállalkozás
7	UNIKORN-ÉPKER Építőipari és Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1-11/A-2012-0541	Törőgép beszerzése az Unikorn-Épker Kft.-nél	Bölcske	64 800 000	20 000 000	Kisvállalkozás
8	HEGESZTŐ 2001 Lakatosipari Kft.	DDOP-1.1.1/D-2009-0038	A Hegesztő 2001 lakatosipari kft Györkönyi telephelyének bővítése	Györköny	59 571 338	24 960 391	Kisvállalkozás
9	UNIKORN-ÉPKER Építőipari és Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1-11/A-2011-0290	Technológiafejlesztés az UNIKORN-ÉPKER Építőipari Kft.-nél	Dunaföldvár	55 990 000	20 000 000	Kisvállalkozás
10	Veinbach Zsolt ev.	GOP-2.1.1-11/A-2011-1564	Eszközbeszerzés Veinbach Zsolt egyéni vállalkozónál	Dunaföldvár	50 275 000	20 000 000	Mikrovállalkozás
	Mindösszesen				1 944 682 724	858 801 592	
Folyamatban lévő pályázatok							
1	Klopcsik István ev.	DDOP-1.1.1/D-11-2011-0107	Lemezmegmunkáló üzem bővítése Klopcsik István egyéni vállalkozó Dunaföldvári Ipari Parkban található telephelyén	Dunaföldvár	106 676 344		Kisvállalkozás
2	UNIKORN-ÉPKER Építőipari és	DDOP-1.1.1/D-	Telephely- és ingatlanfejlesztés az	Bölcske	106 406 211		Kisvállalkozás

	Pályázó neve	Pályázat száma	Projekt címe	Projekt helye helység	Projekt nettó költsége	Össz. számla kifiz	Minősítési kód
	Szolgáltató Kft.	12-2013-0013	Unikorn-Épker Kft. betonüzemében.				
3	Favorit Lubricants Kft.	DDOP-1.1.1/D-11-2011-0082	A B. & I. LUX Kft. pálfai telephelyének fejlesztése	Pálfa	88 916 272		Kisvállalkozás
	Mindösszesen				301 998 827		

4.3-8. táblázat: A Paksi járásban megvalósult és folyamatban lévő nagyobb fejlesztések¹⁷ főbb adatai 2007-2013 között

Forrás: EMIR

¹⁷ Nettó költség 45 millió forint feletti

4.4 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Benyújtás éve	Benyújtó	Kiíró	Cél	Támogatás (Ft)	Beruházás költsége (Ft)
2007	Önkormányzat	TEUT/2007/DD-057	Tavaszi utca burkolat-felújítása	6 836 580	13 673 160
2007	Önkormányzat	TEUT/2007/DD-055	Kishegyi utca burkolat-felújítása	7 219 080	22 594 754
2007	Önkormányzat	TEUT/2007/DD-056	Rosthy utca burkolat-felújítás	1 573 956	8 083 150
2007	Önkormányzat	DDOP 5.1.1	Biztonsági elkerülő úton haladó kerékpárút kialakítása	27 178 657	48 640 000
2007	Önkormányzat	Hot-spot 3.	WI-FI Internet-Hozzáférési Pont Hot-spot 3.	1 440 000	1 800 000
2007	Önkormányzat	Szociális és Munkaügyi Minisztérium	KEF működési támogatás		1 990 000
2008	Önkormányzat	KEOP-7.1.2.0-2008-0023 1. forduló	Paksi szennyvíztisztító telep bővítése és fejlesztése	35 530 000	50 160 000
2008	Önkormányzat	DDOP-5.1.5/B-2008-0039	Paks, Árok utcai és Pálizsilip belvízmentesítő szivattyúállás kialakítása	75 634 000	84 038 000
2008	Önkormányzat	KEOP-3.3.0-2008-0051	Cseresznyés kert Erdei Iskola felújítása	80.000.000	154 982 598
2008	Önkormányzat	DD-VIS-018/2008	Vis Maior 2008 Rókus utcai partfalomlás	7 126 000	10 180 000
2008	Önkormányzat	2008-TU-DDT-2-08-04-19	XVI. Nemzetközi GasztroBlues Fesztivál	2 100 000	9 000 000
2008	Önkormányzat	DMTF/0083-2008.	Duna-Mecsek	30 000 000	891 545 000
2008	Önkormányzat	TEUT/2008/DD-132	TEUT 2008 Rókus utca	8 552 321	18 254 688
2008	Önkormányzat	CÉDE/2008/DD-375	CÉDE 2008 Dankó Pista	8 743 195	17 963 729
2008	Önkormányzat	KAB-KEF-08-A-0015	KEF 2008 működési támogatás	1 700 000	2 000 000
2009	Önkormányzat	SZOC-BF-08-T-0224	Támogató szolgáltatás normatív finanszírozása	8 040 000	8 040 000
2010	Önkormányzat	TIOP-1.1.1	Intelligens iskola - Informatikai infrastruktúra-fejlesztés Pakson	65 000 000	65 000 000
2009	Önkormányzat	DDOP-2009-5.1.5/D	Balaton és dunai omlásveszélyes partfalak stabilizálása	293 664 375	345 487 500
2009	Önkormányzat	KEOP-1.1.1/09-2009-0005	Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése	51 000 000	76 250 000
2009	Önkormányzat	ÁROP- 1.A.2/A-2008	A polgármesteri hivatalok szervezetfejlesztése (2 szoftver - Portal, Controll - beszerzése és 30 órás képzés 50 embernek)	20 000 000	21 739 000

Benyújtás éve	Benyújtó	Kiíró	Cél	Támogatás (Ft)	Beruházás költsége (Ft)
2008	Önkormányzat	DDOP-2007-5.1.3/C	Paks, Dózsa György út (6231 J. ÖK. ÚT) átépítése – a Táncsics Mihály utcai körforgalmi csomópont és a Kereszt utca között	95 945 137	495 104 412
2009	Önkormányzat	TÁMOP - 5.2.5 – 08/1/A	Paksi gyermekek integrációs programja	19 890 416	19 890 416
2009	Önkormányzat	ÖM/CÉDÉ	II. Rákóczi Ferenc Ált. Isk. (I. és II. oktatási szárny vizesblokk felújítása	17 838 720	22 298 400
2009	Önkormányzat	PSE pálya felújítása 15/2009 (II:17.) ÖM rendelet	Ökölvívócsarnok fedélszerkezet, csarnok világítás felújítása	10 000 000	23 235 563
2009	Önkormányzat	TEÚT Csárda u út, közmű rek.	Csárda u út, közmű rekonstrukció	33 220 636	66 441 272
2010	Önkormányzat	KEOP-5.3.0/A/09-2010-0357	A közvilágítás korszerűsítése Pakson	96 220 647	192 441 294
2010	Önkormányzat	KKK (NFM Útpénztár Előirányzat)	Kisköltségű forgalombiztonsági beavatkozások Pakson	5 254 275	6 181 500
2010	Önkormányzat	DDOP-4.1.1 A	Városrehabilitációs pályázat	400 000 000	608 597 070
2010	Önkormányzat.	KEOP-3.3.0	Erdei iskola felújítás	76 734 000	154 982 598
2010	Önkormányzat	KEOP-1.2.0	A paksi szennyvíztelep bővítése és fejlesztése 2. forduló	790 334 925	1 060 529 068
2010	Önkormányzat	KvVM	Illegális hulladéklerakók felszámolása	2 010 952	2 647 352
2010	Társulás hulladék	KEOP-1.1.1/2F	Paks és térsége hulladékgazdálkodási rendszer 2. forduló	1 130 438 079	1.609.849.714
2011	Önkormányzat	DDOP-5.1.1-11	Paks-Csámpa kerékpárút (belterületi szakasz)	56 201 776	63 679 694
2011	Önkormányzat	KÖZOP-3.2.0/c-08	Paks-Csámpa kerékpárút (külsőterületi szakasz)	153 501 765	156 090 221
2011	Társulás hulladék	15/2011. BM rendelet	EU Önerő Alap	8 490 475	1 609 849 714
2011	Önkormányzat	KEOP-2.2.3/A	Paks vízbázis kútjainak védelembe helyezése	101 589 200	101 589 200
2012	Önkormányzat	DDOP-5.1.5/B-2008-0039	Árok utcai és Páli Zsilip belvízmentesítő szivattyú állás kialakítása	75 634 000	84 038 000
2012	Önkormányzat	ÁROP- 1.A.2/A-2008	Paks Város Önkormányzatának szervezetfejlesztése	19 999 880	19 999 880
2012	Önkormányzat	DDOP-5.1.5/D09-2009-0001	Paks, Deák F. u 28-42. mögötti partfal stabilizáció	51 239 250	341 595 000
2012	Önkormányzat	TIOP-1.1.1-07/1-2008-1171	Intelligens Iskola	64 930 000	64 930 000
2013	Önkormányzat	DDOP_5.1.5/B-11-2012-0045	Paks vízkár veszélyeztetettségének csökkentése	399 914 186	444 349 096

Benyújtás éve	Benyújtó	Kiíró	Cél	Támogatás (Ft)	Beruházás költsége (Ft)
2013	Önkormányzat	DDOP-5.1.5/D-11-2012	Paks, Petőfi és Csárda utca mögötti partfal stabilizálása	209.383.724	220 403 921
2013	Önkormányzat	KEOP-2.2.3/A/09-11-2011-0007	Vízbázis	101 589 200	101 589 200
2013	Önkormányzat	KEOP-4.10.0/A	napelemes rendszer kiépítése	22 971 760	27 025 600
2013	Önkormányzat	DDOP-2.1.1/A.B-12-2012	Paksi Metszet és Örökségközpont	393 465 773	900 383 783
2013	Önkormányzat	JETA-48	Laborautomata	15 000 000	26 651 000
2013	Önkormányzat	JETA	Fogyatékosok nappali intézménye	20 000 000	86 153 900
2013	Önkormányzat	JETA KÖZVILL	Önerő kiegészítés	2.783792	192.441.294
2013	Önkormányzat	Duna-Mecsek SZENNYVÍZ	Önerő kiegészítés	30 000 000	1.060.529.068
2008	NKÖM (Önkormányzat. projekt partner)	CE 1CE079P4	Lussonium felújítás	269.620 €	317.200 €
Összesen				4 843 753 216	8 752 098 733
				269.620 €	317.200 €

4.4-1. táblázat: Paks Város Önkormányzatának projektjei, 2007-2013

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Szociális helyzet alapján bérelhető lakások		
Szobaszám, db		átlagos m2
0,5-1 szobás	25	44,91
1,5-2 szobás	33	48,77
2,5-3 szobás	11	59,27
3 szoba felett	0	0,00
összesen	69	-
Komfortfokozat, db		
összkomfortos	33	
komfortos	32	
félkomfortos	1	
komfort nélküli	3	
összesen	69	
Közérdekű elhelyezésre szolgáló bérlakások		
Szobaszám, db		átlagos m2
0,5-1 szobás	0	0
1,5-2 szobás	0	0
2,5-3 szobás	15	59,93
3 szoba felett		0
összesen	15	
Komfortfokozat, db		
összkomfortos	15	
komfortos	0	
félkomfortos	0	
komfort nélküli	0	
összesen	15	

Előtakarékossághoz kötött bérlakások		
Szobaszám, db		átlagos m2
0,5-1 szobás	40	28,20
1,5-2 szobás	30	46,90
2,5-3 szobás	5	2,50
3 szoba felett	0	0
összesen	75	-
Komfortfokozat, db		
összkomfortos	75	
komfortos	0	
félkomfortos	0	
komfort nélküli	0	
összesen	75	
Költségalapon meghatározott lakbérű lakások		
Szobaszám, db		átlagos m2
0,5-1	0	0,00
1,5-2	10	49,00
2,5-3	5	59,00
3 felett	0	0,00
összesen	15	
Komfortfokozat, db		
összkomfortos	15	
komfortos	0	
félkomfortos	0	
komfort nélküli	0	
összesen	15	
Szükséglakások		
Szobaszám, db		átlagos m2
0,5-1	0	0,00
1,5-2	1	74,00
2,5-3	1	105,00
3 felett	0	0,00
összesen	2	
Komfortfokozat, db		
összkomfortos	0	
komfortos	0	
félkomfortos	0	
komfort nélküli	0	
szükséglakás	2	
összesen	2	

4.4-2. táblázat: Az önkormányzati bérlakásállomány főbb jellemzői, 2012. október 17.

Forrás: paks.hu, közzétett dokumentumok

4.5 A TELEPÜLÉSI VÉDETT MŰEMLEKI ÉRTÉKEK ÉS KÖRNYEZETÜK

Név	Műemlék címe	Műemlék helyrajzi száma*	Védési ügyiratok
R. k. templom és ex-lege műemléki környezete	DUNAKÖMLŐD, Béke u.	8267	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Daróczy-kúria (általános iskola) és ex-lege műemléki környezete	Anna u. 16.	1029	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Lakóház (egykori szegényház) és ex-lege műemléki környezete	Anna u. 17.	1064/2, 1064/1	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Szent Vendel-kápolna és ex-lege műemléki környezete	Dóza György u. 83.	3332	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Lakóház (általános iskola) és ex-lege műemléki környezete	Kossuth Lajos u. 2.	863	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Kúria és ex-lege műemléki környezete	Kossuth Lajos u. 13.	895, 896	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Cseh-Vigyázó, majd Mádi Kovács-kúria (Városi Múzeum) és ex-lege műemléki környezete	Bajcsy Zsilinszky utca 1	1017/2, 1017/1	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Szeniczey-kúria és ex-lege műemléki környezete	Deák Ferenc u. 4.	1021	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Korniss-kúria (Bezerédy Általános Iskola) és ex-lege műemléki környezete	Anna u. 16.	1029	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Lakóház (rendelőintézet) és ex-lege műemléki környezete	Deák Ferenc u. 7.	16	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Lakóház (rendelőintézet) és ex-lege műemléki környezete	Deák Ferenc u. 7.	16	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Novák-kúria (Művészeti Iskola) és ex-lege műemléki környezete	Deák Ferenc u. 11.	13	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Erzsébet Szálló (Paksi Képtár) és ex-lege műemléki környezete	Szent István tér 2.	22	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, 14297/1960. ÉM[-MM]
Bazársor és ex-lege műemléki környezete	Szent István tér 7.	980/1, 980/2, 980/3	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Római katolikus kápolna (Szent Rókus és Szent Sebestyén) és ex-lege műemléki környezete	Rókus u.	1147	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Szenháromság-oszlop és ex-lege műemléki környezete	Szenháromság tér	1028	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Lakóház (Szeniczey-ház) és ex-lege műemléki környezete	Szenháromság tér 5.	1741	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Ref. templom és ex-lege műemléki környezete	Templom tér	950/1	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Lakóház (általános iskola) és ex-lege műemléki környezete	Templom tér 5.	1011	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Kápolna és ex-lege műemléki környezete	újtemető	2292	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Kálvária-kápolna (Szent Kereszt felmagasztalása) és ex-lege műemléki környezete	Temető	1536	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM
Kúria (orvosi rendelő) és ex-lege műemléki környezete	Deák Ferenc u. 22.	1055	8266/1988. OMF
a római kori Lussonium katonai tábora építészeti maradványai műemléki környezete	Dunakömlőd, Bottyánsánc	01044/5, 01044/6	25/2005. (IX. 16.) NKÖM
római katolikus Szentlélek plébániatemplom	Újtemplom u. - Hősök tere	4283/2	70/2013. (XII.16.) BM

4.5-1. táblázat: A települési védett műemléki értékek és környezetük adatai

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ

* A műemlék helyrajzi száma mellett nem szerepeltetjük a műemléki környezet helyrajzi számait.

4.6 A LEHATÁROLT TELEPÜLÉSRÉSZEK RÖVID BEMUTATÁSA

Mutató megnevezése	Paks összesen*	1. városrész	2. városrész	3. városrész	4. városrész	5. városrész	6. városrész	Külterület
Lakónépesség száma	19369	4535	5683	1564	2880	3420	1106	166
Lakónépesség belüli 0-14 évesek aránya	14,2	14,2	13,6	12,1	15,4	15,3	12,5	18,7
Lakónépesség belüli 15-59 évesek aránya	64,9	67,8	65,8	62,7	63,3	62,8	61,3	60,8
Lakónépesség belüli 60-X évesek aránya	21,0	17,9	20,6	25,3	21,4	21,8	26,2	20,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belüli	10,9	10,9	8,9	9,3	9,1	11,7	22,4	38,6
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	21,1	23,1	21,4	21,2	20,1	24,4	6,9	5,2
Lakásállomány (db)	8297	1900	2540	758	1170	1411	452	66
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	3,5	2,1	1,5	3,4	3,9	5,3	11,5	24,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belüli	31,3	33,1	28,9	29,5	29,7	32,7	36,3	46,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belüli	6,3	6,4	4,9	4,9	5,0	7,8	10,2	23,8
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belüli	63,6	62,6	65,4	65,3	64,7	62,8	57,5	50,0
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	31,7	26,4	30,3	34,8	34,2	34,9	39,8	37,3
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	33,6	30,5	32,1	32,2	35,7	33,3	52,1	57,6
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességben belüli	50,7	50,3	48,6	50,1	51,1	52,6	55,6	54,2
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	6,7	6,2	5,8	6,5	6,6	7,4	9,4	22,4
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	3,8	3,6	3,1	3,5	4,0	4,4	4,9	13,2
A komfort nélküli, félkomfortos és szükségjelások aránya a lakott lakásokon belüli	2,5	1,2	1,2	2,2	1,9	4,2	9,2	21,1
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belüli	2,5	1,4	2,3	3,6	1,4	3,8	3,8	21,1

4.6-1. táblázat: A településrészek társadalmi mutatói (* - tartalmazza a lakcím nélküli hajléktalanok adatait)

Adatok forrása: 2011. évi népszámlálási adatok